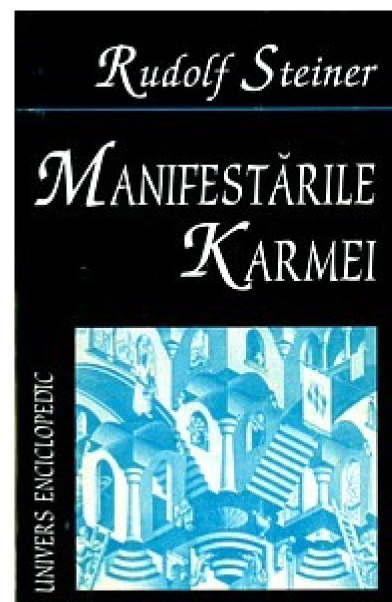
Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

Unsprezece conferinţe
ţinute la Hamburg între 16 şi 28 mai 1910

Traducere de Diana Sălăjan
Confruntarea traducerii: Petre Papacostea
Postfaţă de Sorin Ţigăreanu

Titlul original : *Die Apokalipse des Johannes*
Nr.curent în bibliografia generală GA 104

Traducerea s-a făcut după ediţia germană
Rudolf Steiner
Die Offenbarungen des Karma
Dornach, 1980, Nr, bibl. 120

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861-1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienie interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiintifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiintei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoagterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi apartinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861-1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900-1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Si a încredintat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică *Mein Lebensgang* (***Povestea vieţii mele**, GA 28*), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner - Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

CONFERINŢA I

Esenţa şi importanţa karmei pentru personalitatea izolată, pentru individualitate, omenire, Pământ, lume

Hamburg, 16 mai 1910

Acest ciclu de conferinţe tratează unele probleme din domeniul ştiinţei spiritului care au o influenţă profundă asupra vieţii. Ştim deja, din diferitele expuneri care au fost făcute de-a lungul anilor, că ştiinţa spiritului nu trebuie să fie o teorie abstractă, o simplă învăţătură sau doctrină, ci un izvor de viaţă şi de destoinicie şi că ea îşi împlineşte misiunea numai dacă, prin cunoştinţele pe care e în măsură să le ofere, revarsă în sufletele noastre ceva care face viaţa mai bogată, mai lesne de înţeles, ceva care poate da mai multă destoinicie şi putere de a făptui. În orice caz, dacă cel ce se declară adeptul concepţiei noastre despre lume îşi pune în faţă idealul caracterizat în aceste câteva cuvinte şi apoi îşi îndreaptă privirile spre epoca prezentă, pentru a vedea în ce măsură e în stare să transpună în realitatea vieţii de azi ce se revarsă în sufletul lui din teosofie, s-ar putea să ajungă la o concluzie prea puţin îmbucurătoare. Fiindcă, dacă privim azi într-un mod lipsit de prejudecăţi tot ceea ce oamenii cred că „ştiu", tot ceea ce-i face, în epoca actuală, să aibă un sentiment sau altul ori îi îndeamnă la anumite acţiuni, am putea spune că toate acestea sunt atât de infinit de departe de ideile şi idealurile teosofice, încât teosoful nu are absolut nici o posibilitate de a interveni în viaţă în mod nemijlocit, cu ceea ce-şi însuşeşte din izvoarele ştiinţei spiritului. Totuşi, această concluzie ar fi extrem de superficială, deoarece nu ar ţine seama de ceea ce trebuie să ne însuşim din propria noastră concepţie despre lume, atunci când spunem: Într-un viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat, forţele pe care le primim prin teosofie vor deveni destul de puternice şi atunci ele vor găsi şi posibilitatea de a interveni în lumea reală; dacă nu s-ar face nimic pentru ca aceste forţe să devină din ce în ce mai puternice, ar fi imposibil ca ele să intervină în lumea reală.

Mai există totuşi ceva care ne poate aduce consolare, ca să spunem aşa, chiar şi atunci când observarea acestei situaţii ameninţă să ne descurajeze, şi tocmai acesta e scopul urmărit prin ciclul de conferinţe pe care l-am început azi, expuneri despre ceea ce numim karmă a omului sau karma în general. Cu fiecare oră pe care o vom petrece împreună vom ve-dea mai clar că nu putem face prea mult pentru a interveni în viaţă cu ajutorul forţelor teosofice şi, în cazul în care credem cu fermitate în karma şi dacă rămânem pe această poziţie, trebuie să fim convinşi că însăşi karma va conduce spre noi ceea ce, mai devreme sau mai târziu, avem de făcut. Vom vedea! Dacă considerăm că încă nu putem aplica în viaţa reală forţele dobândite prin concepţia noastră despre lume, înseamnă că n-am fortificat încă destul de mult aceste forţe, în aşa fel încât ele să poată face ca prin karma să ni se creeze posibilitatea de a interveni în lume cu ajutorul lor. În conferinţele care vor urma nu vom afla doar o sumă de cunoştinţe despre karma, ci cu fiecare oră trebuie să crească şi să fie trezită încrederea,

certitudinea că, atunci când va sosi momentul, indiferent când, mâine, poimâine sau peste mai mulţi ani, karma noastră ne va pune în faţă sarcini, în măsura în care avem de îndeplinit unele misiuni în lume. Karma ni se va înfăţişa drept învăţătura care nu ne spune doar cum e cu un lucru sau altul, ci care, prin limpezirile aduse, ne poate dărui, totodată, mulţumire în viaţă şi o creştere a calităţii vieţii.

În orice caz, dacă o asemenea misiune trebuie să-i revină karmei, este necesar să aprofundăm această lege în extensia ei universală. Dar aici devine necesar un lucru pe care nu-l fac de obicei, în cadrul expunerilor de ştiinţă a spiritului, acela de a da o definiţie, de a explica un cuvânt. De obicei nu fac asta, deoarece printr-o asemenea explicaţie nu se rezolvă, în general, mare lucru. Expunerile noastre încep, de regulă, prin descrierea unor realităţi, iar dacă aceste realităţi sunt grupate şi ordonate în mod corespunzător, noţiunile şi reprezentările rezultă de la sine. Dacă totuşi am vrea să urmăm o cale similară, în ceea ce priveşte complexele probleme pe care le avem de discutat în zilele următoare, ar fi nevoie de mult mai mult timp decât avem la dispoziţie. De aceea, ca să ne putem înţelege, e necesar să dăm de astă dată nu chiar o definiţie, ci să oferim descrierea noţiunii care ne va preocupa de acum înainte. De altfel, definiţiile nici nu au alt scop decât ca oamenii să cadă de acord asupra sensului pe care-l dau unui cuvânt, pe care îl folosesc sau rostesc. În acest sens, urmează să facem o descriere a noţiunii de „karma", ca să ştim despre ce este vorba, când în cadrul acestor conferinţe vom folosi expresia respectivă.

În urma expunerilor anterioare, fiecare dintre noi şi-a format deja, probabil, o părere despre ceea ce este karma. O definiţie este, fără îndoială, aceea prin care karma e numită „legea cauzalităţii spirituale", legea conform căreia unei anumite cauze, care se află în viaţa spirituală, îi urmează anumite efecte. Aceasta ar fi însă o definiţie prea abstractă despre karma, pe de o parte, prea îngustă, iar pe de altă parte, totuşi, prea largă. Dacă vrem să concepem karma drept lege a cauzalităţii, s-o comparăm cu ceea ce numim de obicei lege a cauzalităţii, drept lege a cauzei şi efectului. Vom încerca să ajungem la o înţelegere asupra sensului pe care-l dăm de obicei legii cauzalităţii, în cadrul vieţii reale, când nu vorbim încă despre nici un fel de realităţi şi evenimente spirituale.

În prezent, ştiinţa exterioară subliniază frecvent faptul că importanţa ei constă în aceea că ea construieşte totul cu ajutorul cuprinzătoarei legi a cauzalităţii, că deduce efectele din cauzele corespunzătoare. În orice caz, oamenilor le este mai puţin clar cum se procedează când unele efecte sunt atribuite anumitor cauze. Veţi putea găsi încă şi azi, în cărţi care pretind că sunt erudite şi că explică noţiunile într-un mod cu adevărat filosofic, afirmaţii de felul: Un efect este ceea ce decurge dintr-o cauză. Când spunem că un efect decurge dintr-o cauză, noi vorbim foarte pe alături de realitate. Dacă urmărim, de exemplu, raza de soare purtătoare de căldură, care cade pe o placă de metal şi o încălzeşte, putem vorbi despre cauză şi efect în ceea ce priveşte lumea exterioară. Dar vom putea spune vreodată că efectul - încălzirea plăcii metalice - decurge din cauza care e constituită de raza caldă de soare? Dacă raza caldă de soare ar purta în ea acest efect, n-ar fi posibil ca ea să încălzească placa metalică, dacă aceasta nu-i vine în întâmpinare. Pentru ca în lumea fenomenelor, în lumea neînsufletită, care se află în jurul nostru, un efect să urmeze după o cauză e necesar ca acestei cauze să-i vină în întâmpinare ceva. Şi nu se poate spune niciodată că un efect decurge dintr-o cauză, dacă în întâmpinarea cauzei nu vine nimic. Un asemenea preambul, care sună poate filosofic şi abstract, nu este inutil, deoarece trebuie să ne obişnuim - dacă vrem să progresăm pe tărâmul teosofiei - să conturăm noţiunile cât se poate de exact, nu în modul atât de neglijent pe care-l întâlnim în celelalte ştiinţe.

N-ar fi posibil să se vorbească despre karma, dacă un efect ar apărea ca în cazul în care raza caldă de soare încălzeşte o placă metalică. Aici există, ce-i drept, un raport de cauzalitate, legătura dintre cauză şi efect, totuşi, noi n-am ajunge niciodată la o definiţie corectă despre karma, dacă am vorbi despre aceasta numai în acest sens. Aşadar, nu putem vorbi de karma

atunci când, pur şi simplu, un efect este în legătură cu o cauză.

Acum putem merge mai departe şi să ne facem o imagine mai exactă despre legătura dintre cauză şi efect. Dacă, de exemplu, dintr-un arc tragem o săgeată, prin încordarea arcului apare un efect. Ca şi în cazul anterior, nu vom putea folosi cuvântul „karma", dacă ne referim la efectul săgeţii trase, în raport cu cauza sa. Dar dacă, studiind acest proces, observăm faptul că după o folosire mai îndelungată arcul nu va mai putea fi încordat ca la început, atunci ne apropiem deja, într-un anumit sens, de înţelesul karmei, chiar dacă nu ajungem încă să precizăm noţiunea de karma. În acest caz, ceea ce se întâmplă cu arcul nu are doar un efect exterior, ci efectul se întoarce asupra arcului însuşi. Ceva care se întâmplă prin încordarea arcului se întoarce, ca să spunem aşa, asupra arcului însuşi. Prin urmare, apare un efect care se întoarce asupra obiectului care a provocat efectul.

Acest lucru intră deja în accepţia karmei. Noţiunea de karma nu poate fi concepută fără producerea unui efect care să se întoarcă asupra lucrului sau fiinţei ce face să apară acel efect, fără această particularitate a efectului ce se întoarce asupra fiinţei care l-a provocat. Ne apropiem, deci, ceva mai mult de noţiunea de karma, în măsura în care înţelegem că efectul provocat de un lucru sau de o fiinţă se întoarce în mod necesar asupra acestui lucru sau a fiinţei înseşi. Totuşi, nu putem să vorbim de o karma a arcului, care, ca urmare a încordărilor sale repetate, nu mai are aceeaşi putere ca la început, din următorul motiv: dacă am încordat arcul, timp de trei-patru săptămâni, după care el s-a slăbit, în acest caz el a devenit altceva, n-a rămas acelaşi. Prin urmare, chiar dacă efectul ce se răsfrânge asupra cauzei este de aşa natură, încât acel lucru sau acea fiinţă devin cu totul altceva, încă nu putem să vorbim de o karma. Avem voie să vorbim de o karma numai atunci când efectul se întoarce asupra aceleiaşi fiinţe sau când ea a rămas, cel puţin într-un anumit sens, neschimbată.

Ne-am apropiat, deci, cu încă un pas de noţiunea de karma. Dar în acest fel ne vom forma în legătură cu ea doar o reprezentare foarte abstractă. Dacă vrem să prezentăm această noţiune în mod abstract n-o putem concepe mai exact, decât exprimând-o aşa cum am făcut mai înainte. Un lucru mai trebuie adăugat: dacă fenomenul-cauză şi fenomenul-efect, care se întorc asupra fiinţei, au loc în acelaşi moment, cu greu vom putea vorbi despre karma. Fiindcă, în acest caz, fiinţa de la care porneşte efectul ar vrea, de fapt, ca acest lucru să se producă în mod direct, adică ar lua efectul ca premisă, ar fi conştientă de toate elementele care duc spre acel efect. Dacă aşa stau lucrurile, tot nu vorbim despre karma. De exemplu, nu vom vorbi despre karma dacă avem în faţa noastră un om care săvârşeşte o faptă prin care urmăreşte un anumit scop şi dacă apoi - conform cu intenţia sa - apare efectul dorit de el. Între cauză şi efect trebuie să existe ceva care se sustrage conştienţei imediate a cuiva, în timp ce declanşează cauza, în aşa fel încât legătura dintre cauză şi efect există, fără ca ea să fi fost în intenţia fiinţei respective. Dacă această legătură n-a fost în intenţia fiinţei-cauză, atunci motivul pentru care există o legătură între cauză şi efect trebuie să fie în altă parte, nu în intenţiile fiinţei respective. Motivul se află în existenţa unei anumite legităţi. Aparţine, aşadar, karmei faptul că legătura între cauză şi efect trebuie să fie legică, aflându-se dincolo de ceea ce a intenţionat direct fiinţa implicată.

Am adunat astfel câteva elemente care ne pot edifica asupra noţiunii de karma. Dar noi trebuie să avem toate aceste elemente înglobate în noţiunea de karma şi să nu ne oprim la o definiţie abstractă. Altfel nu vom putea înţelege manifestările karmei în diferite domenii. Acuma va trebui să căutăm aceste manifestări ale karmei, în primul rând, acolo unde ea ne iese mai întâi în întâmpinare: în viaţa umană individuală.

Oare putem găsi în viaţa omului individual ceva de felul a ceea ce am descris până acum explicând noţiunea de karma, şi când anume? Am putea, dacă, de exemplu, în viaţa noastră ar avea loc un eveniment despre care am putea să spunem: Acest eveniment, se află într-o anumită legătură cu unul anterior, la care am participat în mod activ, pe care l-am provocat

noi înşine. Să vedem - mai întâi printr-o simplă observare a vieţii - dacă există aşa ceva. Ne vom situa, deci, pe poziţia simplei observaţii exterioare. Cine nu face asemenea observaţii nu poate să înţeleagă legătura legică dintre fenomenele vieţii; el nu va ajunge la această cunoaştere, la fel cum cel ce nu va observa fenomenul ciocnirii dintre două bile de biliard nu va şti ce înseamnă legea ciocnirii elastice. Observarea vieţii ne poate face cu adevărat să percepem o legătură legică. Să studiem, de aceea, un caz concret.

Să presupunem că, la 18 ani, un eveniment oarecare îl obligă pe un tânăr să renunţe la meseria care părea să-i fie predestinată. Să presupunem că acesta a urmat studii universitare care l-au pregătit pentru o anumită carieră, dar că, din cauza unui accident suferit de părinţii săi, el e nevoit să devină negustor. Cine observă într-un mod lipsit de prejudecăţi aseme-nea întâmplări, care au loc în viaţă - aşa cum în fizică observăm fenomenul de ciocnire a unor bile -, va constata, de exemplu, că meseria de negustor, pe care tânărul a fost nevoit s-o îmbrăţişeze, îl stimulează, la început, că el îşi îndeplineşte conştiincios, învaţă multe, poate că devine chiar un negustor foarte priceput. Dar se poate observa, de asemenea, că după un timp apare şi un anumit plictis, o anumită nemulţumire. Un asemenea fenomen nu se va produce imediat. Dacă schimbarea meseriei a avut loc la vârsta de 18 ani, anii următori vor trece fără nici un incident. Dar în jurul vârstei de 23 de ani în sufletul lui se sedimentează un fenomen inexplicabil. Dacă cercetăm mai profund, putem observă că nemulţumirea ce apare la cinci ani după schimbarea meseriei îşi găseşte explicaţia în ceva ce s-a întâmplat la vârsta de 13 sau 14 ani. Foarte frecvent, cauzele unui asemenea fenomen trebuie căutate cam cu tot atâta timp în urmă cât a trecut de la această schimbare până la un eveniment de felul celui descris mai înainte. Poate că la vârsta de 13 ani în viaţa afectivă a tânărului - deci cu cinci ani înainte de a-şi schimba meseria - s-a întâmplat ceva care i-a provocat o anumită fericire lăuntrică. Să presupunem că el n-ar fi fost nevoit să-şi schimbe meseria; atunci ceea ce s-a întâmplat la 13 ani s-ar fi manifestat mai târziu în viaţa lui şi ar fi dat roadele scontate. Dar a intervenit schimbarea meseriei, care la început a trezit interesul tânărului, i-a captivat sufletul. Ceea ce a intrat în viaţa lui sufletească a estompat conţinutul anterior al acesteia. Un anumit timp, o asemenea trăire poate fi reprimată, dar tocmai prin faptul că e reprimată ea dobândeşte o forţă deosebită; am putea spune că se acumulează în interior o forţă tensionată. E ca şi cum am comprima o minge elastică: o putem comprima până la o anumită limită, apoi ea opune rezistenţă; şi dacă poate reveni la forma iniţială, o va face cu o forţă cu atât mai mare cu cât am comprimat-o înainte mai puternic. Trăiri de felul celor sugerate mai sus, pe care un tânăr le-a preluat în interiorul său în cel de al 13-lea an al vieţii şi care apoi, până în momentul când şi-a schimbat meseria, s-au tot consolidat, pot fi şi ele reprimate, într-un anumit mod; dar, după un anumit timp, în suflet se face simţită o rezistenţă. Apoi această rezistenţă devine suficient de puternică pentru a-şi arăta efectul. Din cauză că sufletului îi lipseşte ceea ce el ar fi avut, dacă n-ar fi intervenit schimbarea meseriei, conţinutul reprimat până acum se face simţit şi iese la suprafaţă sub forma nemulţumirii, a plictisului faţă de ceea ce îi oferă lumea din jur.

Avem aici o situatie în care un om a avut o trăire, a făcut ceva la vârsta de 14-15 ani şi mai târziu şi-a schimbat meseria şi vedem cum aceste cauze se manifestă în aşa fel încât mai tâziu, prin efectele lor, se întorc asupra aceleiaşi fiinţe. Într-un asemenea caz ar trebui să aplicăm noţiunea de karma, în primă instanţă, vieţii individuale a omului. N-ar trebui, însă, să se obiecteze: Dar am cunoscut destule cazuri în care nu s-a mani-festat deloc aşa ceva! Se poate. Dar nici unui fizician care studiază legile căderii pietrei nu i-ar veni în minte să spună că legea nu e adevărată, dacă piatra ar fi scoasă de pe triectoria ei, de exemplu, printr-o lovitură. Trebuie să învăţăm să observăm în mod corect şi să excludem acele fenomene care nu au legătură cu stabilirea legii. Sigur că un asemenea om, care, dacă n-ar interveni nimic în viaţa lui la 23 de ani, ar resimţi sub formă de plictis efectul impresiilor avute la 13 ani, n-ar ajunge la o asemenea trăire dacă între timp s-ar căsători, să zicem. Dar atunci am avea de-a face cu un factor care nu influenţează în nici un fel stabilirea legii fundamentale. Important este să găsim factorii adecvaţi, care ne pot conduce spre stabilirea unei legi. Sim-pla

observare nu înseamnă încă absolut nimic; numai o observare metodică ne duce la cunoaşterea legii. Dar este important, dacă vrem să studiem legea karmei, să facem în mod corespunzător asemenea observaţii metodice.

Să presupunem că la 25 de ani cineva, care era un om pe care nu se prea putea pune bază, a suferit o grea lovitură a destinului, care i-a provoeat durere şi suferinţă. Dacă ne vom opri cu analiza noastră la simpla observare a faptelor, nu vom ajunge niciodată să cunoaştem corelaţia karmică a evenimentelor. Dacă însă vom urmări viaţa unui om care la 25 de ani a primit o lovitură grea a destinului, vom constata că la 50 de ani a devenit un om dintr-o bucată, activ şi destoinic, care are un loc bine stabilit în societate. La douăzeci de ani el mai era încă un pierde-vară, nu voia să facă nimic util, la 25 de ani a primit apoi acea lovitură grea a destinului. Dacă nu s-ar fi întâmplat acest lucru - vom spune noi acum -, el ar fi rămas un pierde-vară. Aşadar, lovitura pe care a suferit-o e cauza faptului că la 50 de ani avem în faţa noastră un om activ şi destoinic.

Dar greşim dacă privim lovitura suferită de acel om la 25 de ani doar ca pe un simplu efect. Fiindcă, dacă ne întrebăm ce consecinţe a avut această lovitură, ne putem opri la simpla observaţie. Dacă nu privim însă o asemenea lovitură ca pe un efect, punând-o la baza şirului de fenomene de care a fost precedată, dacă o punem la origrinea evenimentelor care au urmat şi o privim drept cauză, ne dăm seama că, raportat la această lovitură a destinului, putem să ne schimbăm în mod esenţial chiar şi judecata noastră bazată pe simţire, pe sentiment. Dacă o privim doar ca pe un efect, poate vom fi trişti, din pricina faptului că acel om a suferit o asemenea lovitură. Dacă o privim însă drept cauză a ceea ce s-a întâmplat mai târziu, vom fi bucuroşi, deoarece, vom putea spune noi, acestei lovituri a destinului i se datorează faptul că a devenit un om vrednic.

Vedem deci că sentimentele noastre pot să treacă printr-o schimbare esenţială, în funcţie de felul în care privim un fapt al vieţii: drept efect sau drept cauză. Bineînţeles, dacă facem observaţia în momentul în care a survenit evenimentul dureros nu putem percepe efectul în mod nemijlocit. Dacă ne-am însuşit însă, în urma unor observaţii similare, legea karmei, ne va spune ea însăşi că acum un eveniment ni se pare dureros fiindcă ni se arată doar ca efect al unor fapte anterioare, dar el poate fi privit şi drept punctul de plecare a ceva ce se va întâmpla ulterior. Şi atunci putem spune: Presimţim că aici se află punctul de plecare, cauza unor efecte care pun întreaga situaţie într-o cu totul altă lumină! Aşa se face că legea karmei însăşi poate fi un izvor de consolare. Consolarea n-ar exista, dacă am aşeza un eveniment la sfârşitul, nu la începutul unui şir de fenomene.

Important este, aşadar, să observăm viaţa metodic şi să raportăm în mod corespunzător lucrurile unele la altele, drept cauză şi efect. Dacă extindem asemenea observaţii la un număr mare de cazuri, vom constata că în viaţa umană individuală unele evenimente apar cu o anumită regularitate, iar altele apar în mod neregulat. Cel care observă viaţa umană - şi nu doar până acolo unde-i ajunge vârful nasului - poate găsi în aceasta corelaţii şi înlănţuiri demne de luare-aminte. Numai că în zilele noastre fenomenele vieţii umane sunt observate, din păcate, doar pe parcursul unor perioade de timp scurte, nu mai mult de câţiva ani; oamenii nu sunt obiş-nuiţi să facă legătura între ceea ce se întâmplă peste un număr mai mare de ani şi ceea ce în trecut a putut fi cauza evenimentului respectiv. De aceea, azi foarte puţini oameni ştiu să stabilescă o legătură între începutul şi sfârşitul vieţii umane. O asemenea legătură poate să ne înveţe, însă, extraordinar de mult.

Să presupunem că am educat un copil, în primii şapte ani ai vieţii sale, în aşa fel încât n-am pornit de la ideea că el trebuie să corespundă neapărat ideilor pe care noi ni le facem despre un om de ispravă. Aceasta ar însemna să turnăm cu pâlnia în mintea unui copil, cât se poate mai exact, tot ceea ce, după concepţia noastră, poate să facă din el un om de ispravă. Dacă pornim, însă, de la adevărul că cineva poate fi om de ispravă în foarte multe feluri şi că nu e

necesar să avem idei preconcepute despre calea pe care copilul în creştere urmează să devină om de ispravă, conform cu predispoziţiile lui individuale, atunci vom ajunge la concluzia că, indiferent care sunt reprezentările mele despre un asemenea om, copilul, trebuie să se dezvolte scoţând la lumina zilei predispoziţiile sale cele mai bune - pe care, poate, eu voi fi nevoit să le dezleg ca pe nişte enigme! Ce importanţă are faptul că eu am anumite obligaţii? Copilul trebuie să simtă el însuşi nevoia de a face un lucru sau altul! Dacă vreau ca el să se dezvolte conform cu predispozitiile sale individuale, voi căuta să scot în evidenţă, acele nevoi care există în el ca germeni, în aşa fel încât să apară, înainte de toate, dorinţa de a săvârşi faptele din propria sa chemare interioară. Vedem deci că există două metode absolut diferite de a acţiona asupra unui copil în primii şapte ani din viaţa sa.

Dacă vom observa în continuare viaţa copilului, mult timp nu vom remarca efectul cel mai important a ceea ce, în primii ani, am învestit în acest mod în copil. Efectele propriu-zise a ceea ce au constituit cauze în copilărie ies la suprafaţă mai târziu, în amurgul vieţii. Un om poate să aibă un spirit activ până în amurgul vieţii, dacă în copilărie l-am educat în felul descris mai înainte, dacă am ţinut seama de viaţa lui sufletească, de tot ceea ce e viu în el. Dacă am scos la lumină forţele interioare existente în el şi le-am dezvoltat, le vom vedea apărând în amurgul vieţii sale, sub forma unei vieţi sufleteşti bogate. Iar tot ceea ce am făcut greşit în cea mai fragedă copilărie, în ceea ce priveşte educaţia acelui om, va apărea sub forma unui suflet uscat şi sărăcit şi, în consecintă - fiindcă un suflet uscat acţionează şi asupra trupului -, a neajunsurilor bătrâneţii. Vedem aici ceva care apare în viaţa umană ca fenomen legic, în aşa fel încât e valabil pentru orice om, drept legătură cauzală.

Am putea găsi şi pentru perioadele mijlocii ale vieţii asemenea corelaţii, şi vom atrage atenţia asupra lor. Felul cum educăm pe cineva între 7 şi 14 ani iese la suprafaţă, prin efectele sale, în penultima perioadă a vieţii. Vedem astfel cum cauza şi efectul se derulează în mod ciclic, ca în cerc. Cauzele care au existat cel mai timpuriu apar ca efect cel mai târziu. Dar în viaţa umană nu există doar asemenea efecte şi cauze, pe lângă desfăsurarea ciclică întâlnim si una lineară.

Din exemplul nostru, care arată în ce fel evenimentele trăite la vârsta de 13 ani le pot influenţa pe cele de la 23 de ani, am văzut că în viaţa umană cauza şi efectul sunt legate între ele în aşa fel, încât ceea ce omul a vieţuit înăuntrul lui atrage după sine efecte care se întore mai târziu asupra sa. Aşa se împlineşte karma în viaţa omului. Dar nu vom ajunge la înţelegerea vieţii umane, dacă vom căuta legături cauzale numai în această viaţă umană izolată. Despre felul cum poate fi fundamentată şi dezvoltată ideea formulată aici vom vorbi în continuare. Acum vreau doar să atrag atenţia asupra unui lucru care, de fapt, vă este deja cunoscut: ştiinţa spiritului ne spune că viaţa dintre naştere şi moarte e repetarea unor vieţi umane anterioare.

Viaţa dintre naştere şi moarte se caracterizează prin faptul că una şi acecaşi conştienţă se extinde - cel puţin în esenţă - asupra întregii existenţe. Dacă vă amintiţi perioadele anterioare ale vieţii dumneavoastră, veii spune: Există un moment, care nu coincide cu naşterea mea, ci e situat puţin mai târziu, un moment în care încep amintirile vieţii mele. Oamenii carc nu sunt iniţiaţi vor spune despre conştienţa lor că ea nu se întinde decât până la acel moment. De fapt, în perioada dintre naştere şi moarte avem de-a face cu acel moment în care încep amintirile, asupra căruia vom reveni; el va face lumină în multe probleme importante. Dacă nu ţinem sema de acest lucru, putem spune: Caracteristica principală a vieţii dintre naştere şi moarte o constituie faptul că peste această perioadă se extinde *una şi aceeaşi* conştienţă.

Omul nu caută cauzele unui eveniment din viaţa sa în perioadele anterioare ale existenţei; el ar putea face acest lucru dacă ar fi suficient de atent la tot i ce se întâmplă. Ar putea face acest lucru cu ajutorul conştienţei amintirilor sale. Şi dacă ar încerca, apelând la amintirile sale, să-şi aducă în faţa sufletului legătura dintre evenimentele mai vechi şi cele recente, în

sensul karmei, el ar ajunge la o anumită concluzie.

De exemplu, ar putea spune: Unele evenimente n-ar fi avut loc, dacă într-o perioadă sau alta a vieţii mele de până acum nu s-ar fi întâmplat un anumit lucru. Şi poate că ar mai spune: Eu trebuie să plătesc acum greşelile care au fost făcute în educaţia mea. Chiar dacă vede numai legătura dintre ceea ce s-a greşit în copilăria lui şi evenimentele ulterioare, acesta îi poate fi deja de ajutor. El va găsi mai lesne căile şi mijloacele de a repara greşelile din educaţia sa. Cunoaşterea legăturii care există între cauzele şi efectele din diferitele perioade ale vieţii, pe care le putem cuprinde cu ajutorul conştienţei noastre obişnuite, poate să ne stimuleze în viaţă, ne poate da posibilitatea de a îndrepta unele lucruri. Unui om de 80 de ani care caută în trecut cauzele unor evenimente petrecute în viaţa sa îi va fi greu să găsescă mijloacele de a remedia ceva din cele întâmplate, iar faptul că le ştie nu-i va fi de mare folos. Dacă ajunge însă mai devreme la o asemenea înţelegere şi, constatând ce s-a greşit în educaţia sa ia măsuri la 40 de ani, să zicem, poate că va mai avea timp să remedieze situaţia.

Vedem, deci, că nu trebuie să ne însuşim doar cunoştinţele referitoare la acele aspecte ale karmei care ne privesc în mod direct şi imediat, că e necesar să avem cunoştinţe despre ansamblul legic al karmei. Asemenea cunoştinţe ne pot stimula în viaţă. Ce va face un om care, la 40 de ani, întreprinde ceva pentru ca urmările anumitor greşeli făcute la 12 ani în educatia sa, să zicem, sau săvârşite chiar de el însuşi să nu mai apară? Va încerca să compenseze ceea ce el însuşi sau altcineva a greşit şi va face tot ce stă în posibilităţile sale pentru a preveni efectele negative care ar trebui să apară. Într-un anumit fel, el chiar va înlocui efectul care s-ar produce fără participarea lui prin alt efect. Cunoaşterea a ceea ce s-a întâmplat în viaţa lui la 12 ani îl va conduce, la 40 de ani, spre o anumită acţiune. Ce a realizat, aşadar, acest om, prin faptul că a privit înapoi, la perioadele trecute ale vieţii sale? El a făcut în mod conştient, prin voinţa sa, ca unei anumite cauze să-i urmeze un anumit efect. El a dorit efectul pe care l-a făcut să se producă acum. Vedem deci că voinţa noastră poate să intervină în linia succesiunilor karmice şi să pună altceva în locul efectelor care ar fi apărut în caz contrar. Dacă studiem o asemenea corelaţie, în care conştienţa noastră face în mod voit să apară o legătură între cauză şi efect, în cadrul biografiei noastre, vom spune: La acest om karma sau legitatea karmică a intrat în sfera conştienţei, el însuşi a provocat, într-un anumit mod, efectul karmic.

Să presupunem însă că la baza unei reflecţii similare punem ceea ce ştim despre vieţile anterioare ale unui om. Conştienţa despre care am vorbit mai înainte, care se extinde - cu excepţia amintită - asupra vieţii noastre dintre naştere şi moarte, ia naştere datorită faptului că omul se poate sluji de creierul său. Când omul păşeşte prin poarta morţii apare o conştienţă de altă natură, care e independentă de creier şi e legată de condiţii esenţial diferite. Şi noi ştim că această conştienţă, care durează până la o nouă naştere, realizează un fel de retrospectivă asupra a tot ceea ce omul a săvârşit în viaţa dintre naştere şi moarte. În viaţa dintre naştere şi moarte omul trebuie să-şi formeze deprinderea de a privi în trecut, spre anumite greşeli săvârşite în educaţia lui, dacă vrea să introducă în viaţa sa efectul acestor greşeli într-un mod cu adevărat karmic. După moarte, omul priveşte, în retrospectiva pe care o are asupra vieţii sale, greşelile sau, în general, faptele pe care le-a săvârşit. EI vede, totodată, ce au făcut în sufletul său sau din sufletul său aceste fapte. Şi constată cum, deoarece a săvârşit un anumit lucru, a făcut să scadă sau să crească valoarea fiinţei sale. Dacă, de exemplu, i-am provocat unui semen al nostru o suferinţă, prin aceasta valoarea fiinţei noastre a scăzut; prin faptul că i-am provocat acea suferinţă, am devenit mai puţin valoroşi. Când, după moarte, prin privirea retrospectivă asupra vieţii noastre, vedem numeroase asemenea cazuri, spunem: Prin aceasta tu ai devenit mai imperfect. De aici, pentru conştienţa noastră decurge faptul că, după moarte, se naşte forţa şi voinţa de a face tot ce se poate, pentru a redobândi acea valoare pe care am pierdut-o, adică voinţa de a compensa întreaga suferinţă provocată. Prin urmare, între moarte şi o nouă naştere omul are tendinţa, intenţia de a repara toate lucrurile rele pe care le-a făcut, ca să poată recuceri acea

treaptă de perfecţiune pe care trebuie s-o aibă ca om şi care a fost prejudiciată prin fapta respectivă.

Apoi omul intră într-o nouă existenţă. Conştienţa lui nu mai este aceeaşi; el nu-şi mai aminteşte perioada dintre moarte şi noua naştere şi nici faptul că şi-a propus să repare ceva. Dar această intenţie există în el. Şi, chiar dacă nu-şi aduce aminte că trebuie să facă ceva spre a compensa un rău sau altul prin forţa care zace în adâncurile fiinţei sale, el va fi mânat spre o faptă care va realiza aceasta. Acum ne putem face o reprezentare despre ceea ce se întâmplă când un om, în vârstă de 20 de ani, să zicem, e atins de o trăire sau de un eveniment dureros. Cu conştienţa pe care o are între naştere şi moarte, el va fi copleşit de durerea sa. Dacă şi-ar aminti intenţiile pe care le-a înmagazinat în sufletul lui în viaţa dintre moarte şi naştere, ar avea şi puterea de a ajunge în locul unde a îndurat acea suferinţă, fiindcă ar simţi că nivelul de perfecţiune pe care l-a pierdut şi trebuie să-l redobândească nu poate fi atins decât trecând prin acea suferinţă. Aşadar, chiar dacă înăuntrul lui conştienţa obişinuită spune: Durerea e aici; tu su-feri din cauza ei!, privind durerea doar ca pe un efect, s-ar putea ca pentru conştienţa generală, care cuprinde şi perioada dintre moarte şi noua naştere, intenţia sa să apară ca fiind aceea de a căuta durerea sau o nenorocire oarecare.

Acest aspect ni se înfăţişează, dacă privim viaţa umană dintr-un punct de vedere superior. Putem vedea atunci că apar situaţii legate de destin, care nu se prezintă drept efectele unor cauze din viaţa cuiva, ci sunt cauzate de la nivelul unei alte conştienţe, al unei conştienţe care se întinde dincolo de naştere şi că se continuă în vremuri anterioare celor care s-au scurs de la naştere. Dacă înţelegem în mod exact acest lucru, vom spune: Avem, în primul rând, o conştienţă care se întinde asupra perioadei dintre naştere şi moarte, pe care o vom numi conştienţa personalităţii izolate, cea care se desfăşoară între naştere şi moarte. Dar conştienţa poate acţiona şi dincolo de naştere şi moarte; este vorba despre o conştienţă despre care omul nu ştie nimic în starea lui de conştienţă obişnuită, dar care poate actiona exact la fel ca aceasta. Din această cauză am vorbit despre faptul că cineva îşi ia karma în stăpânire şi realizează, de exemplu, la 40 de ani, o compensaţie pentru unele greşeli care au avut loc în educatia sa la vârsta de 12 ani. În acest caz, el preia o parte a karmei în conştienţa personalităţii sale izolate. Dacă omul e condus spre un loc oarecare, unde poate trece printr-o suferinţă, spre a crea o compensaţie, spre a deveni un om mai bun, aceasta vine tot din fiinţa omului; numai că nu vine din conştienţa personalităţii sale izolate, ci dintr-o conştienţă de ansamblu, care cuprinde şi perioada dintre moarte şi noua naştere. Acea parte asupra căreia se extinde această conştienţă vom numi-o „individualitatea" omului, şi această conştienţă, care e mereu întreruptă de conştienţa personalităţii, o vom numi „conştienţă individuală", spre deosebire de conştienţa personalităţii izolate. Vedem astfel cum acţionează karma în ceea ce priveşte individualitatea omului.

Totuşi, n-am putea înţelege viaţa umană dacă am urmări şirul fenomenelor aşa cum am făcut-o până acum, deoarece am avut în vedere numai cauzele necesitate de evolutia omului si efectele acestora. Nu e nevoie decât de un caz simplu, pe care-1 vom descrie în continuare, pentru a vedea că nu înţelegem viaţa umană dacă luăm în considerare doar ceea ce am spus mai înainte. Să studiem cazul unui inventator sau al unui explorator, de exemplu al lui Columb sau al celui care a descoperit maşina cu aburi sau oricare alt caz. În această situaţie este vorba despre o anumită acţiune. Dacă vom studia acţiunea pe care a săvârşit-o inventatorul respectiv, vom găsi cauza care l-a îndemnat s-o săvârşească. Cauza care l-a determinat pe Columb să călătorească spre America, de exemplu, sau cauza care l-a făcut să ia o asemenea hotărâre într-un anumit moment o vom găsi în karma lui individuală şi personală. Dar oare această cauză trebuie căutată numai în karma personală şi individuală? Iar fapta trebuie studiată ca efect doar în legătură cu individualitatea care a acţionat în Columb? Faptul că acesta a descoperit America a avut un anumit efect, în ceea ce-l priveşte: i-a crescut valoarea, a devenit mai desăvârşit. Acest efect se va evidenţia în procesul dezvoltării individualităţii sale în viaţa următoare. Dar ce efecte a avut această faptă asupra

altor oameni? Oare ea n-ar trebui privită şi drept cauză care a influentat nenumărate alte vieti umane?

O asemenea abordare, destul de abstractă a problemei, o putem depăşi, dacă privim viaţa umană de-a lungul unor perioade de timp foarte mari. Dacă analizăm viaţa umană din epoca caldeo-egipteană (care a precedat-o), pentru a vedea ce a dat ea omenirii şi prin ce experienţe au trecut oamenii, vom constata ceva cu totul deosebit. Făcând o comparatie cu propria noastră epocă, ne vom da seama că ce se întâmplă acum are legătură cu ceea ce s-a petrecut în epoca de cultură caldeo-egipteană; iar epoca greco-latină se situează între ele. În epoca noastră nu s-ar petrece anumite lucruri, dacă n-ar fi avut loc anumite evenimente în epoca de cultură caldeo-egipteană. Dacă ştiinţele actuale ale naturii au ajuns la anumite rezultate de cercetare, cauza acestui lucru se află în forţele care s-au dezvoltat şi au înflorit din sufletul uman. Dar acele suflete care şi-au desfăşurat activitatea în epoca noastră s-au incarnat şi în epoca de cultură caldeo-egipteană, de unde au preluat în fiinţa lor anumite trăiri, fără de care n-ar putea face ceea ce fac astăzi. Dacă discipolii preoţilor din vechile temple egiptene n-ar fi preluat în sufletele lor, prin astrologia egipteană, cunoştinţe referitoare la cer, ei n-ar fi putut să pătrundă mai târziu în tainele Cosmosului, şi în anumite suflete ale epocii noastre n-ar fi existat forţele care au făcut ca omenirea să iasă în spaţiile cereşti. Cum a ajuns, de exemplu, Kepler, la descoperirile sale? În el trăia un suflet care, în epoca de cultură caldeo-egipteană, preluase în sine forţele necesare pentru a ajunge la descoperirile făcute mai târziu, în a cincea epocă de cultură. Resimţim o anumită mulţumire interioară văzând cum în diferite spirite individuale ies la suprafaţă un fel de amintiri, care arată că germenii a ceea ce ele fac acum îşi au originea în trecut. Unul dintre spiritele care a realizat lucruri de cea mai mare importanţă în ceea ce priveşte cercetarea legilor cereşti, Kepler, spune despre sine însuşi: *„Da, eu sunt acela, eu am.furat vasele de aur ale egiptenilor, spre a înălţa cu ele zeului meu un sanctuar, departe de hotarele Egiptului. Dacă mă iertaţi, mă voi bucura, dacă vă mâniaţi, o voi îndura; aici arunc zarul şi scriu această carte pentru cititorul de azi, ca şi pentru cel de odinioară - ce înseamnă asta? Chiar de-ar trebui să-şi aştepte cititorul o sută de ani. Dumnezeu însuşi l-a aşteptat şase milenii pe cel care trebuia să-i vada opera şi s-o înţeleagă"*.(Nota 1)

E o amintire ce apare sporadic în sufletul lui Kepler, o amintire a ceea ce el şi-a însuşit ca germene pentru ceea ce avea să realizeze în existenţa sa personală. Ar putea fi citate sute de asemenea exemple. În afară de faptul că la Kepler apare din străfunduri ceva care este efectul trăirilor avute într-o altă viaţă pământească, vedem ridicându-se la suprafaţă ceva care se dovedeşte a fi efectul legic, important pentru întreaga omenire, al unui lucru care, la rândul lui, a avut valoare pentru omenire într-o epocă anterioară. Vedem că omul e aşezat într-un loc anume, spre a realiza un lucru important pentru întreaga omenire. Vedem că nu numai în viaţa umană individuală, ci în întreaga omenire există anumite legături între cauze şi efecte, pe parcursul unor perioade de timp foarte lungi. Şi ne dăm seama că legea karmei individuale se va intersecta cu acele legi pe care le putem numi legi karmice ale omenirii. Uneori această intersectare e destul de greu sesizabilă. Gândiţi-vă ce ar fi devenit astronomia noastră, dacă n-ar fi fost inventat cândva telescopul. Urmăriţi dezvoltarea astronomiei, mergând înapoi pe firul timpului şi veţi constata că infinit de multe lucruri au legătură cu inventarea acestuia. Dar se ştie că telescopul a fost inventat datorită faptului că într-un atelier de instrumente optice nişte copii s-au jucat odată cu nişte lentile şi că printr-o întâmplare, cum s-ar putea spune, aceste lentile au fost aşezate în aşa fel încât cineva şi-a dat seama că s-ar putea construi ceva de felul unui telescop. Gândiţi-vă cât de adânc trebuie să căutaţi, dacă vreţi să găsiţi karma individuală a acelor copii şi karma omenirii, care a făcut ca, într-un anumit moment, să fie inventat telescopul! Încercaţi să puneţi la un loc toate acestea şi veţi vedea în ce mod demn de atenţie se încrucişează şi se întreţes karma diferitelor individualităţi şi karma întregii omeniri! Şi atunci veţi spune: Ar trebui să ne imaginăm altfel întreaga evoluţie a omenirii, dacă la un moment dat nu s-ar fi petrecut un lucru sau altul.

Ce s-ar fi întâmplat cu Imperiul roman, dacă la un moment dat, în cadrul războaielor cu perşii, grecii n-ar fi respins atacul acestora? Este o întrebare grea. Dar nu este grea întrebarea: Cum se face că războaiele cu perşii au avut loc în acest fel? Cel ce merge pe urmele acestei întrebări şi caută un răspuns va vedea că în Orient anumite cuceriri au avut loc datorită faptului că au existat despoţi care voiau ceva exclusiv pentru propria lor persoană şi care, în acest scop, s-au asociat cu preoţii oficianţi ai jertfelor de la templu. A fost necesară organizarea statală din acea vreme, pentru ca în Orient să poată fi creat ceva, dar tot această organizare a atras după sine şi relele care au urmat. Aceasta are legătură cu faptul că un popor cu totul diferit - grecii - a putut să respingă la momentul potrivit atacul celor din Orient. Dacă reflectăm la toate acestea, ne vom întreba: Cum stau lucrurile cu karma personalităţilor care au fost active în Grecia, respingând atacul perşilor? Şi vom găsi, în karma oamenilor respectivi, multe aspecte personale; dar vom vedea, de asemenea, că această karma persoanlă e legată cu karma poporului şi a omenirii, astfel că e îndreptăţit să se spună: Karma întregii omeniri a aşezat tocmai această personalitate în acel loc şi în acel timp! Vedem cum karma omenirii interferează cu karma individuală. Şi va fi necesar să ne întrebăm, în continuare, în ce fel interferează aceste lucruri. Dar putem să mergem şi mai departe şi să studiem o altă corelaţie.

Ne putem îndrepta privirile, în sensul ştiinţei spiritului, *spre o anumită perioadă din evoluţia noastră pământeană*, în care pe Pământ nu exista încă regnul mineral (Nota 2). Evoluţia noastră pământeană a fost precedată de fazele saturniană, solară şi lunară, când încă nu exista un regn mineral, în sensul nostru actual. De-abia pe Pământ au luat naştere mineralele în forma lor actuală. Dar prin faptul că în cursul evoluţei pământene regnul mineral s-a separat, el există şi va exista în toate epocile viitoare ca regn separat. Înainte de acest moment, oamenii, animalele şi plantele s-au dezvoltat fără existenţa unui regn mineral care să stea la baza lor. Ca să poată realiza mai târziu un pas înainte în evoluţia lor, a fost necesar ca celelalte regnuri să elimine din sânul lor regnul mineral. După ce l-au eliminat, ele s-au putut dezvolta aşa cum se dezvoltă pe o planetă care posedă o bază minerală solidă. Şi niciodată nu va lua naştere altceva decât ceea ce a rezultat din aparitia la un moment dat a procesului de formare a unui regn mineral. Destinele viitoare ale celorlalte regnuri depind de apariţia regnului mineral, cândva, în cursul existenţei Pământului nostru, într-un trecut îndepărtat. Prin apariţia regnului mineral s-a întâmplat un lucru de care trebuie să ţină seama întreaga evoluţie ulterioară a vieţii pe Pământ. În existenţa tuturor celorlalte fiinţe se va împlini ceea ce decurge din apariţia regnului mineral. Avem şi aici, în epoci ulterioare, împlinirea karmică a unui lucru întâmplat anterior. Pe Pământ se împlineşte ceea ce s-a pregătit în trecut. Există o legătură între ceea ce s-a petrecut mai înainte şi ceea ce s-a întâmplat mai târziu, dar există şi o legătură care, prin efectele ei, se întoarce asupra fiinţei-cauză. Oamenii, animalele şi plantele au eliminat din sânul lor regnul mineral, iar regnul mineral, la rândul lui, îşi exercită efectele asupra lor. Vedem, deci, că se poate vorbi de o karma a Pământului.

În cele din urmă, putem scoate în evidenţă un lucru ale cărui baze se află în expunerile cu caracter general din cartea mea ***Ştiinţa ocultă***.

Ştim că anumite entităţi au rămas în urmă, pe treapta de dezvoltare a vechii Luni, şi că aceasta s-a întâmplat pentru a-i da omului posibilitatea de a-şi dezvolta anumite însuşiri. Dar în vechea perioadă lunară a Pământului n-au rămas în urmă doar unele entităţi, ci şi unele substanţialităţi. Au rămas pe treapta lunară fiinţe care acţionează asupra existenţei noastre pământene sub numele de entităţi luciferice. Din această cauză, în existenţa pământene apar efecte ale căror baze au fost puse în existenţa lunară. Dar ceva similar are loc şi din punctul de vedere al substanţei. Dacă privim sistemul nostru solar, constatăm că el e compus din corpuri cereşti care execută mişcări ciclice regulate - având o anumită unitate lăuntrică. Dar găsim şi alte corpuri cereşti care, ce-i drept, se mişcă şi ele după un anumit ritm, dar încalcă legile obişnuite ale sistemului solar - şi anume cometele. Substanţa unei comete nu e supusă unor legi de felul celor care acţionează în sistemul nostru solar, ci unor legi care au acţionat

în cadrul vechii existenţe lunare. În viaţa cometelor s-a păstrat legitatea vechii existenţe lunare. Am spus adeseori că ştiinţa spiritului a demonstrat prezenţa acestei legităţi înainte să fi fost adusă vreo confirmare din partea ştiinţelor naturii. În anul 1906, la Paris, am atras atenţia asupra faptului că, în timpul vechii existenţe lunare anumite combinaţii de carbon şi azot au avut un rol asemănător celui jucât azi pe Pământ de combinaţiile dintre oxigen şi carbon, dioxidul de carbon, acidul carbonic ş.a.m.d. Aceste din urmă combinaţii sunt atât de toxice, încât provoacă moartea. *Un rol similar l-au avut în perioada vechii existenţe lunare, şi combinaţiile cianului*, combinaţiile acidului prusic. Asupra acestui lucru ştiinţa spiritului a atras atenţia în anul 1906 (Nota 3). Şi în alte conferinţe s-a arătat că prin existenţa cometelor sunt introduse legile vechii existenţe lunare în sistemul nostru solar, aşa că n-au rămas în urmă doar entităţile luciferice, ci şi legile vechii substanţe lunare, care acţionează într-un mod neuniform. S-a spus întotdeauna că trebuie să existe ceva în genul compuşilor acidului prusic în atmosfera cometelor. Mult mai târziu, în raport cu momentul când acest lucru a fost prezentat de către ştiinţa spiritului, de-abia în acest an, s-a constatat, prin analiză spectrală, prezenţa acidului prusic în componenţa cometelor.

Aveţi aici una dintre dovezile care se pot aduce ca răspuns la afirmaţia: Arătaţi-ne cum se poate evidenţia în mod concret un lucru prin metodele ştiinţei spiritului! Există multe asemenea lucruri; numai că ar trebui ca ele să fie observate. Aşadar, ceva din vechea noastră existenţă lunară îşi exercită influenţele asupra actualei existenţe de pe Pământ.

Dar acum ne punem întrebrea: E îndreptăţită afirmaţia că la baza fenomenelor senzoriale exterioare se află realităţi de natură spirituală? Celui care acceptă ştiinţa spiritului îi e clar faptul că în spatele tuturor realităţilor senzoriale se află realităţi de natură spirituală. Dacă ceva din vechea existenţă lunară îşi proiectează influenţele, sub formă de substanţă, asupra existenţei noastre pământene, dacă o cometă îşi proiectează lumina asupra existenţei noastre pământene, în spatele unui astfel de fenomen se află o realitate de natură spirituală. Şi am putea chiar să spunem ce fel de spiritualitate se manifestă prin cometa Halley. (Nota 4) *Cometa Halley* este, ori de câte ori ajunge în sfera existentei noastre pământene, expresia unui nou impuls spre materialism. Poate că lumii actuale aceasta i se va părea o superstiţie. Dar oamenii ar trebui să cugete la faptul că şi ei descoperă uneori influenţe spirituale în constelaţiile astrelor. Cine n-ar spune că eschimosul e o fiinţă umană altfel constituită decât, să zicem, hindusul, din cauză că în zona polară razele solare cad sub un alt unghi? Şi oamenii de ştiinţă deduc pretutindeni influenţe spirituale din constelaţiile astrelor. Aşadar, o dată cu cometa Halley vine şi un impuls spre materialism. Existenţa acestui impuls poate fi dovedită. După apariţia cometei Halley, în anul 1835, a urmat un curent materialist care poate fi numit materialismul celei de a doua jumătăţi a secolului trecut, după apariţia anterioară a aceleiaşi comete s-a manifestat iluminismul materialist al enciclopediştilor francezi. Aceasta e legătura. Pentru ca în existenţa pământeană să aibă loc anumite evenimente, cauzele lor trebuie să fi fost înregistrate cu mult timp înainte, în afara existenţei pământene. Şi aici avem de-a face cu o karma cosmică. De ce pe vechea Lună au fost scoase din curentul evoluţiei spiritualul şi materia? Pentru ca anumite efecte să poată radia înapoi, spre acele entităţi care le-au expulzat. Entităţile luciferice au fost expulzate, au fost nevoite să parcurgă o altă evoluţie, ca să poată lua naştere voinţa liberă şi posibilitatea de a alege răul, pentru fiinţele care trăiesc pe Pământ. Avem aici ceva care depăşeşte, în ceea ce priveşte efectele karmice existenţa noastră pământeană: o pespectivă deschisă spre karma cosmică.

Am putut vorbi astăzi despre karma, despre importanţa pe care ea o are pentru fiecare persoană în parte, pentru individualitate, pentru întreaga omenire, în cadrul vieţii de pe pământul nostru şi dincolo de sfera pământeană; şi am mai găsit ceva care poate fi numit karma cosmică. Descoperim astfel legea karmei, pe care o putem numi legea legăturii dintre cauză şi efect, dar în sensul că efectul se întoarce, la rândul lui, asupra cauzei şi că în acest caz fiinţa nu s-a schimbat, a rămas aceeaşi. Întâlnim această legitate karmică pretutindeni în lume, în măsura în care privim lumea ca pe ceva spiritual. Presimţim că, în diverse situaţii,

karma se va manifesta în modurile cele mai diferite. Şi mai presimţim că diferitele curente karmice - karma personală, karma omenirii, karma Pământului, karma cosmică s.a.m.d. - se vor intersecta şi astfel vom obţine elemente de care avem nevoie pentru a înţelege viaţa. Iar viaţa poate fi înţeleasă, în diferitele ei puncte concrete, numai dacă vom afla în ce fel colaborează între ele diferitele curente karmice.

CONFERINŢA a II-a

Karma şi regnul animal

Hamburg, 17 mai 1910

Înainte de a ajunge la problemele propriu-zis umane referitoare la karma, este necesar să facem o serie de consideraţii pregătitoare. Aici intră ceea ce am spus ieri: descrierea noţiunii de karma. Şi mai intră ceea ce mai avem de spus despre karma şi regnul animal. Dovezile exteriore ale realităţii karmei vor apărea în cadrul acestui ciclu în locurile unde vom avea motive să facem trimitere în mod special la ele. Cu aceste ocazii veţi avea şi posibilitatea de a dezvolta ideea de karma în faţa unor oameni din afara mişcării noastre, care vor veni la dumneavoastră cu întrebări, punând la îndoială întreaga noastră concepţie.

Ce ar fi mai la îndemână decât să întrebăm cum se raportează viaţa animalelor la ceea ce numim desfăşurarea karmei umane, în care - aşa cum vom vedea - sunt cuprinse cele mai importante şi mai adânci probleme ale destinului uman.

Raportul dintre oamenii ce trăiesc pe Pământ şi lumea animalelor este diferit de la o epocă la alta, dar şi de la un popor la altul. Şi nu e lipsit de interes să vezi că la popoarele care şi-au păstrat cele mai bune tradiţii din înţelepciunea străveche, sfântă a omenirii s-a încetăţenit un mod de a trata animalele cu cea mai mare compasiune şi iubire. În sânul lumii budisie, de exemplu, care a păstrat părţi importante din vechile concepţii despre lume, aşa cum existau ele la oamenii vremurilor originare, întâlnim un mod de a trata animalele şi sentimente faţă de lumea animală pe care, în Europa, mulţi oameni nu le pot înţelege. Dar şi la alte popoare - vă amintesc numai felul cum se poartă arabul cu calul său -, mai ales dacă acestea şi-au păstrat ceva din vechile concepţii despre lume, aşa cum le întâlnim ici-colo, ca vestigii ale trecutului, veţi afla un fel de „prietenie" între om şi animale, o atitudine umană faţă de ele. Dimpotrivă, în acele ţinuturi unde se pregăteşte o concepţie despre lume a viitorului, în regiunile occidentale, s-a încetăţenit neînţelegerea pentru o asemenea compasiune faţă de animale. E semnificativ faptul că, din timpul Evului Mediu şi până în epoca noastră, tocmai în ţările unde concepţia creştină despre lume s-a răspândit cel mai mult a luat naştere ideea că animalele nu trebuie considerate fiinţe cu o viaţă sufletească propriu-zisă, fiindcă ele sunt un fel de automate. Şi poate nu greşesc prea mult cei care au afirmat - chiar dacă nu întotdeauna cu o înţelegere deosebită - că aceste concepţii, sustinute adeseori de filosofia occidentală, conform cărora animalele sunt nişte automate şi n-au o viaţă sufletească propriu-zisă au pătruns până în sânul maselor populare, unde nu există nici un fel de compasiune faţă de animale şi, adeseori, nu există limite în ceea ce priveşte tratarea cu cruzime a acestora. Lucrurile au mers atât de departe, încât *un mare filosof al epocii moderne, Cartesius, a fost înleles greşit*, în ceea ce priveşte concepţiile sale referitoare la lumea animalelor. (Nota 5)

Spiritele cu adevărat importante din evoluţia culturii şi civilizaţiei apusene n-au susţinut niciodată că animalele sunt nişte automate. Nici Cartesius n-a crezut astfel, deşi puteţi citi în multe cărţi de filosofie că el ar fi susţinut o asemenea concepţie. Cine-l cunoaşte pe Cartesius ştie că el nu le atribuie animalelor o viaţă sufletească aptă să evolueze astfel încât să poată aduce din conştiinţa Eului o dovadă pentru existenţa lui Dumnezeu, totuşi el consideră că animalul e străbătut, e însufleţit de aşa-numitele spirite ale vieţii, care nu au o individualitate la fel de unitară ca Eul uman, dar acţionează în organizarea animală sub formă de suflet. Şi e

semnificativ faptul că tocmai în această privinţă Cartesius a putut fi înţeles atât de greşit. În secolele trecute, în cadrul evoluţiei occidentale a existat tendinţa de a li se atribui animalelor simple automatisme şi această concepţia a fost atribuită în mod eronat lui Cartesius. Caracteristic pentru civilizaţia occidentală e faptul că ea a trebuit să se dezvolte din elementele materialismului. Şi se poate afirma chiar că zorile creştinismului, acest impuls important din evoluţia omenirii, a apărut pe terenul unei mentalităţi materialiste. Materialismul epocii modeme e o consecinţă a faptului că până şi confesiunea religioasă cea mai spirituală, creştinismul, a dat, în Occident, peste o concepţie despre lume materialistă. Destinul popoarelor occidentale constă în faptul că ele trebuie să se ridice din abisurile materialismului şi prin biruirea concepţiilor şi tendineţelor materialiste să dezvolte forţele viguroase ale celui mai înalt spiritualism. Din cauză că popoarelor occidentale le-a fost dat acest destin, această karma, în sânul lor a apărut şi tendinţa de a privi animalele ca pe nişte automate. Cine nu poate să întrezărească substraturile vieţii spirituale, cine nu poate să vadă decât ceea ce ne înconjoară în lumea senzorială exterioară va ajunge uşor, prin impresiile obţinute din această lume senzorială, la o concepţie care situ-ează animalele pe o treaptă cu totul inferioară. În schimb, cei care au mai păstrat elemente ale vechilor concepţii despre lume, din înţelepciunea originară a omenirii, mai posedă un fel de cunoaştere a ceea ce, şi în lumea animalelor, e de natură spirituală; şi, în pofida tuturor interpetărilor greşite, în pofida a tot ceea ce s-a furişat în concepţiile lor despre lume şi le-a întinat puritatea, ele n-au putut uita că în manifestările şi în plăsmuirea formelor animale se exteriorizează unele activităţi spirituale, unele legi spirituale.

Dacă, pe de o parte, în absenţa concepţiilor spirituale trebuie să vedem o lipsă de înţelegere faţă de viaţa sufletească a animalelor, pe de altă parte, nu trebuie să ne amăgim în privinţa faptului că, dacă am aplica fără nici un discernământ ideile de karma atât în cazul lumii animale cât în cazul destinului uman, aceasta ar fi tot efectul unei concepţii materialiste despre lume. Nu putem face aşa ceva. Am arătat deja ieri cât este de necesar să definim noţiunea de karma în mod absolut exact. Şi am greşi, dacă am căuta si în lumea animală ceea ce am văzut că în cazul omului se manifestă prin întoarcerea efectului asupra fiinţei care l-a declanşat; vom putea cunoaşte mai bine legitatea karmei dacă, ieşind din limitele vieţii umane, cuprinse între naştere şi moarte, vom urmări omul de-a lungul incarnărilor sale succesive şi vom constata că efectul unei cauze care îşi are originea într-una din vieţi poate apărea doar într-o viaţă ulterioară; timpul legităţii karmice se întinde de la o viaţă la alta, iar efectele cauzelor nu trebuie să apară neapărat - ba, dacă privim karma în mare, în mod absolut sigur nici nu apar - într-o singură viaţă cuprinsă între naştere şi moarte.

Ştim deja, din considerentele exterioare ale ştiinţei spiritului, că în cadrul lumii animale nu se poate vorbi de o reincarnare de felul celei pe care o întâlnim la om. În lumea animală nu găsim ceva asemănător, şi cu atât mai puţin ceva identic cu individualitatea umană, care continuă să existe după ce omul a păşit prin poarta morţii, care petrece o viaţă deosebită în lumea spirituală, în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, spre a intra apoi din nou în existenţă, printr-o nouă naştere. Nu putem vorbi despre moarte, în cazul animalelor, în acelaşi sens în care vorbim despre moartea omului. Individualitatea umană îşi continuă existenţa şi după ce omul a trecut prin poarta morţii, ceea ce nu se întâmplă în lumea animalelor; dacă am căuta într-un individ din lumea animală fiinţa reincarnată a unui animal care a existat cândva pe Pământ, aşa cum facem în cazul omului, am cădea într-o mare greşeală. Azi, când tot ceea ce ni se oferă în lume e privit doar prin latura sa exterioară, fără a se cerceta şi interioritatea, deosebirile cele mai importante dintre om şi animal nici nu pot fi sesizate. Din punct de vedere exterior - privit în mod pur materialist - fenomenul morţii, la om şi la animal, se prezintă în acelaşi fel. Şi se poate crede că unele aspecte din viaţa individuală a animalului pot fi comparate cu fenomene ale vieţii personale umane dintre naştere şi moarte. Dar am trage o concluzie cu totul greşită. De aceea îmi propun să semnalez acum, prin câteva exemple, deosebirile profunde care există între animal şi om.

Despre deosebirea dintre animal şi om îşi poate face o idee clară şi completă numai cel ce se adânceşte într-un mod lipsit de prejudecăţi nu numai în analiza aspectelor care se oferă percepţiei sale senzoriale exterioare, ci şi din ceea ce rezultă din gândirea sa combintorie. Întâlnim un fenomen care e scos în evidenţă şi de către naturalişti, dar cu care naturaliştii din epoca actuală nu prea ştiu ce să facă; e vorba de faptul că omul trebuie să înveţe până şi lucrurile cele mai simple: el a trebuit să înveţe, de-a lungul evoluţiei sale, modul de folosire a uneltelor celor mai simple, iar copiii noştri trebuie să înveţe încă şi azi lucrurile cele mai simple, având nevoie de un anumit timp pentru aceasta. Se cere efort pentru ca omul să deprindă mişcările simple necesare muncii, necesare pentru a realiza diferite unelte, instrumente etc. Cu cât sunt mai avantajate animalele, în această privinţă? Să ne gândim cum îşi realizează castorul construcţiile sale complicate, măiestre. El nu are nevoie să înveţe; posedă această iscusinţă, aducând-o cu el pe lume, ca legitate înscrisă în fiinţa lui, la fel cum noi, oamenii, ne aducem ca zestre „arta" de a ne schimba prima serie de dinţi, în jurul vârstei de şapte ani. Nici acest lucru nu trebuie să-l înveţe nimeni. Ani-malele vin pe lume cu o însuşire de felul celei pe care o posedă castorul, de a-şi construi locuinţa. Şi dacă veţi analiza lumea animală, veţi constata că animalele pot realiza lucruri la care iscusinţa umană, cu toate progresele pe care le-a făcut, nu poate ajunge.

Cum se explică faptul că, la naştere, omul e mai nepriceput decât, de exemplu, o găină sau un castor, şi că el e nevoit să-şi însuşească cu multă trudă ceea ce animalele pot să facă încă de la naştere? E o întrebare importantă. Şi noi trebuie să învăţăm să simţim că e o întrebare importantă. Fiindcă nu este esenţial să se atragă atenţia asupra faptelor importante, ci trebuie să ştim când pot fi puse întrebări importante. Unele lucruri pot fi obiective, dar nu înseamnă că ele au neapărat valoare pentru concepţia noastră despre lume. Deşi astăzi ne vom ocupa de cauzele acestor fenomene, studiindu-le din punct de vedere al ştiinţei spiritului, am ajunge prea departe dacă am analiza în toate detaliile de ce este aşa. Totuşi, pentru început, se poate atrage atenţia, în câteva cuvinte, asupra acestui lucru.

Dacă ne întoarcem, prin mijloacele ştiinţei spiritului, în trecutul evoluţiei umane, până în vremuri extrem de îndepărtate, vom afla că acele forţe şi elemente care stau azi la dispoziţia castorului sau a altor animale, pentru ca ele să aducă pe lume, ca zestre, o asemenea iscusinţă, au stat cândva şi la dispozitia omului. Nu se poate spune că omul a preluat în germenele fiinţei sale, într-un trecut străvechi, doar neîndemânarea şi că a lăsat animalelor iscusinţa primitivă. A primit şi el aceleaşi predispoziţii, ba chiar, de fapt, într-o măsură mult mai mare decât animalele, deoarece dacă animalele vin pe lume cu anumite deprinderi, ele sunt folosite unilateral. Când intră în viaţă, omul nu se pricepe la nimic, trebuie să înveţe totul, tot ceea ce se referă la lumea exterioară. M-am exprimat puţin cam radical, dar cred că înţelegeţi ce vreau să spun. Dar după ce învaţă, omul poate deveni multilateral, dezvoltarea lui poate fi fecundă, în ceea ce priveşte formarea anumitor deprinderi etc., altfel decât se întâmplă în cazul animalelor. Prin urmare, omul a fost înzestrat, la origine, cu predispoziţii bogate totuşi el nu le poate folosi. Iese la lumină fenomenul ciudat că, la origini, omul şi animalul au fost înzestrate la fel. Dacă ne întoarcem până la vechea evoluţie saturniană, constatăm că atunci încă nu avusese loc o separaţie între evoluţia umană şi cea animală. Omul şi animalul erau înzestrate cu aceleaşi predispoziţii. Ce s-a întâmplat între timp, astfel încât animalul aduce cu sine tot felul de deprinderi, pe când omul e un camarad de drum nepriceput? Cum s-a comportat omul, asifel încât nu mai are, dintr-odată, nimic din ceea ce primise cândva? Poate că, în cursul evoluţiei, el a risipit aceste daruri, în timp ce animalele le-au păstrat, ca nişte buni gospodari, cu spirit de economie. Această problemă se poate pune, desigur, dacă examinăm stările de fapt reale.

Omul n-a risipit fără rost aceste predispoziţii pe care animalul le foloseşte azi sub formă de îndemânare; le-a folosit şi el, dar în alt scop decât animalele. Animalele le-au dat forma unor iscusinţe exterioare; castorul şi viespea îşi construiesc cuibul. Omul şi le-a folosit în interioritatea sa şi a făcut să se nască astfel ceea ce numim organizarea superioară a fiinţei

umane. Faptul că omul merge azi în poziţie verticală, că are un creier mai perfecţionat, că are în general o organizare internă mai desăvârşită a necesitat, de asemenea, folosirea anumitor forţe; sunt aceleaşi forţe cu ajutorul cărora castorul îşi realizează construcţiile sale. Omul a folosit aceleaşi forţe pentru a se clădi pe sine, creierul său, sistemul său nervos ş.a.m.d. De aceea, în primul rând, omului nu i-a rămas nimic, pentru a lucra, în acelaşi mod, în exterior. Dacă noi avem o alcătuire mai desăvârşită aceasta se datorează faptului că tot ceea ce castorul prelucrează în lumea exteriaară a fost folosit cândva de om, în cursul evoluţiei, pentru a se clădi pe sine însuşi, pentru a construi propria sa organizare interioară. Noi avem în interior cuibul nostru de castor şi din această cauză nu mai putem folosi aceste forţe în exterior. Vedem deci, dacă rămânem la o concepţie unitară despre lume, ce se întâmplă cu predispoziţiile care există în fiinţele existente pe Pământ şi forma sub care ne întâmpină ele azi. Deoarece omul a folosit într-un mod specific aceste forie, în cursul evoluţiei sale pentru el s-a creat o situaţie cu totul deosebită, pe care, în parte, o cunoaştem deja.

De ce a fost necesar ca omul să folosească fortele cu care a fost înzestrat pentru organizarea sa interioară? Deoarece numai astfel el, a putut deveni purtătorul a ceea ce este azi Eul, care se perpetuează de la o incarnare la alta. O altă organizare n-ar fi putut deveni un asemenea purtător de Eu; depinde întru totul de exterior, dacă un Eu individual poate activa sau nu în existenţa pământeană. El n-ar putea să facă acest lucru, dacă organizarea exterioară n-ar fi adecvată individualităţii purtătoare a unui Eu. Prin urmare, totul a fost canalizat spre a face ca organizarea exterioară să fie pe măsura individualităţii purtătoare de Eu. În acest scop a trebuit să fie creată o structură specială, pe care o cunoaştem deja, în aspectul ei esenţial.

Ştim că evoluţia noastră pământeană a fost precedată de evoluţia lunară, aceasta de cea solară, iar cea solară de cea saturniană. Când vechea evoluţie lunară a luat sfârşit, omul ajunsese, în ceea ce priveşte existenţa lui exterioară, pe o treaptă ce ar putea fi desemnată prin expresia om-animal. Dar organizarea umană exterioară nu era atât de perfecţionată încât să poată deveni purtătoarea unui Eu individual. De-abia în evoluţia pământeană a omului s-a realizat integrarea acestei organizări. Acest lucru a fost posibil datorită faptului că procesele evoluţiei noastre pământene au fost organizate într-un mod cu totul special. Când evoluţia lunară a luat sfârşit, totul s-a destrămat, ca să zicem aşa, în haos. După o perioadă de crepuscul cosmic, a ieşit la iveală noul cosmos al evolutiei noastre pământene. În cosmosul evoluţiei pământene era conţinut pe atunci tot ceea ce e unit azi, ca sistem solar, cu noi şi cu Pământul. Din această unitate cosmică s-au desprins apoi toate celelalte corpuri cosmice, separându-se de Pământul nostru. Nu e necesar să studiem în detaliu felul cum s-au separat celelalte planete, Jupiter, Marte etc. Trebuie doar să spunem că, într-un anumit moment al evoluţiei, Pământul nostru şi Soarele s-au separat. Când Soarele era separat şi îşi trimitea din exterior influenţele asupra Pământului, Pământul nostru era încă unit cu Luna actuală, astfel încât substanţele şi forţele spirituale care sunt azi încătuşate de Lună erau încă de atunci unite cu Pământul.

S-a pus de mai multe ori întrebarea ce s-ar fi întâmplat dacă Soarele nu s-ar fi despărţit de Pământ şi n-ar fi trecut la acea stare în care acţionează din exterior asupra Pământului. Când Pământul era încă unit cu Soarele, în condiţiile cu totul diferite din acea vreme, întregul sistem cosmic şi, de asemenea, strămoşii organizării umane mai constituiau încă o unitate. Este o absurditate, bineînţeles, să ai în vedere condiţiile de viaţă actuale şi să spui: Ce tâmpenii spun teosofii; păi, în acest caz, toate fiinţele care aveau deja o organizare ar fi ars, în mod inevitabil! Aceste fiinţe erau constituite astfel, încât puteau să subziste în condiţiile de atunci ale acestei unităţi cosmice, care era cu totul altfel organizată. Dacă Soarele nu s-ar fi separat de Pământ, ar fi rămas unite cu Pământul şi unele forţe violente, şi din această cauză organizarea umană nu s-ar mai fi putut manifesta în mod corespunzător. De aceea a fost necesar ca Pământulsă aibă un ritm de viaţă mai lent şi forţe mai dense. Acest lucru a devenit posibil numai prin faptul că forţele violente, furtunoase s-au retras din Pământ. Forţele Soarelui au căpătat o intensitate mai mică, datorită faptului că acţionau acum asupra

Pământului din exterior, de la distanţă. Dar s-a mai întâmplat şi altceva: Pământul se afla într-o stare care nu permitea omenirii să progreseze. Forţele care se manifestau acum erau prea dense şi ele ar fi făcut ca orice fiinţă vie să se lemnifice şi să se usuce, iar omul n-ar fi putut să-şi parcurgă evoluţia, dacă situaţia nu s-ar fi schimbat. La un timp după desprinderea de Pământ a Soarelui s-a separat de el şi Luna actuală şi aceasta a luat cu ea forţele care încetinesc evoluţia, care ar fi făcut ca viaţa să ajungă la o moarte lentă. Aşa că între Soare şi Lună a rămas Pământul, alegând exact ritmul potrivit pentru organizarea umană, în aşa fel încât ea să poată primi cu adevărat în sine un Eu individual ce trece de la o incarnare la alta. Organizarea umană, aşa cum este ea azi, nu s-ar fi putut realiza decât prin acest proces de separare, mai întâi a Soarelui şi apoi a Lunii.

Cineva ar putea să spună: Dacă aş fi fost eu Domnul Dumnezeu, aş fi procedat mult mai simplu; aş fi realizat de la bun început un amalgam care să dea posibilitatea ca organizarea umană să poată evolua normal. De ce a fost nevoie să se desprindă mai întâi Soarele şi de ce a trebuit să devină necesară apoi o separare a Lunii?

Cel ce spune acest lucru gândeşte mult prea abstract. Dacă în ordinea lumii urmează să fie creată o diversitate interioară de felul organizării umane, pentru aceasta este necesar un procedeu special şi nu poate fi transpus în realitate ceea ce născoceşte gândirea umană când fantazează. *In abstracto* putem gândi orice; dar în cadrul ştiinţei spiritului trebuie să învăţăm să gândim concret, în aşa fel încât să înţelegem că organizarea , umană nu e ceva simplu. Ea constă dintr-un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral. Aceste trei componente ale fiinţei umane trebuiau aduse mai întâi la un anumit echilibru, în aşa fel încât diferitele părţi ale ei să se afle într-un raport corespunzător unele faţă de altele. Acest lucru a devenit posibil numai prin acest întreit proces: mai întâi formarea cosmosului unitar, a întregii unităţi cosmice - Pământ, Soare şi Lună împreună; apoi a fost necesar acel proces care să ducă la încetinirea activităţii corpului eteric uman - dacă nu s-ar fi întâmplat aşa, el ar fi mistuit întreaga dezvoltare -, şi acest lucru s-a întâmplat prin separarea Soarelui; deoarece în caz contrar corpul astral ar fi condus organizarea umană la o moarte lentă, a fost necesar să se desprindă şi Luna. Omul are în organizarea sa trei părţi componente, ceea ce a făcut necesar să aibă loc aceste trei procese.

Vedem astfel că omul îşi datorează existenţa, însuşirile sale actuale, unei structurări complicate a Cosmosului. Dar noi mai ştim că dezvoltarea regnurilor din natură nu poate să ţină pasul cu evoluţia. Ştim, din expunerile cu caracter general făcute în ultimii ani, că în diferitele incarnări planetare ale Pământului unele entităţi au rămas în urma evoluţiei generale şi că ele au trăit în stări care nu corespundeau cu totul evoluţiei. Şi mai ştim că, de fapt, întreaga evoluţie a putut să fie pusă în mişcare numai prin asemenea rămâneri în urmă. În cursul vechii evoluţii lunare anumite entităţi, pe care le numim „entităţi luciferice", au rămas în urmă şi prin ele noi ne-am încărcat de vină; lor le datorăm ceea ce ne face cu adevărat oameni, adică posibilitatea de a fi liberi, de a ne dezvolta în mod liber fiinţa interioară. Ba, putem chiar spune, într-un anumit sens, că dacă entităţile luciferice au rămas în urmă a fost un sacrificiu. Ele au rămas în urmă pentru a putea insufla omului pasiunile care ţin de demnitatea lui umană şi de autodeterminarea lui. Trebuie să ne deprindem să folosim cu totul alte noţiuni decât cele obişnuite, deoarece, judecând prin prisma acestora, am putea spune că după ce au rămas „repetente" spiritele luciferice ar fi putut să „repete clasa", aşa cum se cuvine, şi că această neglijenţă nu le va fi iertată. Dar n-a fost vorba de o neglijenţă a fiinţelor luciferice. Faptul că au rămas în urmă a fost, într-un anumit sens, un sacrificiu pe care ele l-au făcut, pentru a putea acţiona, prin ceea ce şi-au însuşit datorită acestui sacrificu, asupra lumii noastre pământene.

Ştim deja, din ceea ce am spus ieri, că au rămas în urmă nu nurnai anumite entităţi, ci şi anumite substanţe, şi că ele şi-au păstrat unele legi care în stările planetare anterioare erau corecte şi care au continuat să acţioneze în cadrul evoluţiei ulterioare. Astfel că faze de

evolutie ale unor vremuri mai vechi se intersectează cu faze de evoluţie din vremurile mai recente; ele se amestecă unele cu altele. De-abia prin aceasta devine posi-bilă, de fapt, marea varietate a vieţii. Aşa ni se prezintă nivelurile diferite ale evoluţiei entităţilor. N-ar fi fost posibil ca alături de regnul uman să se dezvolte un regn animal, dacă după perioada saturniană n-ar fi rămas în urmă anumite entităţi, spre a forma - în timp ce pe Soare oamenii atinseseră deja o treaptă mai înaltă - un al doilea regn; astfel au apărut primii precusori ai regnului animal din zilele noastre. Ca să existe o bază pe care să se dezvolte formele ulterioare, asemenea rămâneri în urmă sunt neapărat necesare.

Dacă se pune întrebarea: De ce e necesar ca unele entităţi şi substanţe să rămână în urmă?, aş vrea să explic despre ce e vorba cu ajutorul unei comparaţii. Evoluţia omului trebuia să înainteze de la o treaptă la alta. Acest lucru era posibil numai prin faptul că omul devenea o fiinţă din ce în ce mai subtilă, superioară. Dacă ar fi folosit aceleaşi forţe cu care acţio-nase în timpul fazei saturniene, el n-ar fi progresat. Ar fi rămas pe loc. De aceea a fost necesar să facă în aşa fel încât forţele sale să devină mai subtile. Să presupunem - spre a avea o imagine - că avem în faţa noastră un pahar cu apă în care e dizolvată o substanţă oarecare. Lichidul va avea aceeaşi culoare, aceeaşi identitate etc. Să presupunem că substanţele mai grosiere se depun pe fundul paharului; atunci apa mai curată şi substanţele mai fine rămân la suprafaţă. Prin urmare, apa devenit mai curată numai prin faptul că s-a separat de ceea ce era mai grosier în ea. Ceva similar a avut loc după ce s-a încheiat evoluţia saturniană: a fost necesară o asemenea sedimentare, a fost necesar ca întreaga omenire să elimine ce era mai grosier şi să păstreze părţile mai fine. Ceea ce a fost eliminat a devenit apoi lumea animală. Datorită acestui proces, celelalte entităţi au devenit mai subtile şi au putut să urce cu încă o treaptă. Pe fiecare treaptă a fost necesar să fie eliminate unele entităţi, pentru ca omul să poată urca tot mai sus.

Omenirea actuală a devenit posibilă numai datorită faptului că omul s-a eliberat de acele entităţi din regnurile aflate pe o treaptă inferioară. Odinioară aceste entităţi apăreau cu toate forţele lor unite, aşa cum sunt, în apă, componenetele mai dense. Noi le-am lăsat să cadă la fund şi ne-am înălţat cu o treaptă. Datorită acestui lucru a devenit posibilă evoluţia noastră. Privim, deci, spre cele trei regnuri ale naturii care trăiesc alături de noi şi spunem: În toate acestea vedem ceva care a trebuit să devină substratul pe care să ne putem dezvolta. Aceste entităti au coborât, pentru ca noi să pu-tem urca. Aşa trebuie privite în mod corect regnurile inferioare ale naturii.

Dacă studiem evoluţia de pe Pământ, acest proces ni se va înfăţişa şi mai clar, în detaliile sale. Trebuie să înţelegem că între toate momentele din cadrul evoluţiei noastre pământene există anumite raporturi şi corelaţii. Am văzut că despărţirea de Pământ a Soarelui şi a Lunii a avut loc, de fapt, cu scopul ca, în cursul evoluţiei pământene, organizarea umană să poată ajunge la nivelul necesar pentru a deveni o individualitate; acest lucru era necesar pentru clarificarea organizării umane. Dar din cauză că în Univers au avut loc aceste scindări, pentru a face posibilă evoluţia omului, schimbările profunde survenite în întregul nostru sistem solar au exercitat o anumită influenţă şi asupra celorlalte trei regnuri din natură, mai ales asupra regnului animal, care e cel mai aproape de noi, oamenii. Dacă vrem să înţelegem influenţa care s-a exercitat asupra regnului animal prin procesele de separare a Soarelui şi a Lunii, vom primi prin cerecetarea spirituală explicaţia care urmează.

Când s-a separat Soarele, omul se afla pe o anumită treaptă a evoluţiei sale. Dacă ar fi rămas pe această treaptă, pe care se afla în timp ce Luna era încă unită cu Pământul, omul n-ar fi putut avea organizarea sa actuală, el ar fi mers în mod inevitabil spre o anumită pustiire şi uscare, iar în cele din urmă spre moarte. A fost necesar să fie eliminate mai întâi forţele lunare. Dacă organizarea umană actuală a devenit posibilă, acest lucru se datorează faptului că în perioada în care Luna se mai afla în interiorul Pământului omul îşi păstrase o structură care încă mai putea deveni maleabilă; fiindcă s-ar fi putut întâmpla ca organizarea lui să se

durifice într-atât, încât separarea Lunii să nu mai folosească la nimic. Pe această treaptă, pe care organizarea mai putea deveni maleabilă, se aflau numai strămoşii omului. Prin umare, a fost necesar ca Luna să fie eliminată la un anumit moment. Ce s-a întâmplat până când Luna a fost expulzată?

Organizarea umană devenea din ce în ce mai grosieră. Ce-i drept, omul nu arăta ca o bucată de lemn. Aceasta ar fi o reprezentare prea grosolană. Cu toate că era grosieră, organizarea sa de atunci era mai fină; mai subtilă decât cea actuală. Dar pentru acea vreme organizarea omului era atât de grosieră, încât partea mai spirituală a omului, care şi pe atunci trăia alternativ, aş zice, când împreună cu corpul fizic, când fără el, ajunsese în cele din urmă în situaţia în care, dacă ar fi vrut să-şi caute din nou corpul fizic, l-ar fi găsit atât de dens, din cauza proceselor pământene, încât n-ar mai fi avut nici o posibilitate să intre în el şi să-l folosească drept lăcaş. De aceea s-a şi întâmplat că partea spiritual-sufletească a multor strămoşi ai omului a plecat cu totul de pe Pământ şi, pentru un anumit timp, a căutat să progreseze pe alte planete ale sistemului nostru solar. Doar un număr foarte mic de corpuri fizice mai erau utilizabile, şi ele s-au păstrat, trecând cu bine în epoca următoare. Am spus deseori că majoritatea covârşitoare a sufletelor umane au migrat în spaţiul ceresc, dar că linia normală a evolutiei a fost păstrată de un număr foarte mic de suflete, şi anume de acele suflete umane care erau cele mai robuste şi care au putut îndura şi învinge toate acestea. Aceste suflete au dus evoluţia dincolo de perioada critică.

Pe parcursul acestui proces încă nu era vorba, propriu-zis, de ceea ce noi numim egoitate umană, individualitate umană. Predomina caracterul dat de sufletul neamului omenesc. Când se retrăgeau, sufletele se resorbeau în substanţa sufletească a neamului omenesc.

A venit apoi momentul în care Luna s-a desprins de Pământ şi prin aceasta a reapărut posibilitatea ca organizarea umană să devină mai subtilă, aşa că sufletele care migraseră au putut fi preluate. Aceste suflete au coborât din nou, treptat - până în perioada atlanteană -, şi au intrat în trupurile umane. Rămăseseră însă în urmă anumite structuri ale organismelor care se formaseră în perioada critică. Ele se reproduseseră, în perioada la care mă refer, fără a putea deveni purtătoare ale unor suflete umane. Erau organisme grosiere. Prin urmare, alături de acele organisme care mai târziu au putut deveni mai subtile, au persistat şi unele structuri apărute în perioada critică. Ele au devenit doar precursoarele unor organisme mai grosolane, şi aşa se face că, alături de structurile care au devenit purtătoare ale individualităţilor umane, s-au perpetuat şi altele, care n-au putut face acest lucru, fiind urmaşele organismelor părăsite de sufletele umane, în periaoda de după separarea Soarelui, când Luna era încă unită cu Pământul.

Vedem, deci, că alături de om se formează un regn de organisme care, prin păstrarea caracterului lunar, au devenit incapabile să fie purtătoarele unor individualităţi umane. Aceste organisme sunt, în principal, cele care au devenit animalele actuale. Ar putea părea ciudat că aceste structuri mai grosiere ale animalelor actuale posedă, totuşi, anumite facultăţi care pot să acţioneze cu înţelepciune, ca în cazul castorului care îşi construieşte locuinţa. Putem înţelege acest fenomen, dacă nu ne reprezentăm lucrurile prea simplist. Aceste entităti, în care n-au intrat sufletele umane, şi-au dezvoltat facultătile exterioare de a construi, o anumită structură nervoasă şi altele asemenea, care le-au dat posibilitatea de a ajunge în concordanţă cu legile existenţei pământene. Aceasta se datorează faptului că entităţile care nu păstraseră facultatea de a prelua suflete umane fuseseră unite cu Pământul în tot acest timp. Celelalte structuri, care au devenit ulterior mai subtile, individualităţi umane, erau şi ele legate de Pământ; dar din cauză că mai târziu, după ce Luna se desprinsese, suferiseră anumite transformări, au pierdut tocmai calităţile însuşite anterior.

Să reţinem, deci: după ce Luna s-a despărţit de Pământ, pe aceasta au rămas anumite structuri care s-au reprodus, pur şi simplu, în linie dreaptă. Acestea erau groseiere, îşi păstraseră legile

pe care le aveau înainte şi se densificaseră atât de mult, în forma pe care o aveau deja, încât, după ce Luna a fost eliminată, ele n-au mai putut trece prin nici o schimbare; s-au reprodus, pur şi simplu, în mod rigid. Celelalte structuri, care erau purtătoarele individualităţii umane, au fost nevoite să se transforme, n-au putut să se reproducă în mod rigid. Ele s-au transformat în aşa fel, încât asupra lor au putut acţiona entitătile care în perioada intermediară nu fuseseră unite cu Pământul; existaseră în altă parte şi de-abia atunci au tre-buit să se unească din nou cu Pământul. În aceasta constă deosebirea dintre acele entităţi care şi-au păstrat vechiul caracter lunar rigid şi acelea care s-au transformat. În ce a constat însă transformarea lor?

Când sufletele care plecaseră de pe Pământ s-au întors şi au luat din nou în stăpânire trupurile, ele au trecut la remodelarea sistemului nervos, a creierului ş.a.m.d. Forţele pe care le aveau le-au folosit şi la modelarea lor internă. La celelalte entitâti, care deveniseră rigide, n-a mai putut fi schimbat nimic. Organismele acestea au fost luate în stăpânire de alte entităţi, care nu începuseră încă să acţioneze asupra organizării lor, care se opriseră încă pe vechea lor treaptă de evoluţie, entităţi care nu ajung niciodată să influenţeze structurile interne, ci acţionează din exterior, cum fac sufletele-grup ale animalelor. Aşa că, după desprinderea Lunii, au primit în ele sufletul uman organismele care erau potrivite pentru aceasta, şi şi-au pregătit în aşa fel organizarea, încât ea a ajuns la structura desăvârşită pe care o are fiinţa umană. Organismele care în perioada lunară rămăseseră rigide n-au mai putut fi transformate. Ele au fost luate în stăpânire de acele suflete care nu progresaseră atât de mult încât să intre într-o individualitate, care rămăseseră pe treapta lunară şi care, de aceea, au luat acum în stăpânire, ca suflete-grup, aceste organisme.

Prin studierea proceselor cosmice se poate explica deosebirea dintre om şi animal. Prin procesele cosmice care au influenţat evoluţia Pămân-tului au rezultat două feluri de organisme. Dacă ar fi trebuit să rămânem la nivelul de structurare a entităţilor situate imediat sub om, acum am fi nevoiţi să plutim cu Eurile noastre deasupra Pământului, fiindcă structurile au devenit prea rigide. N-am putea coborî, şi, cu toate că am devenit nişte fiinţe mai evoluate, ar trebui să fim acolo unde se află sufletele-grup ale animalelor. Dar datorită faptului că a fost creată posibilitatea ca structurile noastre să devină mai subtile, noi am putut să intrăm în ele şi să le folosim drept locaşuri, adică am putut să coborâm până pe Pământ, incarnându-ne în trupuri din carne. Sufletele speciilor n-au simţit nevoia să facă acest lucru. Ele acţionează din lumea spirituală asupra lumii fizice.

Dacă nu ne-am datora propria noastră organizare procesului descris mai înainte, am fi asemenea regnului animal. Să ne punem acum întrebarea: Ce a determinat animalele, care sunt situate mai jos decât noi pe scara vieţuitoarelor, cu structurile lor rigide, să coboare pe Pământ? Noi înşine le-am făcut să coboare! Ele sunt urmaşii acelor corpuri în care, după desprinderea Lunii, noi n-am mai vrut să sălăşuim, deoarece deveniseră prea grosiere. Am părăsit aceste corpuri, spre a găsi, mai târziu, altele. Dar n-am fi putut găsi alte corpuri, dacă nu le-am fi părăsit pe primele, deoarece după desprinderea Soarelui noi trebuia să evoluăm pe Pământ. Este vorba de acel proces prin care am lăsat în urmă anumite entităţi, spre a putea găsi noi înşine posibilitatea de a ne înălţa. Ca să ne putem înălţa, a trebuit să mergem pe alte planete şi să lăsăm unele structuri să degenereze aici, jos. Aşa că, într-un anumit sens, noi datorăm ceea ce suntem celor care au rămas jos, pe o treaptă inferioară. Aşa putem descrie mult mai exact ce înseamnă „a datora". Ne putem pune întrebarea: Oare cum a fost posibil să părăsim Pământul, în acea perioadă critică?

În evoluţia Pământului au intervenit atunci pentru prima oară spiritele luciferice. Entitătile luciferice au fost cele care în perioada critică ne-au luat de pe Pământ. Ele ne-au spus: Aici, jos, urmează o perioadă critică; voi tre-buie să plecaţi de pe Pământ! Spiritele luciferice au fost acelea sub a căror conducere noi am plecat de pe Pământ, aceleaşi spirite care introduseseră în corpul nostru astral principiul luciferic, înclinaţia spre existenţa Răului în noi, în acelaşi timp însă şi posibilitatea de a deveni liberi. Dacă ele nu ne-ar fi luat atunci de

pe Pământ, noi am fi rămas în veci încătuşaţi de forma umană pe care o creasem deja, astfel încât acum am putea, cel mult, să planăm pe deasupra acelei forme umane, dar n-am putea să locuim în ea. Ele ne-au dus departe şi şi-au legat propria lor fiinţă de fiinţa noastră.

Dacă luăm în considerare acest lucru, vom înţelege că, plecând, am primit în noi influenţele luciferice. Structurile care au rămas unite cu Pământul nu au fost atinse de influenţa luciferică. Ele au trebuit să împărtăşească destinele noastre pământene, fără a putea participa la destinul nostru ceresc. Iar când ne-am întors pe Pământ, noi aveam în fiinţa noastră impulsul luciferic, pe când celelalte fiinţe nu-l aveau, şi astfel a devenit posibil să ne ducem viaţa într-un corp fizic, dar, totuşi independentă de corpul fizic, în aşa fel încât am putut deveni din ce în ce mai independenţi de acesta. Celelalte fiinţe, însă, care nu aveau înăuntrul lor impulsul luciferic, reprezentau ceea ce făcusem noi din ele, ceea ce fuseseră corpurile noastre astrale în perioada dintre desprinderea Soatelui şi desprinderea Lunii, prin urmare, ceea ce lăsasem în urmă, eliberându-ne. Privim azi animalele şi spunem: Întreaga cruzime, întreaga lăcomie, toate nevirtuţile animalelor, alături de iscusinţa lor, toate acestea ar fi în noi, dacă nu le-am fi eliminat! Datorăm eliberarea corpului nostru astral faptului că toate însuşirile astrale mai grosolane au rămas în regnul animal de pe Pământ. Şi putem spune: Ce bine că nu mai avem în fiinţa noastră toate acestea: cruzimea leului, viclenia vulpii, ce bine că au ieşit din noi şi duc, în afara noastră, o existenţă independentă!

Animalele au în comun cu noi ceea ce este corpul nostru astral şi de aceea simt durerea. Dar tocmai din cauza acesta ele n-au avut posibilitatea de a se înălţa prin suferinţă şi prin faptul că înving durerea. Deoarece nu au o individualitate, viaţa animalelor e mult mai grea decât a noastră. Trebuie să suportăm durerea; dar fiecare durere este pentru noi un mijloc de a înainta spre desăvârşire; învingând-o, urcăm tot mai sus. Astfel am lăsat în urma noastră animalele, ca pe nişte fiinţe care, ce-i drept, aveau deja capacitatea de a suferi, fără a avea încă posibilitatea de a se înălţa deasupra durerii, fără a putea învinge durerea. Aceasta e soarta animalelor. În ele vedem propria noastră structură, atunci când eram capabili să simţim durerea, dar încă nu o puteam transforma, prin depăşire, în ceva izbăvitor pentru omenire. În acest fel, în decursul evoluţiei, am lăsat animalelor ceea ce era mai rău în noi şi ele trăiesc acum ca nişte semne ale faptului că noi am ajuns la desăvârşirea actuală. N-am fi putut scăpa de sedimentele mai grosiere, dacă n-am fi lăsat în urma noastră animalele.

Trebuie să învăţăm să privim aceste lucruri nu ca pe nişte teorii, ci cu un sentiment cosmic faţă de lume. Trebuie să putem spune: Acolo, afară, vă aflaţi voi, animalele. Suferinţa voastră nu ne foloseşte nouă, oamenilor. Noi, omenii, avem posibilitatea de a învinge suferinţa; voi trebuie să înduraţi suferinţa. Noi v-am lăsat vouă suferinţa - şi am luat pentru noi posibilitatea de a o învinge. Dacă facem în aşa fel încât din teorie să se dezvolte acest sentiment cosmic, el se va transforma în compasiunea cea mai cuprinzătoare faţă de lumea animală. Aşa că acolo unde sentimentul cosmic izvora din înţelepciunea originară a omenirii, acolo unde oamenii şi-au păstrat o amintire a cunoaşterii originare care-i spunea fiecăruia, pe baza unei clarvederi crepusculare, cum stau lucrurile, acolo s-a păstrat, implicit, şi compasiunea faţă de lumea animalelor. Acest sentiment va reapărea când oamenii vor putea să asimileze înţelepciunea spirituală, când vor şti cum este legată karma omenirii cu karma universală. În vremurile de întunecare în care a predominat gândirea materialistă, oamenii n-au mai realizat o intuire corectă a acestor legături. Ei îşi îndreptau privirile exclusiv spre lucrurile care există în spaţiu, fără a ţine seama de faptul că au o origine unitară şi că s-au separat doar în cursul evoluţiei. Şi atunci n-a putut fi înţeles ce anume uneşte oamenii şi animalele. În toate regiunile lumii unde se urmărea escamotarea conştienţei legăturii dintre om şi lumea animală, unde în locul acestei conştienţe a apărut o conştienţă limitată la spaţiul fizic, omul le-a răsplătit pe animale, pentru ceea ce le datorează, într-un mod ciudat - mâncându-le.

Aceste lucruri ne arată în ce fel au legătură diferitele concepţii despre lume cu simţirea şi a

sentimentele umane. Simţirea şi sentimentele sunt, în ultimă instanţă, consecinţele unor concepţii despre lume şi, aşa cum se schimbă concepţiile despre lume şi cunoştinţele despre lume, se vor schimba, de asemenea, sentimentele şi modul de a simţi. Omul n-a putut face altceva decât să evolueze, urcând trepte din ce în ce mai înalte; ca să urce el însuşi mai sus el a trebuit să prăbuşească în abis alte fiinţe. El n-a putut să le dea animalelor o individualitate care să compenseze prin karma ceea ce animalele sunt nevoite să îndure; nu le-a putut lăsa decât durerea, fără să le poată da legitatea karmică a compensaţiei. Dar ceea ce nu le-a putut da până acum le va da cândva, când va ajunge la libertate şi la un mod de existenţă neegoistă a individualităţii sale. Atunci el va sesiza şi în ceea ce priveşte acest aspect - în mod conştient - legitatea karmei şi va spune: Eu datorez animalelor ceea ce sunt azi. Şi trebuie să compensez, prin felul cum mă port cu animalele, ceea ce nu mai pot oferi diferiţilor indivizi animali care au trecut dintr-o existenţă izolată într-o existenţă de umbră! De aceea, pe măsură ce evoluţia va înainta, datorită faptului că va exista conştienţa conexiunilor karmice, va apărea o atitudine mai pozitivă a omului faţă de regnul animal, în comparaţie cu cea care domneşte, acum, mai ales în Occident. Omul va ajuta animalele să urce din nou, după ce le-a prăvălit pe scara evoluţiei.

Vedem, deci, cum karma şi regnul animal se află, totuşi, într-un anumit raport de reciprocitate. Soarta pe care o are animalul nu poate fi comparată cu karma umană. Dacă studiem însă întreaga evolutie de pe Pământ şi aflăm câte au trebuit să se întâmple de dragul omenirii şi al evoluţiei ei, vom vedea că se poate vorbi cu adevărat de o legătură între karma omenirii şi lumea animală.

CONFERINŢA a III-a

Boala şi sănătatea în raport cu karma

Hamburg, 18 mai 1910

Cele ce vom spune azi şi în cursul zilelor următoare pot fi uşor răstălmăcite. Vom avea de discutat, din punctul de vedere al karmei, probleme referitoare la sănătate şi boală; dat fiind caracterul diametral opus al concepţiilor actuale, ar putea să se încetăţenească un mod greşit de a înţelege bazele ştiinţei spiritului, în ceea ce priveşte legătura dintre boală şi sănătate, pe de o parte, şi karma, pe de cealaltă parte. Ştiţi, desigur, că în cercurile cele mai largi se discută cu vehemenţă şi cu patimă referitor la sănătate şi boală. Ştiţi cu toţii cât de tare este atacată, atât de profani cât şi de unii medici, ceea ce numim medicină ştiinţifică. Pe de altă parte, se poate observa că reprezentanţii medicinei ştiinţifice sunt de-a dreptul provocaţi, prin unele atacuri nedrepte, în aşa fel încât nu numai că ajung la o atitudine pătimaşă - ceea ce e, fără îndoială, dreptul lor - când se pune problema să apere ceea ce are de spus ştiinţa în acest sens, dar ei luptă uneori foarte aprig împotriva afirmaţiilor făcute de pe alte poziţii decât cele reprezentate de medicina oficială, cu privire la domeniul în discuţie. Teosofia, sau ştiinţa spiritului, va putea să aducă la împlinire înaltele ei sarcini numai dacă-şi va păstra, pe un asemenea tărâm, întunecat adeseori de diferite discuţii, judecata obiectivă şi lipsită de idei preconcepute. Cine a audiat conferinţe pe această temă, prezentate de mine, ştie deja cât de puţin vreau să cânt în cor cu cei care caută să discrediteze ceea ce se numeşte azi „medicină de şcoală". În cazul ştiinţei spiritului nu poate fi vorba nici pe departe de a ne înregimenta într-unul sau altul dintre curentele greşite din epoca actuală.

Poate că este nimerit să subliniem cu această ocazie, în introducere, că rezulatele cercetărilor legate de boală şi sănătate obţinute în ultimii ani şi în ultimele decenii ne obligă la aceleaşi cuvinte de laudă, la acelaşi respect şi la aceeaşi admiraţie ca şi în cazul altor realizări ale ştiinţelor naturii. În legătură cu ceea ce s-a realizat în acest domeniu se poate spune: Dacă cineva are dreptul să se bucure de succesele obţinute de medicină în ultimii ani, atunci ştiinţa spiritului este acel cineva. Dar, pe de altă parte, trebuie să subliniem, de asemenea - lucru

valabil când e vorba de ştiintele naturii -, că uneori cunoştinţele şi descoperirile concrete făcute de acestea sunt interpretate într-un mod prea puţin corespunzător şi satisfăcător de concepţiile ştiinţifice actuale. Acesta e aspectul cel mai frapant, în epoca noastră, în multe domenii ale cercetării ştiinţifice: concepţiile, teoriile nu se ridică la înălţimea rezultatelor concrete, care uneori sunt admirabile. Doar lumina care vine de la ştiinţa spiritului va aduce claritate în legătură cu succesele obţinute în ultimii ani în acest domeniu.

Rezultatele deosebite din domeniul medicinei ştiinţifice nu pot de-veni fertile, în epoca noastră, pentru binele omenirii, din cauză că această fertilizare e de-a dreptul frânată de diferite concepţii şi teorii cu colorit materialist. De aceea, teosofia trebuie să-şi exprime direct şi nesofisticat concepţiile şi să nu se implice în luptele dintre diferitele orientări. Astfel se va evita stârnirea patimilor actuale.

Dacă vrem să ne precizăm punctul de vedere în legătură cu problemele care ne vor preocupa în cadrul acestor conferinţe, trebuie să pornim de la ideea că un fenomen poate avea cauze mai apropiate şi cauze mai îndepărtate, şi că, dacă se pune problema de a se căuta cauzele karmice în problemele de sănătate, teosofia va trebui să se ocupe şi de cauzele mai îndepărtate, care nu se află la suprafaţă. Să lămurim lucrurile cu ajutorul unei comparaţii. Dacă veţi reflecta temeinic la această comparaţie, veţi ajunge să înţelegeţi ce vreau să spun, de fapt.

Să presupunem că cineva se situează pe pozitia că în acest domeniu astăzi s-au obţinut progrese deosebite şi că ar dispreţui ideile despre sănătate şi boală care au apărut în secolele trecute. Cei care prezintă lucrurile astfel consideră că ceea ce a apărut în acest domeniu în ultimii douăzeci-treizeci de ani reprezintă un adevăr absolut, care, ce-i drept, poate fi completat, dar nu poate primi niciodată un verdict atât de negativ ca cel pe care-l emit, din păcate, unii în legătură cu căutările umane făcute anterior în acest domeniu. Se spune, de exemplu, adeseori: Tocmai pe acest tărâm întâlnim, în epocile trecute, superstiţia cea mai crasă - şi sunt citate apoi exemple de-a dreptul înspăimântătoare despre felul cum se încerca vindecarea unor boli în secolele trecute. Se consideră că e deosebit de grav când ici-colo apar diferite expresii al căror sens de odinioară a dispărut de mult din conştienţa omului de azi, dar care s-au furişat, totuşi, în conştienţa actuală şi din care nu se poate înţelege nimic, datorită felului de a gândi al omului contemporan. Aşa, de exemplu, unii spun: Au fost vremuri în care orice boală era atribuită fie lui Dumnezeu, fie diavolului! Dar o asemenea afirmaţie nu e deloc aşa de greşită cum o prezintă aceşti oameni, fiindcă ei nu ştiu ce complex de idei se avea în vedere prin noţiunile de „Dumnezeu" sau „diavol".

Să presupunem că doi oameni stau de vorbă. Unul îi povesteşte celuilalt: Am văzut de curând o cameră, era plină de muşte. Cineva o să-mi spună că aşa ceva e absolut normal; şi eu cred la fel, căci camera e foarte murdară şi din această cauză muştele se înmulţesc. E absolut explicabil să se considere că acesta e motivul existenţei muştelor, şi eu cred că are foarte multă dreptate cel care spune că muştele vor dispărea din cameră, dacă acolo se va face o curăţenie exemplară! Dar iată, un altul declară că el ştie din ce cauză în acea cameră sunt atâtea muşte; şi ne spune că de mult timp în acea cameră locuieşte o femeie extraordinar de leneşă. Dar ia te uită,ce superstiţie nemărginită: ea spune că lenea e un fel de personalitate, care nu trebuie decât să facă semn, şi muştele năvălesc înăuntru! Totuşi, e mai corespunzătoare cealaltă explicaţie, care spune că existenta muştelor e cauzată de murdăria adunată în cameră!

Lucrurile nu stau altfel nici pe tărâm medical, dacă se spune: Un om a fost atins de o boală pentru că a contractat o infecţie, provocată de o specie de bacili; dacă suprimăm bacilii, vom obţine vindecarea. Şi mai există şi oameni care vorbesc de o cauză spirituală, aflată mai în adânc! A vorbi despre cauzele spirituale ale îmbolnăvirilor, fără a nega nimic din ceea ce spune medicina, e la fel de puţin o superstiţie ca şi a considera că gospodina cea leneşă e

cauza care face ca odaia să fie plină de muşte! Şi nu e nevoie ca cineva să tune şi să fulgere auzind că se spune: Muştele vor dispărea din cameră dacă se va face curăţenie. Important nu e să ne combatem unul pe celălalt, ci să învăţăm să ne înţelegem unii pe alţii şi să ne analizăm reciproc intenţiile. Trebuie să ţinem seama neapărat de acest lucru, când auzim vorbindu-se în mod îndreptăţit de cauze aflate chiar sub ochii noştri şi de cauze mai îndepărtate. Teosoful obiectiv nu va afirma niciodată că e nevoie doar ca lenea să facă un semn pentru ca muştele să năvălească în cameră; el va şti că trebuie luate în considerare şi aspectele materiale, dar că tot ceea ce se exprimă sub formă materială îşi are substraturile sale şi că aceste substraturi spirituale trebuie căutate, spre binele omenirii. Dar celor care ar vrea să se implice în dispută ar trebui să li se aducă aminte că nu întotdeauna cauzele spirituale pot fi sesizate şi combătute în acelaşi fel ca şi cauzele materiale obişnuite. Şi nici nu avem voie să credem că dacă vom combate cauzele spirituale vom fi scutiţi de lupta împotriva cauzelor materiale; dacă ar fi aşa, am putea lăsa camera murdară, cum este, şi ar trebui să combatem numai comoditatea gospodinei.

Dacă studiem karma, trebuie să avem în vedere legăturile care există între evenimente, aşa cum au loc acestea în viaţa umană în prima copilărie şi cum influenţează ele aceeaşi fiinţă umană, la o vârstă ulterioară. Dacă vorbim de sănătate şi boală din punctul de vedere al karmei, acest lucru nu înseamnă altceva decât să ne punem întrebarea: Cum ne putem reprezenta că starea de sănătate sau de boală a unui om îşi are cauzele în faptele, în activităţile şi trăirile sale anterioare? Şi cum ne putem reprezenta că starea lui actuală de sănătate ori de boală are legătură cu efecte viitoare, care se vor răsfrânge asupra aceleiaşi fiinţe?

Omului actual îi place să creadă, în general, că o boală are legătură numai cu cauzele cele mai apropiate; tendinţa concepţiei noastre actuale despre lume, în toate domeniile, este aceea de a căuta soluţiile facile, iar a te mulţumi cu cauzele cele mai apropiate este o atitudine comodă. De aceea, în cazul îmbolnăvirilor sunt luate în considerare numai cauzele cele mai apropiate - şi procedează aşa în primul rând bolnavul însuşi. Cum s-ar putea nega faptul că bolnavii preferă să adopte această atitudine comodă? Dacă există convingerea că boala trebuie să-şi aibă cauzele în împrejurările cele mai apropiate şi că ele trebuie depistate de către medic, iar acesta nu-l poate ajuta, înseamnă că nu şi-a dat nici o osteneală; şi de aici provine nemulţumirea. Din această comoditate a gândirii provin multe dintre lucrurile care se spun azi în domeniul sănătătii şi bolii. Cine ştie să înţeleagă karma, cu implicaţiile ei atât de profunde, îşi va extinde aria cercetărilor de la ceea ce se petrece azi la evenimente mult mai îndepărtate, din trecut. Şi, înainte de toate, el va ajunge la convingerea că o cunoaştere cuprinzătoare a unei situaţii care-l afectează pe om este posibilă numai dacă extindem cercetarea şi asupra unor fenomene situate în trecut. Acesta este, în special, cazul omului bolnav.

Când vorbim despre omul bolnav şi despre cel sănătos se impune, ca de la sine, întrebarea: Cum ne putem forma o concepţie despre faptul de a fi bolnav, în general?

Dacă cercetarea spiritual-ştiinţifică abordează problema în mod direct şi recurge la ajutorul clarvederii, ea va observa nereguli nu numai la nivelul corpului fizic al acestuia, ci şi în componentele superioare, în corpul eteric şi în corpul astral. Şi cercetătorul clarvăzător va trebui să se întrebe, în cazul respectiv, care este contribuţia la îmbolnăvire a corpului fizic, pe de o parte, a corpului eteric şi a corpului astral, pe de cealaltă parte; fiindcă toate cele trei componente ale fiinţei umane pot contribui la apariţia unei boli. În ce măsură poate fi extinsă, în general, noţiunea de „boală"? Lăsăm în seama celor ce folosesc cu plăcere tot felul de noţiuni alegoric-simbolice, chiar şi acolo unde ele n-au ce căuta, şi care vorbesc de îmbolnăviri ale mineralelor sau ale metalelor şi spun că, de exemplu, rugina care roade fierul e o boală a fierului. Trebuie să ne fie clar că prin asemenea noţiuni abstracte nu se poate ajunge la o înţelegere cu adevărat fecundă a vieţii, ci doar la o cunoaştere superficială a vieţii,

dar nu la o cunoastere care intră cu adevărat în adâncul realităţilor. Cel ce vrea să-şi formeze o concepţie reală despre boală şi, de asemenea, despre sănătate, trebuie să nu spună că şi mineralele sau metalele se pot îmbolnăvi.

Lucrurile se schimbă deja, când este vorba de regnul vegetal. Putem, fără îndoială, să vorbim de îmbolnăviri ale plantelor. Bolile plantelor sunt deosebit de importante, dacă vrem să ajungem la o înţelegere reală a noţiunii de „boală". Nu se poate vorbi, în cazul plantelor, în aceeaşi măsură ca la animal şi la om, despre cauze interne ale bolilor. Îmbolnăvirile din lumea vegetală îşi găsesc cauzele în împrejurări exterioare, în influenţa dăunătoare a solului, în lumina insuficientă, în influenţe ale vântului, sau în alte influente elementare si naturale. Sau va trebui să căutăm cauzele unor îmbolnăviri ale plantelor în influenţele exercitate de anumiţi paraziţi, care atacă plantele şi provoacă îmbolnăviri. În cazul lumii vegetale vom spune, pe bună dreptate, că noţiunea de „cauză internă a bolii" e total nejustificată. Pentru că nu-mi pot permite să vorbesc o jumătate de an pe această temă, nu e posibil, fireşte, să aduc prea multe dovezi în sprijinul acestei afirmaţii. Dar, cu cât pătrundem mai adânc în patologia plantelor, cu atât vom înţelege mai bine că nu poate fi vorba de „cauze interne ale bolii", că e vorba de împrejurări, de influenţe exterioare.

Planta este alcătuită dintr-un corp fizic şi un corp eteric. O asemenea entitate, care posedă un corp fizic şi un corp eteric, este, în principiu, sănătoasă, şi se îmbolnăveşte doar când apare o influenţă negativă din exterior. Cu această constatare sunt în deplină concordanţă şi rezultatele obţinute prin cercetarea spiritual-ştiinţifică. În timp ce, prin metodele de cercetare bazate pe clarvedere, în ceea ce priveşte regnul animal şi cel uman, în caz de îmbolnăvire, vedem anumite modificări - în părţile suprasensibile -, nu se poate spune că în interiorul unei plante bolnave e modificat chiar corpul eteric originar, ci doar că din exterior au pătruns în corpul fizic şi mai ales în corpul eteric tulburări şi influenţe dăunătoare. Constatările făcute pe calea ştiinţei spiritului justifică întru totul concluzia că, la plante, corpul fizic şi corpul eteric sunt, la origine, perfect sănătoase. Când suferă influenţe vătămătoare venite din exterior, planta foloseşte tot felul de mijloace pentru a se apăra, pentru a se vindeca. Încercaţi să crestaţi o plantă şi observaţi cum aceasta încearcă să înconjoare cu materie vie partea rănită a corpului ei, să ocolească ce-i stă în cale şi îi dăunează. Este vorba de o autoapărare internă, de o forţă de vindecare, atunci când apare un prejudiciu exterior.

În corpul eteric şi în corpul fizic al plantei există ceva care e în măsură să răspundă la influenţele dăunătoare exterioare cu forţe de vindecare interne. Prin urmare, o fiinţă cum e planta, înzestrată cu corp fizic şi corp eteric, nu înglobează doar principii ale sănătăţii necesare pentru dezvoltarea şi creşterea ei, ci şi forţe de vindecare capabile să intervină când apar influenţe dăunătoare. Oare de unde provin aceste forţe?

Dacă veţi cresta un corp fizic, rana va persista. El nu va putea face nimic, cu propria lui putere, ca s-o vindece. De aceea, în cazul unui simplu corp fizic, nu putem vorbi de îmbolnăvire şi cu atât mai puţin putem spune că boala şi vindecarea se află într-un raport oarecare una faţă de alta. Se poate vedea cel mai bine acest lucru, dacă la o plantă apare o boală. În acest caz, principiul forţei vindecătoare interne trebuie căutat în corpul eteric. Şi acest lucru îl arată, într-o măsură importantă, realitatea constatată de ştiinţa spiritului.

Dacă o plantă este rănită, corpul eteric al acesteia manifestă o viaţă mult mai intensă decât înainte. El dezvoltă din sine cu totul alte forme, cu totul alţi curenţi. Şi e extraordinar de interesant de văzut cum noi provocăm corpul eteric al plantei să desfăşoare o activitate mai intensă, dacă rănim o parte a corpului său fizic.

Cu aceasta încă n-am definit, ce-i drept, noţiunea de boală, dar ne-am apropiat de înţelegerea naturii bolii şi bănuim în ce constă procesul interior al vindecării.

Să mergem acum mai departe - pe firul călăuzitor al observaţiei interioare, clarvăzătoare - şi să încercăm să înţelgem pe cale raţională fenomenele exterioare spre care ne conduce ştiinţa spiritului. Putem să trecem, acum, de la vătămările pe care le provocăm plantei la vătămări pe care le provocăm animalelor, fiinţe care posedă deja un corp astral. Dacă abordăm problema într-un mod mai general, vom constata că la animalele superioare se manifestă foarte putin - şi cu cât animalul se află pe o treaptă de dezvoltare superioară, acest lucru este mai vizibil - reacţia de răspuns a corpului eteric la vătămările venite din exterior. Dacă aducem un prejudiciu grosolan corpului fizic al unui mamifer inferior, sau al unuia superior, dacă-i smulgem unui câine un picior, de exemplu, sau facem altceva de acest fel, vom vedea cum corpul eteric al câinelui nu poate să răspundă, cu forţa lui de vindecare, la fel de uşor cum răspunde corpul eteric al plantei la o vătămare care i-a fost provocată în mod asemănător. Totuşi şi în lumea animalelor acest fenomen poate fi întâlnit într-o măsură destul de mare. Să coborâm pe scara evoluţiei, până la animale foarte puţin evoluate, până la tritoni sau la alte fiinţe asemănătoare. Dacă unei asemenea fiinţe îi tăiem anumite organe, pentru ea nu e ceva prea neplăcut. Organele se refac cu mare rapiditate şi în curând animalul arată ca înainte. S-a întâmplat ceva asemănător cu fenomenul pe care l-am întâlnit la plantă: noi am făcut să se pună în mişcare o anumită forţă de vindecare existentă în corpul eteric. Cine ar putea nega că, la om sau la un animal superior, o asemenea solicitare, de a dezvolta în corpul eteric forţe de vindecare, reprezintă o periclitare serioasă a sănătăţii? Animalul inferior este doar provocat să dea naştere, din interior, prin forţa corpului său eteric, unui alt mădular. Şi acum vom merge mai departe.

Dacă îi tăiem unui rac un membru, el nu este în stare să creeze un alt mădular. Dar la proxima năpărlire, când ajunge la următoarea fază din viaţa lor, în locul mădularului rupt apare deja un ciot; la a doua năpârlire ciotul va fi ceva mai mare, şi dacă animalul ar năpârli suficient de des, mădularul rupt ar fi înlocuit treptat cu unul nou. Se cere un efort deosebit al corpului eteric, ca să fie pusă în mişcare forţa de vindecare. Iar la animalele superioare aşa ceva nu se întâmplă. Dacă schilodim un animal superior, el nu va putea să elibereze din corpul său eteric această forţă de vindecare. Dar trebuie să subliniem un lucru care constituie subiectul unei importante dispute din domeniul ştiinţelor naturii: dacă un animal schilodit dă naştere la urmaşi, aceste sechele nu se transmit urmaşilor; generaţia următoare este din nou în posesia tuturor mădularelor. Când corpul eteric este capabil să transmită urmaşilor însuşirile sale, el e stimulat să dea la iveală un organism perfect şi întreg. În cazul tritonului, corpul eteric actionează în acest sens încă de la început; la rac - de-abia cu ocazia năpârlirii; la animalele superioare acest fenomen apare numai la urmaşi; atunci corpul eteric înlocuieşte ce a fost vătămat în generaţia anterioară. Prin urmare, noi trebuie să privim cu discernământ asemenea fenomene ale naturii, şi ne va deveni clar faptul că este vorba de o forţă de vindecare existentă în corpul eteric chiar şi atunci când însuşirile ereditare trec asupra urmaşilor şi că acesta poate da naştere unor organisme perfect normale. Aveţi aici, aş zice, dovada felului cum acţionează forţele de vindecare în corpul eteric.

Putem să ne întrebăm acum: Care e, cu cât urcăm mai sus pe scara evoluţiei - şi dacă privim regnul uman din punct de vedere exterior această constatare e, de asemenea, valabilă -, cauza pentru care corpul eteric trebuie să facă eforturi din ce în ce mai mari pentru a scoate la suprafaţă forţele de vindecare? Corpul eteric poate fi unit cu corpul fizic în cele mai diferite moduri. Între corpul fizic şi corpul eteric există, ca să zicem aşa, o comuniune mai strânsă sau una mai puţin strânsă. Să luăm, de exemplu, un animal inferior, tritonul, la care un mădular retezat se reface imediat. În acest caz trebuie să presupunem existenţa unei legături mai putin strânse între corpul eteric şi corpul fizic. Într-o şi mai mare măsură acest lucru este valabil în lumea vegetală. Aici legătura este de aşa natură, încât corpul fizic nu poate să acţioneze, la rândul său, asupra corpului eteric, astfel încât corpul eteric rămâne neatins de ceea ce se petrece în corpul fizic şi rămâne, într-un anumit sens, independent de acesta. Esenţa corpului eteric este aceea de a fi activ, de a produce, de a stimula creşterea. El stimulează creşterea până la o anumită limită. În momentul în care tăiem o parte dintr-o

plantă sau dintr-un animal inferior, corpul eteric e gata să înlocuiască imediat acea parte, adică să-şi desfăşoare activitatea din plin. Ce ar trebui să se întâmple ca el să nu facă aceasta? El ar trebui să fie strâns legat de activitatea membrului respectiv. Şi aşa se întâmplă, într-adevăr, la animalele superioare. La acestea există o legătură mult mai intimă, mai strânsă între corpul eteric şi corpul fizic. Când corpul fizic îşi dezvoltă formele, aceste forme - deci ceea ce există în natura fizică - acţionează la rândul lor asupra corpului eteric.

În cazul animalelor situate foarte jos pe scara evoluţiei lumii vii sau la plante, influenţele din exterior nu acţionează asupra corpului eteric, îl lasă neatins, duc o existenţă independentă. De îndată ce ajungem la primele animale superioare, formele corpului fizic se impun corpului eteric, acţionează asupra lui: corpul eteric e cu totul pliat pe corpul fizic şi, rănind corpul fizic, noi rănim, totodată, şi corpul eteric. Şi în asemenea cazuri, bineînţeles, corpul eteric trebuie să pună în acţiune forţe situate mai adânc, pentru că trebuie să se refacă mai întâi el însuşi - şi de-abia pe urmă mădularele respective. De aceea noi trebuie să apelăm la forţe de vindecare situate mai adânc, dacă ne ocupăm de corpul eteric al unui animal superior. Cu ce are legătură acest fapt? Din ce cauză corpul eteric al unui animal superior e atât de dependent de formele corpului fizic?

Cu cât urcăm mai sus pe scara evoluţiei lumii animale cu atât mai mult trebuie să ţinem seama nu numai de activitatea corpului fizic şi a cor-pului eteric, ci şi de aceea a corpului astral. La animalele inferioare corpul astral şi activitatea lui sunt încă puţin influente. De aceea animalele infe-rioare sunt atât de asemănătoare cu plantele. Cu cât urcăm mai sus cu atât corpul astral joacă un rol mai important. Însă el acţionează în aşa fel, încât face să depindă de sine corpul eteric. O fiinţă cum e planta, care posedă numai corp fizic şi corp eteric, are prea puţin de-a face cu lumea exterioară; asupra ei se exercită diferite excitaţii, dar ele nu se manifestă sub formă de procese interioare. Însă acolo unde acţionează un corp astral impresiile exterioare se oglindesc în procese interioare. O fiinţă al cărei corp astral nu e în activitate e mai închisă lăuntric fată de lumea exterioară. Ea se deschide cu atât mai mult lumii exterioare cu cât e mai activ corpul ei astral. Aşadar, corpul astral uneşte fiinţa lăuntrică a unei fiinţe cu lumea exte-rioară. Activitateâ intensă a corpului astral obligă corpul eteric să chel-tuiască forţe foarte puternice, pentru a remedia prejudiciile care se ivesc.

Dar mai trebuie să ţinem seama şi de un alt aspect. În corpul astral uman nu sunt imprimate, nu sunt introduse doar operaţiuni dinainte stabilite, cum se întâmplă în cazul animalului; animalul parcurge, în esenţă, un traseu dinainte stabilit, el trăieşte conform unui program de viaţă prestabilit. În cazul animalului, cu greu am putea spune că el face excese deosebite sau că, dimpotrivă, poate să-şi modereze instinctele. El îşi urmează programul său de viaţă. Omul însă, tocmai datorită faptului că a urcat mai sus pe scara evoluţiei, este în situaţia de a face deosebirea între corect şi incorect, adevăr şi minciună, bine şi rău, precum şi de a trăi conform cu acestea. El intră în contact cu lumea exterioară în modurile cele mai diferite, din imbolduri pur individuale. Toate aceste modalităţi de a intra în contact cu lumea exterioară se răsfrâng, la rândul lor, asupra corpului său astral, lasă impresii în corpul său astral. Iar urmarea acestui fapt este că şi inte-racţiunea dintre corpul astral şi corpul eteric trebuie să fie conformă cu aceste trăiri exterioare. Dacă vom duce, aşadar, o viaţă necumpătată, într-o privinţă oarecare, ea va face să apară o anumită impresie în corpul său astral. Dar am văzut că, la rândul său, corpul astral influenţează corpul eteric - felul cum o face depinde de ceea ce a fost introdus în corpul astral. Corpul eteric al omului se modifică, în funcţie de viaţa pe care o duce, între limitele date de bine şi rău, corect şi incorect, adevăr şi minciună etc. Acest mod de viaţă exercită o influentă asupra corpului eteric uman.

Să ne amintim procesele care au loc atunci când omul trece prin poarta morţii. Ştim că el îşi depune corpul fizic şi că rămâne cu corpul eteric, care acum e legat de corpul astral şi de Eu. După câteva zile, partea principală a corpului eteric e depusă şi ea, ca un al doilea cadavru; se păstrează, totuşi, o chintesenţă a corpului eteric, pe care omul o ia cu el şi care rămâne pentru

timpurile viitoare. În această chintesenţă e cuprins tot ceea ce a pătruns în viaţa omului, ca rezultat al unei vieţi necumpătate, să zicem, sau ceea ce el şi-a însuşit, ca efecte ale unui mod de a gândi, făptui şi simţi corect seu incorect. Corpul eteric conţine această chintesenţă şi omul o ia cu sine, pentru perioada care durează până la o nouă naştere. Ne-având asemenea trăiri, animalul nu poate lua cu sine nimic asemănător dincolo de poarta morţii. Când omul intră într-o nouă existenţă, prin naştere, chintesenţa corpului eteric anterior se revarsă în noul său corp eteric, împânzeşte noul corp eteric, în perioada de constituire a individului. Iată de ce în noua sa existenţă omul are în corpul eteric rezultatul a ceea ce a vieţuit în viaţa sa anteriaoră. Şi deoarece corpul eteric e constructorul unui or-ganism cu totul nou, după o nouă naştere toate acestea se întipăresc şi în cor-pul său fizic. Datorită cărui fapt se pot întipări toate acestea în corpul fizic?

Cercetarea spiritual-ştinţifică ne arată că prin forma unui trup uman care intră, prin naştere, în existenţă, putem cunoaşte, în mod aproximativ, ce fapte a săvârşit acel om într-o viaţă anterioară. Dar vom găsi oare şi o explicaţie absolut raţională pentru ceea ce ni se prezintă ca descreştere a forţei de vindecare pe măsură ce urcăm pe scara evoluţiei? Deoarece nu putem spune că la naştere animalul aduce cu sine dintr-o existentă pământeană anterioră o individualitate reincarnată, vom constata că în el acţioneză numai corpul astral general al acelei specii animale, şi aceasta va limita forţele vindecătoare ale corpului său eteric. La om însă nu numai corpul astral, ci şi corpul său eteric e impregnat de faptele din viaţa sa anterioară. Şi deoarece corpul eteric posedă forţa de a scoate la suprafaţă ceea ce există în el din alte existenţe, vom înţelege, de asemenea, că, dacă în el se va ivi o nouă forţă, corpul eteric va fi în stare să transpună în întreaga structură a organizării umane ceea ce aduce cu sine din alte incarnări trecute. Şi vom înţelege acum că faptele dintr-o anumită viaţă pot influenţa starea sănătăţii noastre din viaţa următoare şi că starea sănătăţii noastre este, în multe cazuri, un efect karmic al faptelor săvârşite de noi într-o viaţă anterioară. Dar putem înţelege lucrurile şi în alt fel.

Oare tot ceea ce facem în viaţa dintre naştere şi moarte se repercutează asupra corpului nostru eteric? În viaţa obişnuită putem percepe o mare deosebire între felul cum se răsfrânge asupra organizării noastre lăuntrice propriu-zise ceea ce vieţuim ca oameni conştienţi şi felul cum o influenţează alte trăiri. Ne vine în întâmpinare un fapt extraordinar de interesant, care poate fi explicat cu ajutorul ştiinţei spiritului, dar care poate fi înţeles şi pe cale absolut ratională. În decursul vieţii sale, omul are numeroase trăiri pe care şi le însuşeşte în mod conştient şi pe care le uneşte cu Eul său. Ele se transformă în interiorul lui în reprezentări pe care el le prelucrează. Dar gândiţi-vă cât de multe trăiri, experienţe şi impresii nu pot fi aduse până la stadiul de reprezentare şi care, totuşi, există în om şi acţionează asupra lui. Poate vi s-a întâmplat ca cineva să vă spună: Te-am văzut astăzi pe stradă; dar nici nu te-ai uitat la mine! - iar dumneavoastră habar nu aveţi de aşa ceva. Ochiul dumneavoastră l-a văzut pe celălalt, dar impresia nemijlocită n-a ajuns să fie transformată în reprezentare. Există nenumărate asemenea impresii, astfel încât, de fapt, viaţa noastră se împarte în două: o viaţă care constă într-o serie de trăiri sufleteşti care sunt constituite din reprezentări conştiente şi o alta, pe care n-am adus-o niciodată cu totul până în sfera conştienţei noastre clare. Dar mai există şi alte deosebiri: probabil că nu vă e greu să faceţi distincţie între impresiile pe care le-aţi avut în viaţa dumneavoastră şi pe care vi le puteţi aminti, deci între impresiile care vă pot reveni mereu în amintire şi impresiile pe care nu vi le puteţi aminti.

Aşadar, viaţa noastră sufletească se împarte în trăiri foarte diferite. Şi este, cu adevărat, o deosebire considerabilă între diferitele trăiri, dacă studiem efectul pe care ele îl au asupra fiinţei interioare umane. Să ne oprim pentru câteva minute la viaţa omului dintre naştere şi moarte. Dacă obsevăm cu atenţie, vom vedea că există o deosebire uriaşă între reprezentările care pot reveni mereu în conştienţa noastră şi acelea care au căzut în uitare, în aşa fel încât nu şi-au dezvoltat facultatea amintirii. Ne putem lămuri cel mai uşor asupra acestei deosebiri în felul următor. Gândiţi-vă la o impresie care a făcut ca în dumneavoastră să se nască o

reprezentare clară. Să presupunem că e o impresie care v-a provocat bucurie sau durere, deci a fost însoţită de un sentiment. Să reţinem că majoritatea impresiilor - de fapt, toate impresiile care se exercită asupra noastră - sunt însoţite de sentimente. Iar sentimentele nu se exprimă numai la suprafaţa conştientă a vieţii, ci acţionează adânc, până în corpul fizic. Nu e nevoie să vă amintiţi decât de faptul că o anumită impresie vă face să deveniţi palid, alta să vă înroşiţi. Impresiile acţionează până la nivelul modului în care sângele se repartizează în interiorul organismului. Ajungeţi acum la ceea ce nu intră în conştienţă deloc sau numai fugitiv - şi nu ajunge să se transforme în amintire. Ştiinia spiritului ne arată că asemenea impresii sunt şi ele însoţite de efecte asemănătoare celor ce însoţesc impresiile conştientizate. Daeă primiţi o impresie din lumea exterioară care va acţiona, în cazul în care aţi primi-o în mod conştient, în aşa fel încât aţi avea palpitaţii, această impresie nu rămâne fără efect nici când nu e conştientizată. Dar ea nu rămâne doar o impresie, ci ajunge până în corpul fizic. Ba chiar se întâmplă un lucru ciudat: o impresie care face să se nască o reprezentare conştientă găseşte un zăgaz, dacă vrea să acţioneze asupra organizătii umane mai profunde, dar dacă impresia acţionează, pur şi simplu, asupra noastră, fără ca noi s-o transformăm în reprezentare conştientă, atunci nimic n-o frânează, dar aceasta nu înseamnă că ea are un efect mai puţin puternic. Viaţa umană e mult mai bogată, ea nu se limineză la trăirile noastre conştiente.

Există în viaţa umană o perioadă în care impresiile de acest fel, care acţionează puternic asupra organizării umane şi nu posedă facultatea amintirii, sunt trăite foarte intens. În întreaga perioadă care durează de la naştere şi până în momentul când începe să se manifeste facultatea amintirii, asupra omului au acţionat nenumărate impresii pline de viaţă, care zac în el şi care l-au transformat şi în această perioadă. Ele acţionează la fel ca impresiile de care devenim conştienţi; dar, mai ales dacă sunt uitate, lor nu le stă împotrivă nimic din ceea ce se integrează de obicei vieţii sufleteşti, sub formă de reprezentări conştiente, constituind un fel de zăgaz. Chiar viaţa obişnuită ne oferă de multe ori confirmarea ideii că există momente în care se manifestă un alt fel de efecte interioare. Dumneavoastră nu vă puteţi explica unele evenimente din viaţa care urmează acestei perioade. Nu reuşiţi deloc să înţelegeţi de ce trebuie să vieţuiţi tocmai într-un fel anume un lucru sau altul. Vi se întâmplă, de exemplu, un incident, care vă produce o impresie atât de zguduitoare, încât nu vă puteţi explica de ce un incident relativ minor v-a produs o asemenea impresie. Dacă veţi cerceta mai adânc, veţi afla, poate, că tocmai în perioada critică - între naştere şi momentul cel mai îndepărtat din viaţa dumneavoastră de care vă puteţi aminti - aţi avut o trăire similară, pe care, însă, aţi uitat-o. N-a rămas nici o reprezentare a acelei trăiri. Odinioară aţi avut o trăire puternică; ea continuă să trăiască în dumneavoastră şi se întâlneşte cu cea actuală, intensificând-o. Aşa se face că un eveniment care în mod obişnuit v-ar fi impresionat mult mai puţin acum vă afectează deosebit de puternic. Cine înţelege acest lucru îşi va forma o reprezentare despre răspunderea mare ce revine educaţiei în prima copilărie, care-şi proiectează umbrele sau luminile asupra întregii vieţi de mai târziu.

Se poate constata că impresiile din copilărie - mai ales dacă s-au repetat - influenţează întreaga viaţă, în aşa fel încât, dacă la un moment dat apare, de exemplu, o anumită indispoziţie sufletească, ea vă pare de neînţeles şi veţi găsi explicaţia numai dacă vă întoarceti în trecut şi aflaţi ce impresii din copilăria dumneavostră timpurie îşi proiectează luminile sau umbrele asupra vieţii din prezent; ele sunt cele care se exprimă acum sub forma unei indispoziţii sufleteşti permanente. Veţi constata că evenimentele care n-au trecut indiferente pe lângă copil, care au făcut o impresie puternică asupra sa acţionează cu deosebită putere. Vom putea spune, deci: dacă afectele, sentimentele şi senzaţiile colaborează pentru formarea acelor impresii care sunt uitate mai târziu, înseamnă că acestea sunt deosebit de eficiente când vrem să scoatem la suprafaţă trăiri asemănătoare.

Aduceţi-vă aminte de descrierile, pe care le-am făcut adeseori, ale vieţii din kamaloca. După ce şi-a depus corpul eteric ca pe un al doilea cadavru, omul îşi retrăieşte întreaga viaţă, în

sens invers, trece prin toate trăirile pe care le-a avut; nu trece pe lângă ele indiferent. Tocmai în kamaloca, din cauză că omul mai păstrează încă vechiul său corp astral, toate evenimentele prin care a trecut fac să apară în el cele mai adânci trăiri afective. Să presupunem, de exemplu, că un om moare la 70 de ani, că îşi parcurge viaţa în sens invers, până la vârsta de 40 de ani, când i-a dat cuiva o palmă. Acum el simte durerea pe care i-a provocat-o celuilalt. Şi astfel apare un fel de reproş, pe care şi-l face lui însuşi; reproşul rămâne în el, ca un fel de dorinţă, care-l va însoţi în viaţa următoare: dorinţa de a repara în noua viaţă răul făcut altădată. Veţi putea înţelege că deoarece în perioada dintre moarte şi o nouă nastere există asemenea trăiri astrale, ceea ce e resimţit de noi drept faptă se imprimă adânc în fiinţa noastră interioară, contribuind la construirea noii corporalităţi. Dacă în viaţa obişnuită putem fi atinşi de anumite trăiri - mai ales când e vorba de trăiri afective -, care pot să ne producă o anumită indispoziţie sufletească permanentă, vom înţelege că impresiile mult mai puternice din kamaloca se pot imprima în aşa fel încât, la o nouă incarnare, ele vor acţiona la nivel profund, până în organizarea corpului fizic.

Vedeţi aici, sub o formă amplificată, un fenomen pe care, la o observare atentă, îl puteţi întâlni şi în viaţa dintre naştere şi moarte. Asemenea reprezentări, cărora conştienţa nu li se opune ca un dig, vor putea să ducă, fără îndoială, la diferite dezordini în suflet: la neurastenie, la fenomene legate de bolile nervoase, poate şi la boli mintale. Toate aceste fenomene ni se prezintă drept legături cauzale existente între evenimentele care au avut loc în trecut şi altele, de mai târziu, şi ele ne oferă o imagine concretă a acestor legături.

Faptele pe care le săvârşim într-una din vieţi sunt transformate, în viaţa de după moarte, într-un sentiment foarte putemic, iar acest sentiment, care acum nu e estompat de nici o reprezentare psihică şi nici de conştienţa obişnuită - căci aici creierul nu e necesar -, acest sentiment, care e vieţuit la celălalt nivel al conştienţei şi care acţionează mai în profunzime, face ca faptele noastre şi întreaga noastră fiinţă din viaţa anterioară să se imprime în predispoziţiile noastre şi în organizarea noastră dintr-o nouă viaţă. De aceea e uşor de înţeles că un om care într-o anumită incarnare a avut un mod de a gândi, simţi şi făptui foarte egoist se va pătrunde de sentimente puternice împotriva faptelor sale trecute. Şi chiar aşa se întâmplă. În el se vor naşte tendinţe orientate împotriva propriei sale fiinţe egoiste. Şi aceste tendinţe, în măsura în care provin de la o natură egoistă din viaţa sa anterioară, se manifestă în noua viaţă sub forma unei organizări slabe. „Organizare slabă", conform cu esenţa, nu cu impresia exterioară. Trebuie să ne fie clar că o organizare slabă îşi are cauza, din punct de vedere karmic, într-un mod de a actiona egoist dintr-o viaţă anterioară.

Să mergem mai departe. Să presupunem că, într-o anumită viaţă, un om are o predispoziţie specială spre minciună. E o predispozitie care izvorăşte dintr-o organizare situată mai adânc a sufletului. Fiindcă, dacă omul se lasă condus numai de ceea ce se petrece la nivelul cel mai conştient al vieţii sale, atunci, de fapt, el nu va minţi; numai afectele şi sentimentele care acţionează din subconştient duc la minciună. Avem de-a face aici, aşadar, cu ceva situat mai în profunzime. Dacă un om a fost mincinos, faptele bazate pe minciună vor da naştere, la rândul lor, în viaţa de după moarte, celor mai vehemente sentimente împotriva sa şi în el se va manifesta o tendinţă puternică de a lupta împotriva minciunii. Omul va aduce atunci cu sine, în viaţa următoare, nu numai o organizare slabă, ci - ştiinţa spiritului ne-o arată - o organizare incorect construită, ca să zic aşa, care prezintă organele interne construite haotic. Există pe undeva o anumită neclaritate. Acest fenomen a determinat predispoziţia spre minciună din viaţa anterioară. Dar de unde provine predispoziţia spre minciună? Căci şi predispoziţia spre minciună din om are în ea tot ceva neclar.

Dar să mergem şi mai departe în trecut. Ştiinţa spiritului arată că o viaţă fluşturatică, o viaţă care nu cunoaşte dăruirea de sine şi iubirea, o viaţă superficială dusă într-una din incarnări se manifestă în incarnarea următoare sub forma predispoziţiei spre minciună; iar predispoziţia spre minciună se arată, în incarnarea următoare, sub forma organelor construite

necorespunzător. Putem urmări astfel, din punct de vedere karmic, trei incarnări succesive, în ceea ce priveşte efectele lor: superificialitate şi fire fluşturatică în prima incamare, predispoziţie spre minciună în cea de a doua incarnare şi un fizic bolnăvicios în a treia incarnare.

Vedem astfel cum lucrează karma din punctul de vedere al, sănătăţii şi bolii. Tot ce am spus până acum sunt fapte extrase direct din cercetările ştiinţei spiritului. N-am vrut să vă prezint simple teorii, sunt cazuri observate, care pot fi cercetate prin metodele ştiinţei spiritului.

Am atras atenţia, mai întâi asupra unor realităţi obişnuite, asupra forţelor de vindecare existente în corpul eteric al plantelor. Am arătat apoi că la animale, deoarece ele au şi un corp astral, corpul eteric e mai puţin evident şi am văzut, apoi, că prin integrarea Eului, care dezvoltă o viaţă individuală între bine şi rău, între adevăr şi eroare, corpul astral, care doar frânează forţele vindecătoare, pe măsură ce animalele sunt situate mai sus pe scara evoluţiei, integrează şi el ceva nou fiinţei umane: predispoziţiile karmice pentru boală, care vin spre om din viaţa individuală. În lumea plantelor nu există cauze interne ale bolilor, pentru că boala provine din împrejurări exterioare, iar forţele corpului eteric acţionează cu putere nediminuată. La animalele inferioare mai avem un corp eteric înzestrat cu forţe vindecătoare, care le permit să-şi refacă singure membrele pierdute; dar cu cât urcăm mai sus pe scara evoluţiei, cu atât mai mult corpul astral se imprimă în corpul eteric şi, din această cauză, corpul astral îngrădeşte forţele vindecătoare ale corpului eteric. Dar pentru că animalele nu se perpetuează trecând prin incarnări succesive, ceea ce există în corpul eteric nu are nici o legătură cu calităţi moral-intelectuale sau individuale, ci doar cu tipul general. Ceea ce trăieşte omul, însă, în Eul său,. între naştere şi moarte acţionează până în corpul eteric.

De ce trăirile din copilărie, în cazul efectelor amintite, ies la suprafaţă numai sub forma unor boli uşoare? Vom găsi în aceeaşi viaţă cauzele mul-tor boli, care se prezintă sub formă de neurastenie, nevroză, isterie ş.a.m.d. Cauzele unor îmbolnăviri mai profunde vor trebui căutate însă într-o viaţă anterioară, fiindcă de-abia la trecerea spre o nouă naştere se poate integra cu adevărat corpului eteric ceea ce omul trăieşte din punct de vedere moral şi intelectual. În general, corpului eteric uman nu i se pot integra, într-o viaţă, influenţe morale mai adânci, cu toate că vom mai discuta despre unele cazuri de excepţie - care sunt foarte importante.

Există, deci, o legătură între felul cum trăim într-o anumită incarnare, între bine şi rău, între felul cum trăim din punct de vedere moral şi intelectual în acea incarnare şi starea noastră de sănătate sau boală din incarnarea următoare.

CONFERINŢA a IV-a

Boli vindecabile şi boli incurabile în raport cu karma

Hamburg, 19 mai 1910

Putem presupune de la bun început că în legătură cu cele două noţiuni care vor constitui obiectul expunerii noastre de astăzi, şi anume curabilitatea şi incurabilitatea bolilor, vor exista cândva reprezentări mai clare şi, aş zice, mai plăcute omului, după ce ideile de karma şi de corelaţii karmice se vor încetăţeni în cercuri mai largi ale omenirii. În ceea ce priveşte noţiunile de curabilitate şi incurabilitate a bolilor, în diferite secole au fost răspândite cele mai diferite păreri. Nu trebuie să ne întoarcem prea departe în timp, spre a vedea prin ce uriaşe schimbări au trecut aceste noţiuni.

Într-o perioadă - la răscrucea dintre Evul Mediu şi epoca modernă, prin secolele XVI-XVII - s-au dezvoltat unele reprezentări conform cărora diferitele forme de boală pot fi îngrădite şi

concepţia conform căreia pentru orice boală există, de fapt, o ierbuşoară, o mixtură de un fel sau altul, prin care boala respectivă să poată fi vindecată. Această credinţă a domnit mult timp, chiar până prin secolul al XIX-lea. Dacă cineva vrea să citească, în calitate de laic sau de om familiarizat cu noţiunile epocii actuale, comunicările făcute asupra tratamentelor care se aplicau, în cazul unor boli, pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea sau chiar la începutul secolului al XIX-lea, şi până târziu, în plin secol al XIX-lea, ar fi uimit de toate leacurile şi lecuşoarele care erau folosite din abundenţă, de toate ceaiurile şi mixturile, până la medicamentele cele mai periculaose şi la obiceiul de a lua sânge cu lanţeta etc. Dar tocmai secolul al XIX-lea a fost acela care a întors pe dos această concepţie, în cercurile de medici, şi anume în cercurile de medici cele mai bine văzute. Îmi veţi îngădui să spun că, în tinereţea mea, multe dintre aceste concepţii diametral opuse mi-au căzut sub ochi, în cele mai diverse nuanţe şi laitmotive. Am avut o asemenea ocazie, de exemplu, când am vrut să urmăresc curentul şcolii de medicină nihilistă, răspândit în Viena pe la mijlocul secolului al XIX-lea şi care şi-a cucerit apoi un renume din ce în ce mai mare. Punctul de plecare pentru o schimbare radicală în concepţiile despre curabilitatea şi incurabilitatea bolilor l-au constituit constatările făcute de cunoscutul medic *Dietl* în legătură cu evoluţia pneumoniei şi a altor boli similare. El ajunsese, pe baza studiilor, să spună că, de fapt, nu se poate constata nici o influentă adevărată, din partea unui medicament sau altul, asupra evoluţiei unei boli. Sub influenţa şcolii lui Dietl, studenţii în medicină din acea vreme au învăţat să gândească despre puterea de vindecare a remediilor şi medicamentelor moştenite de secole, pe cale tradiţională, în aşa fel încât ceea ce spunea cunoscutul proverb: Când cocoşul cântă pe gunoi, vremea se schimbă sau rămâne aşa cum e! îşi păstra întreaga valabilitate. Ei erau de părere că pentru evolutia unei boli e acelaşi lucru dacă se administrează sau nu un medicament sau altul. Dietl a întocmit o statistică, foarte convingătore pentru vremea lui, din care reieşea că, prin tratamentele aşa-zis pasive pe care le aplicase fuseseră vindecaţi sau muriseră de pneumonie tot atâţia bolnavi ca şi în cazurile tratate prin remedii tradiţionale. Tratamentul pasiv, aplicat de Dietl şi continuat de *Skoda* (Nota 6), consta în faptul că bolnavul era transpus în acea situaţie exterioară de viaţă care-i dădea posibilitatea de a pune cel mai bine în acţiune forţele de autovindecare, de a le face să se ridice din străfundurile organismului, iar medicului nu i se mai atribuia aproape nici un alt rol, în afară de acela de a supraveghea mersul bolii; el trebuia să fie prezent doar pentru a interveni acolo unde se putea da vreun ajutor obiectiv, cu mijloace umane. În rest, medicul se mulţumea să constate apariţia bolii, să aştepte să se ridice la suprafaţă din organism forţele de autovindecare, până când, după un timp, febra dispărea şi survenea autovindecarea, realizată de organismul însuşi.

Acestei şcoli de medicină i s-a atribuit şi i se mai atribuie până azi numele de „şcoală nihilistă", din cauză că ea avea la bază o afirmaţie făcută de profesorul Skoda: Poate vom fi în stare să învăţăm să diagnosticăm bolile, să le descriem, eventual şi să le explicăm, dar de vindecat nu le putem vindeca! Vă spun lucruri de care vă rog să luati notă ca de realităţi care au prins viaţă în cursul secolului XIX-lea, ca să vă formaţi o idee despre felul cum s-au schimbat reprezentările în acest domeniu. Dar să nu creadă nimeni că, dacă relatez un lucru sub o formă pur narativă, mă aştept să treceţi imediat într-o tabără sau alta. Afirmaţia profesorului Skoda a suferit de radicalism, şi ar fi uşor să indicăm limitele între care o asemenea afirmaţie este valabilă. Dar prin aceasta se atrăgea atenţia asupra unui anumit lucru, fără a se avea la îndemână mijloacele necesare pentru a fundamenta în mod conştient afirmaţia, a o circumscrie ori a o exprima în cuvinte - ea nu putea fi transpusă nici măcar în gânduri; altfel spus: în cercurile în care era exprimată, oamenii nu puteau nici măcar încerca să o gândească. Se atrăgea atenţia asupra faptului că în om trebuie să existe ceva care, într-un anumit sens, joacă un rol determinant în evoluţia şi finalul unei boli, ceva care se situează, în fond, dincolo de posibilităţile umane de a ajuta.

Se atrăsese atenţia, deci, asupra unui lucru situat dincolo de posibilităţile umane; dacă abordăm lucrurile într-un mod concret, această aten-ţionare nu se poate referi la altceva decât la legea karmei şi la acţiunea karmei în cursul vieţii umane. Dacă urmărim evoluţia unei boli

- aparitia bolii, forţele vindecătoare ce apar din organismul însuşi -, ne vom simţi îndemnaţi - mai ales dacă ţinem seama de faptul că într-un caz survine vindecarea, pe când într-altul nu pare posibilă nici o vindecare - să căutăm o legitate mai profundă. Oare să căutăm această legitate în vieţile pământene anterioare ale omului? Aceasta este, pentru noi, întrebarea: Putem spune că omul aduce cu sine anumite condiţii care-l predetermină ca, într-un caz concret, să-şi poată mobiliza forţele vindecătoare din organism, care însă, în alt caz, sunt predeterminate în aşa fel încât, cu toate eforturile, ei nu e în stare să vindece boala?

Dacă vă amintiţi ceea ce am spus ieri, veţi înţelege că în procesele care au loc între moarte şi o nouă naştere în individualitatea umană apar nişte forţe cu totul speciale. Am precizat că, în kamaloca, în faţa sufletului uman apar evenimentele ultimei sale vieţi, faptele săvârşite de el, în sensul binelui sau al răului, însuşirile caracterului său etc. şi că, percepând propria sa viaţă, sufletul are tendinţa de a compensa tot ceea ce e imperfect în el, tot ceea ce s-a dovedit a fi faptă greşită, de a imprima în fiinţa sa însuşirile respective, care fac ca el să devină mai desăvârşit. Dacă am înţeles acest lucru, putem spune: Omul intră din nou în existenţă, printr-o nouă naştere, având înscrisă în suflet această intenţie. Dar omul participă el însuşi la construirea noului trup, şi el îl construieşte conform cu forţele pe care şi le-a adus cu sine din vieţile anterioare şi din perioada trăită între moarte şi o nouă naştere. Cu aceste forţe este înzestrat omul la naştere şi el le întreţese în noua sa corporalitate. Am înţeles astfel că noua corporalitate e slabă sau puternică, după cum omul poate să aducă în ea forţe slabe sau puternice.

Trebuie să ne fie clar, însă, că va exista o anumită ordine în care se succed lucrurile, dacă în perioada trăită în kamaloca, de exemplu, omul a văzut că în ultima sa viaţă a săvârşit multe sub imperiul afectelor, al mâniei, fricii, repulsiei ş.a.m.d. Acum, în kamaloca, asemenea fapte stau în faţa sufletului tău şi se conturează gândul - expresiile pe care le putem găsi, pentru a desemna aceste forţe, sunt create, fireşte, pentru viaţa în lumea fizică - că trebuie să faci ceva cu fiinţa ta, ca să devii mai desăvârşit în această privinţă, pentru ca în viitor să nu mai ai tendinţa de a săvârşi faptele sub imperiul afectelor. Acest gând devine o parte componentă a individualităţii umane şi, la trecerea printr-o nouă naştere, acest gând se imprimă, ca forţă, în trupul ce se formează. De aceea, în acest trup se imprimă tendinţa de a face ca întreaga sa organizare, alcătuită din corp fizic, corp eteric şi corp astral, să-l pună în imposibilitatea de a săvârşi anumite fapte izvorâte din mânie, ură, invidie etc., spre a putea să devină cu adevărat mai desăvârşit. Şi astfel el va ajunge să săvârşească asemenea fapte care pot compensa faptele din trecut. Pe baza unei acţiuni ce depăşeşte cu mult înţelegerea sa obişnuită, omul face ca în el să pătrundă tendinţa care-l poate duce la o mai mare perfecţiune într-un anumit domeniu şi la compensarea anumitor fapte.

Dacă reflectaţi cât de variate sunt aspectele vieţii, dacă vă gândiţi că omul săvârşeşte aproape zilnic fapte care fac necesară o compensaţie, veţi înţelege că în suflet există multe asemenea gânduri care-şi aşteaptă compensaţia, când sufletul intră în existenţă printr-o nouă naştere, şi că aceste gânduri se întretaie, astfel încât corpul fizic şi corpul eteric al omului capătă o configuraţie în care sunt întreţesute toate aceste tendinţe. Ca să înţelegem despre ce e vorba aici, vom examina un caz cu totul ieşit din comun. Trebuie să subliniez în mod cu totul deosebit că evit să vorbesc pe baza unei teorii, că nu am mania de a emite ipoteze şi, dacă dau exemple, o fac aducând în faţa dumneavoastră numai cazuri care au fost examinate temeinic de către ştiinţa spiritului.

Să presupunem că un om a trăit în ultima sa viaţă în aşa fel încât a actionat dintr-un sentiment al Eului mult prea slab, dintr-un sentiment al Eului care a mers mult prea departe în ceea ce priveşte tendinţa de a se dărui lumii ulterioare, atât de departe încât a acţionat într-un mod lipsit de independenţă, pierzându-se pe sine, care nu se mai potriveşte în actualul ciclu de dezvoltare a omenirii. Dar ceea ce l-a împins pe un asemenea om, în încercarea sa, la anumite fapte a fost absenţa sentimentului de sine. În kamaloca el a avut în faţa sa faptele pe care le-a

săvârşit deoarece îi lipsea sentimentul de sine. Şi acum, în primul rând, el aprecia că trebuie să dezvolţi în tine acele forţe care să stimuleze sentimentul de sine; într-o incarnare viitoare trebuie să-ţi creezi ocazia de a-ţi întări sentimentul de sine, luptând împotriva rezistenţei pe care ţi-o va opune trupul tău, împotriva forţelor care-ţi vor ieşi în întâmpinare din corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral, pentru ca sentimentul tău de sine să treacă printr-un fel de şcoală. Trebuie să-ţi procuri un asemenea trup care să-ţi arate cum acţioneză din direcţia corporalităţii predispoziţia unui sentiment de sine slab!

Ceea ce va avea loc în incarnarea următoare va intra prea puţin în conştienţa lui, se va desfăşura mai mult sau mai puţin într-o zonă subconştientă. Omul va tinde spre o incarnare care să aducă în întâmpinarea sentimentului de sine piedicile şi rezistenţele cele mai dure, în aşa fel încât el să fie nevoit să-si încordeze la maximum acest sentiment. Astfel, el se va simţi atras ca de o forţă magnetică spre împrejurări în care întâmpină piedici mari, în care sentimentul său de sine va trebui să acţioneze opunându-se organizării celor trei corpuri. Oricât de ciudat ar părea, asemenea individualităţi a căror karma cere ca ele să intre în existenţă în felul analizat, vor căuta împrejurări în care, de exemplu, pot să fie expuse unei molime de felul holerei, fiindcă holera le oferă posibilitatea de a întâmpina piedici deosebite. Stările prin care bolnavul trebuie să treacă, în interiorul lui, din cauza piedicilor puse de cele trei corpuri, poate face ca în incarnarea următoare sentimentul de sine să apară fortificat într-o măsură considerabilă.

Să analizăm acum cazul diametral opus. În perioada kamaloca cineva observă că, sub influenţa unui sentiment de sine prea puternic, a săvârşit fapte care au izvorât dintr-o tendinţă exagerată de a se baza numai pe sine. El înţelege că trebuie să-şi modereze sentimentul de sine, să-l readucă în matca normală. Pentru aceasta e necesar să caute o împrejurare, în incarnarea următoare, în care cele trei corpuri ale sale să-i dea posibilitatea ca sentimentul de sine să nu întâmpine în corporalitate - oricât s-ar strădui - nici un fel de oprelişti, să cadă ca într-o prăpastie fără fund şi să ajungă la absurd. Asemenea condiţii sunt create când omul se îmbolnăveşte de malarie.

Am descris un caz de boală provocată de acţiunea legii karmei şi am expus teza potrivit căreia, pe baza unei înţelegeri superioare celei pe care o poate cuprinde cu conştienţa lui obişnuită, omul e condus spre acele împrejurări în care, conform karmei sale, poate să evolueze. Dacă analizati cu atenţie lucrurile pe care le-am spus mai înainte, veţi înţelege mai uşor cazurile de epidemie. Am putea cita diferite exemple care să ne arate că, pe baza trăirilor din kamaloca, omul caută cu tot dinadinsul ocazia de a contracta o anumită boală, pentru a dobândi, prin faptul că o învinge şi îşi mobilizează forţele de autovindecare, acele forţe care-l fac să evolueze în viată.

Am spus mai înainte că, dacă un om a săvârşit mai multe fapte sub influenţa afectelor, şi în kamaloca el va acţiona în acelaşi fel. De aici se naşte în el tendinţa de a vieţui în noua sa incarnare în propria sa corporalitate, astfel încât prin învingerea unor oprelişti va săvârşi fapte care pot compensa anumite evenimente din viaţa sa anterioară. În multe cazuri, atunci când există o corelaţie karmică, în sensul că omul respectiv şi-a săvârşit faptele sub imperiul afectelor şi pasiunilor care i-au năpădit sufletul, apare acea formă de boală pe care în epoca modernă o numim difterie.

Vom mai afla, în cursul acestor conferinţe, şi alte lucruri în legătură cu condiţiile care fac să apară o anumită boală. Dar acum trebuie să pătrundem în substraturi şi mai adânci, dacă vrem să găsim răspuns la întrebarea: Cum se face că atunci când omul intră, prin naştere, în existenţă şi aduce cu sine, în virtutea karmei sale, tendinţa de a realiza un lucru, prin faptul că învinge o boală sau alta, uneori reuşeşte să învingă boala şi să asimileze forţele care-l fac să se înalţe mai sus, iar alteori boala iese învingătoare? Trebuie să ne întoarcem la principiile spirituale care fac posibil, în general, ca starea de boală să existe în viata umană.

Faptul că omul poate să se îmbolnăvească şi că poate căuta, cu tot dinadinsul, starea de boală - chiar în virtutea karmei sale - izvorăşte, în ultimă instanţă, din acel principiu pe care l-am adus în faţa sufletelor noastre, în cele mai diferite contexte ale expunerilor noastre teosofice. Ştim că, într-un anumit punct al evoluţiei de pe Pământ, în dezvoltarea omului au intervenit forţe pe care le numim luciferice, care aparţin unor entităţi rămase în urmă în perioada vechii evoluţii lunare, care n-au înaintat atât de mult încât să fi ajuns în punctul normal al evoluţiei lor pământene. Aşa se face că, înainte ca Eul uman să fi putut acţiona în mod corespunzător, corpului astral uman i-a fost implantat ceva care se revărsa din aceste entităţi luciferice. Din această cauză, influenţa entităţilor luciferice s-a exercitat cândva mai ales asupra corpului nostru astral, unde a perseverat de-a lungul întregii evoluţii ulterioare. Influenţa luciferică se manifestă, în evoluţia omului, în diverse moduri. Pentru scopul nostru de azi este însă important să scoatem în evidenţă faptul că, datorită forţelor luciferice, omul a avut de-a face în interiorul său cu o ispită care l-a făcut mai puţin bun decât ar fi fost fără această influenţă; tot sub acţiunea impulsului luciferic, el a început să acţioneze şi să judece pe baza afectelor, patimilor şi poftelor, într-o mai mare măsură decât dacă impulsul luciferic n-ar fi existat. Sub această influenţă omul s-a schimbat, a ajuns să se dăruiască lumii poftelor şi dorinţelor, a fost cufundat în realităţile lumii fizice pământene mai mult decât îi fusese hărăzit. Sub influenţa impulsului luciferic omul se identifică mai mult cu corporalitatea sa. Fără influenţa entităţilor luciferice n-ar fi existat multe dintre lucrurile care, pe Pământ, îl pot ademeni pe om, făcându-l să dorească un anumit lucru. Omul ar fi trecut cu indiferenţă pe lângă ispite. Prin influenţa lui Lucifer au apărut ispitele senzoriale exterioare, omul a primit înăuntrul său aceste ispite. Individualitatea care i-a fost conferită, prin faptul că i s-a dat Eul, a fost impregnată cu efectele ce izvorau din principiul luciferic. Aşa se face că, încă din primele sale incarnări pe Pământ, omul a căzut pradă primelor ispite venite din partea principiului luciferic şi el a luat cu sine aceste ispite în vieţile care au urmat. Cu alte cuvinte, modul în care omul a căzut victimă ispitelor venite din direcţia principiului luciferic a devenit o parte componentă a karmei sale.

Dacă omul ar fi primit în el numai acest principiu, el ar fi căzut tot mai mult pradă ispitelor lumii fizice pământene; ar fi pierdut din ce în ce mai mult perspectiva de a se desprinde, cândva, de această lume. Ştim că influenţa care a venit mai târziu - Impulsul hristic - a acţionat în sens opus principiului luciferic şi că l-a reechilibrat. Astfel, în evoluţia sa, omul are din nou la îndemână mijloacele prin care poate să elimine din fiinţa sa influenţa luciferică. Dar o dată cu influenţa luciferică omului i s-a mai dat şi altceva. Lumea în care a intrat a început să-i apară cu totul altfel decât dacă el nu s-ar fi aflat sub influenţa impulsului luciferic. Lucifer a pătruns în interiorul omului. Omul a privit lumea din jurul său având-l în sine pe Lucifer. Din această cauză privirea sa pentru lumea pământeană s-a înceţoşat şi în impresiile exterioare a început să pătrundă, de acum înainte, influenţa ahrimanică. Ahriman a avut posibilitatea să se amestece şi să dea lumii exterioare forma de iluzie din cauză că noi ne creasem deja mai înainte, dinăuntru, predispoziţia spre iluzie, spre maya. Aşa că influenţa ahrimanică, care a pătruns în lumea exterioară, a fost consecinţa influenţei luciferice. Din cauză că forţele luciferice erau deja în el, omul a avut posibilitatea de a se implica în realităţile lumii senzoriale într-o măsură mai mare decât s-ar fi întâmplat fără influenţa luciferică. Dar el şi-a creat astfel şi posibilitatea de a aspira în sine, din afară, cu fiecare percepţie exterioară, influenţa ahrimanică. Aşa că în individualitatea umană, în timp ce parcurge diferitele incarnări pământene, trăieşte influenţa luciferică, iar ca rezultat al influenţei luciferice trăieşte şi influenţa ahrimanică. Cele două forţe se luptă fără încetare în individualitatea umană. Individualitatea umană a devenit scena pe care se dă lupta dintre Lucifer şi Ahriman.

În conştienţa sa obişnuită, omul este expus şi astăzi atât ispitei lui Lucifer, care acţionează prin intermediul pasiunilor şi afectelor corpului său astral, cât şi ispitelor lui Ahriman, care pătrunde în om prin erori şi amăgiri referitoare la lumea exterioară. Cât timp omul trăieşte

într-o incarnare şi reprezentările acţionează în aşa fel încât ceea ce se întâmplă sub influenţa lui Lucifer şi Ahriman nu poate să pătrundă mai adânc şi găseşte o piedică în ele, în tot acest timp ceea ce face omul este supus judecătii morale sau intelectuale. Cât timp, între naştere şi moarte, omul păcătuieşte împotriva moralei, dându-i ascultare lui Lucifer, sau împotriva logicii şi a gândirii sănătoase, prin faptul că-l urmează pe Ahriman, totul rămâne o problemă a vieţii sufleteşti conştiente obişnuite. Dar când omul păşeşte prin poarta morţii, viaţa de reprezentare încetează să mai fie legată de creier. Începe o altă formă de viaţă a conştienţei. Acum toate lucrurile care în viaţa dintre naştere şi moarte sunt supuse judecăţii morale sau raţionale coboară în străfundurile fiinţei umane şi influenţează ceea ce, după timpul petrecut în kamaloca, organizează lucrurile pentru existenţa următoare şi se întipăreşte în forţele modelatoare, plastice care construiesc întreita corporalitate umană. Şi atunci erorile care decurg din faptul că omul îl ascultă pe Ahriman se transformă în forţe aducătoare de boală, care-l afectează din direcţia corpului eteric, iar excesele, deci lucrurile care, în viaţă, sunt supuse judecăţii morale, devin cauze de boală care actionează mai mult din direcţia corpului astral.

Erorile noastre, provenite de la ceea ce este ahrimanic în noi - şi la acestea se adaugă erorile conştiente: minciuni, neadevăruri -, devin cauze de boală; vedem acest lucru, dacă nu analizăm o singură incarnare, ci urmărim efectul exercitat de o incarnare asupra celei următoare şi constatăm că influenţele luciferice devin şi ele, pe aceeaşi cale, cauze de boală. Putem spune, într-adevăr că noi nu comitem erori fără a le suporta consecinţele. În incarnarea următoare, în fiinţa noastră se imprimă erorile pe care le facem, pe baza unei raţiuni superioare celei pe care o avem în viaţa obişnuită, pe baza acelei raţiuni care, în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, ne indică să devenim atât de puternici şi viguroşi, încât în viitor să nu mai fim expuşi acestor ispitiri. Bolile se integrează vieţii noastre ca nişte educatori exigenţi. Dacă analizăm bolile în acest fel, putem spune că la declanşarea unei boli contribuie fie influenţe luciferice, fie influenţe ahrimanice. Când, într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, cei ce vor să devină vindecători de boli sub semnul concepţiei ştiinţei spiritului despre lume vor înţelege aceste lucruri, influenţele exercitate de ei asupra organismului uman vor fi mult mai intime decât este posibil în zilele noastre.

În această lumină putem înţelege felul cum se manifestă anumite forme de boală. Să luăm ca exemplu pneumonia. Ea este, în şirul influ-enţelor karmice, un efect care ia naştere datorită faptului că în perioada petrecută în kamaloca omul poate privi retrospectiv spre un caracter în care exista tendinţa şi predispozitia spre excese senzoriale, în care trăia, aş zice, nevoia de a duce o viată senzuală. Să nu confundăm ceea ce e atribuit acum unei conştienţe anterioare cu ceea ce apare în conştienţa din incarnarea următoare. Căci una nu are nimic comun cu cealaltă. Dar, bineînţeles, ceea ce omul vede în perioada kamaloca se va transforma în aşa fel încât în el se vor imprima forţele care vor declanşa procesele de care vor contribui la biruirea pneumoniei. În învingerea pneumoniei, în autovindecarea pentru care face eforturi omul însuşi, individualitatea umană acţionează împotriva puterilor luciferice, ea duce un adevărat război împotriva acestora. De aceea, învingerea pneumoniei este o ocazie de a scăpa de o deficienţă caracterologică dintr-o incarnare anterioară. Înţelegem astfel, analizând cazul pneumoniei, lupta omului împotriva puterilor luciferice.

Altfel stau lucrurile în cazul tuberculozei pulmonare, când apar procese caracteristice: intră în activitate forţele de autovindecare care se manifestă prin faptul că influenţele dăunătoare ce iau naştere sunt înconjurate, sunt mărginite din toate părţile de ţesut conjunctiv; apoi totul e umplut cu o materie formată din săruri de calciu, care în organism există sub formă de incluziuni solide. Mult mai mulţi oameni decât se crede în general au în ei asemenea corpusculi; este vorba de acei oameni care au plămânii atinşi de tuberculoză, dar au ajuns în stadiul vindecării. În acest caz, s-a dat o luptă a entităţii umane interioare împotriva răului făcut de puterile ahrimanice. E un proces de respingere îndreptat spre exterior, un atac împotriva a ceea ce este introdus în om de către materialitatea exterioară, spre a conduce la

independenţa entităţii umane.

Am arătat că în procesul bolii acţionează, de fapt, ambele principii, cel ahrimanic şi cel luciferic. Din multe puncte de vedere ar trebui să se facă distincţie între cele două feluri de boli: cele luciferice şi cele ahrimanice. Dacă se ţine seama de această distincţie, se pot găsi principiile de acordare a ajutorului corespunzător. Fiindcă bolile luciferice cer un cu totul alt gen de ajutor decât cele ahrimanice. Dacă astăzi sunt puse în aplicare, într-un mod destul de puţin critic, de exemplu în metodele terapeutice cu aplicaţie externă, forţele electroterapiei modeme, în băile cu apă rece sau în altele similare, trebuie spus că ştiinţa spiritului este în măsură să aducă lumină, de la bun început, în privinţa întrebării dacă e bine să se recurgă la una dintre metode, prin faptul că ştie când e vorba de o boală luciferică şi când de una ahrimanică. Nici un om, de exemplu, n-ar trebui să aplice electroterapia în cazul bolilor de provenienţă luciferică, ci numai când este vorba de bolile ahrimanice. În cazul bolilor luciferice nu poate ajuta ceva care nu are absolut nimic comun cu activitatea lui Lucifer, spre exemplu, principiile electricităţii; acestea fac parte din sfera de activitate a entităţilor ahrimanice, dar nu înseamnă că numai entităţile ahrimanice se folosesc de forţele electricităţii. Dimpotrivă, un domeniu cu totul special al lui Lucifer este ceea ce se referă - cu o expresie necorespunzătoare - la cald şi la rece. Tot ceea ce are legătură cu faptul că organismul uman devine mai cald sau mai rece sau cu tot ceea ce el însuşi face să devină mai cald sau mai rece, prin diferite influenţe exterioare, ţine de sfera lui Lucifer. Oriunde intervine caldul sau recele avem de-a facecu o boală luciferică.

Vedem deci cum funcţioneză karma în starea de boală şi cum acţionează în sensul învingerii bolii. Acum nu vi se va mai părea de ne-înţeles că în karma există posibilitatea sau imposibilitatea de a vindeca o boală. Dacă vă este clar că scopul, scopul karmic al îmbolnăvirii este acela de a-l stimula pe om şi de a-l ajuta să devină mai desăvârşit, veţi înţelege ideea că omul, dacă se îmbolnăveşte, conform cu raţiunea înţeleaptă pe care o aduce cu sine din kamaloca, atunci când intră într-o nouă existenţă va dezvolta acele forţe vindecătaore care reprezintă o consolidare a fiinţei sale interioare şi posibilitatea de a evolua în continuare. Să presupunem că un om dispune, în cadrul organizării sale şi al karmei sale, de forţele necesare pentru a progresa chiar în această viaţă, prin ceea ce şi-a cucerit în cursul acestei boli. Atunci vindecarea are un sens. Atunci survine vindecarea şi, în acest caz, omul a cucerit lucrul care a apărut prin existenţa bolii. Învingând boala, el a dobândit posibilitatea de a avea forţe mai desăvârşite acolo unde înainte avea doar forţe nedesăvârşite. Dacă, prin karma sa, e înzestrat cu asemenea forţe şi dacă, prin împrejurările favorabile ale destinului său, el e în aşa fel situat în lume încât poate să determine noile forţe să actioneze spre folosul său şi al altora, atunci survine vindecarea; el se furişează printre meandrele bolii şi iese de sub puterea ei.

Să presupunem acum o altă situaţie: omul învinge boala şi dezvoltă forţele de vindecare; de acum înainte el se află în faţa unei vieţi care solicită într-o măsură pe care el nu o poate realiza cu gradul de desăvârşire pe care l-a cucerit deja. Ce-i drept, el ar face ceva, datorită bolii vindecate, totuşi nu ar fi posibil să realizeze atât de mult - deoarece restul karmei sale nu permite acest lucru -, astfel încât să le poată fi de folos celorlalţi. Şi atunci, conştienia sa mai profundă va spune: Aici nu poţi să primeşti forţa deplină pe care ar trebui s-o ai, de fapt. A fost necesar să intri în această incarnare, fiindcă trebuia să ajungi la acel grad de perfecţiune pe care-l poţi obţine numai în corpul fizic, prin învingerea unei boli. Acest lucru a trebuit să-l cucereşti, dar nu-l poţi dezvolta în continuare. Trebuie să pătrunzi în condiţiile de viată în care corpul fizic şi alte forţe nu te vor deranja şi unde vei putea să prelucrezi în mod liber ceea ce ai dobândit în timpul bolii. Cu alte cuvinte, o asemenea individualitate caută moartea, pentru a prelucra mai departe, între moarte şi o nouă naştere, ceea ce nu poate prelucra în viaţa dintre naştere şi moarte. Un asemenea suflet trece prin viaţa dintre moarte şi o nouă naştere cu intenţia de a-şi perfecţiona organizarea, prin forţele cucerite în lupta cu boala, pentru a putea acţiona mai eficient în noua viaţă. În acest fel, prin existenţa unei boli

poate fi obţinut un adevărat aconto, care va fi întregit de-abia după trecerea prin moarte, ca să devină ceea ce trebuie să fie.

Dacă privim lucrurile în acest fel, va trebui să spunem: Se pare că în karma îşi are cauza faptul că o anumită boală sfârşeşte prin vindecare, în timp ce o alta prin moarte. Dacă privim lucrurile în acest fel, vom dobândi o adâncă împăcare cu viaţa, pentru că vom şti că face parte din legea karmei, că şi cazul în care o boală sfârşeşte cu moartea omul este stimulat în evoluţia lui, că boala are scopul de a-l face pe om să urce cu încă o treaptă. Dar nimănui nu-i este îngăduit să tragă concluzia că în cazul anumitor boli ar trebui să dorim să survină moartea, şi aceasta deoarece decizia asupra finalului bolii - vindecarea sau nevindecarea - îi revine unei ratiuni mai înalte decât aceea pe care o putem noi cuprinde cu conştienţa noastră obişnuită. Trebuie să avem modestia de a ne opri, în cadrul vieţii dintre naştere şi moarte, în faţa unor asemenea întrebări, fără a da vreun răspuns. Cu conştienţa noastră superioară putem să ne situăm pe acea poziţie care primeşte chiar şi moartea ca pe un dar venit din partea puterilor spirituale superioare. Dar având o conştienţă a cărei menire este să ajute şi să intervină în viaţă, nu trebuie să avem aroganţa de a ne situa pe aceste poziţii superioare. Căci s-ar putea să greşim şi să intervenim într-un mod nepermis acolo unde trebuie să ne amestecăm niciodată: în sfera libertăţii umane. Dacă putem să ajutăm un om să-şi mobilizeze forţele de autovindecare sau să chemăm în ajutor natura însăşi, pentru a obţine vindecarea, trebuie s-o facem. Iar dacă trebuie luată o hotărâre asupra faptului că omul trebuie să trăiască ori el e stimulat mai mult în cazul în care survine moartea, răspunsul nu poate fi niciodată altul decât acela că ajutorul nostru trebuie dat în sensul vindecării. Dacă răspunsul este acesta, înseamnă că noi lăsăm individualităţii omului libertatea de a-şi mobiliza sau nu forţele, iar ajutorul medicului nu poate fi decât acela de a-l sprijini pe bolnav în aeest sens. El nu intervine în sfera individualităţii umane. Lucrurile ar sta cu totul altfel dacă noi am stimula incurabilitatea unui om, ajutându-l să-şi caute în altă lume posibilitatea de a evolua în continuare. În acest caz am interveni în sfera individualităţii sale, i-am imprima propria noastră voinţă. Această decizie trebuie lăsată în seama individualităţii înseşi. Cu alte cuvinte, trebuie să facem tot ce este posibil pentru a obţine vindecarea. Toate reflecţiile care duc la vindecare provin din acea conştienţă care e potrivită pentru Pământul nostru; toate celelalte măsuri ar depăşi sfera vieţii noastre pământene; trebuie să intervină alte forţe decât cele care intră în sfera conştienţei noastre obişnuite.

Vedem cum o înţelegere corectă a curabilităţi şi incurabilităţii bolilor ne face să ne mobilizăm toate resursele pentru a ajuta un om, în caz de boală; iar dacă, din alte sfere, se ia o altă hotărâre, înţelegerea acestui lucru ne ajută să o primim cu deplină seninătate sufletească. Şi de altceva nici nu avem nevoie. Noi trebuie doar să găsim un punct de vedere care să ne ajute să nu ne simţim dărâmaţi sufleteşte în faţa unei boli incurabile, ca şi cum în lume n-ar exista decât imperfecţiune, rele şi nenorociri. O concepţie karmică nu ne paralizează puterea de acţiune în ceea ce priveşte încercarea de a vindeca. Şi, pe de altă parte, o concepţie karmică ne va pune din nou în armonie până şi cu destinul cel mai tragic, când e vorba de incurabilitatea uneia dintre bolile pe care le tratăm.

Am văzut astăzi, deci, că numai o înţelegere karmică ne dă posibilitatea de a sesiza şi înţelege în mod corect evoluţia unei boli şi de a putea vedea cu adevărat cum efectele karmice din vieţile noastre anterioare ne influenţează viaţa actuală.

Ne revine acum sarcina de a face distincţie între două tipuri de boli, între cele care vin din interiorul omului şi par provocate de karma noastră şi cele care, în aparenţă, ne atacă întâmplător, deoarece suntem expuşi unor factori dăunători veniţi din exterior. Într-un cuvânt, ne va preocupa întrebarea: Cum putem ajunge la o înţelegere karmică a lucrurilor şi atunci când, de exemplu, nimerim sub roţile unui tren? Altfel spus: Cum pot fi înţelese, prin karma, aşa-numitele îmbolnăviri „accidentale"?

CONFERINŢA a V-a

Îmbolnăviri naturale şi îmbolnăviri accidentale în raport cu karma

Hamburg, 20 mai 1910

Conţinutul conferinţei de ieri este de cea mai mare importanţă, atât pentru expunerile ce vor urma, cât şi pentru înţelegerea legăturilor karmice, în general. Din cauza aceasta daţi-mi voie să sintetizez în câteva cuvinte cele spuse ieri.

Am pornit de la ideea că, într-o perioadă de timp relativ scurtă, în secolul trecut concepţiile despre vindecare şi remediile terapeutice s-au schimbat într-un mod destul de radical. Şi am atras atenţia asupra faptului că în secolele al XVI-lea şi al XVII-lea s-a dezvoltat o concepţie care se situa pe poziţia că pentru fiecare boală - care era desemnată cu un nume şi despre care se credea că poate fi delimitată pe cale noţională - trebuie să existe şi remediile corespunzătoare. Şi se credea că, dacă s-ar aplica remediul respectiv, el ar avea o influenţă asupra mersului bolii. Am mai spus că această concepţie s-a păstrat, într-o măsură mai mică sau mai mare, până în secolul al XIX-lea, apoi i-am pus alături concepţia diametral opusă, care s-a manifestat prin nihilismul şcolii de medicină vieneză, întemeiată de celebrul medic Dietl si continuată de Skoda şi de diverşii săi elevi. Orientarea nihilistă nu numai că a început să aibă îndoieli în ceea ce priveşte legătura dintre un remediu, dintre un procedeu de tratare a bolii şi boala însăşi, ci nici n-a mai vrut să audă de aceasta. În sufletele tinerilor medici aflaţi sub influenţa acestei şcoli a apărut concepţia despre aşa-numita „autovindecare". Skoda însuşi a rostit o maximă de importanţă fundamentală pentru această şcoală spunând că putem să diagnosticăm o boală, putem, eventual, s-o şi explicăm şi s-o descriem, dar nu avem nici un fel de mijloace pentru a lupta împotriva ei. Această orientare şi-a avut punctul de pornire în dovezile aduse de Dietl, în sensul că, în cazul tratamentului pasiv aplicat unei boli cum e pneumonia, aceasta evoluează în aşa fel încât, în limitele unei anumite perioade de timp, dezvoltă forţele de autovindecare, dacă medicul creează condiţiile necesare. Şi a putut dovedi, pe bază de statistici, că în cazul tratamentului pasiv au fost vindecaţi sau au murit exact la fel de mulţi oameni ca şi în cazurile în care au fost administrate medicamentele obişnuite. În acea vreme expresia de „nihilism terapeutic" nu era neîndreptăţită; era un adevăr absolut acela că medicii acestei şcoli nu se puteau apăra împotriva credinţei bolnavilor că trebuie să li se dea neapărat un medicament, o reţetă. Bolnavul nu renunţă la părerea lui, şi nici familia sa. Aşa că medicii erau nevoiţi să prescrie medicamente, iar adepţii acestei şcoli recurgeau, de obicei, la subterfugiul de a prescrie gumă arabică diluată, care, cum credeau ei, avea exact acelaşi efect ca şi medicamentele. Am ajuns să ne dăm seama că lumea faptelor ştiinţifice moderne ne trimite, fără s-o ştie, la ceea ce numim legătura karmică. Am fost nevoiţi să căutăm răspuns la întrebarea: Cum are loc, de fapt, ceea ce s-ar putea numi „autovindecare"? Sau, mai bine zis: De ce are ea loc? Şi de ce, într-un alt caz, o autovindecare, sau, în general, o vindecare, nu este posibilă?

Dacă o întreagă şcoală de medicină, în fruntea căreia se aflau corifei ai medicinei, a avut ideea de a introduce noţiunea de autovindecare, atunci unul dintre ei, reflectând la asta, ar fi trebuit să spună: În procesul bolii apare ceva care determină învingerea bolii! În continuare, el ar fi trebuit să caute cauzele mai tainice ale evoluţiei bolii. Noi am încercat să arătăm cum poate fi găsită o asemenea legătură karmică, în cadrul evoluţiei omenirii, în ceea ce priveşte evoluţia bolii. Am arătat că faptele bune şi rele, faptele inteligente sau absurde pe care omul le săvârşeşte în viaţa lui obişnuită, dispoziţiile sufleteşti corecte sau incorecte care trăiesc în el, toate acestea nu pătrund în străfundurile organizării umane. Şi am indicat motivul pentru care ceea ce e supus, în viaţa obişnuită, aprecierii morale, intelectuale şi afective rămâne doar la suprafaţa vieţii obişnuite şi nu se supune acelei legi pe care am avut ocazia s-o analizăm, în celălalt caz, când sunt influenţate forţele situate mai adânc ale organizării umane. Am arătat că există un zăgaz care împiedică imoralitatea să pătrundă în forţele mai adânci ale

organismului. Această autoapărare, prin care ceea ce facem şi gândim e împiedicat să pătrundă în forţele organizării noastre, constă în faptul că noi însoţim cu reprezentările noastre conştiente faptele pe care le săvârşim între naştere şi moarte. Prin aceea că însoţim o faptă sau o altă trăire cu reprezentările noastre conştiente, înălţăm un zid de apărare, care nu lasă ca rezultatul faptelor noastre să coboare până în organismul nostru.

Am arătat, în continuare, ce rol revine acelor trăiri care au fost complet date uitării. Nu mai există posibilitatea ca ele să fie aduse din nou în viaţa de reprezentare obişnuită. Deoarece nu există zidul de apărare creat de reprezentări, asemenea trăiri pătrund până în organizarea noastră interioară şi pot conlucra cu forţele plăsmuitoare ale organismului nostru. Am avut ocazia să atragem atenţia asupra unor forme de boală care sunt situate mai la suprafaţă: nevroza, neurastenia şi altele. Chiar şi stările de isterie îşi găsesc aici explicaţia. Cauzele unor asemenea stări trebuie căutate în reprezentările uitate, ieşite din contextul trăirilor conştiente, care s-au afundat în interior şi - sub forma unor corpuri străine în viaţa noastră sufletească - se manifestă apoi drept boli. Am arătat ce importanţă uriaşă are perioada care se întinde de la naştere şi până în punctul cel mai îndepărtat de la care omul îşi poate aminti trăirile sale şi am atras atenţia asupra faptului că ceea ce a fost uitat în trecut continuă să acţioneze în organismul viu, asociindu-se cu forţele mai adânci ale organizării şi influenţând de acolo însăşi organizarea noastră. Prin urmare, un complex de reprezentări, o serie de trăiri trebuie să cadă în străfundurile mai adânci ale fiinţei noastre, înainte să poată influenţa organizarea noastră. Am arătat că această cădere în străfunduri se întâmplă cel mai temeinic după ce omul a trecut prin poarta morţii şi îşi continuă existenţa între moarte şi o nouă naştere. În această perioadă toate trăirile, în ceea ce priveşte calitatea lor, se transformă în forţe care desfăşoară o activitate de organizare. Ceea ce omul a simţit în perioada dintre moarte şi noua naştere e preluat în forţele plăsmuitoare care edifică trupul, când omul intră într-o nouă existenţă. În forţele plăsmuitoare e conţinut rezultatul a ceea ce înainte existase în viaţa lui sufletească, poate chiar în viaţa sa de reprezentare conştientă. Apoi am atras atenţia asupra faptului că omul pendulează cu viaţa sa de reprezentare îmbibată de Eu între două influenţe: cea luciferică şi cea ahrimanică. Dacă comite o faptă greşită, determinată de unele însuşiri ale corpului său astral, de afecte rele, cum ar fi mânia etc., el e îndemnat spre asemenea acţiuni de unele puteri luciferice. După ce aceste fapte o iau pe calea descrisă mai înainte, transformându-se în forţe plăsmuitoare, ele sunt prezente în forţele noastre, care de acum înainte vor sta la baza noii corporalităţi, drept cauze ale bolilor luciferice. Am văzut apoi cum cade omul pradă forţelor ahrimanice, care acţionează mai mult din afară spre interior. Despre influenţele ahrimanice a fost necesar să spunem că ele se transformă în forţe plăsmuitoare, în forţe modelatoare ale noului organism, care se formează când omul intră, prin naştere, în existenţă. În măsura în care influenţele lui Ahriman se amestecă în forţele plăsmuitoare putem vorbi despre predispoziţii la boală cu caracter ahrimanic.

Am mai arătat cum actionează forţele care se formează în acest fel. Şi v-am dat câteva exemple care ilustrează această activitate, deoarece reprezentarea va fi mai clară, mai exact circumscrisă dacă se dau exemple concrete. Presupunem că în viaţa sa anterioară un om a făcut lucruri care l-au dus la un slab sentiment de sine, la o foarte mică încredere în sine el şi-a pregătit Eul în aşa fel încât acesta n-a făcut nimic prin propria lui forţă, ci s-a pierdut în generalităti. După moarte, un asemena om va avea tendinţa ca, în incarnarea următoare să învingă acea piedică şi să-şi însuşească forţele necesare pentru a-şi face Eul mai viguros, mai desăvârşit. În consecinţă, el va căuta acele împrejurări care-i vor da posibilitatea, dacă are un senfiment de sine slab, să se lupte pentru ca acesta să se poată fortifica în lupta cu piedicile. Şi adevărul este că o asemenea tendinţă îl face pe om să caute ocaziile de a se îmbolnăvi de holeră, spre exemplu, pentru că această boală îi oferă posibilitatea de a învinge piedicile. Aceasta poate duce, într-o incarnare viitoare sau, dacă survine vindecarea, chiar în cursul aceleiaşi incarnări, la un sentiment de sine mai puternic sau la apariţia unor forţe care fac să se maturizeze treptat, prin autoeducaţie, un sentiment de sine. Am spus apoi că, în cazul unei boli cum e malaria, omului i se oferă posibilitatea de a echilibra un sentiment de sine

exagerat, pe care sufletul şi l-a creat într-o viaţă anterioară, prin unele fapte şi sentimente ale sale. Aceia dintre dumneavoastră care au fost de faţă la expuneri mai vechi, făcute în cadrul activităţii noastre teosofice, îşi vor putea explica o asemenea desfăşurare a lucrurilor. S-a spus că Eul omului îşi găseşte expresia fizică în sânge. Dar cele două boli au legătură cu sângele şi cu legile sângelui; în cazul holerei are loc o îngroşare a sângelui. Aceasta reprezintă piedica pe care sentimentul de sine slab trebuie s-o întâmpine şi în contact cu care el vrea să se educe. Tot astfel, vă puteţi imagina că în cazul malariei are loc un fel de descompunere a sângelui şi că un sentiment de sine exagerat are nevoie de o împrejurare care să-l ducă *ad ubsurdum*; veţi înţelege că în procesul de descompunere a sângelui un Eu excesiv de puternic e condus, în exacerbarea sa, spre anulare. Un asemenea prilej se oferă prin descompunerea sângelui. Bineînţeles că, în organism, toate aceste lucruri se află într-o legătură extraordinar de intimă; dacă pătrundeţi în ele, veţi ajunge să le înţelegeţi.

Din toate acestea a rezultat o anumită concluzie. Dacă omul are un organism construit de către un suflet care posedă tendinţa de a învinge o piedică, într-o direcţie sau alta, o asemenea tendinţă îl face să imprime în fiinţa lui posibilitatea de a se îmbolnăvi, dar, totodată, de a lupta împotriva bolii, deoarece boala apare pentru ca să existe posibilitatea vindecării. Iar vindecarea apare atunci când, conform cu karma lui totală, prin faptul că învinge boala, omul îşi însuşeşte forţe prin care, în tot restul vieţii sale, până la moarte, poate progresa prin activitatea desfăşurată de el în planul fizic. Cu alte cuvinte, dacă forţele ce trebuie incitate sunt atât de puternice încât el poate să atingă cu adevărat, în planul fizic, scopul pentru care a fost provocată boala, atunci omul va lucra în continuare cu forţele mai puternice dezvoltate în procesul vindecării, pe care nu le avea înainte. Dacă însă karma lui totală este astfel constituită încât să-şi plăsmuiască organismul în aşa fel încât, prin biruirea bolii să-şi procure forţele care duc la o mai mare desăvârşire a fiinţei sale, dar, deoarece lucrurile sunt atât de complicate, el a fost nevoit să-şi lase organismul să fie slab, atunci se poate întâmpla ca acele forţe pe care omul le scoate la suprafaţă şi le foloseşte în procesul vindecării să-l fortifice, într-adevăr, dar nu într-o măsură atât de mare ca să poată face faţă muncii în planul fizic. În acest caz - deoarece nu poate fi folosită în planul fizic -, el va folosi părticica pe care şi-a cucerit-o deja după ce a trecut prin poarta morţii şi va încerca să adauge forţelor sale ceea ce nu le-a putut oferi în planul fizic; aceste forţe vor apărea în formele trupului următor, când va trece iar spre o nouă naştere.

Dacă avem în faţa ochilor toate acestea mai rămâne să explicăm acele forme de boală care nici nu sunt videcate cu adevărat, nici nu duc la moarte, ci la stări cronice, la un fel de lingoare sau la ceva asemănător. Avem de-a face aici cu un fenomen pe care majoritatea oamenilor ar trebui să-l cunoască. Prin procesul de vindecare, în cadrul învelişurilor corporale umane a avut loc ceva care a învins boala. Dar, într-un alt sens, ea n-a fost învinsă; vreau să spun că echilibrul dintre corpul eteric şi corpul fizic a fost realizat, într-adevăr, dar n-a fost rezolvată dizarmonia dintre corpul eteric şi corpul astral. Acest lucru rămâne nesoluţionat şi omul pendulează între încercarea de a se vindeca şi neputinţa de a obţine vindecarea. Într-un asemenea caz e deosebit de important ca omul să folosescă la maximum atât cât a reuşit să obţină, ca vindecare adevărată. Dar aşa ceva se întâmplă foarte rar în viaţă. Tocmai în cazul unor asemenea boli, care se cronicizează, omul e prins într-un cerc vicios. Dacă, într-o asemenea situaţie, ar fi în stare să izoleze acea parte a organizării sale care a ajuns la o anumită vindecare, dacă ar putea s-o facă să trăiască în mod independent şi să elimine ceea ce încă nu e în ordine şi, în asemenea cazuri, e deplasat, de obicei, mai mult în direcţia vieţii sufleteşti interioare, omul ar putea realiza foarte multe lucruri. Dar aici apar tot felul de oprelişti, mai ales faptul că, după ce a avut o boală şi a rămas cu o stare cronică, omul trăieşte în permanenţă sub influenţa acestei stări şi - dacă-mi îngăduiţi să mă exprim în mod grosier - n-o poate uita cu adevărat nici o clipă, nu reuşeşte să retragă din această stare partea care încă nu e sănătoasă şi s-o trateze separat; el se simte îndemnat, prin obiceiul de a se gândi mereu la cealaltă parte a organizării sale, să-şi repună partea sănătoasă a fiinţei în legătură cu partea care a fost bolnavă şi s-o irite din nou. Ca să vă lămuriţi asupra acestui

proces, aş avea să vă expun situaţia din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, să vă descriu ce vede conştienţa clarvăzătoare după ce un om a avut o boală şi a rămas cu o stare cronică.

De altfel, avem de-a face cu aceeaşi situaţie şi când nu este vorba de o boală acută evidentă, când se instalează un proces cronic, fără să se fi observat vreun fenomen acut. În acest caz se poate vedea că în majoritatea cazurilor apare un echilibru labil între corpul eteric şi corpul fizic, o pendulare de forţe care n-ar trebui să existe, dar cu care omul poate trăi. Din cauza acestei pendulări de forţe ale corpului eteric şi ale corpului fizic omul respectiv e iritat în permanenţă şi, din acest motiv, are mereu stări de excitaţie. Conştienţa clarvăzătoare vede cum apar şi se insinuează aceste stări de excitatie în partea pe jumătate bolnavă, pe jumătate sănătoasă a organizării, ceea ce face să apară, în locul unui echilibru stabil, un echilibru labil. Prin această pătrundere a stărilor astrale de excitaţie sănătatea omului, care, în caz contrar, ar putea să fie mult mai bună, se înrăutăţeşte. Vă rog să ţineţi seama de faptul că, în acest caz, astralul nu coincide cu conştienţa, ci mai ales cu excitaţiile şi emoţiile sufletesc-lăuntrice pe care pacientul nu vrea să şi le mărturisească. Din cauză că într-un asemenea caz nu funcţionează zăgazul reprezentărilor, aceste stări şi afecte, zguduirile sufleteşti, stările permanente de dezgust, de nemulţumire lăuntrică mocnită nu acţionează întotdeauna ca forţe conştiente, ci ca forţe de organizare, ca forţe de viaţă care zac în entitatea mai profundă a omului şi irită în permanenţă partea pe jumătate sănătoasă, pe jumătate bolnavă a fiinţei sale. Dacă pacientul ar reuşi, printr-o voinţă puternică, prin autoeducaţie sufletească, să-şi uite starea măcar pentru un anumit timp, el ar obţine o mulţumire atât de mare, încât ar găsi forţa de a continua. Dacă şi-ar putea uita starea, dacă ar putea să facă abstracţie de ea şi dacă ar folosi forţele sufleteşti pe care le-ar elibera astfel pentru a se adânci într-un conţinut spiritual care să-l înalţe sufleteşte şi să-l satisfacă în interiorul lui, dacă ar reuşi să elibereze aceste forţe care de obicei sunt ocupate cu senzatiile de durere, apăsare şi toate celelalte, de aici ar izvorî pentru el o mare mulţumire. Căci, dacă omul nu trăieşte aceste senzaţii, forţele respective sunt libere şi poate să dispună de ele. Bineînţeles, nu ajută prea mult să spui că nu vrei să observi toate acele senzaţii de asfixiere, de apăsare etc.; dacă omul nu foloseşte forţele care devin libere în el, concentrându-le asupra unui conţinut spiritual, vechile stări se vor reinstala foarte curând. Dar dacă forţele care devin astfel libere sunt folosite în sensul unui continut spiritual care solicită întreg sufletul, omul poate observa că realizează fără participarea noastră biruirea procesului maladiv. Bineînţeles, în acest caz el trebuie să aibă grijă să nu-şi umple sufletul cu ceva legat direct de boala sa. Dacă un om suferă, de exemplu, de o deficienţă a ochilor şi, ca să nu se gândească la boală începe să citească foarte mult, spre a-şi asimila forţe spirituale, se înţelege de la sine că nu-şi va atinge scopul. Dar nu trebuie să căutaţi chiar atât de departe argumentele în acest sens. Oricine poate observa cât de mult îi foloseşte, dacă are o mică indispoziţie organică, să uite acest lucru, recurgând la o altă ocupaţie. Aceasta este, deci, o uitare pozitivă, sănătoasă! Aici este vorba de o atenţionare asupra faptului că nu suntem cu totul neputincioşi faţă de efectele karmice ale greşelilor săvârşite în vieţile noastre trecute, care se manifestă sub formă de boli. Dacă admitem că ceea ce, în viaţa dintre naştere şi moarte, e supus unei aprecieri morale, afective şi intelectuale nu poate să coboare atât de adâne în viaţa noastră, încât să devină cauza unei îmbolnăviri organice, ar trebui să fie posibil ca acest proces să fie transformat într-un proces al conştienţei!

Dacă bolile se manifestă ca efect karmic al unor trăiri spirituale sau de altă natură, provocate sau vieţuite de suflet, dacă, deci, bolile sunt metamorfoza unor asemenea cauze, nu ne putem gândi - sau realităţile spirituale nu ne spun nimic despre aceasta - că rezultatul acestei metamorfoze, adică boala, poate fi evitat dacă în locul a ceea ce e scos la suprafaţă din regiunile organice drept boală punem reversul său spiritual, echivalentul său spiritual? Nu putem concepe oare că, dacă suntem suficient de înţelepţi, putem să transformăm boala într-un proces spiritual şi să realizăm autoeducarea, prin forţele sufletului nostru?

Aş vrea să dovedesc că acest lucru ţine de domeniul realităţii, folosind un exemplu. Şi trebuie

să repet că dau numai exemple care au fost cercetate prin metodele ştiinţiei spiritului; acestea nu sunt ipoteze, ci cazuri reale. De aceea nu-mi puteţi cere concluzii generale - pentru că nu emit ipoteze, ci prezint cazuri reale, care trebuie luate ca atare. Să presupunem că o persoană matură face pojar şi că vrem să găsim contextul karmic al acestui caz. Vom constata că pojarul a apărut ca efect karmic al unor pro-cese din viaţa anterioară. Într-o viaţă anterioară, individualităţii respective nu i-a plăcut să se ocupe de lumea exterioară, ea s-a preocupat de sine însăşi, chiar dacă nu tocmai în sensul grosolan-egoist; aşadar, a cercetat mult, a cugetat mult, dar nu la realităţile lumii exterioare, ci a rămas între limitele vieţii sufleteşti interioare. Întâlniţi şi azi foarte mulţi oameni care cred că pot să ajungă la dezlegarea enigmelor lumii închizându-se în ei înşişi, scormonind în interiorul lor. În cazul persoanei la care mă refer, problema a fost că ea a căutat să o scoată la capăt cugetând fără încetare, în interiorul ei, la felul în care ar trebui să se comporte într-un caz sau altul. Slăbiciunea sufletului, rezultată dintr-o asemenea atitudine, a făcut ca în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere să fie produse forţele care au expus organismul la o vârstă relativ târzie unei îmbolnăviri de pojar.

Îmbolnăvirea de pojar este efectul fizic-karmic al unei vieţi anterioare. Dar cum stau lucrurile cu starea sufletească care ne vine din viaţa anterioară, fireşte, ca efect karmic?

În viaţa în care s-a îmbolnăvit de pojar, persoana respectivă s-a aflat sub influenţa unor autoamăgiri. Aşadar, trebuie să priviţi autoamăgirile ca efect sufletesc-karmic al acelei vieţi anterioare şi apariţia pojarului drept efectul fizic-karmic al acelei vieti.

Să persupunem că această personalitate a reuşit să facă în aşa fel, încât să nu mai fie prada autoamăgirilor de tot felul. În acest caz, tăria sufletească realizată prin autoeducaţie a făcut ca îmbolnăvirea de pojar să nu mai survină, pentru că ceea ce a apărut rău în organism a fost compensat prin forţele sufleteşti mai puternice, dobândite prin autoeducaţie. Nu pot vorbi, desigur, o jumătate de an despre aceste lucruri; dar dacă vă uitaţi foarte atent în jurul dumneavoastră, şi dacă studiaţi, toate detaliile care vi se oferă drept experienţe veţi constata că ştiinţa exterioară confirmă - până în cele mai mici amănunte - ceea ce am spus acum. Iar ceea ce am spus acum referitor la îmbolnvirea de pojar vă poate face să înţelegeţi de ce această boală se numără printre cele mai frecvente boli ale copilăriei. Însuşirile amintite apar în foarte multe vieţi umane. Mai ales în anumite epoci ele au fost prezente la multe individualităţi. Iar dacă o asemenea personalitate intră apoi într-o nouă existenţă, ea va dori să-şi aducă o corectură în această privinţă, deci va face pojar în perioada dintre naştere şi apariţia obişnuită a bolilor copilăriei, pentru a trece prin procesul unei autoeducaţii organice; fiindcă, de regulă, la această vârstă nu poate fi vorba de educaţie sufletească.

Vedeţi deci că este posibil ca boala să fie transformată; într-un anumit sens, într-un proces spiritual. Şi acesta e un aspect extrem de important: dacă un asemenea proces e integrat sufletului, ca maximă de viaţă, el va da naştere unei concepţii care va avea ca efect însănătoşirea sufletului. Nu trebuie să ne mirăm că în epoca noastră nu se poate acţiona decât foarte putin asupra sufletelor. Cel care e în măsură să vadă substraturile epocii actuale din punctul de vedere al ştiinţei spiritului va înţelege din ce cauză atâţi medici pot deveni materialişti, adică din ce cauză ei nu mai cred că sufletul poate avea vreo influenţă asupra bolilor. Majoritatea oamenilor nu se ocupă de lucruri care au o putere fertilizatoare. Toate palavrele de care e plină literatura obişnuită sunt lipsite de o forţă fertilizatoare pentru suflet. Cine vrea să acţioneze în sensul ştiinţei spiritului va înţelege că activitatea noastră teosofică e dătătoare de sănătate, în cel mai exact sens al cuvântului, căci cunoaşterea spiritual-ştiinţifică poate acţiona în aşa fel încât sufletul să fie sustras influenţei acelor factori care au plăsmuit organizarea trupească. Totuşi, nu avem voie să facem confuzie între ceea ce apare la începutul unei asemenea mişcări şi ceea ce poate fi ea cu adevărat. În mişcarea teosofică sunt introduse tot felul de lucruri din lumea exterioară, cu alte cuvinte, când devin teosofi, oamenii vin de multe ori în întâmpinarea teosofiei cu exact aceleaşi interese pe care le au faţă de lucrurile ce există în lumea de afară şi aduc cu ei, de asemenea, toate relele obiceiuri pe

care le au în lume. Şi astfel în teosofie sunt introduse multe dintre aspectele negative ale epocii noastre. Apoi însă, când în atitudinea omului ies în evidenţă unele aspecte negative, se spune că ele provin de la teosofie. Este, bineînţeles, un expedient foarte ieftin!

Dar prin faptul că am urmărit cum firul karmei se deapănă de la o incarnare la alta n-am sesizat decât dintr-un anumit unghi adevărul. Cine a înţeles faptul că firul karmei stăbate o incarnare după alta îşi va mai pune multe alte întrebări, care urmează să fie atinse măcar fugitiv în cursul conferinţelor de faţă.

Înainte de toate trebuie să facem distincţie între o boală la care pot fi decelate cauze exterioare şi o boală care e ancorată cu totul în organizarea umană, astfel încât putem spune că ea a venit cu totul de la sine şi că nu există nici o cauză exterioară. De fapt, lucrurile sunt mult mai complexe. Există unele boli la care omul e deosebit de predispus prin viaţa sa interioară, dar pentru alte numeroase fenomene de boală vor putea fi indicate, totuşi, cauze exterioare. Nu pentru tot ceea ce ni se întâmplă, fireşte, dar pentru unele lucruri care vin spre noi din afară, de exemplu, dacă ne fracturăm un picior, trebuie să aducem în discuţie cauzele exterioare. Trebuie să includem în categoria cauzelor exterioare, de asemenea, ceea ce se întâmplă sub influenţa fenomenelor meteorologice sau numeroasele cazuri de îmbolnăvire determinate de starea proastă a locuinţelor de la oraş. Aici ni se deschide un câmp vast de cercetare. Cel care porneşte în lume înarmat cu multă experienţă va găsi că e uşor de înţeles că moda actuală din domeniul medicinei ajunge să caute cauzele bolilor în influenţele venite din exterior, mai ales în bacili, în legătură cu care un domn plin de duh a spus, nu fără îndreptăţire: Azi bolile vin de la bacili, la fel cum odinioară se spunea că ele vin de la Dumnezeu sau de la Diavol. În secolul al XIII-lea se spunea că bolile vin de la Dumnezeu, în secolul al XV-lea că vin de la Diavol. Mai târziu s-a spus că sunt determinate de umori, iar azi se consideră că bolile vin de la bacili. Acestea sunt concepţiile care s-au succedat de-a lungul epocilor.

Trebuie să vorbim, deci, de existenţa unor cauze exterioare ale stării de boală sau de sănătate a omului. Şi omul contemporan poate fi uşor tentat să folosescă în această privinţă un cuvânt care, de fapt, e foarte potrivit pentru a aduce dezordine în întregul nostru mod de a înţelege lumea. Dacă un om care a fost sănătos ajunge într-o regiune unde bântuie gripa sau difteria şi se îmbolnăveşte, vom spune, cu siguranţă, că respectivul a primit germenele bolii din cauză că s-a deplasat în acea regiune şi vom folosi cuvântul „întâmplare". Azi oricine vorbeşte cu uşurinţă de influenţa întâmplării. Cuvântul „întâmplare" este o adevărată *crux*, o cruce pentru orice concepţie despre lume. Şi cât timp nu se face încercarea de a se obţine o anumită claritate în legătură cu ceea ce atât de uşor e desemnat prin cuvântul „întâmplare" nu se va putea ajunge nici la o concepţie corespunzătoare despre lume. Aşa că noi ne aflăm la începutul capitolului „Îmbolnăvirile naturale şi cele întâmplătoare ale omului". Dar nu vom proceda corect decât dacă vom proiecta puţină lumină asupra cuvântului „întâmplare".

Oare întâmplarea ne-ar putea face neîncrezători faţă de ceea ce omul de azi îşi imaginează, auzindu-l? Am atras atenţia mai demult asupra faptului că un om plin de duh din secolul al XVIII-lea a avut dreptate să spună, în legătură cu obiceiul de a se înălţa monumente în cinstea marilor descoperitori, inventatori ş.a.m.d.: Dacă privim în mod obiectiv mersul istoriei, ar trebui ca cea mai mare parte a monumentelor să fie ridicate în cinstea „întâmplării"! Şi, lucru ciudat, dacă ne adâncim în studiul istoriei, putem face descoperiri remarcabile în legătură cu ceea ce se ascunde în spatele întâmplării. V-am povestit că inventarea telescopului se datorează unui joc de copii, dintr-un atelier de instrumente optice; în acest fel a apărut acel concurs de împrejurări datorită căruia cineva a inventat apoi telescopul. S-ar putea atrage atenţia şi asupra vestitului candelabru al domului din Pisa, care şi-a prezentat balansul în faţa a mii de oameni. Dar numai Galilei a încercat să vadă în ce raport se află balansul candelabrului cu pulsaţia sângelui său şi a ajuns să descopere legile pendulului. Dacă n-ar fi existat legile pendulului, întreaga noastră viaţă culturală şi întreaga

civilizaţie modernă ar fi avut un alt colorit. Puteti spune oare că doar întâmplarea a fost aceea care l-a condus spre această descoperire importantă? Dar să analizăm un alt caz.

Să ne gândim ce înseamnă pentru ţările civilizate ale lumii europene faptul că Luther a tradus Biblia. Să ne lămurim în privinţa influenţei profunde pe care ea a exercitat-o asupra gândirii şi simţirii religioase, pe de o parte, şi asupra formării limbii literare germane, pe de altă parte. Vreau să subliniez că această traducere a avut o influenţă profundă. Trebuie să încercaţi să vedeţi un sens în educarea omenirii care a fost realizată, de mai multe secole, prin faptul că Luther a tradus Biblia. Vă propun să aşezaţi alături de lucrurile foarte inteligente pe care le puteţi spune în legătură cu sensul evoluţiei din secolele XVI-XVII şi până azi faptul că Luther s-a ocupat în mod profund, până la un anumit moment din viaţa sa, cu tot ceea ce, prin lectura Bibliei, ar fi putut să-i conducă propria personalitate spre sentimentul că este copilul lui Dumnezeu. El părăsise obiceiul călugărilor augustinieni de a citi ceea ce scriseseră Părinţii Bisericii şi descoperise plăcerea de a citi Biblia. În sufletul său avea să pătrundă acum starea de copil al lui Dumnezeu, sub forma unui sentiment foarte profund. De pe această poziţie şi-a exercitat funcţia de profesor la Facultatea de teologie, în prima perioadă petrecută la Wittenberg. Ceea ce vreau să scot acum în evidenţă este faptul că Luther simţea o anumită repulsie la ideea de a obţine titlul de doctor în teologie şi că, în cursul unei convorbiri întâmplătoare, pe care a avut-o cu un vechi prieten de la mănăstirea Ordinului augustinian din Erfurt, a fost convins să lucreze pentru a obţine titlul de doctor în teologie. Dar pentru el aceasta a însemnat o reluare a studiului Bibliei. Prin urmare, faptul că a stat o dată de vorbă, în mod întâmplător, cu prietenul său, l-a făcut să reia studiul Bibliei, şi de aici au rezultat toate celelalte lucruri, aşa cum ştim.

Încercaţi să puneţi alături sensul evoluţiei din ultimele secole, aşa cum l-am sugerat, şi faptul că Luther a stat o dată de vorbă cu prietenul său şi s-a lăsat convins să lucreze pentru a obţine titlul de doctor în teologie: veţi fi obligaţi să faceţi o alăturare grotescă între sensul evoluţiei şi evenimentul întâmplător.

Puteţi deduce, din cele spuse acum, că s-ar putea ca lucrurile să stea altfel decât se crede în general, în ceea ce priveşte întâmplarea. De obicei se crede că întâmplarea e ceva care nu poate fi explicat până la capăt, complet, prin legile naturii, prin legile vieţii, că ea este un fel de surplus faţă de ceea ce poate fi explicat. Alăturaţi tuturor lucrurilor spuse acum faptul care ne-a ajutat să înţelegem atâtea aspecte ale vieţii, anume că omul, de când îşi duce existenţa pe Pământ, a fost supus, în individualitatea lui, influenţelor exercitate de cele două forţe, de principiul luciferic şi de principiul ahrimanic. Aceste forţe se amestecă mereu în viaţa omului, forţele luciferice acţionând mai ales prin faptul că iau în stăpânire partea interioară a corpului astral uman, pe când forţele ahrimanice acţionează mai mult prin ceea ce omul primeşte sub formă de impresii exterioare. În ceea ce primim din lumea exterioară sunt implicate forţele ahrimanice; în ceea ce se ridică şi acţionează în suflet sub formă de plăcere sau neplăcere, de afecte etc. sunt implicate forţele luciferice. Atât principiul luciferic cât şi cel ahrimanic ne fac să cădem pradă unor amăgiri; principiul luciferic ne face să ajungem la amăgiri în ceea ce priveşte propria noastră fiinţă interioară, să emitem judecăţi greşite în legătură cu aceasta, să vedem în ea o iluzie. Nu va fi greu - dacă priviţi viaţa cu luciditate - să sesizaţi această maya în propria dumneavoastră viaţă sufletească. Încercaţi să vedeţi cât de des se autoconvinge omul că face un lucru dintr-un anumit motiv. Dar, de obicei, motivul se află mult mai adânc în el; la suprafaţa conştienţei, el îşi explică fapta la care e mânat de mânie sau de patimă într-un cu totul alt mod. Şi încearcă să disimuleze, când e vorba de lucruri pe care lumea nu le admite. Şi dacă omul e împins la o anumită faptă de afecte pur egoiste, veţi vedea adeseori că el îşi îmbracă pornirile grosolan-egoiste într-o haină neegoistă, explicând de ce a fost neapărat necesar să facă aşa şi nu altfel. Dar, de obicei, omul însuşi nu ştie că procedează aşa. Când ştie, apare deja începutul unei îndreptări, însoţit de sentimentul ruşinii. Cel mai rău e eă omul e împins din străfundul sufletului său spre o anumită faptă şi că el născoceşte apoi un motiv, care l-a determinat, după cum pretinde, să săvârşească fapta

respectivă. Au observat acest lucru şi psihologii moderni. Deoarece azi foarte puţini oameni au o cultură psihologică, iau naştere forme groteşti ale unor adevăruri de acest fel, cum li se întâmplă psihologilor materialişti din zilele noastre. Ei ajung la unele explicaţii cu totul bizare ale vieţii.

Cel care, în calitate de cercetător spiritual, observă un asemenea fapt, îl va înţelege, fireşte, în adevăratul său sens şi îl va caracteriza spunând că aici conlucrează, într-adevăr, cei doi factori: conştienţa şi motivele mai adânci aflate sub pragul conştienţei. Dacă, însă, îl observă un psiholog materialist, acesta va trata problema într-un cu totul alt mod. Va născoci o teorie referitoare la deosebirea dintre pretextul pe care omul îl aduce drept presupus mobil al faptei sale şi motivul propriu-zis. Dacă un psiholog vorbeşte despre sinuciderile din rândurile elevilor, atât de mult remarcate în zilele noastre, el va spune că pretextul citat într-un asemenea caz nu este motivul propriu-zis, că adevăratele motive sunt situate mult mai adâne: de obicei, într-o viaţă sexuală ajunsă pe căi greşite. Ele s-au metamorfozat, spun ei, în aşa fel încât îi prezintă apoi conştienţei motive amăgitoare.

O asemenea explicaţie poate fi uneori corectă. Dar cine are o gândire psihologică mai profundă nu va face din ea o teorie general-valabilă. O asemenea teorie poate fi uşor infirmată. Dacă lucrurile stau într-adevăr aşa, dacă pretextul nu e nimic şi motivul este totul, ar trebui ca această teorie să-i poată fi aplicată şi psihologului însuşi, şi ar trebui să se poată spună: Prin urmare, ceea ce tu prezinţi drept teorie e tot numai un pretext; dacă vom căuta cauzele mai profunde, poate că şi motivele indicate de tine sunt de aceeaşi natură. Dacă un asemenea psiholog ar fi învăţat de ce e imposi-bilă o judecată construită conform cu o deducţie de felul: „Toţi cretanii sunt mincinoşi" şi că o asemenea judecată e strâmbă, în cazul în care e exprimată chiar de un cretan, dacă ar cunoaşte motivul pentru care lu-crurile stau aşa, el ar şti, de asemenea, ce cercuri vicioase bizare iau naştere prin faptul că, în anumite domenii, putem raporta unele afirmaţii la ele înseşi. Numai că, aproape nicăieri, în întreg cuprinsul bibliografiei de care dispunem, nu există decât prea puţină cultură cu adevărat profundă. De aceea, de obicei, oamenii nu mai observă ce fac ei înşişi. Din acest motiv, va fi absolut necesar, tocmai pentru ştiinţa spiritului, să fie evitate în toate privinţele asemenea confuzii de logică. Ele sunt evitate cel mai puţin de către filosofii moderni care se ocupă de ştiinţa despre suflet. Iar exemplul nostru e tipic pentru ei. Vedem aici farsele pe care influenţele luciferice i le joacă omului, în aşa fel încât îi transformă viaţa sufletească în maya şi îi dă posibilitatea să-şi atribuie cu totul alte motive decât acelea care acţionează de fapt în interiorul său. Pe acest tărâm omul ar trebui să tindă spre o autoeducaţie mai severă. Azi cuvântul e folosit de obicei în mod uşuratic. El este, totodată, amăgitor. Dacă un cuvânt sună frumos şi trezeşte cât de cât impresia că reprezintă o acţiune binefăcătoare, faptul acesta ne va amăgi, făcându-ne să credem că motivul respectiv există în suflet, pe când, în realitate, în spatele lui poate fi ascuns principiul egoist, de care omul respectiv, probabil, nu are habar câtuşi de puţin, pentru că el nu vrea să practice o autocunoaştere adevărată. Vedem astfel cum acţionează Lucifer. Dar cum aţionează Ahriman?

Ahriman este principiul care se amestecă în percepţiile noastre şi se furişează în noi din exterior. El acţionează cel mai puternic în cazurile în care avem sentimentul că nu mai reuşim, cu gândirea noastră, să realizăm nimic, că ne aflăm într-un punet critic; gândirea se închide ca într-un ghem de gânduri. Atunci principiul ahrimanic foloseşte ocazia de a pătrunde în noi, ca printr-o fantă a lumii exterioare. Când urmărim mersul evenimentelor şi le analizăm pe cele mai evidente, când urmărim înapoi, pe firul vremii, să zicem, fizica actuală, până în momentul în care Galilei s-a aflat în faţa candelabrului ce se legăna, în domul din Pisa, putem ţese o plasă de gânduri peste toate evenimentele care ne explică fenomenul; pretutindeni lucrurile ne par uşor de explicat. Dar când ajungem la candelabrul care oscilează gândurile noastre se încâlcesc. Aici e fereastra prin care forţele ahrimanice pătrund cel mai puternic în noi şi gândirea noastră încetează să înţeleagă ceea ce poate fi introdus în fenomene prin raţiune şi gândire lucidă. Dar aici îşi are sediul şi ceea ee noi numim

întâmplare. Ea îşi are sediul acolo unde Ahriman devine cel mai periculos pentru noi. Omul numeşte întâmplătoare acele fenomene în cazul cărora poate fi amăgit cel mai uşor de către influenţa ahrimanică. Omul va învăţa că, dacă se simte îndreptăţit, într-o împrejurare sau alta, să spună că acolo actionează întâmplarea, aceasta nu e în natura lucrurilor înseşi, ci e ceva legat de el, de treapta lui de evoluţie. Şi va trebui să se autoeduce treptat, spre a străpunge maya şi iluzia, adică pentru a pătrunde lucrurile acolo unde Ahriman acţionează cel mai puternic. Şi tocmai acolo unde trebuie să vorbim despre importante cauze aducătoare de boală şi despre o lumină care trebuie să fie proiectată asupra evoluţiei unor boli va fi necesar să abordăm fenomenele din această directie. Vom încerca să înţelegem, pentru început, în ce măsură nu e o întâmplare dacă un om călătoreşte tocmai cu trenul care-i poate aduce moartea sau cum este posibil ca un om să fie expus într-un anumit moment unui agent patogen, care acţionează din exterior, sau unei alte cauze aducătoare de boală. Dacă suntem capabili să urmărim aceste lucruri printr-o cunoaştere mai pătrunzătoare decât cea obişnuită, vom înţelege mai adânc adevărata esenţă şi întreaga importanţă pe care o au boala şi sănătatea în viaţa omului.

Am fost nevoit să prezint mai amănunţit că, în interiorul omului, Lucifer ne conduce spre iluzie, iar Ahriman se amestecă în percpeţiile exterioare, ducând la maya, că este un efect al activitătii lui Lucifer faptul că omul îşi atribuie un fals motor al faptei sale şi că o presupunere greşită referitoare la lumea fenomenelor - amăgirea provocată de Ahriman - ne face să presupunem că există întâmplare. A fost necesar să creez această bază, înainte de a arăta că evenimentele karmice, rezultatele vieţii anterioare, acţionează în cazul omului şi explică fenomenele şi acolo unde, în aparenţă, acţionează împrejurări exterioare întâmplătoare, făcând să apară bolile.

CONFERINŢA a VI-a

Accidentele în raport cu karma

Hamburg, 21 mai 1910

Faptul că o legitate karmică poate acţiona atunci când, în sensul sugerat ieri şi alaltăieri, din interiorul omului se pune în mişcare cauza bolii, poate fi înţeles fără nici o greutate. Dar când cauza bolii acţionează din exterior - şi pentru câte boli nu caută ştiinţa actuală o cauză aflată în exterior, sub formă de infecţie -, când , aşadar, atenţia trebuie îndreptată în principal asupra unei împrejurări exterioare care a provocat boala, atunci pentru mulţi nu va mai fi la fel de uşor de înţeles că legitatea karmică - adică ceea ce omul a adus cu sine, la naştere, ca efecte ale trăirilor şi faptelor din viaţa sa anterioară - poate acţiona şi în sensul de a pune în calea omului aceste cauze exterioare ale bolilor. Totuşi, dacă vom urmări entitatea propriu-zisă a karmei, vom ajunge să înţelegem că nu doar cauzele exterioare au legătură cu ceea ce am trăit şi făcut în alte vieţi anterioare, ci vom înţelege că şi accidentele exterioare care survin în viaţa noastră şi pe care ne place atât de mult să le considerăm întâmplătoare se pot afla într-o legătrură legică cu felul cum s-au desfăşurat alte vieti, din trecut. În orice caz, va fi necesar să pătrundem şi mai adânc în natura entităţii umane, dacă vrem să punem în lumină asemenea împrejurări, care sunt acoperite, de fapt, cu un văl din cauza modului nostru de a privi.

Am încheiat consideraţiile de ieri arătând că întâmplarea ne prezintă întotdeauna evenimentul exterior sub o formă voalată, din cauză că atunci când vorbim de întâmplare riscul de a fi prada amăgirii exterioare, provocate de puterile ahrimanice, e cel mai mare. Ne propunem, acum, să aducem în faţa dumneavoastră, sub forma câtorva cazuri izolate, felul cum iau naştere asemenea întâmplări, adică *evenimentele pe care, în viala obişnuită, le numim „întâmplări"*. (Nota 7)

E necesar să ne aducem aminte, mai întâi, de o lege, de un adevăr, acela că, în viaţă, multe

dintre fenomenele despre care spunem că „vin din interior", că „îşi au originea în interiorul omului" sunt îmbrăcate deja în vălul unei amăgiri; dacă reuşim să ieşim din plasa iluziilor, vom vedea că acestea se revarsă din afară în interior. Un asemenea fenomen ne întâmpină ori de câte ori avem de-a face cu acele trăiri ale omului, cu toate acele influenţe exercitate asupra sa pe care le cunoaştem sub numele de „însuşiri ereditare". Însuşirile ereditare, despre care credem că le posedăm doar pentru că şi strămoşii noştri le-au avut, ar putea să ne creeze impresia, în cea mai mare măsură, că ne-au fost transmise fără vina noastră, fără participarea noastră. Şi putem ajunge uşor să facem în mod greşit distincţie între ceea ce aducem cu noi din încercările anterioare şi însuşirile pe care le-am primit pe cale ereditară, de la părinţi sau bunici. Numai că, la intrarea într-o nouă incarnare, noi nu suntem împinşi fără un motiv anume, legat de viaţa noastră interioară, spre o pereche de părinţi sau alta, spre un popor sau altul, spre o regiune sau alta. Nici măcar în cazul acelor însuşiri care nu intră în sfera îmbolnăvirilor nu putem să pornim de la premisa potrivit căreia, dacă într-o anumită familie, cum at fi cea a lui Bach, de-a lungul multor generaţii s-au născut muzicieni mai mici sau mai mari - unul dintre ei este, de obicei, cel mai important, dar în familia Bach au existat peste douăzeci de muzicieni înzestraţi - avem de-a face cu o simplă linie ereditară, că însuşirile înaintaşilor sunt transmise urmaşilor şi că, tocmai pentru că există asemenea însuşiri, un om dezvoltă şi transformă în talent muzical anumite predispoziţii aduse din încercările sale anterioare. Lucrurile stau însă cu totul altfel.

Să presupunem că în viaţa dintre naştere şi moarte un om are ocazia să primesacă multe impresii muzicale. Dar acestea trec pe lângă el fără să lase vreo urmă, deoarece nu are ureche muzicală. Alte impresii din viaţa sa nu vor trece fără urmă pe lângă el, fiindcă are organe construite în aşa fel încât îi permit să transforme trăirile şi impresiile în facultăţi proprii. De aceea, putem spune că un om are unele impresii pe care, datorită predispoziţiei aduse cu sine de la ultima sa naştere, poate să le transforme în facultăţi şi talente; el are şi altfel de impresii, pe care, fiindcă n-a primit predispoziţiile corespunzătoare, în virtutea karmei sale generale, nu le poate transforma în facultăţile respective. Dar aceste impresii continuă să existe, se păstrează undeva şi, în perioada dintre moarte şi noua naştere se transformă în tendinţa specială de a se manifesta în incarnarea următoare. Iar în viaţa următoare ea îl face pe om să-şi caute corporalitatea într-o familie care-i poate oferi predispoziţiile corespunzătoare. Dacă un om a primit impresii muzicale pe care, din cauza unei urechi nemuzicale, nu le-a putut transforma în facultăţi muzicale creatoare sau de receptare a muzicii, tocmai această incapacitate va face ca în sufletul lui să apară tendinţa de a intra într-o familie care să-i poată transmite pe cale ereditară o ureche muzicală. Înţelegem, deci, că, dacă constituţia urechii se moşteneşte, exact la fel ca şi forma exterioară a nasului, într-o anumită familie se vor înghesui toate acele individualităţi care - ca urmare a incarnării lor anterioare - tânjesc după o ureche muzicală. Într-adevăr, nu „întâmplător" un om posedă, într-o incarnare oarecare, o ureche muzicală sau ceva similar; el a căutat aceste însuşiri, le-a căutat cu disperare.

Dacă observăm un asemenea om începând cu momentul naşterii, avem impresia că urechea muzicală este o însuşire a fiinţei sale interioare. Dar dacă împingem observaţiile noastre dincolo de momentul naşterii, vom constata că înainte el n-a avut ureche muzicală, că aceasta s-a apropiat de el din exterior. Înainte de naştere sau de concepere urechea muzicală nu se afla în interiorul lui; în el exista doar tendinţa de a fi condus spre o asemenea ureche. Omul a atras spre sine ceva exterior. Înainte de reincarnarea sa, însuşirea pe care o considerăm apoi ereditară este ceva exterior; ea s-a apropiat de om, omul a mers în întâmpinarea ei. O dată cu incarnarea, ea apare în interiorul său. Dacă vorbim, deci, de „predispoziţii ereditare" ne lăsăm pradă unei amăgiri, care constă în faptul că nu privim o realitate care s-a transformat mai târziu în ceva interior, în momentul în care ea mai era încă ceva exterior.

Nu cumva lucrurile stau în acelaşi fel şi atunci când e vorba de evenimentele exterioare care apar în cursul vieţii dintre naştere şi moarte, nu cumva si în acest caz ceva exterior se

transformă în ceva interior? N-am putea da răspuns la această întrebare, dacă n-am privi şi mai profund decât am făcut-o până acum esenţa bolii şi a sănătăţii. Am spus tot felul de lucruri pentru a caracteriza boala şi sănătatea, şi dumneavoastră ştiţi că eu nu dau definiţii, ci caut să descriu lucrurile gradat, să prezint caracteristicile lor, pentru ca, treptat, ele să poată fi înţelese. Aşadar, ne propunem să evidenţiem mai multe caracteristici, pe lângă cele pe care le-am arătat până acum, ale bolii şi sănătăţii.

Trebuie să comparăm sănătatea şi boala cu fenomene din viaţa normală, cu somnul şi veghea. Ce se petrece în fiinţa umană atunci când alternează stările zilnice de veghe şi somn? Ştim că, în momentul adormirii, noi lăsăm în pat corpul fizic şi corpul eteric, din care ies afară corpul astral şi Eul. Prin urmare, pentru noi adormirea înseamnă ieşirea Eului şi a corpului astral din corpul fizic şi din corpul eteric, iar trezirea este o reintrare a corpului astral şi a Eului în corpul fizic şi corpul eteric. În fiecare dimineaţă, la trezire, omul se cufundă, aşadar, în corpul său fizic şi în cel eteric cu ceea ce este corpul său astral şi Eul său. Ce se petrece însă cu fiinţa umană în momentul adormirii şi trezirii?

Dacă studiem momentul adormirii, acesta ni se prezintă în sensul că toate trăirile care tălăzuiesc de dimineaţa până seara în viaţa noastră, mai ales trăirile sufleteşti de plăcere şi suferinţă, de bucurie şi durere, pasiunile, reprezentările etc. se cufundă în inconştient. Noi înşine, când dormim, suntem dăruiţi, în viaţa normală, unei stări de inconştienţă. De ce la adormire devenim inconştienţi? Ştim, desigur, că în timp ce suntem cufundaţi în starea de somn suntem înconjuraţi de o lume spirituală, la fel cum în starea de veghe suntem înconjuraţi de lucrurile şi realităţile lumii fizic-senzoriale. De ce nu vedem această lume spirituală? În viaţa obişnuită noi nu observăm realităţile şi lucrurile spirituale care există în jurul nostru din cauză că, având în vedere gradul de maturizare atins de omul actual, ar fi cum nu se poate mai primejdios să vedem în perioada dintre adormire şi trezire. În momentul în care omul ar intra în mod constient în lumea de care e înconjurat între adormire şi trezire, corpul său astral, care în vechea epocă lunară a ajuns la deplina sa dezvoltare, s-ar revărsa în lumea spirituală; dar n-ar putea face acelaşi lucru Eul său, care urmează să progreseze de-abia în cursul evoluţiei pământene şi va fi dezvoltat complet de-abia la sfârşitul acestei evoluţii. Eul nu este încă atât de evoluat încât să poată desfăşura în mod plenar activitatea care-i revine între adormire şi trezire.

Cu Eul lucrurile stau în felul următor: starea în care el ar ajunge dacă omul, adormind, ar rămâne conştient, ar putea fi comparată cu situaţia în care am avea o picătură dintr-un lichid colorat pe care am pune-o într-un recipient plin cu apă şi am lăsa-o să se amestece cu aceasta. N-am mai vedea nimic din culoarea picăturii, fiindcă ea s-ar dizolva în marea masă de apă din recipient. Ceva asemănător are loc şi atunci când, adormind, omul iese din corpul fizic şi corpul eteric. Corpul fizic şi corpul eteric sunt acelea care menţin coeziunea întregii entităţi umane. În clipa în care corpul astral şi Eul părăsesc cele două componente inferioare ale fiinţei umane, acestea tind să se despartă şi să se risipească în toate direcţiile, nu au altă tendintă în afară de aceea de a se dilata tot mai mult. Prin urmare, Eul ar fi dizolvat, şi omul ar avea în faţa sa, ce-i drept, imagini ale lumii spirituale, dar nu le-ar putea urmări cu forţele de judecată şi cu ajutorul noţiunilor etc., pe care numai Eul le poate dezvolta - căci Eul ar fi dizolvat -, el nu le-ar putea urmări, cu aceeaşi conştienţă cu care urmăreşte situaţiile din viaţa cotidiană. Omul s-ar afla în afara lui, el a fi aruncat încoace şi încolo, plutind fără fiinţă şi fără direcţie, pe marea impresiilor astrale. Din acest motiv, pentru că Eul nu este încă destul de puternic în starea actuală a omului, el va acţiona încă multă vreme asupra corpului astral şi îl va împiedica să intre în mod conştient în lumea sa, în lumea spirituală, şi anume, până când Eul va putea să se deplaseze pretutindeni împreună cu corpul astral, oriunde s-ar duce acesta. Aşa că îşi are raţiunea sa faptul că, la adormire, ne pierdem conştienia. Noi nu ne putem păstra Eul. Ni-l vom putea păstra de-abia când evoluţia pământeană va fi ajuns la capătul ei. Din această cauză, nu trebuie să punem în valoare în mod plenar capacitatea corpului nostru astral de a deveni conştient.

Când omul se trezeşte, are loc exact fenomenul invers; el se cufundă în corpurile fizic şi eteric. Ar fi normal, de fapt, să vieţuiască partea interioară a corpurilor fizic şi eteric. Dar el nu face asta. În momentul trezirii e împiedicat să privească în interiorul corporalităţii sale, căci atenţia sa se îndreaptă spre trăirile şi impresiile exterioare. Forţa văzului său, forţa sa de cunoaştere nu sunt îndreptate spre interiorul fiinţei sale, ci spre lumea exterioară. Dacă omul s-ar percepe pe sine în interiorul său, s-ar întâmpla exact contrarul a ceea ce s-ar petrece dacă, la adormire, ar putea să intre în mod conştient în lumea spirituală. Întreaga spiritualitate pe care omul şi-a cucerit-o, prin Eul său, în cursul vieţii pe Pământ, s-ar comprima şi, după ce s-ar cufunda în corpul fizic şi în corpul eteric, ar acţiona asupra lor cu toată puterea. Şi consecinţa acestui fapt ar fi că orice însuşire egoistă, cât de mică, s-ar dezvolta la maximum. Iar omul s-ar cufunda cu Eul său şi, cu fiecare parte cu care s-ar cufunda şi-ar revărsa pasiunile, pornirile şi poftele într-un egoism din ce în ce mai puternic. Întreg egoismul său s-ar revărsa în viaţa instinctuală. Ca să nu se întâmple acest lucru, atentia noastră e abătută asupra lumii exterioare şi nu suntem lăsati să coborâm în mod conştient în interiorul fiinţei noastre.

Se poate constata că aşa stau lucrurile şi din relatările celor care, ca mistici, au încercat să pătrundă cu adevărat în interiorul fiinţei umane. Citiţi ceea ce au spus *Meister Eckhart, Johannes Tauler* sau alţi mistici din Evul Mediu, care au parcurs într-adevăr drumul spre interiorul fiinţei umane. Aceşti mistici şi-au creat o stare în care şi-au abătut cu totul atenţia de la orice fel de interes faţă de lumea exterioară, spre a coborî în interiorul propriei lor fiinţe. Citiţi biografiile sfinţilor ori ale misticilor care au încercat să coboare în interiorul propriei lor fiinţe. Ce au vieţuit ei acolo? Ispite, încercări şi altele asemenea, pe care le descriu în culori vii. E ceea ce s-a făcut simţit, forţă opusă, din corpul astral comprimat şi din Eu. Din acest motiv, misticii care au vrut să coboare teferi, ca să zic aşa, în interiorul propriei lor fiinţe, au atras atenţia în mod insistent asupra faptului că, în măsura în care cobori, Eul trebuie stins. Meister Eckhart a găsit chiar un cuvânt frumos spre a desemna coborârea în propria corporalitate. El vorbeşte de „dezdevenire", adică de stingerea Eului. Încercaţi să citiţi *Teologia germană*, şi veti vedea cum descrie autorul coborârea mistică în interiorul propriei fiinţe, cum insistă asupra faptului că cel care coboară în corporalitate nu mai acţionează din Eul *său*, că în el actionează Hristos, cu care s-a întrepătruns în întregime. Asemenea mistici voiau să-şi stingă Eul. Nu *ei* trebuie să gândească, să simtă şi să vrea, ci *Hristos în ei* trebuie să gândească, să simtă şi să vrea, ca să nu iasă la suprafaţă ceea ce trăieşte în interiorul lor ca pasiuni, instincte şi pofte, ci ceea ce se revarsă în ei drept Hristos. De aceea, Pavel spune: „*Nu eu, ci Hristos în mine!*" (Nota 8) Din asemenea profunzimi vin aceste lucruri.

Putem descrie, deci, trezirea şi adormirea ca pe trăiri interioare ale entităţii umane: trezirea ca pe o cufundare în corporalitatea omului, a egoităţii comprimate, iar adormirea ca pe o eliberare de conştienţă, din cauză că omul încă nu e destul de matur pentru a privi în acea lume în care el trebuie să pătrundă, propriu-zis, la adormire. Înţelegem astfel veghea şi somnul în sensul în care trebuie să înţelegem multe lucruri din lume: drept întrepătrundere a diferitelor părţi care constituie entitatea umană. Dacă privim din acest punct de vedere un om aflat în stare de veghe, vom spune: În omul care veghează se află patru părţi constitutive: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul, şi ele sunt întrepătrunse unul într-altul într-un anumit mod. Ce rezultă de aici? Starea de veghe! Căci omul n-ar putea fi în stare de veghe, dacă nu s-ar cufunda în corporalitatea sa în aşa fel încât atenţia să-i fie abătută de la ea de către lumea exterioară. Faptul că omul este în stare de veghe depinde de o interacţiune anume reglementată dintre cele patru părti constitutive ale omului. Şi, iar, separarea justă a celor patru părţi constitutive face ca omul să doarmă. Nu e suficient să spunem: Omul e format dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu, ci îl înţelegem pe om de-abia când ştim în ce măsură sunt unite între ele, în cazul unei anumite stări, diferitele părţi constitutive umane, în ce fel sunt întrepătrunse ele. Acesta este esenţialul pentru cunoaşterea naturii

umatne. Ei bine, noi considerăm că e normală starea rezultată din îmbinarea celor patru părţi constitutive ale omului pe care o întâlnim la cel aflat în stare de veghe. Să pornim de la această noţiune: să considerăm normală starea de conştientă a omului care veghează.

Cei mai mulţi dintre dumneavoastră îşi vor aminti că acea conştienţă pe care o avem în prezent, ca pământeni, între naştere şi moarte, este doar una dintre formele de conştienţă posibile. Dacă studiaţi, de exemplu, ***Ştiinţa ocultă*** sau articolele scrise mai demult şi apărute sub titlul ***Din Cronica Akasha*** (Nota 9), veţi vedea că actuala conştienţă e doar *o* treaptă de conştienţă, între şapte trepte de conştienţă diferite, că această conştienţă pe care o avem astăzi s-a dezvoltat din trei forme de conştienţă anterioare şi că în viitor ea va lua alte trei forme. Când era om lunar, fiinţa umană nu avea încă un Eu. Eul s-a unit cu omul de-abia în cursul evoluţiei pământene. De acea, omul n-a putut avea forma de conştienţă actuală decât în perioada pământeană. O conştienţă de felul celei pe care o avem azi între naştere şi moarte presupune că, exact aşa cum se întâmplă azi, Eul colaborează cu celelalte trei părţi constitutive ale omului; el e partea constitutivă cea mai înaltă, între cele patru din care e formată entitatea umană. Înainte să fi fost fecundat prin prezenţa Eului, omul era format numai dintr-un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral. Atunci corpul astral era partea constitutivă cea mai înaltă a entităţii sale, iar starea sa de conştienţă era de aşa natură încât ar putea fi comparată, cel mult, cu conştienţa de vis, pe care omul şi-a păstrat-o, ca moştenire a unor vremuri străvechi. Dar nu trebuie să vă reprezentaţi starea de conştienţă de vis actuală, ci o conştienţă care, în imaginile de vis, redă realităţi. Dacă studiaţi visul actual, veţi găsi în diferitele sale imagini foarte multe lucruri haotice, deoarece conştienţa actuală de vis e o rămăşiţă păstrată din vremuri străvechi. Dacă studiaţi însă conştienţa care a precedat-o pe cea actuală, veţi constata că atunci, cu ajutorul acestei conştienţe n-aţi fi văzut nici un fel de obiecte exterioare, de exemplu plantele. Prin urmare, ar fi fost imposibil ca asupra omului să se exercite vreo impresie exterioară. Dacă în apropierea omului s-ar fi aflat ceva, dumneavoastră aţi fi avut o impresie care prin intermediul imaginii de vis ar fi luat drumul spre interiorul omului, imagine care ar fi fost, bineînţeles, un simbol, dar ar fi corespuns unui anumit obiect şi unei anumite impresii din lumea exterioară.

Avem de-a face, aşadar, înainte de conştienţa Eului, cu o conştienţă legată de corpul astral, care era atunci partea constitutivă cea mai înaltă, cu conştienţa astrală, care e obscură şi crepusculară, deci neluminată încă de structura Eului. Când omul a devenit pământean, această conştienţă astrală a fost umbrită, estompată de către conştienţa Eului. Totuşi corpul astral continuă să existe în noi, aşa că putem să ne întrebăm din ce cauză conştienţa noastră astrală a fost pusă în umbră, a fost eliminată, în aşa fel încât a fost înlocuită total prin conştienţa Eului? Acest lucru a devenit posibil prin faptul că, atunci când omul a fost fecundat prin prezenţa Eului, legătura existentă înainte între corpul astral şi corpul eteric a slăbit în intensitate. S-ar putea spune că legătura mai intimă din trecut a fost dizolvată. Prin urmare, înainte să apară conştienţa Eului, a existat o legătură mult mai intimă între corpul astral al omului şi părţile constitutive inferioare ale entităţii sale. Corpul astral se cufunda mult mai mult în celelalte părţi constitutive, decât o face astăzi. Într-un anumit sens, corpul astral a fost smuls din legătura cu corpul eteric şi corpul fizic.

Trebuie să fim foarte bine lămuriţi în privinţa acestui proces de ieşire, de eliberare parţială a corpului astral din legătura sa cu corpul eteric şi corpul fizic. Şi atunci ne vom pune întrebarea: Oare mai există şi în zilele noastre posibilitatea de a stabili, în starea obişnuită de conştienţă, în conştienţa Eului ceva care să fie similar acestei vechi legături? Ar fi posibil ca şi corpul astral să vrea să pătrundă mai adânc în celelalte părţi constitutive şi să se impregneze cu tot felul de lucruri, mai mult decât i se cuvine?

E necesară o anumită limită până la care corpul astral se poate întrepătrunde cu corpul eteric şi corpul fizic. Să presupunem că măsura normală a fost depăşită, într-o direcţie oarecare. Atunci va trebui să apară o tulburare în întreg organismul uman; fiindcă omul depinde de

existenţa acestui raport între diferitele părţi constitutive care ni se înfăţişează în stare de veghe. În momentul în care corpul astral are o comportare necorespunzătoare, se cufundă mai adânc în corpul fizic şi corpul eteric, trebuie să apară o tulburare. Din ultimele expuneri am văzut că ceea ce deducem acum prin gândire se întâmplă în mod real. Am descris întregul proces. Oare când are loc acest lucru? Atunci când, într-o viaţă anterioară, omul a întipărit în corpul său astral, a făcut să se reverse în corpul său astral ceva ce noi considerăm că este o greşeală morală sau intelectuală. Ea s-a înscris în corpul astral. Şi acum, când omul intră din nou în existenţă, ea poate să determine cu adevărat corpul astral să caute o altă legătură cu corpul fizic şi corpul eteric decât cea pe care ar fi căutat-o dacă nu şi-ar fi întipărit în viaţa anterioară acea greşeală. Aşadar, tocmai greşelile comise sub influenţa lui Ahriman şi Lucifer s-au transformat în forţe de organizare ce determină corpul astral să intre într-un alt raport cu corpurile fizic şi eteric decât cel în care ar intra dacă în el nu s-ar fi imprimat asemenea forţe.

Vedem astfel că tocmai efectul unor gânduri, afecte şi sentimente din trecut determină corpul astral să producă dezordine în organizarea umană. Dar ce se întâmplă când se produce o asemenea dezordine? Când corpul astral se cufundă în corpurile fizic şi eteric într-o măsură mai mare decât ar fi cazul la omul normal, el face ceva absolut asemănător cu ceea ce facem noi dimineaţa când, în momentul trezirii, ne cufundăm cu Eul în cele două corpuri ale noastre. Trezirea constă în cufundarea Eului uman în corpurile fizic şi eteric. În ce constă însă ceea ce face corpul astral când intră în corpurile fizic şi eteric mai mult decât ar trebui, împins la aceasta de efectele unor trăiri din trecut? Ce se petrece de obicei când ne cufundăm cu Eul şi corpul astral în corpurile fizie şi eterie, dimineaţa, când ne trezim şi percepem ceva, se manifestă în faptul că ne trezim. La fel cum întreaga stare de veghe este consecinţa faptului că omul-Eu se afundă în corpurile fizic şi eteric, tot astfel acum trebuie să aibă loc un lucru pe care-l face corpul astral, prin urmare, un lucru pe care-l facem, de obicei, în calitate de oameni înzestraţi cu un Eu. El se cufundă în corpul eteric şi corpul fizic. Prin urmare, dacă avem în faţa noastră un om al cărui corp astral are tendinţa de a se uni eu corpul eteric şi corpul fizic mai mult decât ar fi normal, atunci este vorba de acelaşi fenomen, în ceea ce priveşte corpul astral, pe care, de obicei, îl întâlnim la trezire, în ceea ce priveşte omul-Eu. Ce este, însă, această cufundare prea mare a corpului astral în corpurile fizic şi eteric? E ceea ce noi numim, de obicei, boală. Când corpul nostru astral face acelaşi lucru pe care-l facem în mod obişnuit la trezire, şi anume, când el se cufundă în corpurile fizic şi eteric, când corpul astral, care în mod obişnuit n-ar trebui să dezvolte în noi o conştienţă, tinde să aibă o conştienţă în corpurile fizic şi eteric, când el vrea să se trezească în noi, atunci ne îmbolnăvim. Boala e o stare de veghe anormală a corpului nostru astral. Ce facem oare, când ne aflăm în starea de sănătate obişnuită, când trăim în starea de veghe obişnuită? Atunci veghem, în ceea ce priveşte viaţa obişnuită. Dar ca să putem avea conştienţa de veghe obişnuită a fost necesar, înainte, să transpunem corpul astral într-o altă stare. A trebuit să-l transpunem în starea de somn. Când, în timpul zilei, avem conştienţa noastră legată de Eu, corpul astral trebuie să doarmă; putem fi sănătoşi numai dacă în noi corpul astral doarme. De aceea, putem înţelege acum esenţa sănătăţii şi bolii în felul următor: boala e o trezire anormală a corpului astral în om, iar sănătatea e starea normală de somn a corpului astral.

În ce costă oare conştienţa corpului astral? Dacă boala înseamnă într-adevăr trezirea corpului astral, ar trebui ca în el să apară un fel de conştienţă. El se trezeşte într-un mod anormal, aşadar, ne-am putea aştepta la o conştienţă anormală; dar ar trebui să existe, în orice caz, o conştienţă. Când ne îmbolnăvim, ar trebui să survină ceva asemănător procesului care are loc, de obicei, dimineaţa la trezire. Trăirile noastre ar trebui să fie abătute spre altceva. De obicei, dimineaţa iese la suprafaţă conştienţa noastră obişnuită. Dar când ne îmbolnăvim, iese şi atunci la suprafaţă o conştienţă? Da, iese la suprafaţă o conştienţă pe care omul o cunoaşte foarte bine. Şi care e această conştienţă? O conştienţă se exprimă sub formă de trăiri! Conştienţa care apare acum se manifestă sub forma a ceea ce noi numim durere cauzată de boală şi pe care n-o avem în starea normală de sănătate, fiindcă atunci corpul nostru astral doarme. Când corpul astral doarme, el se află într-o legătură normală cu corpurile fizic şi

eteric; aceasta înseamnă absenţa oricărei dureri. Durerea este expresia faptului că acest corp astral se cufundă sub presiune atât de mult în corpurile fizic şi eteric, încât depăşeşte limita admisă - şi ajunge să aibă conştienţă. Aceasta e durerea.

Este important să nu extindem, fără a avea în vedere unele limite, afirmaţia făcută mai înainte. Când vorbim în sensul ştiinţei spiritului trebuie să tinem seama de limitele între care facem o afirmaţie. Am spus că atunci când se trezeşte corpul astral apare o conştienţă care e îmbibată de durere. De aici nu putem trage însă concluzia că durerea şi boala apar întotdeauna împreună. Orice cufundare sub presiune a corpului astral în corpurile fizic şi eteric e o stare de boală. Dar, invers, nu orice stare de boală constă în acest fapt, şi vom putea înţelege că starea de boală poate avea şi o altă caracteristică, dacă ne gândim că nu orice boală e însoţită de dureri. Dar majoritatea oamenilor nici nu bagă în seamă acest lucru, fiindcă, în general, în viaţă, ei nu urmăresc să fie sănătoşi, ci să nu aibă dureri, iar când nu au dureri se consideră sănătoşi. Dar nu e întotdeauna aşa; în foarte multe cazuri omul crede că, dacă nu are dureri, e sănătos. Ne-am lăsa pradă unei mari amăgiri, dacă am spune că senzaţia de durere şi starea de boală apar întotdeauna împreună. Se poate ca ficatul unui om să fie în starea cea mai proastă, dar dacă problemele hepatice nu afectează de exemplu, peritoneul, nu apare nici o durere. Este posibil ca în om să existe un proces maladiv care să nu se manifeste prin dureri. Din punct de vedere obiectiv, aceste îmbolnăviri sunt cele mai grave, deoarece dacă omul are dureri caută să scape de ele; dacă nu are dureri, nu face aproape nimic spre a elimina boala.

Cum stau însă lucrurile în cazurile în care bolile nu sunt însoţite de dureri? Este nevoie să ne amintim că noi ne-am dezvoltat treptat, ca fiinţe umane, aşa cum suntem în epoca actuală, că în perioada evoluţiei pământene ne-am integrat Eul, alături de corpul astral, corpul eteric şi corpul fizic. Dar cândva noi am fost alcătuiţi numai dintr-un corp fizic şi un corp eteric. O fiinţă care posedă numai un corp fizic şi un corp eteric e ca o plantă din epoca actuală. În cazul unor asemenea fiinţe ajungem la o a treia treaptă de conştienţă, mult, mult mai obscură, care nu ajunge nici măcar până la luminozitatea conştienţei de vis din zilele noastre. E o mare greşeală să credem că în somn omul nu are nici o conştienţă. El are o conştienţă, dar ea e atât de obscură, încât omul n-o poate face să urce, ca amintire, până în Eul său. Dar şi planta are o conştienţă. E un fel de conştienţă de somn, deci una şi mai profundă decât conştienţa astrală. Ajungem astfel la o conştientă şi mai adânc situată a omului.

Să presupunem că, prin trăirile sale din alte incarnări trecute, omul n-a provocat în organizarea sa doar o dezordine care poate influenţa corpul astral, făcându-1 să se cufunde în mod anormal în corpurile fizic şi eteric, ci că el a săvârşit fapte care pot determina corpul eteric să se afunde mult prea mult în corpul fizic. Poate să apară atunci o stare în care nici legătura dintre corpul eteric şi corpul fizic să nu fie cea normală pentru omul din zilele noastre, deoarece corpul eteric se cufundă prea adânc în corpul fizic. În acest caz, spunem noi, corpul astral nu ia parte la ceea ce se întâmplă; predispoziţia creată într-o viaţă anterioară face ca în organizarea umană să apară o legătură mai strânsă decât cea necesară în viaţa obişnuită între corpul eteric şi corpul fizic. Este vorba atunci de acelaşi fenomen, în corpul eteric, pe care-l avem în corpul astral, când apare conştienţa durerii.

Când, la rândul său, corpul eteric se cufundă prea adânc în corpul fizic, din străfunduri apare o conştienţă asemănătoare conştienţei omului, asemănătoare conştienţei vegetale. De aceea nu trebuie să ne mire faptul că şi aceasta este o stare pe care omul n-o simte. Aşa cum nu simte nimic în timpul somnului, el nu simte nici această stare. Şi totuşi este o trezire! La fel cum corpul nostru astral se trezeşte, în mod anormal, când se cufundă prea adânc în corpul eteric şi corpul fizic, corpul eteric se trezeşte şi el în mod anormal, când se cufundă prea adânc în corpul fizic. Doar că omul nu poate să perceapă acest fenomen, din cauză că trezirea la o conştienţă este şi mai obscură decât conştienţa durerii. Dar să presupunem că într-o viaţă anterioară omul a săvârşit cu adevărat o faptă care, între moarte şi o nouă naştere, are ca efect

că acum corpul eteric se trezeşte în sine, adică ia în stăpânire cu putere corpul fizic. Dacă s-a întâmplat acest lucru, în om se trezeşte o conştienţă profundă, care însă nu poate fi percepută aşa cum sunt percepute trăirile obişnuite ale sufletului uman. Credeţi că ea nu e în activitate doar pentru că n-o percepem? Să încercăm să înţelegem ce tendinţă ciudată capătă o conştienţă, dacă se situează cu un grad mai jos.

Dacă simţiti o impresie exterioară de felul aceleia pe care o aveţi când vă ardeţi, aceasta vă va produce durere. Dacă apare o durere, conştienţa trebuie să atingă cel puţin gradul de conştienţă propriu corpului astral. O durere trebuie să trăiască în corpul astral. Oricând ia naştere o durere în sufletul uman e vorba de o realitate care ţine de corpul astral. Dar să presupunem că are loc un fenomen care nu e însoţit de dureri, dar provoacă o excitaţie exterioară, o impresie exterioară. Dacă un obiect se îndreaptă cu viteză spre ochiul dumneavoastră, acest lucru face să apară o excitaţie exterioară; ochiul se închide. Fenomenul respectiv nu e însoţit de durere. Ce face să apară excitaţia? O mişcare. E ca şi cum cineva v-ar atinge talpa: nu e durere, totuşi piciorul tresare. Există, deci, şi asemenea impresii, care se exercită asupra omului fără a fi însoţite de durere, făcând să apară totuşi un fenomen oarecare, o mişcare. În acest caz omul nu ştie - fiindcă nu poate să pătrundă până la acest nivel mai profund al conştienţei - cum se face că excitaţia e urmată de o mişcare. Dacă simţiţi o durere şi, din această cauză, respingeţi lucrul care v-a provocat-o, durerea este aceea care v-a făcut atenţi. Dar se poate întâmpla ceva care vă obligă să faceţi o mişcare reflexă. În acest caz, conştienţa nu coboară până acolo unde excitaţia e transpusă în mişcare. Aveţi aici un grad de conştienţă care nu ajunge până în trăirile dumeavoastră astrale, care nu e trăită în mod conştient, care se desfăsoară într-un fel de sferă a somnului, ceea ce nu înseamnă însă că n-ar putea să declanşeze unele procese. Când are loc o pătrundere mai adâncă a corpului eteric în corpul fizic, aceasta înseamnă că ia naştere o conştienţă care nu e o conştienţă a durerii, deoarece corpul astral nu participă, şi care e atât de obscură, încât omul n-o percepe. Dar prin aceasta n-am spus că omul n-ar putea săvârşi fapte în această stare de conştienţă, că n-ar putea să facă lucruri corespunzătoare întregii situaţii. Omul săvârşeşte şi în viaţa obişnuită multe fapte la care nu e prezent cu conştienţa sa. Gândiţi-vă numai la momentele în care conştienţa obişnuită de zi e voalată şi omul săvârşeşte, ca un somnambul, tot felul de lucruri. Nu trebuie să credeţi că în acele momente nu există nici un fel de conştienţă; la acele fapte participă o conştienţă pe care omul n-o poate observa, deoarece el poate sesiza numai cele două forme mai înalte ale conştienţei: conştienţa astrală, sub formă de plăcere şi suferinţă etc., şi conştienţa Eului, sub formă de judecată şi de conştienţă diurnă obişnuită. Totuşi, nu este adevărat că omul nu poate să acţioneze când se află în această stare a conştienţei de somn.

Noi avem, deci, şi o conştienţă profundă, la care omul nu mai poate ajunge, când corpul eteric coboară în corpul fizic. Să presupunem că el vrea totuşi să facă un lucru de care nu poate şti nimic în viaţa normală, un lucru care are legătură cu întreaga situaţie; omul va realiza lucrul respectiv fără s-o ştie. Ceva din el, lucrul însuşi, va acţiona fără ca el să ştie. Să ne imaginăm acum situaţia următoare: prin întâmplări oarecare, survenite într-o viaţă anterioară, un om a sădit în fiinţa sa unele tendinţe care, în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, vor coborî cu influenţele lor atât de jos, încât vor determina corpul eteric să pătrundă mai adâne în corpul fizic. De aici vor decurge fapte care vor declanşa procese de boală situate mai adânc. În acest caz, omul se va simţi îndemnat să caute cu tot dinadinsul ocazii exterioare pentru a se îmbolnăvi.

Poate să pară ciudat faptul că asemenea lucruri nu-i apar cu claritate conştienţei obişnuite. Dar omul nici nu le-ar face, din conştienţa obişnuită a Eului său. El nu-şi va porunci niciodată, din conştienţa obişnuită a Eului său, să se ducă acolo unde există un focar de bacili. Să presupunem însă cazul în care acea conştienţă obscură găseşte că e necesar să apară un prejudiciu exterior şi să poată avea loc ceea ce am desemnat ieri drept stare de boală. Atunci acea conştienţă care pătrunde în corpul fizic va căuta cauza bolii. Propria fiinţă a

omului caută cauza bolii, spre a ajunge la ceea ce am desemnat ieri drept proces al bolii. Veţi înţelege deci, sesizând esenţa mai adâncă a bolii, că până şi atunci când încă nu există dureri pot să apară contrareacţii. Şi chiar dacă apar dureri - când corpul eteric pătrunde prea adânc în corpul fizic -, se poate întâmpla ca unele straturi mai adânci ale conştienţei umane să caute cauze exterioare de îmbolnăvire. Oricât de grotese ar suna, este totuşi adevărat. La fel cum cu o altă treaptă a conştienţei noastre căutăm anumite însuşiri ereditare, tot aşa căutăm şi cauzele exterioare ale îmbolnăvirilor noastre, când avem nevoie de ele. Ceea ce am spus acum este valabil, însă, numai în limitele a ce a fost descris până acum.

Astăzi ne-am propus să explicăm faptul că omul este în stare - fără a putea urmări acest lucru cu treapta de conştienţă pe care o are - să caute cauzele bolii prin faptul că se creează o stare de conştienţă anormală, mai profundă. Acesta a fost scopul nostru: să arătăm că atunci când suntem bolnavi avem de-a face cu trezirea unor stadii ale conştienţei pe care, ca oameni, le-am depăşit deja. Prin faptul că, într-o viaţă anterioară, ne-am încărcat cu anumite greşeli, facem să apară grade ale conştienţei mai profunde decât cele care ni s-ar cuveni, de obicei, în viaţa noastră actuală. Iar ceea ce facem din imboldurile acestor grade de conştienţă influenţează desfăşurarea procesului bolii, precum şi, în general, procesul ce duce la boală.

Vedem astfel că în stările anormale se ridică din adâncul fiinţei noastre vechi stări de conştienţă, pe care omul le-a depăşit demult. Dacă studiaţi realităţile vieţii obişnuite, vă puteţi lămuri în privinţa celor spuse azi. Prin durerile sale, omul se cufundă mai adânc în fiinţa sa. Cunoaşteţi zicala care spune că omul ştie că are un anumit organ de-abia după ce acesta a început să-l doară. E o zicală populară, dar ea nu e deloc greşită. De ce, în starea de conştienţă obişnuită, omul nu ştie nimic despre acel organ? Din cauză că, în viaţa normală, conştienţa sa doarme atât de adânc, încât nu se cufundă suficient de mult în corpul astral. Dar dacă se cufundă în acesta apare durerea, şi prin durere omul află că are organul respectiv. În unele expresii din viaţa obişnuită zace câte un mare adevăr, pentru că ele ne-au rămas din alte stadii de evoluţie a conştienţei, mai vechi, în care omul, când mai putea privi în lumea spirituală, ştia multe dintre lucrurile pe care, astăzi, trebuie să le scoatem din nou la suprafaţă, cu mare greutate.

Dacă ştiţi că omul poate vieţui unele straturi mai adânci ale conştienţei, veţi înţelege că el poate căuta nu numai cauzele exterioare ale bolilor, ci şi anumite lovituri ale destinului pe care nu şi le poate explica pe cale raţională, dar a căror raţiune acţionează asupra unor straturi mai adânci ale conştienţei. Aşa că vi se va părea normal ca omul, când gândeste în mod obişnuit, să nu se aşeze exact în locul unde-l poate lovi un trăsnet. Cu partea de la suprafaţă a conştienţei va evita să facă acest lucru. S-ar putea însă ca în el să acţioneze o conştienţă situată mult mai adânc decât cea de la suprafaţă şi ca aceasta să-l conducă exact spre locul undc poate fi lovit de trăsnet, pe baza unei previziuni inexistente pentru conştienţa de la suprafaţă, aşadar, există o conştienţă care vrea ca trăsnetul să-l nimerească şi care-l face pe omul respectiv să caute acel accident.

Am înţeles azi, ca posibilitate, că omul caută, sub influenţa unor factori karmici, diferite accidente sau cauze exterioare de îmbolnăvire. Se pun însă mai multe întrebări, de care ne vom ocupa în zilele următoare: Cum se întâmplă acest lucru în mod concret, cum acţionează în om forţele care există în straturile mai adânci ale conştienţei şi dacă, cu conştienţa noastră de suprafaţă, avem voie să evităm asemenea accidente? Aşa cum putem înţelege că atunci când un om se duce într-o regiune unde poate fi infectat asupra lui acţionează un grad al conştienţei care l-a făcut să se deplaseze acolo, trebuie să putem înţelege şi cum stau lucrurile când omul ia măsuri pentru a limita influenţele unor infecţii, când, prin măsuri de igienă, putem evita asemenea lucruri, prin conştienţa noastră de la suprafaţă. Putem înţelege, de asemenea, că există posibilitatea de a evita asemenea efecte şi trebuie să spunem că ar fi cât se poate de neînţelept dacă partea de la suprafaţă a conştienţei ar putea să caute diferiţi agenţi patogeni, dar n-ar exista, pe de altă parte, posibilitatea de a evita cauzele îmbolnăvirilor, prin

ceea ce facem cu conştienţa de suprafaţă.

Vom vedea că e „înţelept" ca omul să caute anumiţi agenţi patogeni, şi că este la fel de „înţelept" ca el să ia măsuri, cu partea de la suprafaţă a conştienţei, împiedicând substanţele purtătoare de agenţi patogeni să pătrundă în organism şi evitând astfel îmbolnăvirile.

CONFERINŢA a VII-a

Fenomenele naturale, erupţiile vulcanice, cutremurele, epidemiile, în raport cu karma

Hamburg, 22 mai 1910

Urmărind aceste conferinţe, aţi observat deja că ne apropiem treptat de ţelul nostru, prin faptul că ne străduim, cu fiecare pas pe care-l facem, să pătrundem tot mai adânc în problemă. Am discutat ieri despre esenţa unor dureri care însoţesc evoluţia anumitor boli; am atras atenţia asupra faptului că, în alte cazuri, evoluţia bolii - cel puţin în anumite privinţe - poate fi de aşa natură încât să nu fie însoţită de dureri.

Va trebui să aprofundăm însă ceva mai mult esenţa durerii. Este necesar să scoatem în evidenţă faptul că durerea poate să apară ca fenomen care se desfăşoară în paralel cu îmbolnăvirea. Expunerea de ieri ne-a făcut să înţelegem că nu este corect să considerăm că boala şi durerea n-ar putea să existe decât împreună. Trebuie să fim conştienţi de faptul că, atunci când o boală e însoţită de durere trebuie să fie în joc şi un alt factor, în afară de simpla îmbolnăvire. Am atras deja atenţia asupra faptului că în procesul care are loc când omul trece de la o incarnare la alta şi prin care trăirile din alte incarnări sunt metamorfozate în cauze de îmbolnăvire se amestecă, pe de o parte, principiul luciferic, iar pe de altă parte, principiul ahrimanic.

Oare de ce apare la om procesul de îmbolnăvire? De ce preia în inte-riorul său tendinţa de a se îmbolnăvi? Ce-l face, în perioada dintre moarte şi o nouă naştere - am arătat deja că e perioada în care se adună la un loc forţele aducătoare de boală -, să pregătească forţe care în viaţa următoare se manifestă sub formă de boală? Ceea ce-l împinge pe om la aceasta este faptul că, pe de o parte, el poate să cadă pradă ispitirii luciferice, iar pe de altă parte, ispitirii ahrimanice. Ştim deja ce înseamnă a cădea pradă ispitirii luciferice. Tot ceea ce acţionează în noi sub formă de poftă, de egoism, ambiţie, trufie, vanitate, toate însuşirile care au legătură cu exagerarea propriului nostru Eu, cu tendinţa sa de a se evidenţia în mod deosebit, toate acestea sunt determinate de ispitirea ce vine de la puterile luciferice existente în noi. Cu alte cuvinte, dacă ajungem sub influenţa acestor forţe care acţionează în corpul nostru astral şi care se exprimă prin faptul că avem pofte şi pasiuni egoiste, vom săvârşi în incarnarea respectivă fapte izvorâte din ispitirea luciferică. În perioada dintre moarte şi o nouă naştere vedem apoi rezultatul unor asemenea fapte săvârşite sub influenţa lui Lucifer şi pătrunde în noi tendinţa de a ne incarna în aşa fel, încât să trecem printr-un proces de boală care ne poate ajuta, dacă ieşim învingători din el, să ne eliberăm din tentaculele lui Lucifer. Dacă n-ar exista puterile luciferice, noi n-am putea să cădem pradă ispitirilor care ne fac să preluăm în fiinţa noastră asemenea forţe.

Dar dacă n-ar exista nimic altceva în afară de ceea ce Lucifer face să actioneze în noi, în aşa fel încât să dezvoltăm în fiinţa noastră porniri şi pasiuni egoiste de tot felul, nu ne-am putea elibera niciodată de ispitirile luciferice. Nu ne-am putea elibera de ele nici în şirul incarnărilor succesive, fiindcă le-am cădea mereu pradă. Dacă, de exemplu, în cadrul evoluţiei pământene, am fi fost lăsaţi în seama propriilor noastre puteri, iar influenţa luciferică ar fi continuat să acţioneze, atunci într-o anumită incarnare am avea în noi ispitirile forţelor luciferice, după moarte am percepe rezultatele acestora, am face să apară un proces

de boală; dar dacă în joc n-ar mai intra nimic altceva, atunci procesul de îmbolnăvire n-ar duce, în viaţa în care el se manifestă, la nici o ameliorare deosebită. Se ajunge la o ameliorare numai datorită faptului că puterile al căror adversar e Lucifer adaugă şi ele ceva întregului proces. Prin urmare, când cădem pradă puterilor luciferice, imediat încep să desfăşoare o activitate contrară acele puteri ai căror oponenţi sunt puterile luciferice prin care influenţa lueiferică din noi poate fi eliminată. Iar aceste puteri, ai căror adversari sunt puterile luciferice, adaugă procesului provocat prin influenţa lui Lucifer durerea. Trebuie, deci, să privim durerea ca pe ceva care - dacă considerăm rele puterile luciferice - ne vine din partea puterilor bune, pentru ca tocmai prin durere să ne smulgem din tentaculele puterilor rele şi să nu mai cădem pradă lor. Dacă în cadrul procesului de boală rezultat în urma faptului că omul a căzut pradă puterilor luciferice n-ar apărea durerea, am spune că nu e chiar atât de rău să devii victima puterilor luciferice. Şi n-am avea în noi nimic care să ne îndemne să ne folosim forţele pentru a ne smulge de sub influenţa puterilor luciferice. Durerea, care nu e altceva decât conştientizarea corpului astral aflat în mod nepotrivit în stare de veghe, este, totodată, cea care ne poate face să evităm să cădem şi mai mult pradă puterilor luciferice. Aşa că durerea devine, în ceea ce priveşte ispitirile puterilor luciferice, eductoarea noastră.

Dar să nu vă întrebaţi cum poate durerea să fie educatoarea noastră, de vreme ce noi doar simţim durerea, fără a sesiza forţa ei binefăcătoare. Noi nu sesizăm forţa ei binefăcătoare din cauză că avem conştienţa Eului. În acea conştienţă despre care am spus că e situată sub nivelul conştienţei Eului are loc, cu siguranţă, procesul amintit, chiar dacă, în conştienţa de zi, omul nu ştie nimic despre acest lucru: Acum eu simt durere şi ea este o consecinţă a ceea ce puterile bune ale existenţei au adăugat la rătăcirile mele! În subconştient aceasta este o forţă care acţionează ca o împlinire karmică, ca un impuls de a nu mai cădea pradă faptelor, pornirilor şi poftelor care au făcut să apară tocmai acea boală.

Vedem cum lucrează karma, vedem că noi cădem pradă ispitirilor luciferice şi că puterile luciferice ne aduc o boală care se manifestă într-una din incarnările următoare şi vedem că unele puteri binefăcătoare adaugă simplelor prejudicii aduse organelor noastre durerea, pentru ca ea să ne stea la dispoziţie, drept mijloc educativ situat sub nivelul conştienţei noastre. De aceea, putem spune că acolo unde boala e însoţită de durere o putere luciferică a provocat acea boală. Durerea este un semn care ne arată că avem de-a face cu ceva provenit de la o putere luciferică. Cei cărora le place să clasifice vor simţi nevoia să facă distincţie între bolile bazate pe o influenţă pur luciferică şi cele care pot fi deduse dintr-o influenţă pur ahrimanică; fiindcă în toate activităţile teoretice lucrul cel mai comod e să clasifici, să faci scheme şi mulţi cred că prin aceasta înţeleg extrem de mult. Numai că lucrurile nu se desfăşoară în aşa fel încât să poată fi înţelese prin asemenea mijloace comode. În realitate ele se intersectează şi se contopesc. Şi vom putea înţelege fără greutate, dacă avem de-a face cu un proces real de boală, că o parte a acestuia poate fi dedusă dintr-o influenţă luciferică, deci din anumite lucruri care trebuie căutate mai. ales în însuşirile corpului nostru astral, iar o altă parte trebuie căutate în influenţa ahrimanică. Nimeni nu trebuie să creadă, aşadar, că dacă-l doare ceva acest fenomen poate fi dedus exclusiv dintr-o influenţă luciferică. Faptul că cineva are dureri îi indică acea parte a bolii care trebuie dedusă dintr-o influenţă luciferică. Dar vom înţelege mai uşor acest lucru, dacă ne vom întreba de unde vine influenta ahrimanică.

Oamenii n-ar fi căzut pradă influenţei ahrimanice, dacă n-ar fi fost mai întâi sub influenţa forţelor luciferice. Prin faptul că oamenii au primit în ei influenţa luciferică, între cele patru părţi constitutive ale fiinţei umane, corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu, a luat naştere o legătură care n-ar fi apărut dacă n-ar fi acţionat Lucifer, ci numai acele puteri al căror adversar este acesta. În acest caz, omul ar fi evoluat altfel. Prin urmare, principiul luciferic a provocat o dereglare în fiinţa interioră a omului. Totuşi, depinde de fiinţa interioară umană felul în care omul lasă lumea exterioară să se apropie de el. Şi aşa cum cu un ochi care a fost vătămat nu puteţi vedea în mod corect lumea exterioară, tot astfel, din cauza influenţei

luciferice, omul nu poate să vadă lumea exterioară aşa cum este ea. Şi deoarece a apărut ceva care-l împiedică pe om să vadă lumea exterioară aşa cum este ea, în imaginea necorespunzătoare despre lumea exterioară a putut să se infiltreze influenţa ahrimanică, aşa că Ahriman s-a putut apropia de om numai pentru că a acţionat mai întâi influenţa luciferică. Influenţa ahrimanică a făcut ca omul să nu fie expus doar pasiunilor, pornirilor, poftelor, vanităţii, trufiei etc.; sub această influenţă, într-un organism uman în care acţiona egoismul au putut să se formeze organe care vedeau lumea exterioară în mod deformat şi incorect. Şi astfel Ahriman a putut să se infiltreze în imaginile necorespunzătoare despre lumea exterioară. S-a apropiat Ahriman şi din această cauză omul a fost expus celeilalte influenţe, în aşa fel încât el să nu poată cădea pradă doar ispitirilor interioare, ci şi erorii, şi - când emite prejudecăţi asupra lumii exterioare şi face afirmaţii în legătură cu această lume - minciunii. Aşa că, ce-i drept, Ahriman acţionează din exterior, dar noi suntem aceia care i-am dat posibilitatea să se apropie de noi.

Influenţa ahrimanică şi cea luciferică nu sunt separate una de alta. Ele actionează în permanenţă una asupra celeilalte şi într-un anumit sens se menţin reciproc în echilibru. Din interior, Lucifer tinde să iasă afară, din exterior acţionează Ahriman, care influenţează fiinţa interioară, şi la mijloc se formează imaginea despre lume. Dacă într-o incarnare oarecare devine mai puternică fiinţa interioară a omului, dacă omul este expus mai mult influenţelor interioare, atunci în privinţa lucrurilor în legătură cu care fiinţa interioară acţionează în aşa fel încât omul e luat în stăpânire mai ales de trufie, vanitate etc: el se va lăsa mai mult pradă influenţei luciferice. Într-o incarnare în care, prin karma sa generală, omul e mai puţin predispus să cedeze influenţelor interioare, el va deveni mai uşor pradă erorilor şi rătăcirilor lui Ahriman. Aşa se întâmplă, într-adevăr, în viaţa noastră. Noi cădem când pradă ispitirilor lui Lucifer, când pradă ispitirilor lui Ahriman. Şi pendulăm încoace şi încolo între cei doi, care ne fac, pe de o parte, să ne dilatăm în fiinţa noastră interioară, iar pe de altă parte, să ne creăm iluzii în legătură cu lumea exterioară.

Ne este îngăduit să amintim acum - pentru că e ceva foarte important - că ispitirilor care vin din ambele direcţii trebuie să le opună rezistenţă mai ales cel care caută să treacă printr-o dezvoltare superioară şi să pătrundă în lumea spirituală, indiferent dacă vrea să ajungă dincolo de aparenţele lumii exterioare, până la spiritual, sau dacă vrea să coboare, pe o cale mistică, în interiorul propriei sale fiinţe. Când pătrundem în lumea spirituală exterioară, care se află în spatele lumii fizice, în faţa noastră se află imaginile înşelătoare pe care Ahriman le face să apară; când omul vrea să coboare, pe cale mistică, în propriul său suflet, probabilitatea de a întâlni ispitirile lui Lucifer e deosebit de mare. Dacă un om devine mistic şi reu-şeşte să coboare, fără a fi luat mai înainte măsuri împotriva trufiei, vanităţii etc., printr-o muncă de formare a caracterului său, dacă un asemenea om reuşeşte să ducă o viaţă de mister, fără a-şi fi cultivat în mod deosebit viaţa morală, el va putea să cadă cu atât mai mult pradă ispitirilor lui Lucifer, care acţioneză în suflet ridicându-se din străfundurile fiinţei interioare. Dacă, deci, misticul nu s-a îngrijit prea mult de viaţa sa morală, dar reuşeşte să pătrundă în interiorul său, el poate să ajungă în marele pericol de a trezi într-o măsură şi mai mare decât era cazul înainte forţa atavică a influentei luciferice şi de a deveni mult mai vanitos şi mai trufas decât înainte. Din acest motiv este necesar să ne procurăm, printr-o muncă serioasă asupra caracterului nostru, un mijloc de a lupta împotriva ispitirilor vanităţii, megalomaniei, trufiei, care se apropie de noi în asemenea situaţii. Niciodată nu facem prea mult, în sensul de a cultiva în noi modestia şi smerenia. Acest lucru e absolut necesar, când e vorba de acea latură a dezvoltării noastre superioare pe care o numim mistică. Pe de altă parte, omul trebuie să se protejeze şi împotriva imaginilor iluzorii create de Ahriman, încât se străduieşte, pe calea unei evoluţii ce duce dincolo de aparenţele lumii exterioare, să ajungă până la temeiurile spirituale originare ale lucrurilor. Dacă nu caută, în acest caz, să-şi formeze caracterul în aşa fel încât acesta să devină putemic şi viguros lăuntric, iar el să fie un om bine centrat în fiinţa lui interioară, atunci este posibil ca omul respectiv - tocmai în cazul în care este norocos şi reuşeşte să iasă afară, în lumea spirituală - să cadă pradă lui Ahriman,

care poate să proiecteze în faţa lui amăgire peste amăgire, halucinaţie peste halucinaţie.

Ne aflăm adeseori în situatia ca oamenii să ne ia cuvintele *ad litteram*. Deoarece se subliniază deseori că evoluţia superioară, care vrea să ajungă la esenţa aparenţelor lumii exterioare, trebuie să meargă mână în mână cu o conştienţă absolut trează, se întâmplă ca oamenii să aducă persoane pe jumătate somnambule, care dau asigurări că percep lumea spirituală în starea de conştienţă cea mai clară. În asemenea cazuri nu poţi decât să spui: De n-ai vrea să fii conştient, ai fi mult mai inteligent! Fiindcă oamenii se amăgesc în privinţa acestei „conştienţe". E o simplă conştienţă în imagini, o conştienţă astrală; dacă nu s-ar afla într-o stare de conştienţă subconştientă, asemenea persoane n-ar percepe aceste lucruri. Dar tocmai aceasta este problema: ca omul să-şi păstreze deplina conştienţă când intră în lumea spirituală. Dar conştienţa Eului presupune o putere de judecată lucidă şi un discernământ clar. Oamenii nu au însă aceste două facultăţi, când e vorba de imaginile pe care le văd în lumea spirituală. Că au o conştienţă - acest lucru nu trebuie să ne mire; dar noi trebuie să avem o conştienţă bazată pe activitatea de formare a Eului nostru. De aceea, dacă cineva vrea să parcurgă o evoluţie care să-i permită de a privi în lumile spirituale nu trebuie să ajungă cât mai repede într-o lume superioară şi să vadă tot felul de imagini sau să audă, poate, tot soiul de glasuri, ci pătrunderea în lumea spirituală poate să aducă fericire şi să fie de folos numai dacă omul îşi sporeşte agerimea conştienţei, puterea de judecată şi discernământul. Iar acest scop poate fi atins cel mai bine prin studierea adevărurilor ştiinţei spiritului. De aceea, dacă cineva are în vedere adevărurile ştiinţei spiritului, acest lucru îl protejează de iluzia că vede tot felul de imagini de care nu se poate ocupa nici o putere de judecată. Cine s-a educat cu adevărat în acest sens, nu va considera că orice apariţie este neapărat o realitate, ci va şti, înainte de orice, să facă distincţie între realitate şi miraj şi lui îi va fi clar că şi eu fenomenele care apar sub formă de percepţii auditive trebuie să fim deosebit de prudenţi, fiindcă o percepţie auditivă nu poate fi niciodată adevărată, dacă omul respectiv n-a trecut prin sfera liniştii absolute. Iar cel care n-a vieţuit liniştea absolută, absenţa oricărui sunet, care domneşte în lumea spirituală, îşi poate spune că ceea ce el percepe sunt, în mod absolut sigur, amăgiri, oricât de inteligent ar fi conţinutul lor. Numai acela care şi-a dat osteneala de a-şi ascuţi puterea de judecată, prin faptul că încearcă *să înleleagă adevărurile referitoare la lumile superioare*, poate să se ferească de amăgiri. (Nota 10) Mijloacele ştiinţei exterioare nu sunt suficiente. Ştiinţa exterioară nu oferă posibilitatea de a dezvolta o putere de judecată atât de pătrunzătoare, care să-l fortifice pe om, pentru a putea face distincţii reale în lumea spirituală. De aceea, se poate spune, într-adevăr, că, dacă elaborează comunicări despre lumile superioare oameni care n-au avut grijă să-şi educe puterea de judecată, s-o facă mai pătrunzătoare - lucru posibil mai ales prin ştiinţa spiritului -, acestea sunt discutabile în cel mai înalt grad, şi ar fi necesar ca ele să fie verificate, fără excepţie, prin metodele însuşite pe baza unei educaţii oculte veritabile.

Există o singură forţă în faţa căreia Lucifer se retrage: moralitatea. Ea îl arde pe Lucifer ca focul cel mai îngrozitor. Şi nu există nici un alt mijloc de a lupta împotriva influenţei lui Ahriman în afară de puterea de judecată şi discernământul care au fost educate prin studiul ştiinţei spiritului. Căci ceea ce noi ne însuşim pe Pământ, puterea de judecată sănătoasă, e ceva de care Ahriman fuge înspăimântat. În fond, el nu are faţă de nimic o aversiune mai mare decât pentru lucrurile pe care le obţinem printr-o educare sănătoasă a conştienţei Eului nostru. Ahriman face parte dintr-o cu totul altă lume, care e extrem de departe de ceea ce noi ne dezvoltăm ca putere de judecată sănătoasă. În momentul în care întâlneşte ceea ce noi am cucerit, în existenţa pământeană, ca putere de judecată sănătoasă, Ahriman se sperie, fiincă este ceva absolut necunoscut pentru el, de care se teme groaznic. De aceea, cu cât ne străduim mai mult să consolidăm în noi ceea ce poate fi dezvoltat, în viaţa dintre naştere şi moarte, ca putere de judecată sănătoasă, cu atât mai mult acţionăm împotriva lui Arhiman. Acest lucru se întâmplă cu unele persoane care vin la noi şi care „aduc jos, pe Pământ, albastrul cerului", povestind despre multele lumi spirituale pe care le-au văzut. Iar dacă faci încercarea de a le explica un lucru cât de mic, de a le deprinde cu înţelegerea şi

discernământul, de obicei Ahriman le are atât de strâns în puterea sa, încât ele aproape nu te pot urmări; şi aceasta se întâm-plă mai ales dacă amăgirile lui Ahriman se exprimă sub formă de impresii auditive. Împotriva a ceea ce el prezintă sub formă de imagini vizuale există, totuşi, mai multe mijloace de acţiune decât împotriva a ceea ce apare sub formă de percepţii auditive, drept voci ş.a.m.d. Asemenea oameni simt o mare aversiune în fata ideii de a învăta lucruri care trebuie însuşite, între naştere şi moarte, pentru conştienţa Eului. Nu le place aşa ceva. Dar, de fapt, nu ei sunt aceia cărora nu le place; puterile ahrimanice sunt cele care-i abat cu forta de la învătarea acestor lucruri. Dacă un astfel de om poate fi însă convins să-şi dezvolte o putere de judecată sănătoasă şi dacă el acceptă să i se dea sfaturi, se constată că în curând glasurile şi halucinaţiile încetează, pentru că nu fuseseră decât nişte halucinaţii ahrimanice şi pentru că Ahriman e cuprins de o frică teribilă, de îndată ce simte că de la acel om vine o putere de judecată sănătoasă.

Aşa că, de fapt, cel mai bun mijloc de a combate îmbolnăvirile cauzate de halucinaţiile vizuale şi auditive provocate de Ahriman, care-i dăunează foarte mult omului, este acela de a-l convinge pe omul respectiv, cu toate mijloacele de care dispunem, să-şi dezvolte o putere de judecată sănătoasă şi lucidă. Pentru unele persoane acest lucru e deosebit de greu, deoarece cealaltă putere le face viaţa comodă, îi conduce. Dar dacă vrea să alunge din el această putere, omul nu poate rămâne la viaţa lui comodă. Cu asemenea oameni o scoţi la capăt extrem de greu; ei afirmă că le-a fost luat ceva ce-i făcea să se ridice în lumea spirituală, când, de fapt, noi doar i-am făcut sănătoşi şi am împiedicat aceste puteri să pună definitiv stăpânire pe ei.

Vedem, deci, că puterile luciferice şi cele ahrimanice au o aversiune extraordinar de mare faţă de smerenie, faţă de strădania omului de a nu se considera mai valoros decât poate fi admis de o judecată sănătoasă; sunt lucruri care nu-i plac deloc lui Lucifer. Dar el se simte la fel de bine ca muştele într-o odaia murdară, dacă undeva încearcă să iasă la suprafaţă însuşiri cum sunt ambiţia, vanitatea. Toate acestea, dar în special lucrurile bazate pe reprezentările eronate despre propria noastră persoană, ne fac accesibili influenţei lui Ahriman. De influenţa lui Ahriman nu ne apără decât efortul real de a gândi sănătos, aşa cum ne învaţă viaţa dintre nastere şi moarte. Cei care se situează pe tărâmul ştiinţei spiritului au toate motivele să sublinieze cu cea mai mare intensitate că nouă, ca oameni ce trăiesc pe Pământ, nu ne e îngăduit să trecem cu vederea ceea ce trebuie să ne fie dat în viaţa trăită pe Pământ. Oamenii care dispreţuiesc eforturile de a-şi însuşi o putere de judecată sănătoasă şi un discernământ lucid, cei care vor să se înalţe cât mai uşor, fără ajutorul acestora, într-o lume spirituală vor, de fapt, să se sustragă vieţii pământene. Ei vor să planeze pe deasupra vieţii pământene şi sunt convinşi că pentru ei ar fi o preocupare prea măruntă aceea de a acţiona pentru înţelegerea acestei vieţi. Şi se consideră prea buni pentru aşa ceva. Dar tocmai un asemenea sentiment e un nou motiv de trufie. De aceea, vedem deseori că acele persoane care înclină spre exalta-re, care nu vor să fie atinse de lucrurile pământene şi de viaţa pământeană refuză să înveţe, „pentru că au la degetul cel mic toate aceste probleme", şi nu vor să aibă de-a face cu un curent ca al nostru. Ei consideră că omenirea trebuie să ajungă în lumea spirituală.

Desigur, numai că există *un singur* paşaport valabil pentru această lume, şi acesta este moralitatea superioară, cucerită pe Pământ, care nu ne dă voie să ne supraapreciem, care nu ne duce la o judecată eronată în legătură cu propria noastră persoană şi nici nu ne face dependenţi de pornirile, poftele şi pasiunile noastre; iar pe de altă parte, el ne asigură o conlucrare susţinută, sănătoasă cu condiţiile vieţii pe Pământ; în nici un caz nu ne dezvoltă tendinţa de a plana pe deasupra condiţiilor vieţii pământene.

Am scos astfel din străfundurile karmei un lucru care are legătură cu adâncurile vieţii spirituale. El poate fi de mare preţ. Dar nu are valoare pentru evoluţia omului şi a individualităţii nimic din ceea ce e luat din lumea spirituală fără o gândire sănătoasă, şi nu are valoare nici ceea ce e luat din ea fără moralitate. Putem înţelege acest lucru din ceea ce

am prezentat astăzi şi data trecută. Cu toate acestea, ne punem mai multe întrebări: De ce n-ar fi posibil ca influenţa luciferică, tocmai pentru că acţionează de mult timp şi pentru că s-a transformat în boală şi e compensată prin durere, să atragă după sine influenţa ahrimanică? Şi de ce n-ar fi posibil ca în ceea ce ne provoacă durere şi ne indică evoluţia luciferică a unei boli să joace un rol, tocmai ca urmare a influenţei luciferice, şi influenta ahrimanică? În ce fel acţioneză influenta ahrimanică? În ce fel se transformă ispitirile lui Ahriman în cauze de boală? Cum se manifestă aceasta într-o incarnare ulterioară?

Ceea ce trebuie atribuit influenţei ahrimanice poate fi dedus, în mod indirect, din influenţa lui Lucifer; dacă influenţa lui Lucifer a fost atât de puternică încât a pus în acţiune influenţa ahrimanică, influenţa ahrimanică e şi mai perfidă. Ea zace mai jos, în fiinţa noastră, nu doar în greşelile corpului astral, ci în greşelile corpului eteric. Influenţa ahrimanică apare într-o conştienţă situată sub nivelul conştienţei durerii, aducând prejudicii care nu sunt însoţite neapărat de durere, prejudicii care duc, în organul în care se manifestă vătămarea, la subminarea acestuia, astfel încât, în cele din urmă, el nu mai poate fi folosit: Să presupunem că într-o anumită incarnare a acţionat o influenţă ahrimanică. Omul trece prin perioada dintre moarte şi o nouă naştere şi reapare apoi într-o nouă incarnare. Atunci se constată că un organ oarecare a fost luat în stăpânire de activitatea ahrimanică sau, altfel spus, că în acel organ corpul eteric a pătruns mult mai adânc decât ar trebui; organul e străbătut de corpul eteric mai mult decât ar fi necesar. Într-un asemenea caz, din cauza organului afectat, omul va fi condus spre ceea ce Ahriman face să existe în lume - el se va încâlci cu atât mai mult printre iţele erorii. Cu acel organ care-şi datorează deficienţa influenţei ahrimanice, şi în care s-a cufundat atât de adânc corpul eteric, omul s-ar afunda mai adânc, dacă ar vrea să parcurgă întregul proces, în maya. Dar pentru că tot ceea ce lumea exterioară produce drept maya nu poate fi luat de om cu sine în lumea spirituală, această lume se va îndepărta din ce în ce mai mult. Fiindcă acolo există numai adevăr, nu şi iluzie! Cu cât ne vom rătăci mai mult, aşadar, în iluzia creată de Ahriman, cu atât mai mult vom fi determinaţi să ne transpunem în lumea senzorial-exterioară, în iluzia a ceea ce este fizic-senzorial, lucru pe care nu l-am face dacă n-am avea un asemenea organ vătămat.

Dar acum apare acţiunea contrară, aşa cum se întâmplă prin durere, în cazul influenţei luciferice. În clipa în care există pericolul de a ne înlănţui prea mult de lumea fizic-senzorială şi, prin aceasta, de a fi lipsiţi de ceea ce ne-ar putea conduce spre lumea spirituală, organul este distrus, fie că paralizează, fie că devine prea slab pentru a mai putea funcţiona. Intervine, deci, un proces de distrugere. Trebuie să ne fie clar că aceasta o datorăm unor puteri care, de fapt, sunt binefăcătoare; organul ne este luat, pentru ca noi să putem găsi drumul înapoi, spre lumea spirituală. Aceasta e realitatea; anumite puteri ne distrug organele, sau ne înzestrează cu organe bolnave, pentru ca noi să nu ne înfundăm prea adânc în iluzie.

Dacă cineva are o boală de ficat care nu e însoţită de senzaţii dureroase, avem de-a face cu efectul unei influenţe ahrimanice anterioare, care a făcut ca ficatul să se îmbolnăvească, pentru că altfel omul s-ar adânci prea mult în maya, din cauza forţelor care se leagă de cufundarea prea adâncă a corpului eteric.

Legendele şi miturile au deţinut întotdeauna înţelepciunea cea mai profundă şi, au exprimat-o în felul lor. Ficatul e un exemplu bun în acest sens, fiindcă el e un organ care acţionează în aşa fel încât omul poate să alunece în lumea iluziei fizice. Ficatul e, în acelaşi timp, organul care ne încătuşează, propriu-zis, de Pământ. Cu acest adevăr are legătură următorul fapt: Prometeu, acea entitate care, conform legendei, le-a adus oamenilor forţa de a coborî în viaţa pământeană şi de a deveni apţi pentru această viaţă, este atacat de un vultur care-i mănâncă din ficat. Acest lucru nu trebuie să-i provoace lui Prometeu o durere deosebit de mare, fiindcă atunci legenda n-ar fi în concordanţă cu realitatea. Dar legendele sunt întotdeauna în concordanţă cu realităţile fiziologice! Vulturul mănâncă din ficatul lui Prometeu pentru că ficatul nu doare! Legenda trebuia să atragă atenţia asupra faptului că Prometeu a adus

omenirii ceva care ar putea s-o facă să se încurce şi mai mult printre iţele activitătii ahrimanice, dacă n-ar exista activitatea opusâ, care restabileşte echilibrul. Documentele oculte sunt de acord cu adevărurile pe care le comunicăm prin ştiinţa spiritului.

V-am spus ieri, studiind lucrurile, că puterile bune sunt acelea care-i aduc omului durerea, drept compensare faţă de influenţa lui Lucifer. Încercaţi să vedeţi legătura dintre acest adevăr şi Vechiul Testament. După ce au analizat influenţa luciferică, aşa cum este ea redată, în formă simbolică, prin şarpele care-o ispiteşte pe Eva, puterea al cărei adversar este Lucifer a trebuit să decidă că, începând cu acel moment, durerea va veni asupra omenirii. Este Iehova sau Iahve, care spune: „În dureri să-ţi naşti copiii!"

De regulă, nu poţi înţelege tâlcul unor asemenea lucruri, conţinute în documentele oculte, cât timp nu ai explicatiile ştiinţei spiritului. După ce ai ajuns în posesia lor, îţi dai seama cât de profunde sunt aceste documente. De aceea nu-mi puteţi cere nici mie să vă clarific asemenea lucruri fără a creea premisele corespunzătoare. Ca să putem analiza pasajul: „În dureri să-ţi naşti copiii!" au fost necesare expunerile referitoare la karma; de-abia în acest context poate fi inclusă explicaţia corespunzătoare. De aceea, nu foloseşte la nimic dacă se vor analiza documentele oculte, înainte să se fi atins punctul corespunzător în evoluţia ocultă. Omul trebuie să aibă răbdare, până când va fi atins punctul final din evoluţia ocultă; doar cu explicaţiile nu se ajunge la nimic.

Am spus că în viaţa noastră acţioneză, pe de o parte, puterile luciferice, pe de altă parte acele puteri al căror adversar e Lucifer. Puterile ahrimanice ne influenţează viaţa şi trebuie să ne fie clar că aceste puteri, care fac ca organele noastre să devină inutilizabile, când ajungem pradă influenţei ahrimanice, trebuie considerate puteri bune, al căror adversar este Ahriman.

Dacă luaţi ca punct de plecare afirmaţia făcută mai înainte, veţi putea vedea în profunzime modul complicat în care lucrează natura umană şi veţi ajunge la concluzia că puterile luciferice au rămas în urmă în vechea perioadă a evoluţiei de pe Lună; ele acţionează asupra vieţii noastre de azi, în actuala evoluţie de pe Pământ, cu forţe care sunt lunare, cu forţe care nu ar fi putut interveni, în cadrul evoluţiei noastre pământene, în planul cosmic, care corespunde doar forţelor opuse lui Lucifer. Aşa că Lucifer intervine în planul altei entităţi.

Acum ne putem întoarce în trecut, la epoci şi mai vechi ale evoluţiei.

Dacă ştim că pe Lună unele entităţi au rămas în urmă în evoluţia lor, spre a interveni, pe Pământ, în viaţa omului, vom găsi explicabil faptul că şi pe vechiul Soare au rămas în urmă anumite fiinţe, care au jucat, apoi, pe Lună un rol asemănător celui pe care-l joacă acum pe Pământ entităţile luciferice. În entitatea umană se dă azi o luptă între puterile luciferice, care se încuibează în corpul nostru astral, şi acele puteri care acţionează asupra noastră prin intermediul Eului, prin ceea ce noi cucerim pe Pământ fiindcă puterile al căror adversar e Lucifer pot să acţioneze asupra noastră numai prin Eul nostru. O apreciere justă a propriei noastre fiinţe o putem face doar cu ajutorul puterilor care acţioneză asupra Eului nostru. Pentru aceasta trebuie să ne folosim neapărat Eul. Când Eul nostru se împotriveşte puterilor luciferice, în noi luptă Iahve sau Iehova împotriva lui Lucifer; luptă entităţile care au în grija lor planul cosmic bun, împotriva celor care se ridică împotriva acestui plan, contestând valabilitatea lui, iar noi ne situăm, în fiinţa noastră cea mai lăuntrică, în mijlocul acestei lupte a lui Lucifer cu celelalte entităţi. Suntem noi înşine scena pe care se dă lupta. Şi acest lucru atrage karma în interiorul nostru - dar numai în mod indirect, prin faptul că se dă lupta cu Lucifer. Dacă ne îndreptăm privirile spre exterior, suntem atraşi în sfera de acţiune a puterilor ahrimanice. Aici are loc ceva care vine din afară, şi în noi pătrunde Ahriman.

Noi ştim însă că pe vechea Lună au trăit entităţi care şi-au parcurs evoluţia într-un mod asemănător celui în care o facem noi acum, în cadrul evoluţiei pământene. În ***Cronica***

Akasha şi ***Ştiinţa ocultă*** aceste fiinţe sunt desemnate prin termenii îngeri, angeloi, dhyanis; numele nu contează. În interiorul acestor entităţi s-a dat însă o luptă asemănătoare celei date de entităţile luciferice în propria noastră fiinţă. Pe vechea Lună aceste entităţi au fost scena luptei date de acele entităţi care, la rândul lor, rămăseseră în urmă pe Soare. Lupta de pe Lună nu are nimic comun cu propriul nostru Eu interior, căci pe Lună noi încă nu aveam Eul. Ea se situează în afara lucrurilor la care poate participa Eul nostru, ea s-a dat pe vechea Lună, „în sânul îngerilor". Şi astfel acele entităţi s-au transformat în ceva ce nu puteau deveni decât sub influenţa altor entităţi, rămase în urmă faţă de evoluţia normală de pe Soare şi care, pe atunci, au jucat pentru îngeri acelaşi rol pe care-l joacă azi pentru noi entităţile luciferice. E vorba de entităţile ahrimanice, rămase în urmă în perioada evoluţiei solare, la fel ca entităţile luciferice în timpul evoluţiei lunare. De aceea, noi nu putem ajunge decât în mod indirect la aceste entităţi. Ahriman a fost însă acela care, ca să zicem aşa, a jucat rolul de ispititor al îngerilor şi a acţionat în ei. Prin el îngerii au devenit ceea ce sunt azi şi ei au adus în evoluţia noastră ceea ce au devenit, datorită lui Ahriman, şi ceea ce au cucerit în sensul binelui.

Darul bun pe care-l avem de la entităţile luciferice este posibilitatea de a face deosebire între bine şi rău, de a ne dezvolta facultatea deciziei libere, de a ne cuceri o voinţă liberă. Toate acestea le putem realiza numai prin Lucifer. Dar forma sub care ne înconjoară acum îngerii, ca fiinţe spirituale, a fost pregătită de aceste entităţi pentru existenţa lor actuală, prin lupta cu Ahriman, dată în sufletele lor, în perioada vechii evoluţii lunare. Experienţele prin care au trecut îngerii şi efectele care continuă să se manifeste în ei ca urmare a acelor experienţe nu ne privesc pe noi, la acestea nu participăm cu Eul nostru. Vom vedea însă cum putem, pe o cale indirectă, să participăm la ele, pentru că în noi acţionează şi infleunţa ahrimanică. Ceea ce au obţinut aceste entităţi sub influenţa lui Ahriman sunt efecte ale căror cauze le-au preluat în fiinţa lor, în timpul existenţei lunare. În timpul existenţei lunare, prin influenţa ahrimanică, îngerii au asimilat ceva ce au introdus, apoi, în existenţa noastră pământeană. Să căutăm în existenţa noastră pământeană lucrul care poate să ne apară drept efect al luptei ahrimanice de odinioară.

Dacă pe vechea Lună n-ar fi avut loc această luptă ahrimanică, entităţile îngereşti n-ar putea să introducă în existenţa noastră pământeană ceea ce a făcut parte din vechea evoluţie lunară, deoarece ceea ce a făcut parte din vechea evoluţie lunară ar fi încetat să existe după ce vechea Lună ar fi dispărut. Prin faptul că îngerii au preluat în fiinţa lor influenţa ahrimanică, ei s-au împletit printre iţele existenţei lunare, exact la fel cum noi, sub influenţa lui Lucifer, ne împletim printre iţele existenţei pământene. Ei au preluat în fiinţa lor cea mai interioară elementele lunare şi le-au adus în existenţa noastră pământeană. Şi astfel au avut posibilitatea de a face ca Pământul nostru să nu cadă cu totul sub influenta lui Lucifer. Pământul ar fi căzut *în întregime* sub influenţa lui Lucifer, dacă în existenţa pămâneană n-ar fi intervenit acest lucru, care corespunde luptei îngerilor cu Ahriman, pe vechea Lună.

Care sunt oare procesele din existenţa pământeană pe care le numim normale? Când actualul nostru sistem solar s-a ordonat într-un mod corespunzător scopurilor Pământului, a apărut ceea ce noi vedem drept mişcări regulate ale Soarelui, ale Pământului şi ale celorlalte planete şi care au făcut să existe ziua şi noaptea, alternanţa celor patru anotimpuri, zile cu soare şi zile ploioase, care face să crescă roadele pe ogoare ş.a.m.d. Toate acestea sunt procese care se repetă în mod regulat, conform cu ritmul Cosmosului, aşa cum s-a format el, pentru actuala existenţă pământeană, după ce existenţa lunară a luat sfârşit. Dar în sânul existenţei pământene acţionează Lucifer. Şi vom vedea că aria sa de activitate e mult mai întinsă decât cea pe care am putut s-o urmărim în omul însuşi, în care, în orice caz, şi-a găsit câmpul de acţiune cel mai important. Dar chiar dacă Lucifer ar exista numai în cadrul existenţei pământene, toate acele ritmuri ordoante care apar datorită mişcării regulate a planetelor în jurul Soarelui, datorită alternanţei dintre vară şi iarnă, timp ploios şi timp însorit ete., ar face ca oamenii să cadă pradă „ispitirii luciferice". Dacă ar avea tot ce le poate veni de la Cosmosul organizat, de la ceea ce produce mişcările ritmice, regulate, ale sistemului solar,

dacă ar domni numai legile care sunt pe măsura Cosmosului nostru actual, omul ar cădea pradă influenţei luciferice, ar îndrăgi viaţa fără griji mai mult decât ceea ce trebuie să dobândească pentru binele cosmic, ar urmări mai mult o desfăşurare regulată a lucrurilor decât ceea ce trebuie să dobândească prin strădanie.

Din acest motiv a fost necesar să acţioneze puteri adverse, care au luat naştere prin faptul că în procesele cosmice ordonate s-au amestecat alte procese, care pentru vechea Lună erau normale şi binefăcătoare, dar care astăzi, dacă acţionează asupra existenţei pămnântene, sunt anormale şi periclitează evoluţia normală de pe Pământ. Aceste influenţe aduc o corectură tendinţei de a avea o viaţă fără griji, tihnită şi îmbelşugată, care ar exista dacă n-ar domni decât ritmul; ele apar, de exemplu, sub forma grindinei care bântuie uneori peste ogoare. Când ceea ce s-a creat prin domnia forţelor existenţei pământene este distrus, se aduce o corectură, care, dacă privim situaţia în ansamblu, are un efect binefăcător, chiar dacă omul nu o simte, pentru că mai există şi o altă înţelepciune, mai înaltă decât cea pe care o înţelege omul. Pe vechea Lună, forţele care se dezlănţuie în grindină erau binefăcătoare, aducătoare de binecuvântări, aşa cum sunt astăzi binefăcătoare forţele ce acţionează în ploaie şi în razele de soare. Astăzi ele acţionează pentru a îndrepta ravagiile pe care le-ar fadce în caz contrar, influenţa luciferică. Iar dacă evoluţia organizată îşi continuă mersul, aceste forţe năvălesc mai violent, spre a aduce o corectură şi mai mare. Tot ceea ce conduce la evoluţia progresivă ţine de forţele Pământului însuşi. Când vulcanul îşi azvârle lava aeţionează forţe întârziate, venite de pe vechea Lună, pentru a realiza o corectură în viaţa de pe Pămnânt. Aşa stau lucrurile, în general, în ceea ce priveşte cutremurele şi catastrofele naturale. Putem spune, deci, că unele dintre fenomenele care vin din exterior îşi găsesc motivaţia în evoluţia generală de pe Pământ. Vom vedea în ce fel au legătură toate acestea cu conştienţa umană, astfel încât ceea ce pare neclar în conferinţa de astăzi îşi va găsi completarea în conferinţa de mâine.

Trebuie să spunem că toate aceste aspecte reprezintă doar una din laturile existenţei umane, ale existenţei pământene, ale existenţei cosmice, în general. Când ne este distrus un organ spunem că avem de-a face cu activitatea binefăcătoare a unor puteri spirituale, şi dacă am aflat că întregul mers al evoluţiei pe Pământ trebuie să sufere o corectură prin acţiunea forţelor provenite de la vechea existentă lunară, e cazul să ne întrebăm de ce noi, ca oameni pământeni, trebuie să ne străduim, la rândul nostru, să aducem o corectură influenţelor dăunătoare ale vechilor forţe lunare? Noi, ca pământeni, nu trebuie să dorim erupţii vulcanice şi cutremure de pământ, nu avem voie să distrugem noi înşine anumite organe, spre a sprijini activitatea binefăcătoare a puterilor spirituale. Dar putem să spunem cu îndreptăţire că, dacă undeva izbucneşte o epidemie, prin ea se manifestă ceea ce omul caută cu tot dinadinsul, pentru ca în el să fie realizată o anumită compensaţie. Şi putem presupune că omul e împins spre anumite situaţii în care i se întâmplă ceva rău, prin învingerea căruia el poate să facă un pas spre desăvârşirea sa.

Nu s-ar putea spune, oare, că epidemiile au efecte deosebit de benefice? Nu cumva e greşit să împiedicăm apariţia lor, prin tot felul de metode de îngrijire şi stimulare a sănătăţii, prin tot felul de măsuri profilactice? S-ar putea să-i vină cuiva ideea că n-ar trebui să se facă nimic pentru diminuarea efectelor catastrofelor naturale, motivând că o asemenea atitudine e cu totul pe linia expunerilor de azi şi de ieri.

Vom vedea că nu aşa se pune problema, dar numai în anumite condiţii. De-abia acum vom fi pregătiţi, pe de o parte, să înţelegem, când vom analiza aceste lucruri, că unele influenţe binefăcătoare ne pot prejudicia un organ ca să nu ajungem sub influenţa magiei şi, pe de altă parte, să devenim conştienti de cealaltă influenţă, pe care o facem să apară când ne sustragem efectelor unor asemenea influenţe binefăcătoare, prin faptul că luăm măsuri igienico-sanitare împotriva bolilor. Prin aceasta ne situăm într-un punct în care se află adeseori omul: când se iveşte o aparentă contradicţie şi când întreaga forţă a acesteia îl îmboldeşte pe om, el e foarte

aproape de a ajunge într-unul din punctele în care puterile ahrimanice pot exercita asupra sa o influenţă puternică. Posibilitatea de a ne lăsa pradă amăgirilor este mai aproape acum, când am ajuns într-o asemenea strâmtoare. Şi e bine că am ajuns în ea, pentru că acum putem înţelege că forţele binefăcătoare sunt cele care fac ca un organ să devină inutilizabil; aceasta este o reacţie împotriva lui Ahriman. Acum cei care vor răul omenirii ar trebui să nu dorească ceea ce se poate numi „reacţii binefăcătoare împotriva forţelor ahrimanice", deoarece măsurile de igienă şi alte lucruri asemănătoare ar limita această reacţie benefică.

Ne aflăm într-o strâmtoare. Şi e bine că am fost conduşi spre această contradicţie, ca să reflectăm asupra faptului că asemenea situaţii pot să existe şi că ele sunt chiar o şcoală foarte bună pentru spiritul nostru. După ce vom vedea în ce fel putem scăpa din capcana acestei contradicţii, vom face prin propriile noastre puteri ceva care ne poate da forţa de a ne sustrage amăgirilor lui Ahriman.

CONFERINŢA a VIII-a

Karma mădularelor superioare ale fiinţei umane

Hamburg, 25 mai 1910

Dacă ne întoarcem cu gândul la contradiţia despre care am vorbit la sfârşitul expunerii de ieri, ca să ajungem la rezolvarea ei, trebuie să ne ocupăm de cele două forţe, de cele două principii despre care am aflat, în decursul timpului, că provoacă, dar şi reglementează karma noastră.

Am văzut cum karma e pusă în mişcare numai prin faptul că suferim influenţele exercitate de puterile luciferice asupra corpului nostru astral, că, fiind ispitiţi de aceste puteri, ajungem la manifestări afective, instinctuale şi pasionale care, dintr-un anumit punct de vedere, ne fac mai imperfecţi decât am fi fără ele. Când influenţele luciferice acţionează asupra noastră, ele cheamă în arenă influenţele ahrimanice, acele forţe care nu acţioneză asupra noastră dinăutru în afară, ci din afară înspre interior, acele forţe care lucrează în interacţiune cu lumea, prin ceea ce ne vine în întâmpinare din exterior. Aşa că Ahriman e cel provocat la luptă de către Lucifer, iar noi, omenii, suntem situaţi, de fapt, în mod direct, în lupta dintre cele două principii. Dacă am ajuns o dată în tentaculele lui Lucifer sau Ahriman, noi căutăm căile şi mijloacele de a ne înălţa mai sus, biruind răul produs de ei în fiinţa noastră. De fapt, această luptă, acest joc de forţe dintre puterile luciferice şi cele ahrimanice, are loc în jurul propriei noastre persoane, şi acest lucru ne este clar dacă ne aducem încă o dată în faţa ochilor, sub o formă puţin schimbată, cazul pe care l-am amintit deja data trecută: un om cade pradă influenţelor ahrimanice, astfel încât are tot felul de imagini şi himere, crede că i se face o comunicare deosebit de importantă sau că are o impresie despre fenomene care-l determină pe alt om, cu judectă sănătoasă, să-şi dea seama că respectivul a căzut pradă rătăcirilor şi amăgirilor. Ultima oară am vorbit despre un om care a căzut pradă unor amăgiri clarvăzătoare, dar clarvăzătoare în sensul rău al cuvântului, provocate de puterile ahrimanice. Şi am văzut că împotriva unor asemenea amăgiri, provocate de o clarvedere incorectă, nu există nici un alt mijloc de acţiune - sau nici unul eficient - în afară de judecata sănătoasă, obţinută în viata fizică dintre naştere si moarte.

Ceea ce am spus în ultima conferinţă este esenţial şi important, în cazul unor asemenea rătăciri clarvăzătoare. Dacă este vorba despre o clarvedere care n-a fost cucerită printr-o disciplină ocultă, prin exerciţii sistematice, conduse într-un mod riguros şi corect, de o clarvedere ce apare pe baza unor vechi însuşiri ereditare, sub formă de imagini sau de sunete etc., în cazul unei asemenea clarvederi necorespunzătoare putem constata că ea se retrage, ba chiar dispare cu totul, dacă omul găseşte posibilitatea de a-şi manifesta înclinaţia, de a face cu seriozitate studii teosofice, de a-şi însuşi în mod real cunoaşterea teosofică sau dacă

începe chiar o actiune reală de autoeducare ocultă, plină de sens şi adecvată scopului. Aşadar, într-un asemenea caz, în care avem de-a face cu rătăciri ale cunoaşterii suprasensibile, dacă omul e receptiv la izvoarele adevărate ale cunoaşterii, acestea pot fi un ajutor pentru el, care-l poate conduce spre calea justă.

Dimpotrivă, nu poate fi adus în discuţie un contraexemplu care constituie un adevăr atât de banal, încât îl cunoaşte oricine. Dacă din cauza unor complicaţii karmice un om are stări care-i produc simptome legate de mania persecutiei sau de megalomanie, el poate dezvolta în sufletul său un întreg sistem de idei nebuneşti, pe care le motivează în modul cel mai logic cu putinţă, dar care sunt, totuşi, idei de nebun. Se poate întâmpla, de exemplu, ca un om să gândească absolut corect şi logic, dar să fie stăpânit de ideea că este urmărit de cineva. EI va fi în stare să facă din incidentele cele mai neînsemnate adevărate scenarii ingenioase, considerând că este urmărit de oameni al căror scop este exclusiv acela de a-i face rău. Şi vă va dovedi în modul cel mai ingenios cât de întemeiată e bănuiala sa. Aşa că un om poate să aibă o minte absolut logică şi să prezinte totuşi anumite simptome ale nebuniei. Va fi absolut imposibil să schimbăm ideile unui asemenea om prin argumente logice. Dimpotrivă, dacă într-un asemenea caz venim cu argumente logice, se poate întâmpla ca ideile nebuneşti care sunt înrădăcinate în fiinţa lăuntrică a omului respectiv să se amplifice şi el să caute mijloace şi mai ingenioase de a dovedi câtă dreptate are. Când vorbim în sensul ştiinţei spiritului, lucrurile trebuie examinate cu cea mai mare exactitate. Când am spus că adevărurile ştiinţei spiritului pe care omul le cultivă în sufletul lui, dându-şi toată osteneala sau chiar pornind pe calea unei discipline spirituale sistematice, constituie o forţă în combaterea unei rătăciri a tendinţelor clarvăzătoare, am avut în vedere un cu totul alt caz, diferit de cel expus mai înainte. Nu se pune problema de a-l ajuta pe omul respectiv apelând la adevărurile ştiinţei spiritului. De regulă, cei din jurul lui vor să-l ajute folosind argumentele gândirii obişnuite. Numai că un om aflat în această situaţie e total insensibil la asemenea argumente. Din ce cauză?

Când apare simtomatologia descrisă, în omul respectiv iese la suprafaţă o cauză karmică, din incarnările lui trecute, a unor rătăciri din alte vieţi. Rătăcirea fiinţei sale interioare nu-şi are cauzele şi nici nu poate să le aibă în actuala incarnare, ci într-o incarnare anterioară. Să ne imaginăm cum se petrecerea trecerea dintr-o incarnare anterioară în cea actuală. În acest scop, trebuie să ştim cum se desfăşoară dezvoltarea noastră sufletească. Fiecare din noi e alcătuit dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi, în decursul timpului, am introdus în aceste învelişuri, prin acţiunea Eului, sufletul senzatiei în corpul astral, sufletul raţiunii sau afectiv în corpul eteric şi sufletul conştienţei în corpul fizic. Ceea ce am dezvoltat în interiorul nostru, ca trei mădulare sufleteşti, a fost introdus în cele trei învelişuri şi trăieşte acum aici. Să presupunem că, intr-o incarnare oarecare, sub influenţa lui Lucifer - prin faptul că dezvoltăm înăuntrul nostru porniri, pofte, instincte egoiste sau de alt fel, care trebuie atribuite influenţei lui Lucifer - suntem ispitiţi să ne încărcăm sufletul cu multe greşeli. Sediul acestor greşeli poate fi în sufletul senzaţiei, în sufletul raţiunii sau în cel afectiv şi chiar în sufletul conştienţei. Aceasta va fi apoi, într-o încercare de mai târziu, cauza greşelii, pe care omul respectiv o poartă într-unul din mădularele sale sufleteşti. Să presupunem că e vorba de o greşeală bazată în mod deosebit pe forţele sufletului raţiunii. Ea va fi transformată, în starea dintre moarte şi o nouă naştere, în aşa fel încât faptele greşite comise, de exemplu, de către sufletul raţiunii, îşi vor manifesta efectele în corpui eteric. Aşadar, în perioada dintre moarte şi noua naştere, ele au fost întreţesute în corpul eteric. Şi în noua incarnare noi întâlnim un efect înrădăcinat în corpul eteric, a cărui cauză şi-a avut sediul, într-o incarnare anterioară, în sufletul raţiunii. Dar sufletul raţiunii din incarnarea următoare lucrează iar, în mod independent, în această incarnare, şi e o mare deosebire între cazul în care omul a comis acea greşeală într-o viaţă anterioară şi acela în care a comis-o în viaţa prezentă. Dacă a comis-o într-o incarnare anterioară, acum are o deficienţă în corpul său eteric. El e mai adânc înrădăcinat, fiindcă acum nu-şi are sediul în sufletul raţiunii, ci în corpul eteric. Dar ceea ce omul a cucerit în planul fizic sub formă de capacităţi intelectuale

influenţează numai sufletul raţiunii, nu influenţează activitatea desfăşurată de sufletul raţiunii în trecut, care acum a fost integrată deja corpului eteric. De aceea se poate întâmpla ca forţele sufletului raţiunii, aşa cum ne întâmpină ele azi, să lucreze cu o logică intactă, astfel încât fiinţa interioară a omului să fie absolut intactă, dar, din cauză că sufletul raţiunii interacţionează cu partea bolnavă a corpului eteric, acest corp să facă, într-o anumită privinţă, o eroare. Şi atunci putem acţiona, cu argumentele care pot fi găsite în planul fizic, asupra sufletului raţiunii, dar nu putem influenţa în mod direct corpul eteric. Din acest motiv, nu veţi realiza nimic prin logică, pe calea convingerii, cum nu veţi realiza nimic prin logică dacă aşezaţi un om în faţa unei oglinzi convexe, astfel încât el să-şi vadă imaginea schimonosită, şi veţi încerca să-l convingeţi apoi că nu are dreptate când îşi vede imaginea. Deci nu depinde de om dacă înţelege un lucru în mod greşit, maladiv, fiindcă logica sa, sănătoasă în rest, nu e oglindită în mod corespunzător de către corpul său eteric.

Purtăm adeseori în noi, în organizarea mai adâncă a fiinţei noastre, efectul karmic al unor incarnări anterioare. Şi se poate spune că într-o anumită parte a acelei organizări - în cazul nostru, în corpul eteric - există o deficienţă. Vedem ce rău am făcut, lăsând să apară în noi, sub influenţa luciferică, într-o incarnare anterioară, un lucru pe care l-am transformat apoi. În perioada dintre moarte şi o nouă naştere ceva interior se transformă în ceva exterior, şi atunci Ahriman acţionează împotriva noastră din propriul nostru corp eteric. Arhiman e atras, aş zice, spre corpul nostru eteric, de către Lucifer. Greşeala mai veche a fost de natură luciferică, dar ceea ce a fost transformat este de aşa natură, încât am putea spune că ne-o plăteşte Ahriman, în incarnarea următoare. Apoi se pune problema ca omul să elimine din fiinţa sa deficienţa existentă în corpul său eteric. Şi acest lucru e posibil numai dacă se intervine în organizarea sa mai profund decât este posibil într-o incarnare prin mijloacele obişnuite ale raţiunii exterioare.

Celui care trece printr-o asemenea experienţă, ajungând, într-o anumită incarnare, să aibă mania persecuţiei, când va trece din nou prin poarta morţii îi vor apărea toate lucrurile pe care le-a făcut din cauza deficienţei sale ahrimanice, şi le va vedea în întreaga lor absurditate. Iar aceasta va fi forţa care-l va vindeca în vederea următoarei sale incarnări. Fiindcă un asemenea om nu poate fi vindecat decât dacă vede în lumea exterioară consecinţele absurde ale faptelor săvârşite de el sub influenţa simptomelor respective. Cu aceasta v-am spus deja ce avem de făcut în sensul unei asemenea vindecări. Dacă un om are asemenea idei nebuneşti, nu-l veţi putea abate de la ele prin argumente logice. Nu veţi face decât să provocaţi cu atât mai mult spiritul său de contradicţie. Dar veţi avea succes, mai ales dacă asemenea simptome apar în tinereţe, punându-l pe omul respectiv în situaţii în care consecinţele simptomelor sale se dovedesc a fi nebuneşti, în faţa unor realităţi create de el, care se întorc asupra sa, ca realităţi evident absurde.

Puteţi da un ajutor în sensul vindecării şi dacă aţi ajuns în posesia adevărurilor ştiinţei spiritului într-un grad atât de înalt, încât ele au devenit un bun lăuntric al sufletului dumneavoastră. Dacă posedaţi asemenea adevăruri, înseamnă că le aveţi sub forma celei mai puternice credinţe, ceea ce înseamnă că întreaga dumneavoastră personalitate e un focar de radiaţie a adevărurilor ştiinţei spiritului. Cu aceste adevăruri, care pătrund ca un curent puternic în viaţa dintre naştere şi moarte şi o umplu, reprezentând, totuşi, ceva ce depăşeşte limitele acestei vieţi, fiind cunoştinţe din lumea suprasensibilă, puteti obţine efecte mai puternice decât prin adevărurile raţiunii exterioare. În timp ce prin argumente logice exterioare nu puteţi face nimic, dacă aplicati adevărurile ştiinţei spiritului şi dacă aveţi suficient timp şi ocazii, veţi putea transmite omului respectiv impulsuri, astfel încât veţi realiza într-o singură incarnare ceea ce, de obicei, se poate face, indirect, de la o incarnare la alta; veţi acţiona din sufletul raţiunii asupra corpului eteric. Adevărurile planului fizic nu sunt câtuşi de puţin în măsură să sară peste prăpastia dintre sufletul senzaţiei şi corpul astral, dintre sufletul raţiunii şi eorpul eteric, sau chiar dintre sufletul conştienţei şi corpul fizic. Veţi constata că, oricâtă înţelepciune referitoare la lumea senzorială ar putea să adune un om,

aceasta va avea o slabă legătură cu lumea sa afectivă, cu ceva ce putem numi îmbibarea corpului său astral cu impulsurile şi pasiunile corespunzătoare. De aceea, se întâmplă ca un om să fie un erudit, să aibă un mare tezaur de cunoştinţe teoretice referitoare la lucrurile lumii fizice, să îmbătrânească ca profesor universitar, dar să nu ajungă, în interiorul său, la o transformare a afectelor şi pasiunilor, care se manifestă în corpul astral. În fond, el poate să ştie enorm de multe lucruri despre lumea fizică şi să fie, totodată, un mare egoist, din cauză că şi-a însuşit în tinereţe asemenea impulsuri. Bineînţeles, în paralel cu aceasta poate să acţioneze o ştiinţă fizică exterioară şi o modelare a corpului astral şi a corpului eteric, dinăuntru în afară. Şi e posibil ca omul să asimileze multe adevăruri intelectuale, tot soiul de lucruri care pot fi asimilate ca forţe ale sufletului afectiv, în ceea ce priveşte planul fizic, dar nu poate să treacă peste prăpastia adâncă dintre sufletul raţiunii şi corpul eteric. Cu alte cuvinte, puteţi constata că deşi un om adună în el adevăruri exterioare, oricât de mult ar studia, rareori cele învăţate vor avea putere asupra forţelor formative ale trupului său.

În cazul unui om la care adevărurile acţionează în aşa fel încât iau în stăpânire întreaga sa existenţă, veţi vedea cum, în răstimp de zece ani, fizionomia lui se schimbă, veţi putea citi pe faţa lui cum s-a luptat în interiorul său cu anumite îndoieli. Sau puteţi vedea din gesturile sale că a devenit mai calm, pe baza unei hotărâri proprii. Ceea ce a făcut el se integrează forţelor formative ale organismului său, care e luat în stăpânire de aceste forţe transformate până în părţile cele mai subtile. Ceea ce omul îşi însuşeşte pe cale spirituală acţionează până la nivelul părţilor celor mai subtile ale organizării sale. Dacă ceea ce ia în stăpânire simţirea nu are legătură doar cu planul fizic, atunci după zece ani omul s-a schimbat. Dar schimbarea se face normal, aşa cum se formează şi se schimbă predispoziţiile în viaţa obişnuită. Se poate întâmpla ca, după zece ani, un om să aibă o altă expresie a feţei; dacă el nu sare însă peste prăpastie pe cale interioară, n-a fost vorba decât de nişte influenţe exterioare. Atunci ceea ce modelează omul n-a fost o forţă care-l ia în stăpânire din interior. Numai spiritualul; care se uneşte, în fiinţa noastră interioară, cu Eul cel mai lăuntric din noi, e în măsură să modifice forţele formative deja în viaţa dintre naştere şi moarte, dar această trecere, acest salt peste prăpastie are loc, cu siguranţă, în cadrul legii karmei, între moarte şi o nouă naştere. Dacă, de exemplu, ceea ce a trăit sufletul senzaţiei coboară în acele lumi prin care trecem în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, atunci aceste trăiri se fac simţite cu siguranţă în incarnarea următoare, drept forţe formative, modelatoare.

Am înteles cum colaborează Ahriman si Lucifer. Dar oare cum se realizează colaborarea lor atunci când, de exemplu, o influenţă luciferică nu are de trecut doar prăpastia dintre sufletul ratiunii şi corpul eteric, ci trebuie să parcurgă un drum mai lung?

Să presupunem că într-o anumită viaţă un om a ajuns să fie influenţat de Lucifer într-o măsură deosebit de mare. Într-un asemenea caz, omul respectiv a devenit, în întreaga sa fiinţă interioară, cu câteva trepte mai imperfect decât era înainte, iar în kamaloca acest lucru îi va apărea în modul cel mai pregnant, în aşa fel încât va fi nevoit să-şi spună că trebuie să depună un efort cu totul deosebit, pentru a compensa această imperfecţiune. Prin urmare, în noi se naşte o asemenea tendinţă, şi în incamarea următoare sau într-una din incarnările următoare ne plăsmuim organismul în aşa fel încât acesta să aibă tendinţa de a realiza compensarea trăirilor din trecut. Dar să presupunem că ceea ce a declanşat influenia luciferică a fost un factor exterior, o poftă exterioară, de exemplu. În acest caz, Lucifer şi-a exercitat din nou influenţa. Acel factor exterior n-ar fi putut avea influenţă asupra noastră, dacă în noi n-ar fi acţionat Lucifer. Prin urmare, în interiorul nostru există tendinţa de a compensa ceea ce a făcut influenţa luciferică.

Am văzut însă că influenţa luciferică dintr-o incarnare mobilizează, într-o incarnare ulterioară, influenţa ahrimanică, o face să acţioneze, aşa că amândoi, Lucifer şi Ahriman, se află într-o perfectă relaţie de colaborare. Influenţa luciferică ni se arată în conştienţă, cu alte cuvinte, noi mai putem ajunge, cu conştienţa noastră, de bine-de rău, în corpul nostru astral.

Am spus că dacă devenim conştienţi de faptul că avem dureri aceasta se datorează influenţei luciferice. Dar noi nu putem coborî în acele regiuni pe care le-am putea desemna drept conştienţa corpului nostru eteric şi a corpului nostru fizic. Ce-i drept, şi în somnul fără vise noi avem o conştienţă, dar o conştienţă atât de atenuată, încât în viaţa obişnuită omul nu ştie absolut nimic despre această conştienţă. Asta nu înseamnă că noi nu facem nimic în această stare de conştienţă. O asemenea conştienţă posedă, de exemplu, planta, care e formată doar dintr-un corp fizic şi un corp eteric. Planta trăieşte într-o stare de somn continuu, fără vise. Conştienţa umană a corpului fizic şi a corpului eteric există şi în starea de veghe diurnă. Totuşi, noi nu putem coborî până la nivelul ei. Această conştienţă poate săvârşi diferite fapte; în timpul somnului noi avem diverse acţiuni somnambulice, despre care nu ştim absolut nimic. Conştienţa somnului fără vise e cea care realizează aceste acţiuni. Conştienţa obişnuită a Eului şi conştienţa astrală nu pot coborî până acolo unde sunt săvârşite, de exemplu, faptele somnambulului.

Totuşi, nu trebuie să credem că deoarece în timpul zilei trăim în conştienta Eului şi în conştienta astrală în noi nu trăiesc si celelalte feluri de conştienţă. Numai că nu ştim nimic despre existenţa lor. Să presupunem însă că, printr-o influenţă luciferică dintr-o incarnare anterioară am pus în mişcare o puternică influenţă ahrimanică; influenţa ahrimanică nu va putea să acţioneze asupra conştienţei noastre obişnuite. Ea va lua însă în stăpânire acea conştienţă care-şi are sediul în corpul nostru eteric şi atunci această conştienţă nu va determina doar o anumită organizare a acestui corp, ci ne va împinge chiar la fapte care se vor manifesta în aşa fel, încât conştienia corpului eteric ne va spune că putem elimina răul pe care l-a făcut în noi influenţa lui Lucifer, căreia omul i-a căzut pradă în incarnarea sa anterioară, şi o poate elimina dacă săvârşeşte o faptă diametral opusă greşelii luciferice pe care a comis-o înainte.

Să presupunem că, din cauza unei influenţe luciferice, am ajuns să trecem de la o atitudine religioasă ori de la tendinţa de a căuta spiritualul, pe care o aveam înainte, la un punct de vedere făcând saltul spre senzualitate. O asemenea schimbare de atitudine mobilizează influenţa ahrimanică în aşa fel, încât ea va provoca reacţia diametral opusă. Şi atunci se poate întâmpla ca omul respectiv, trecând prin viaţă, să caute un punct în care să poată face iar un salt din lumea senzorială în cea spirituală. Atunci el a căzut în lumea senzorială; acum el vrea să se întoarcă, dintr-un salt, la viaţa spirituală. Conştienţa de suprafaţă nu observă acest lucru, dar misteriosul subconştient, care e înlănţuit de corpul fizic şi de corpul eteric, îl împinge acum pe om să caute un loc unde îl poate aştepta o furtună; în acel loc se află un stejar şi o bancă şi chiar acolo cade trăsnetul. Deci subconştientul l-a condus pe om spre împlinirea faptei dintr-o incarnare anterioară. Aici avem fenomenul invers. Aşa înţelegem un efect apărut, într-o viaţă anterioară, sub influenţa lui Lucifer, şi, ca urmare a sa, o influenţă exercitată de Ahriman în viaţa actuală. Ahriman trebuie să coacţioneze şi el pentru ca noi să diminuăm conştienţa superioară întratât, încât întreaga noastră fiinţă să asculte numai de conştienţa corpului eteric sau a corpului fizic.

În acest mod putem înţelege multe lucruri care se întâmplă şi în alte situaţii din viaţă. Dar dacă, de exemplu, cineva ajunge să moară ori să fie grav rănit, noi nu avem voie să ne explicăm un asemenea caz în mod similar; acest lucru ar însemna să concepem karma într-un mod foarte îngust. Există, într-adevăr, unele orientări, chiar şi în cadrul mişcării noastre teosofice, care concep karma într-un mod foarte îngust; unii oameni cred că prin karma ei posedă ceva care-i conduce spre un punct de vedere superior, pe care însă nu-l cunosc cu adevărat. Ei concep karma în aşa fel încât, dacă ar avea dreptate, întreaga ordine a lumii ar trebui să fie reglată, pentru fiecare om în parte, ca să poată sluji desfăşurării armonioase şi echilibrării personalităţii; cu alte cuvinte, într-o viaţă împrejurările ar trebui să fie reglate în aşa fel încât să fie creată compensaţia pentru ceea ce a luat naştere într-o viaţă anterioară. Dar acest punct de vedere nu poate rezista în faţa realităţii. Ce s-ar întâmpla dacă în viaţa unui om ar surveni o nenorocire, iar un altul i-ar spune că este vorba de karma sa, de efectul karmic ce

vine dintr-o viaţă anterioară, că e consecinţa vinei cu care s-a împovărat atunci. Dacă omului respectiv i se întâmplă însă ceva pozitiv, celălalt i-ar spune că aceasta este consecinţa unei fapte bune, pe care a săvârşit-o în altă viaţă. Pentru ca o asemenea apreciere să aibă o valoare reală, cel care vorbeşte astfel ar trebui să vadă ce anume s-a petrecut în acea viaţă anterioară, despre care afirmă că a produs efectul respectiv. Dacă el s-ar transpune în viaţa anterioară a celui cu care stă de vorbă, ar vedea evenimentele care provin din acea viaţă şi ar trebui să-şi îndrepte privirile spre incarnarea următoare, pentru a observa efectele. Dar de aici decurge pentru noi, în mod logic, faptul că în fiecare incarnare au loc lucruri care constituie evenimente prime, deci fără antecedente, în viaţa fiecărui om, aşa cum se derulează ea de la o viaţă la alta, şi acestea îşi vor avea compensaţia karmică în viaţa următoare. Când, în viaţa următoare, vedem efectele ne putem îndrepta privirile spre cauzele lor. Dar dacă are loc o nenorocire şi, orice mijloace am aplica, nu putem găsi nici o cauză în viaţa anterioară, înseamnă că de-abia o viaţă de mai târziu va aduce compensaţia. Karma nu este soartă oarbă (fatum!). Din fiecare viaţă e transferat ceva în viaţa următoare.

Dacă înţelegem acest lucru, vom considera că e normal ca omul să poată întâlni în viaţa lui, într-un mod plin de sens, evenimente noi. Să ne gândim la faptul că marile evenimente din evoluţia omenirii pot avea loc numai pentru că anumite persoane devin purtătoarele lor. Anumiti oameni trebuie să-şi asume într-un anumit moment intenţiile evoluţiei. Imaginaţi-vă cum s-ar fi desfăşurat evoluţia din Evul Mediu, dacă la un moment dat n-ar fi intervenit Carol cel Mare, ori cum ar fi evoluat viaţa spirituală din Antichitate, dacă n-ar fi apărut Aristotel. Dacă vreţi să înţelegeţi felul cum are loc evoluţia omenirii, trebuie să vi-l imaginaţi pe Aristotel activând în epoca în care a trăit; fără el multe ar fi fost altfel, mai târziu. Personalităti cum sunt Carol cel Mare, Aristotel, Luther ş.a.m.d. au trebuit să trăiască în epoca respectivă nu pentru ei, ci pentru evoluţia lumii. Destinele lor personale sunt însă strâns împletite cu ceea ce se întâmplă în lume. Putem spune oare, din acest motiv, că ceea ce ei realizează are vreo legătură cu meritele pe care şi le-au câştigat în trecut?

Să luăm cazul lui Luther. Nimic din ceea ce el a trăit şi suferit nu poate fi înscris în cartea conturilor sale karmice; trebuie să fie clar că ceea ce urmează să aibă loc într-un anumit moment din evoluţia omenirii se întâmplă datorită faptului că există anumite individualităţi. Aceste individualităţi trebuie să coboare pe Pământ din lumea spirituală, fără să se ia în considerare dacă ele însele au ajuns sau nu destul de departe în evoluţia lor, fiindcă au o anumită misiune în evoluţia omenirii. Şi s-ar putea să fie necesar ca o cale karmică să fie întreruptă înainte de vreme sau prelungită, pentru ca personalitatea respectivă să apară într-un anumit moment. Unor asemenea persoane le sunt date destine care nu trebuie să aibă nimic comun cu karma lor anterioară. Dar dacă un om a păşit în viaţă în acest fel, şi dacă a făcut ceea ce trebuia între naştere şi moarte, de aici apar cauze karmice. Pe cât este de adevărat că Luther a apărut pentru scopuri legate de evoluţia omenirii şi că el poate îndura elemente ale.destinului care nu au nimic comun cu karma lui anterioară, tot pe atât de adevărat este că ceea ce face el acum va influenţa, la rândul său, karma sa viitoare. Karma este o lege generală şi fiecare trebuie să trăiască în cadrul ei. Totuşi, nu avem voie s-o analizăm privind doar spre incarnările trecute, ci trebuie să privim şi spre viitor. De pe această poziţie putem spune că de-abia o viaţă ulterioară şi incarnările anterioare pot justifica faptul că ni s-au întâmplat şi lucruri care nu se aflau pe linia karmei noastre.

Să analizăm cazul următor, care s-a petrecut în realitate: într-o catastrofă naturală şi-au găsit moartea mai multe suflete. Nu trebuie să credem că aceşti oameni au murit pentru că aşa cerea karma lor; ar fi o presupunere foarte ieftină. Asemenea lucruri nu pot fi explicate prin faptele rele cu care oamenii s-au încărcat. Există un caz verificat: mai mulţi oameni care şi-au pierdut viaţa din cauza unei catastrofe naturale, mai târziu, într-o altă existenţă, s-au simţit uniţi şi puternici datorită acestui destin comun, în aşa fel încât au putut întreprinde ceva împreună. Acea catastrofă a constituit cauza care i-a dezobişnuit să fie ataşaţi exclusiv de materie, astfel încât au adus cu ei, într-o viaţă viitoare, un mod de a gândi care i-a condus

spre spiritual.

Ce s-a petrecut de fapt? Dacă ne întoarcem la viaţa anterioară, constatăm că a avut loc, ca eveniment deosebit, moartea în comun a acelor oameni, cauzată de un cutremur. În momentul cutremurului, în faţa sufletelor lor a apărut cu o mare intensitate lipsa de valoare a bunurilor materiale şi, datorită acestui fapt, în ei s-a dezvoltat tendinţa de a căuta spiritualul. Iată cum aceşti oameni, care aveau de adus omenirii ceva de natură spirituală, au fost pregătiţi în acest scop pe o asemenea cale, care ne demonstrează înţelepciunea evoluţiei; este un caz care a fost cercetat prin metoda ştiinţei spiritului şi care a avut loc în realitate. În felul acesta vedem intrând în viaţa umană evenimente primare; moartea unui om sau a unui număr mai mare de oameni, provocată de o catastrofă naturală sau de un accident, nu trebuie explicată printr-o vină de care el s-a încărcat în trecut, fiindcă un asemenea eveniment poate să aibă loc, devenind o cauză primară, a cărei compensare se produce de-abia în viaţa următoare.

Dar mai sunt posibile şi alte situaţii. Se poate întâmpla ca, timp de două sau trei incarnări succesive, un om să fie nevoit să-si încheie viata. Acest lucru se poate întâmpla din cauză că individualitatea respectivă are misiunea de a aduce omenirii ceva ce nu poate fi realizat decât dacă omul trăieşte în lumea fizică, sensibilă, cu forţele unui trup pe cale de a se plămădi. Nu e totuna dacă cineva trăieşte într-un trup care se dezvoltă până la 35 de ani sau într-un trup ajuns la o vârstă mai înaintată. Până la 35 de ani omul îşi transmite forţa în corporalitate, aşa că el dezvoltă forţă dinăuntru în afară. Apoi însă, pe la 35 de ani, omul nu mai face progrese în evoluţia sa decât în plan interior şi trebuie să lupte în permanenţă, cu forţele sale de viaţă, împotriva forţelor exterioare. Aceste două jumătăţi ale vieţii sunt total diferite, dacă avem în vedere organizarea interioară. Să presupunem că e nevoie, conform cu înţelepciunea evoluţiei, de oameni care pot prospera doar dacă nu sunt nevoiţi să lupte împotriva a ceea ce ni se opune de obicei în a doua jumătate a vieţii; atunci se poate întâmpla ca firul vieţii acestor incarnări să se rupă de timpuriu. Asemenea cazuri există. Şi noi înşine am atras atenţia, cu ocazia întâlnirilor noastre, *asupra unei individualităţi care a apărut, în mod succesiv, drept mare profet, drept pictor important şi drept poet* (Nota 11) şi care şi-a încheiat de fiecare dată viaţa printr-o moarte prematură, din cauză că ceea ce această individualitate avea de realizat în cursul celor trei incarnări era posibil numai prin faptul că incarnările sale au fost întrerupte înainte de trecerea în a doua jumătate a vieţii. Acesta este modul specific în care karma umană individuală se împleteşte cu karma generală a omenirii.

Putem să scrutăm şi mai adânc şi să căutăm în karma generală a omenirii anumite cauze karmice care-şi arată efectele în alte epoci, mai târzii; omul individual trebuie să se vadă iar situat în karma omenirii. Dacă studiem evoluţia postatlanteană, avem la mijloc epoca greco-latină, precedată de epoca egipteano-caldeană, şi urmată de epoca noastră, a cincea epocă de cultură. După epoca noastră va urma o a şasea şi o a şaptea epocă de cultură. Şi cu alte ocazii am arătat că, dintr-un anumit punct de vedere, are loc o mişcare în cerc a diferitelor civilizaţii, astfel încât civilizaţia greco-latină este ceva de sine stătător, dar epoca egipteano-caldeană este reluată în epoca noastră. Am subliniat, în cadrul acestui ciclu de conferinţe, că astronomul Kepler a trăit în epoca noastră, că în trecut aceeaşi individualitate a trăit într-un trup de egiptean, şi că, în acea epocă, a avut ocazia să-şi înalţe privirile, sub îndrumarea unui preot egitpean, spre bolta cerească, în aşa fel încât tainele astrelor i-au fost dezvăluite, aş zice, de sus. Această individualitate a scos din nou la lumina zilei toate acestea în incarnarea trăită sub numele de Kepler, şi a fost aşezată în punctul în care epoca a cincea o repetă, într-un anumit mod, pe a treia.

Dar să mergem mai departe. De pe poziţiile ştiinţei spiritului se poate afirma că cei mai mulţi oameni privesc evoluţia lumii şi viaţa umană ca nişte orbi. Aceste corespondenţe, aceste repetări, această viaţă, sub formă de cicluri, ar putea fi urmărite până în cele mai mici amănunte. Dacă luăm ca punct de reper un anumit moment din evoluţia omenirii, anul 747 î.Hr., el reprezintă un fel de punct zero, iar ceea ce se situează înainte şi după acest moment

se află, într-un anumit mod, într-un raport de oglindire. Ne putem întoarce până într-o epocă a evoluţiei egiptene şi vom găsi acolo legi după care se desfăşurau ceremoniile şi unele ritualuri, care le apăreau oamenilor drept „porunci ale zeilor". Şi chiar aşa era. Erau nişte porunci care cereau, de exemplu, ca un egiptean să efectueze în timpul zilei un număr de spălări, reglementate prin uzanţe şi pescripţii rituale speciale. Şi i se spunea egipteanului că el nu poate trăi aşa cum vor zeii decât dacă în anumite zile se îmbăiază de un număr de ori. Aceasta era o poruncă a zeilor, care se manifesta prin diverse culte. Ajungem apoi într-o perioadă intermediară, mai puţin axată pe curăţenie, iar în epoca noastră întâlnim din nou măsuri de igienă prescrise omenirii din motive materialiste şi vedem cum se repetă ceva care, în vechiul Egipt, la un moment dat, a dispărut. Împlinirea, în cadrul karmei generale, a evenimentelor din trecut se prezintă într-un mod foarte ciudat. Dar cadrul general e mereu altul. În incarnarea sa egipteană, Kepler avea privirile îndreptate spre cerul înstelat; şi ceea ce această individualitate a văzut acolo s-a întipărit în marile adevăruri spirituale ale astrologiei egiptene. Când s-a reincarnat, într-o epocă a cărei sarcină era aceea de a dezvolta materialismul, aceeaşi individualitate a înscris aceste realităţi - într-un mod corespunzător epocii noastre - sub forma celor trei legi ale lui Kepler, de nuanţă materialistă. În vechiul Egipt, legile curăţeniei erau „revelate de Dumnezeu". Egipteanul credea că îşi îndeplineşte datoria faţă de omenire numai dacă se îngrijeşte de curăţenia sa cu o pendaterie deosebită. Acest lucru iese din nou la suprafaţă, numai că sub influenţa unor gânduri absolut materialiste. Omul actual nu se gândeşte că el slujeşte zeilor prin faptul că respectă asemenea prescripţii, ci crede că o face pentru binele său. Oricum, ceea ce a existat cândva iese din nou la lumina zilei.

În lume, într-un anumit sens, totul se împlineşte în mod ciclic. Vă daţi seama că lucrurile pe care le-am spus data trecută nu sunt chiar atât de simple cum suntem înclinaţi să credem. Oamenii n-au fost în stare, într-o anumită epocă, să ia măsuri împotriva epidemiilor, deoarece acestea fuseseră prevăzute în înţeleptul plan general al lumii, pentru a li se oferi sufletelor umane ocazia de a compensa răul provocat de influenţa ahrimanică si de anumite influente luciferice mai vechi. Dacă azi sunt create alte condiţii, şi acest lucru e supus anumitor legi karmice. Iată de ce nu avem voie să tratăm cu superficialitate asemenea probleme.

Am spus că dacă omul caută ocazia de a se infecta, de a contracta o boală epidemică, să zicem, avem de-a face cu reacţia necesară împotriva unei cauze karmice din trecut. Ne este îngăduit atunci să luăm măsuri de igiennă etc.?

E o întrebare profundă, şi trebuie să adunăm mai întâi materialul necesar, ca să-i putem găsi un răspuns. Trebuie să ne fie clar că acolo unde, pe parcursul unor perioade de timp mai lungi, conlucrează simultan principiul luciferic şi principiul ahrimanic, sau acolo unde ele acţionează unul împotriva celuilalt, în viaţa umană apar anumite complicaţii. Aceste complicaţii se întâlnesc în cele mai diverse cazuri, în modurile cele mai diferite, astfel încât nu vom întâlni două cazuri la fel. Dacă analizăm cum au colaborat Lucifer şi Ahriman, vom găsi un fir călăuzitor, care ne va ajuta să ne orientăm. Trebuie să facem însă o distincţie foarte clară între omul interior si omul exterior. Azi am văzut care este deosebirea între ceea ce acţionează în sufletul raţiunii şi ceea ce se manifestă în corpul eteric, ca efect al sufletului raţiunii. Noi trebuie să urmărim firul neîntrerupt, progresiv, al acţiunilor karmei, şi avem posibilitatea să acţionăm, la rândul nostru, prin influenţe karmice corespunzătoare, asupra fiinţei interioare, în aşa fel încât fiinţa interioară să pregătească pentru viitor o altă compensaţie karmică. Şi atunci există posibilitatea ca într-o viaţă anterioară un om să fi trecut prin tot felul de sentimente, senzaţii etc., care l-au împins la neiubire faţă de semenii lui. Să ne imaginăm, de exemplu, că el a trecut prin anumite evenimente care l-au făcut ca, prin acţiunea karmei, să asimileze neiubirea. Este posibil ca noi, urmând o linie descendentă, să producem răul, să parcurgem, mai întâi, o traiectorie descendentă, spre a face să se dezvolte forţa de tensionare în sens opus şi a urca apoi din nou. Să presupunem, deci, că, dăruindu-se anumitor influenţe, un om înclină spre neiubire; în acest caz, într-o viaţă

ulterioară neiubirea va apărea ca efect karmic şi va forma, în organizarea sa, anumite forţe interioare. Acum putem face două lucruri, în mod inconştient; căci civilizaţia noastră încă n-a ajuns atât de departe încât să facă asemenea lucruri în mod conştient. În cazul unui asemenea om va trebui să luăm măsuri pentru ca acele însuşiri din organizarea sa care provin din neiubire să fie eliminate. Putem recurge la un mijloc de combatere a acelei influenţe din organizarea exterioară care s-a manifestat drept neiubire; totuşi nici acum n-am alungat din suflet întreaga neiubire, ci am eliminat doar organul exterior al neiubirii. Fiindcă dacă nu mai întreprindem şi altceva am făcut treaba pe jumătate, sau poate că n-am făcut absolut nimic. Poate că l-am ajutat pe omul respectiv din punct de vedere fizic-exterior, dar din punct de vedere sufletesc nu l-am ajutat. Din cauză că, în corporalitatea exterioară, am înlăturat organul de producere a neiubirii, acum el nu poate să-şi manifeste neiubirea; trebuie s-o păstreze în organizarea sa interioară pentru o incarnare viitoare.

Să presupunem că, din cauza lipsei de iubire faţă de semeni, un întreg grup de oameni s-ar fi simţit îndemnat să asimileze anumite substanţe infecţioase, spre a cădea pradă unei epidemii. Şi să mai presupunem că suntem în stare să luăm măsuri împotriva epidemiei. Într-un asemenea caz, noi am opri corporalitatea exterioară să manifeste neiubire, dar prin aceasta n-am elimina încă înclinatia interioară spre neiubire. Să ne imaginăm că, eliminând organul exterior al neiubirii, ne asumăm îndatorirea de a acţiona asupra sufletului în aşa fel încât să-l scăpăm de predispoziţia spre neiubire. Organul neiubirii e ucis în sensul cel mai propriu al cuvântului - în sens corporal exterior - prin vaccinarea împotriva variolei . Ştiinţa spiritului ne spune că variola a apărut într-o epocă în care exista tendinţa generală de a dezvolta într-o măsură foarte largă egoismul, neiubirea. Atunci a apărut variola şi în organizarea exterioară; aşa stau lucrurile. În teosofie avem datoria de a spune doar adevărul.

Putem înţelege acum de ce vaccinul împotriva variolei a apărut în epoca noastră. Dar mai putem înţelege şi altceva, şi anume faptul că cele mai bune dintre spiritele epocii noastre manifestă repulsie faţă de vaccinare. Această repulsie corespunde unui aspect interior, este partea exterioară a ceva interior. Dacă ucidem organul, avem şi îndatorirea, ca revers al acestei intervenţii, să modelăm la omul respectiv şi caracterul său materialist, printr-o educaţie spirituală corespunzătoare. Acesta ar trebui să fie reversul. Altfel nu facem treaba decât pe jumătate. Nu facem decât o treabă al cărei revers va trebui să-l creeze omul însuşi, într-una din incarnările sale viitoare, în cazul în care în el există otrava variolei, şi a eliminat acea însusire care ne face să căutăm o îmbolnăvire de variolă. Dacă am eliminat receptivitatea la variolă, am avut în vedere numai latura exterioară a activităţii bazate pe legea karmei. Dacă, pe de altă parte, luăm măsuri de igienă, avem datoria de a da ceva şi sufletului acelui om a cărui organizare am modificat-o. Vaccinul nu va dăuna nici unui om care, după vaccinare, primeşte, mai târziu, în viaţă o educaţie spirituală. Dar facem balanţa să se încline prea mult, dacă avem în vedere numai unul dintre aspecte, iar celuilalt nu-i acordăm nici o importanţă. Acest lucru îl simt oamenii care spun că acolo unde se merge prea departe cu măsurile de igienă sunt cultivate doar naturile slabe. O asemenea părere este, desigur, neîntemeiată; este important să nu ne asumăm una dintre sarcini fără cealaltă.

Ajungem astfel la o lege importantă a evoluţiei omenirii, care acţionează în aşa fel încât întotdeauna o realitate exterioară şi una interioară să se menţină în echilibru şi care nu ne dă voie să avem în vedere doar unul din aspecte, neglijându-l pe celălalt.Am spus multe lucruri până acum, dar nu ne-am pus întrebarea cum se raportează igiena şi karma una la cealaltă. Răspunsul la această întrebare ne introduce şi mai adânc în problema karmei.

Vom vedea în continuare că între naştere şi moartea omului există legături karmice, că oamenii pot influenţa viaţa semenilor săi şi, vom înţelege cum pot să fie compatibile între ele voinţa liberă a omului şi karma.

CONFERINŢA a IX-a

Efectul karmic al trăirilor avute ca bărbat si ca femeie. Moartea şi naşterea în raport cu karma

Hamburg, 26 mai 1910

Am subliniat în repetate rânduri, nu vom putea decât să schiţăm în câteva linii marile legităţi karmice, spre a da câteva sugestii în acest domeniu inepuizabil. Dacă reflectaţi la tot ce am discutat în cursul ultimelor zile, nu veţi mai găsi atât de ciudată ideea că omul e împins cu tot dinadinsul, din străfundul anumitor straturi ale conştienţei sale, să caute şi în lume exterioară efectele compensatoare pentru cauzele karmce pe care le-a integrat el însuşi fiinţei sale. Un om poate fi îndemnat de-a dreptul, să se deplaseze într-un loc unde, de exemplu, poate să se infecteze, spre a găsi în această infecţie efectele compensatoare pentru o cauză karmică pe care a integrat-o cândva fiinţei sale; el poate fi împins chiar spre accidente mortale, căutând să realizeze printr-o asemenea trăire o anumită compensaţie.

Dar cum se derulează karma, dacă prin anumite măsuri ajungem în situaţia de a împiedica un om să caute o asemenea compensaţie?

Să presupunem că, prin diferite măsuri igienico-sanitare acţionăm în aşa fel, încât anumite cauze, anumite lucruri, spre care omul înclină, în virtutea condiţionărilor sale karmice, pur şi simplu nu pot să existe. Să ne imaginăm că, prin diferite măsuri de igienă, reuşim să combatem unii agenţi patogeni dintr-un anumit domeniu. Am arătat deja că în nici un caz omul nu poate lua asemenea măsuri după bunul său plac. Am văzut că, de exemplu, într-o anumită epocă, apare predispozitia de a se emite legi referitoare la curăţenie, din simplul motiv că această tendinţă, care dispăruse între timp, revine în cursul repetării în sens invers a evoluţiei. Am văzut, de asemenea, că marilor legi ale karmei le este inerent faptul că, la un moment dat, omul să ia o măsură sau alta. Înţelegem şi faptul ca omul n-a luat asemenea măsuri, din cauză că, într-o epocă mai veche, omenirea a avut nevoie de epidemii, care azi vor fi eradicate prin măsurile igienico-sanitare. În ceea ce priveşte marile măsuri care se iau pentru organizarea vieţii, evoluţia omenirii e supusă unor legi absolut precise şi, înainte ca un lucru să poată avea importanţă şi să poată fi de folos pentru întreaga evoluţie a omenirii, nu apare posibilitatea de a se lua asemenea măsuri. Asemenea măsuri nu izvorăse din viaţa deplin conştientă, ratională, intelectuală pe care omul o duce între naştere şi moarte, ci din spiritul general al omenirii. Gândiţi-vă numai la faptul că o invenţie sau o descoperire apare de-abia când omenirea e cu adevărat matură pentru a o valorifica. O privire sumară asupra evoluţiei omenirii pe Pământ vă poate revela multe lucruri.

Strămoşii noştri - adică propriile noastre suflete - au trăit în trupuri care aveau o cu totul altă formă decât trupurile noastre de azi, pe vechiul continent Atlantida, apoi acest continent s-a scufundat şi măsurile de organizare a vieţii pe care le luăm noi astăzi s-au dezvoltat în cadrul continentelor actuale. Şi de-abia într-o anumită epocă locuitorii uneia dintre emisferele care s-au ivit din valurile oceanului au fost conduşi spre locuitorii celeilalte emisfere. Doar de curând, într-un trecut nu prea îndepărtat, popoarele Europei au ajuns din nou în regiunile care se separaseră de cealaltă parte a continentului atlantean. Toate aceestea sunt supuse unor legi cu adevărat importante. Iar descoperirea unui lucru ori măsurile care sunt luate şi care dau posibilitatea de a se interveni în karma, într-o privinţă oarecare, nu depind de părerea sau de voinţa arbitrară a oamenilor; asemenea lucruri se întâmplă când trebuie. Făcând abstracţie de toate acestea, dacă noi înlăturăm anumite cauze care ar fi existat fără intervenţia noastră şi care, în virtutea condiţionărilor karmice, ar fi avut tendinţa să atingă anumiţi oameni, prin aceasta noi influenţăm karma acelor oameni. Dar nu înseamnă că, influenţând-o, o înlăturăm complet, ci doar că o îndreptăm într-o altă direcţie.

Să ne imaginăm, deci, cazul în care, din cauza împletirii karmice a destinelor lor mai mulţi oameni ar fi împinşi să asimileze anumite influenţe, care ar constitui o compensare karmică. Dar aceste influente sau situaţii au fost înlăturate prin diferite măsuri igienico-sanitare şi oamenii respectivi nu le mai pot căuta. Nu înseamnă însă că ei au fost eliberaţi de ceea ce fiinţa lor cere ca efect karmic; ei vor simţi nevoia de a căuta alte efecte. Omul nu scapă de karma sa. Asemenea măsuri nu-l scutesc de ceea ce el ar fi trebuit să facă, dacă ele n-ar fi intervenit.

Reiese de aici că pentru o compensaţie karmică pe care suntem în stare s-o înlăturăm într-o direcţie apare necesitatea unei alte compensaţii, într-o altă direcţie. Când înlăturăm unele influenţe noi nu facem decât să creăm necesitatea de a căuta alte ocazii şi influenţe. Să presupunem că multe epidemii, multe îmbolnăviri ale unei întregi colectivităţi pot fi explicate, pur şi simplu, prin faptul că oamenii care caută aceste boli vor să înlăture ceea ce au dezvoltat în ei pe cale karmică, de exemplu, în cazul epidemiei de variolă, organele neiubirii. Chiar dacă am reuşi să înlăturăm aceste organe, cauza lipsei de iubire ar continua să existe, iar sufletele respective ar trebui să caute compensaţia corespunzătoare pe o altă cale, într-o altă incarnare. Putem înţelege ce se întâmplă într-un asemenea caz, dacă atragem atenţia asupra unui lucru la care ne vom referi în continuare.

În epoca actuală sunt înlăturate multe influenţe şi cauze care, dacă nu s-ar proceda astfel, ar trebui să fie căutate, spre a se compensa anumite greşeli karmice cu care omenirea s-a încărcat în epocile mai vechi. Dar prin aceasta noi nu facem decât să înlăturăm posibilitatea ca omul să fie expus unor influenţe exterioare, facem ca viaţa lui exterioară să devină mai plăcută şi, de asemenea, mai sănătoasă. Dar în acest fel creăm necesitatea ca omul respectiv să caute pe o altă cale compensaţia karmică pe care ar fi obţinut-o prin acea boală. Prin urmare, sufletele care sunt salvate azi din punctul de vedere al sănătăţii pe o asemenea cale sunt condamnate să caute compensaţia karmică respectivă într-un alt mod. Şi dumneavoastră va trebui s-o căutaţi, în numeroasele cazuri descrise. Prin faptul că acestor oameni li se oferă, printr-o viaţă mai sănătoasă, o mai mare comoditate fizică, prin faptul că viaţa fizică devine mai uşoară, datorită măsurilor igienico-sanitare, sufletul e influenţat în direcţia opusă; el va simţi din ce în ce mai mult un anumit gol, o nemulţumire, o neîmplinire. Şi dacă s-ar continua tot aşa, dacă viaţa exterioară ar deveni din ce în ce mai plăcută, mai sănătoasă, conform cu reprezentările generale din sfera vieţii pur materialiste, asemenea suflete ar simţi din ce în ce mai puţin imboldul de a progresa în interiorul lor. Într-un anumit sens, în paralel cu această viaţă mai tihnită s-ar desfăşura procesul unei pustiiri a sufletelor.

Cel care observă viaţa mai exact, poate remarca unele aspecte ale acestei situaţii în epoca actuală. Poate că în nici o altă epocă n-au existat atâţi oameni care trăiesc în condiţii exterioare foarte plăcute, dar umblă prin lume cu suflete pustii, fără nici o preocupare. Ei aleargă de la o senzaţie la alta; apoi, dacă situaţia financiară le-o permite, călătoresc dintr-un oraş în altul, căutând ceva, sau, dacă sunt nevoiţi să rămână mereu în oraşul lor, trec în fiecare seară de la o distracţie la alta. Dar sufletul le rămâne pustiu şi gol, şi în cele din urmă nu mai ştiu nici ei ce să caute în lume. O viaţă dusă în condiţii pur exterioare, plăcute din punct de vedere fizic, dă naştere tendinţei de a nu te gândi decât la realităţile fizice. Dacă tendinţa oamenilor de a se ocupa doar de realităţile fizice n-ar exista de atâta timp, nici înclinaţia spre materialismul teoretic n-ar fi devenit atât de puternică, aşa cum se întâmplă în epoca noastră. Aşa că sufletele devin tot mai suferinde, în timp ce viaţa exterioară e mai sănătoasă.

Teosoful are cel mai putin motive să se plângă de aşa ceva, fiindcă teosofia ne oferă posibilitatea de a înţelege lucrurile şi, totodată, de a vedea unde se află compensaţia. Sufletele pot să rămână pustii numai până la un anumit punct; apoi, în virtutea propriei lor elasticităţi, ca să zic aşa, ele o iau în direcţia opusă, caută un conţinut înrudit cu străfundurile proprii şi îşi dau seama cât de mult au nevoie să ajungă la o conceppe teosofică despre lume.

Vedem astfel că ceea ce rezultă din concepţiile materialiste despre lume face într-adevăr mai uşoară viaţa în plan exterior, dând naştere însă unor dificultăţi ale vieţii interioare care-l fac pe om să caute, din cauza suferinţei, o concepţie spirituală despre lume. Concepţia spirituală despre lume care se oferă în zilele noastre sub numele de teosofie vine în întâmpinarea acelor suflete care nu-şi pot găsi mulţumirea în impresiile pe care este în măsură să le ofere viaţa exterioară, care poate fi, într-un fel, foarte plăcută. Sufletele vor căuta mereu lucruri noi, până când elasticitatea lor va acţiona atât de puternic din direcţia opusă, încât ele se vor uni cu ceea ce poate fi numit viaţă spirituală. Aşa că există o legătură între igienă şi speranţele de viitor ale conceptiei ştiinţei spiritului despre lume.

Puteţi observa deja, în mic, adevărul celor spuse mai înainte. Există azi suflete care adaugă preocupărilor exterioare o nouă preocupare, aceea de a se interesa de concepţia teosofică despre lume, suflete care îşi asimilează concepţia teosofică despre lume ca pe un conţinut senzaţional. Este un fenomen care apare în cazul oricărui curent din evoluţia omenirii: ceea ce are o semnificaţie interioară profundă devine şi preocupare la modă, care satisface setea de senzaţional. Dar sufletele cu adevărat pregătite pentru teosofie sunt acelea care ori se simt nesatisfăcute dc senzaţiile exterioare, ori şi-au dat seama că ştiinţa exterioară, cu toate strădaniile, nu e în stare să explice faptele reale. Acestea sunt sufletele pe care karma lor generală le-a pregătit în aşa fel, încât ele se pot uni în partea cea mai lăuntrică a vieţii lor sufleteşti cu teosofia. Ştiinţa spiritului face parte şi ea din karma generală a omenirii şi se va integra, ca atare, acesteia.

Astfel noi putem influenţa karma oamenilor, făcând-o să se îndrepte într-o direcţie sau alta, dar nu putem înlătura efectul care trebuie să se răsfrângă asupra lor. Spre om se întoarce, într-un fel sau altul, ceea ce şi-a pregătit el însuşi, în vieţile sale anterioare.

Putem sesiza cel mai bine felul înţelept în care acţionează karma în lume, dacă vom analiza un domeniu în care karma nu are nici o tentă morală, nu are nici o legătură cu impulsurile morale pe care omul le dezvoltă din sufletul lui şi care duc la fapte morale sau imorale. Ne propunem să aducem în faţa sufletelor noastre un domeniu al karmei în care elementul moral nu joacă nici un rol, ci se prezintă ca ceva absolut neutru, ca înlănţuire karmică.

Să presupunem că o femeie trăieşte într-o anumită incarnare. Nu veţi pune la îndoială afirmaţia că o femeie, prin simplul fapt că e femeie, va avea alte trăiri decât bărbatul şi că aceste trăiri nu au legătură doar cu procesele sufleteşti lăuntrice, că ele au legătură, în măsura cea mai mare, cu evenimentele exterioare, cu situaţiile de viaţă în care ea ajunge numai prin faptul că e femeie şi care, la rândul lor, se repercutează asupra întregii ei structuri şi dispoziţii sufleteşti. Putem spune, deci, că femeia e împinsă spre acţiuni aflate în legătura cea mai strânsă cu existenţa ei de femeie. Echilibrul dintre bărbat şi femeie este creat de-abia pe tărâmul convieţuirii spirituale. Cu cât coborâm mai jos în sfera vieţii pur sufleteşti şi în fiinţa exterioară a omului cu atât va fi mai mare deosebirea dintre bărbat si femeie, în ceea ce priveşte viaţa lor. Putem spune că femeia se deosebeşte de bărbat şi prin anumite însuşiri ale sufletului; ea înclină mai mult spre acele acţiuni ale sufletului care duc la impulsuri ce pot fi numite emoţionale; şi găsim că ea are, mai mult decât bărbatul, predispoziţia de a avea trăiri psihice. În schimb, în viaţa bărbatului sunt la ele acasă intelectualismul si materialismul - adică ceea ce a venit în lume prin bărbat - şi ele exercită influenţa cea mai importantă asupra vieţii lui sufleteşti. Trăiri psihice şi emoţionale la femei, momente intelectuale şi materialiste la bărbat - acestea sunt determinante pentu cele două sexe umane. Şi tot de aceea viaţa sufletească a femeii are anumite nuanţe datorită faptului că este femeie.

Am arătat că ceea ce noi vieţuim între moarte şi o nouă naştere, drept însuşiri ale sufletului, se imprimă organizării noastre trupeşti viitoare. Ceva de natură predominant psihică, emoţională, ceva care, în viaţa dintre naştere şi moarte, se îndreaptă mai mult spre interiorul

sufletului, are şi tendinţa de a influenţa mai profund organizarea omului, de a o impregna mai intens. Deoarece femeia primeşte asemenea impresii, care au legătură cu viaţa emoţională, ea preia experienţele vieţii în straturile mai adânci ale sufletului. Poate că bărbatul face experienţe mai bogate, mai ştiinţifice; la el experienţele nu coboară însă atât de adânc în viaţa sufletească, cum se întâmplă în cazul femeii. Întreaga lume a experienţelor femeii se imprimă adânc în suflet. De aceea trăirile ei au o tendintă mai puternică de a influenţa organizarea, de a determina mai puternic organizarea, în viitor. Aşa că femeia va avea tendinţa de a influenţa adânc organizarea, prin trăirile avute într-o incarnare, şi de a da ea însăşi formă organismului, în incarnarea următoare. Dar a influenţa mai adânc, a modela mai adânc organismul înseamnă a da naştere unui organism masculin. Un organism masculin se formează atunci când forţele sufletului vor să se imprime mai puternic în materie. Vedeti deci că trăirile dintr-o incarnare feminină au ca efect formarea, în incarnarea următoare, a unui organism masculin. Vi se oferă astfel, din natura ocultismului, o legătură situată dincolo de sfera morală. De aceea, în ocultism se spune că bărbatul e karma femeii. Într-adevăr, organizarea masculină dintr-o incarnare ulterioară e rezultatul experienţelor şi trăirilor dintr-o incarnare anterioară feminină. Chiar cu riscul de a trezi aprecieri prea puţin favorabile la unii dintre cei adunaţi aici - există, în epoca noastră, bărbaţi care se tem grozav că s-ar putea să se incarneze ca femei -, trebuie să pun în lumină aceste lucruri, ca fapte reale, în mod absolut obiectiv.

Dar cum stau lucrurile cu trăirile bărbatului? Trăirile bărbatului le vom înţelege cel mai bine dacă vom porni chiar de la ceea ce am arătat mai înainte. În cazul organizării masculine, omul lăuntric s-a transpus mai temeinic în materie, a îmbrătişat-o mai mult decât în cazul femeii. Femeia păstrează mai mult din spiritual în fiinţa ei necorporală; ea nu se transpune atât de adânc în materie, îşi mentine corporalitatea mai maleabilă. Femeia nu se desparte într-o măsură atât de mare de spiritual. Caracteristic pentru natura femeii este faptul că ea păstrează o mai mare parte de spiritualitate liberă şi că, de aceea, se afundă mai puţin adânc în materie şi, înainte de toate, îşi păstrează creierul mai maleabil. Nu e de mirare, deci, că femeile sunt deosebit de receptive la tot ce e nou, în special pe tărâm spiritual, datorită faptului că şi-au păstrat mai liber spiritul şi că materia opune mai puţină rezistenţă. Şi nu e o întâmplare, ci un fenomen corespunzător unei legităţi profunde, în faptul că spre o mişcare legată prin natura ei de spiritual vin mai multe femei decât bărbaţi. Cel care e incarnat ca bărbat ştie ce instrument dificil este adeseori creierul masculin. EI ne pune în cale piedici îngrozitoare, când vrem să-l folosim pentru unele înlănţuiri de gânduri mai flexibile. În acest caz nu vrea să ne slujescă. El trebuie modelat prin toate mijloacele posibile, ca să scape de rigiditate. Aceasta poate fi o trăire specială, între experienţele prin care trece un bărbat.

Aşadar, natura masculină e mai condensată, mai contractată; ea a fost comprimată, a fost obligată de către omul interior care există în bărbat să devină mai rigidă, mai dură; a fost obligată să devină mai materială. Dar un creier mai rigid e un instrument potrivit pentru activitatea intelectuală, mai puţin pentru viaţa psihică, fiindcă activitatea intelectuală se referă mult mai mult la planul fizic. Ceea ce poate fi desemnat drept intelectualism al bărbatului îşi are cauza în creierul său mai rigid, mai densificat. S-ar putea vorbi aici de un anumit grad de „îngheţare" a creierului. El trebuie să se dezgheţe mai întâi, ca să se poată transpune în înlănţuiri de gânduri mai subtile. De aceea, bărbatul se simte îndemnat să perceapă mai ales aspectele exterioare, şi-şi însuşeşte într-o mai mică măsură ceea ce provine din trăirile legate de străfundurile vieţii sufleteşti. Iar ceea ce el asimilează nu coboară prea adânc. O dovadă exterioară a acestei afirmaţii este superficialitatea ştiinţei exterioare, care sesizează atât de puţin interiorul fenomenelor; ea are, ce-i drept, un câmp vast de gândire, fără a putea face o legătură temeinică între lucruri. Celui care, datorită disciplinei pe care a adus-o în propria sa gândire, e obligat să îmbine între ele fenomenele realităţii poate să-i vină de-a dreptul rău, uneori, văzând lucrurile despre care ştiinţa exterioară nu se sfieşte să afirme că există unele alături de altele. Aici se poate vedea cât de puţin profund sunt privite lucrurile.

Iată un exemplu care arată cât de superficiale pot fi cercetările făcute de ştiinţa actuală: imaginaţi-vă că un tânăr studiază la un colegiu oarecare, unde prelegerile sunt ţinute de un darwinist inveterat. Studentul nostru îl poate auzi pe acest reprezentant al teoriei selecţiei naturale punându-şi, de exemplu, întrebarea cărui fapt se datorează situaţia că penajul cocoşului de munte este atât de frumos colorat, cu irizări albăstrui. Acest fenomen poate fi explicat pe baza selecţiei sexuale; prin culorile sale el atrage găinuşele, care aleg, dintre cocoşi, pe cei care au un penaj cu irizări albăstrui. Ceilalţi rămân fără partenere, şi, ca urmare a acestui lucru, se dezvoltă mai ales specia respectivă. Este vorba de o treaptă mai înaltă a evoluţiei. Şi studentul e bucuros să afle în ce fel poate avea loc o evoluţie ascendentă pe scara vieţuitoarelor. Dar el se duce la un alt colegiu, unde se vorbeşte, să zicem, despre fiziologia organelor de simţ. Şi se poate întâmpla ca acelaşi student să audă aici că s-au făcut experimente care arată cât de diferită este acţiunea exercitată de culorile spectrului asupra diverselor vieţuitoare. S-a dovedit, de exemplu, că din întreaga gamă cromatică a spectrului, găinuşele nu percep registrul dintre albastru şi violet, ci doar ceea ce se întinde de la verde până la portocaliu, roşu şi ultraroşu.

Dacă vrea să facă o apropiere între cele două date ale ştiinţei, care astăzi sunt predate în facultăţi, studentul nostru va fi nevoit să privească lucrurile în mod superficial. Întreaga teorie a selecţiei naturale este construită pe ideea că găinuşele văd în penajul cocoşului culori frumoase, care le fac o deosebită plăcere, dar pe care, în realitate, nu le văd, fiindcă ceea ce le apare lor e negru ca păcura.

Am dat doar un exemplu. Dar aşa stau lucrurile, şi, pentru cel care vrea să facă într-adevăr cercetări ştiiniifice, ele îl întâmpină la orice pas sub această formă. Vedeţi deci că activitatea intelectuală nu pătrunde prea adânc în viaţă, că ea se opreşte la suprafaţă. Aleg în mod intenţionat exemplele cele mai şocante.

Oamenii nu vor crede prea uşor că activitatea intelectuală nu pătrunde adânc în viaţa sufletului, desfăşurându-se mai mult în planul exterior, care prinde prea puţin fiinţa interioară a omului. Iar gândirea materialistă percepe şi mai puţin viaţa sufletului. Consecinţa acestei situaţii va fi însă aceea că, într-o incarnare în care acţionează foarte puţin asupra sufletului, între naştere şi moarte, omul dezvoltă în el tendinţa de a pătrunde mai puţin adânc în organizare, în incarnarea următoare. Căci el şi-a însuşit într-o măsură mai mică forţa necesară pentru a face acest lucru; de aceea, ea va acţiona în aşa fel încât omul respectiv îşi va impregna corporalitatea într-o măsură mai mică. De aici ia nastere tendinţa de a construi în viitoarea incarnare un trup feminin. Şi iată că se adevereşte din nou ceea ce spune ocultismul: Femeia este karma bărbatului!

Pe acest tărâm, neutru din punct de vedere moral, vedem că ceea ce omul îşi pregăteşte într-una din incarnările sale îl ajută în organizarea corporalităţii în incarnarea următoare. Aceste lucruri influenţează în profunzime nu numai viaţa interioară, ci şi trăirile exterioare şi faptele noastre. Prin faptul că într-o incarnare trăirile au vieţuiri de bărbat sau de femeie, acţiunile exterioare vor fi determinate într-un sens sau în altul, întrucât prin trăirile avute ca femeie se formează predispoziţia de a se realiza o organizare masculină, iar trăirile avute ca bărbat creează tendinţa diametral opusă, de a se forma o organizare feminină.
Doar în cazuri foarte rare se repetă incarnarea în trupuri de acelaşi sex; ea se poate repeta de cel mult şapte ori. Totuşi regula este aceasta: orice organizare masculină tinde, în incarnarea următoare, să devină feminină, şi invers. Aici nu poate interveni nici un fel de repulsie, fiindcă nu are importanţă ce vrea cineva în lumea fizică, esenţiale sunt tendinţele care există în om între moarte şi o nouă naştere, iar acestea sunt determinate prin motive mai înţelepte decât acela că, într-o incarnare masculină, un om are oroare fată de ideea că în viata următoare va trebui să se incarneze ca femeie. Vedeti, deci, că o existenţă viitoare e determinată din punct de vedere karmic de cea anterioară şi că pot fi determinate şi faptele din viaţa ulterioară.

Dar noi trebuie să învăţăm să recunoaştm şi o altă legatură karmică, de care, de asemenea, avem nevoie, dacă vrem să aducem lumină în expunerile din zilele următoare.

Să ne mai îndreptăm o dată privirile spre un moment foarte îndepărtat din evoluţia omului, momentul în care a început şirul incarnărilor pe Pământ. Aceasta s-a întâmplat în vechea eră lemuriană. Asupra omului a acţionat mai întâi influenţa luciferică, iar aceasta a făcut apoi să intre în acţiune şi influenţa ahrimanică. Să încercăm să aducem în faţa sufletelor noastre felul cum influenţa luciferică a acţionat, în plan exterior, în cadrul vieţii umane. Prin simplul fapt că omul a ajuns în situaţia de a primi în el, în acele vremuri vechi, influenţa luciferică, adică în situaţia de a-şi pătrunde corpul astral cu influenţa luciferică, în corpul său astral au apărut tendinţe de a acţiona mult mai mult asupra organizării umane, de a coborî mult mai adânc în materialitatea corpului fizic, şi, mai ales, într-un cu totul alt mod decât s-ar fi întâmplat fără influenţa luciferică. Prin influenţa luciferică fiinţa umană a devenit mai materială. Dacă n-ar fi acţionat influenţa luciferică, ar fi apărut o tendinţă mai puţin puternică a omului de a coborî în lumea materială, el s-ar fi menţinut în regiuni mai înalte ale existenţei. Aşadar, a avut loc o întrepătrundere mult mai puternică între omul exterior şi omul interior decât ar fi fost cazul fără influenţa luciferică. Această întrepătrundere a făcut ca, din cauza unirii mai strânse a corpului fizic cu materia, omul să piardă posibilitatea de a vedea evenimentele care au precedat incarnarea sa. Omul a intrat în existenţă printr-o naştere care era de aşa natură, încât îl făcea să se unească profund cu materia şi să stingă astfel în el orice posibilitate de a vedea evenimentele anterioare. Dacă nu s-ar fi întâmplat aşa, omul şi-ar fi păstrat amintirea trăirilor avute în spiritual înainte de naştere. Dar sub influenţa luciferică naşterea a devenit un act prin care omul stabileşte o legătură atât de puternică între fiinţa sa exterioară şi cea interioară, încât se şterge din amintire tot ceea ce el a vieţuit în lumea spirituală. Prin influenţa luciferică omului i-au fost răpite amintirile trăirilor sale spirituale anterioare. Legătura cu corporalitatea exterioară îl împiedică pe om să vadă trăirile sale trecute. Dar din această cauză el e nevoit, pe tot parcursul vieţii sale, să-şi ia experienţele şi trăirile numai din lumea exterioară.

Totuşi, v-aţi afla pe o cale cu totul greşită, dacă aţi crede că asupra omului acţionează doar substanţele exterioare grosiere pe care le asimilează. Asupra omului nu acţionează doar forţele şi substanţele pe care le ia în sine prin hrană, ci toate celelalte experienţe prin care trece, precum şi ceea ce pătrunde în el prin organele sale de simţ. Dar din cauza legăturii sale mai grosiere cu materia şi alimentele acţionează altfel. Imaginaţi-vă că influenţa luciferică n-ar fi avut loc; atunci, de la alimentaţie şi până la impresiile senzoriale, totul ar acţiona asupra omului într-un mod mult mai subtil. Tot ce vieţuieşte el sub formă de relaţii reciproce cu lumea exteriaoră ar fi impregnat de trăirile avute între moarte şi noua naştere. Prin faptul că a făcut ca materialitatea să devină mai densă, omul a ajuns să aibă tendinţa de a asimila, de asemenea, lucruri mai dense.

Prin urmare, influenţa luciferică acţionează în aşa fel încât, din cauza densificării materiei, omul atrage la sine din lumea exterioară lucruri mult mai dense decât ar fi fost cazul, dacă n-ar fi existat această influenţă. Numai că elementele mai dense pe care le atrage acum spre sine din exterior sunt deosebite de cele mai putin dense. Elementele mai puţin dense îi permit să-şi păstreze amintirile din viaţa anterioară şi i-ar da şi certitudinea că tot ceea ce omul vieţuieşte între naştere şi moarte îşi exercită influenţele într-un curent al timpului fără sfârşit. Omul ar şti că, din punct de vedere exterior, survine moartea, dar totul merge mai departe. Prin faptul că a fost nevoit să asimileze elemente mult mai dense, omul creează încă din momentul naşterii sale o interacţiune puternică între propria sa natură trupească şi lumea exterioară.

Ce consecinie are această situaţie? Amintirea lumii spirituale se stinge încă de la naştere. Şi pentru ca omul să poată trăi în spiritual, să se poată trezi în lumea spirituală, trebuie să reapară acea stare în care îi este luat tot ce intră în el din exterior, drept materialitate mai

densă. Deoarece ne-am însuşit o materialitate mai densă, trebuie să aşteptăm, ca să ajungem din nou în spiritual, momentul în care ne este luată corporalitatea materială exterioară. Materialitatea mai densă pătrunde astfel în noi, distruge bucată cu bucată, încă din momentul naşterii, corporalitatea noastră umană. Ceea ce se revarsă în noi ne distruge corporalitatea, până când, în cele din urmă, ea nu mai poate subzista. Încă de la naştere asimilăm o materialitate mai grosieră decât cea pe care am fi asimilat-o fără influenţa luciferică, astfel încât noi ne distrugem coporalitatea, încetul cu încetul, până când, în momentul morţii, ea devine cu totul inutilizabilă.

Vedem astfel că influenţa luciferică e cauza karmică a morţii, în cazul omului. Dacă n-ar exista această formă de naştere, n-ar exista, pentru om, nici această formă de moarte. În caz contrar, omul ar sta în faţa morţii, având în faţa sa prespectiva certă a evenimentelor viitoare. Moartea e consecinţa karmică a naşterii, naşterea şi moartea sunt legate karmic una de cealaltă. Fără naştere n-ar mai exista moartea, aşa cum o vieţuieşte omul.

Am spus că în ceea ce priveşte animalul nu se poate vorbi de karma în acelaşi sens ca în cazul omului. Dacă cineva spune că şi la animal există o legătură karmică între naştere şi moarte, el nu înţelege că pentru om naşterea şi moartea sunt cu totul altceva decât pentru animal. Ceea ce din punct de vedere exterior arată la fel, din punct de vedere interior arată altfel; în cazul morţii, nu este esenţial procesul constructiv exterior, ci trăirea interioară. În cazul animalului, trăirea o are numai sufletul speciei, sufletul-grup. Moartea unui animal înseamnă pentru sufletul-grup cam ceea ce înseamnă pentru dumneavoastră faptul că, la apropierea verii, vă tăiaţi părul mai scurt, şi acesta vă creşte din nou. Sufletul-grup al unei specii animale resimte moartea unui animal ca moarte a unui mădular care se regenerează treptat. Aşadar, sufletul-grup este cel pe care-l putem compara cu Eul uman. El nu cunoaşte nici naşterea, nici moartea; el priveşte spre ceea ce este înainte de naştere şi spre ceea ce urmează după moarte. A vorbi, în ceea ce priveşte animalul, despre naştere şi moarte la fel cum o facem referindu-ne la om este un nonsens, pentru că aceste evenimente sunt precedate de cauze cu totul diferite. Negăm activitatea lăuntrică a spiritului, dacă ne imaginăm că ceea ce se prezintă la fel în planul exterior e provocat şi din punct de vedere interior de aceleaşi cauze. Existenţa unei identităţi între procesele exterioare nu este niciodată indiciul sigur al faptului că la baza lor se află cauze identice. La baza naşterii omului stau cu totul alte cauze decât în cazul animalului şi, de asemenea, omul moare din cu totul alte cauze decât animalul.

Dacă oamenii ar reflecta cât de cât la faptul că aspectul exterior poate să fie absolut acelaşi, fără ca în interior să aibă loc aceleaşi trăiri, ei şi-ar da seama, din punct de vedere metodologic, că aşa stau lucrurile. Vă puteti da seama că aparenţa sensibilă exterioară nu e deloc o dovadă în ceea ce priveşte viaţa interioară. Reprezentaţi-vă doi oameni; ajungeţi la ora 9 într-un anumit loc şi vedeţi că cei doi stau acolo, unul lângă celălalt. La ora 3 treceţi din nou prin locul respectiv şi constataţi că cei doi stau în acelaşi loc. Aţi putea să trageţi concluzia: A şi B stau în acelaşi loc în care se aflau la ora 9. Dacă încercaţi însă să aflaţi ce au făcut între timp aceşti doi oameni veţi constata, poate, că unul dintre ei a rămas pe loc, pe când celălalt a făcut un drum şi s-a întors. Avem de-a face, deci, cu două procese absolut diferite. Aşa cum ar fi absurd ca din faptul că cei doi oameni se află la ora 3 în acelaşi loc să tragem concluzia că în interiorul lor s-au petrecut aceleaşi trăiri, tot atât de absurd ar fi să credem, în cazul a două celule cu formă asemănătoare, că, având în vedere structura lor, avem dreptul să deducem că ele au, din punct de vedere lăuntric, o importanţă asemănătoare. E necesar să avem în vedere întregul complex de factori care au condus o celulă la forma respectivă. Iată de ce fiziologia celulară modernă, care porneşte de la studierea structurii interne a celulei, se află pe un drum cu totul greşit. Ceea ce se oferă ca aparenţă sensibilă exterioară nu poate avea o importanţă decisivă în ceea ce priveşte esenţa lăuntrică a lucrurilor.

Trebuie să reflectăm temeinic la aceasta, dacă vrem să înţelegem lucruri de felul acelora care

ies la iveală pe baza observaţiilor oculte, ca, de exemplu, faptul că fenomenele naşterii şi morţii au o altă semnificaţie la om, în comparaţie cu mamiferele sau chiar cu păsările. Aceste lucruri vor fi studiate abia atunci când oamenii se vor adânci iar în ceea ce are de spus cercetarea spiritului. Înainte de a se întâmpla acest lucru, ştiinţa exterioară, care se opreşte la aparenţele senzoriale şi la realităţile exterioare, va scoate la lumina zilei fenomene foarte interesante; dar ceea ce oamenii pot crede, pe baza unor asemenea premise, în legătură cu fenomenele respective nu va avea o importanţă decisivă pentru realitatea însăşi. De aceea, întreaga ştiinţă teoretică din zilele noastre este un edificiu fantasmagoric, născut din faptul că fenomenele exterioare sunt alăturate conform cu aparenţa lor exterioară. În anumite domenii, fenomenele exterioare ne constrâng să interpretăm corect lucrurile; dar concepţiile existente în epoca actuală ne împiedică s-o facem.

Azi am făcut, deci, să acţioneze asupra noastră două laturi neutre ale sferei legităţii karmei şi veţi vedea că ele vor constitui temelia pe care vom înălţa expunerile următoare. Ne-am lămurit că o organizare feminină e consecinţa karmică a trăirilor avute ca bărbat şi că organizarea masculină e o consecinţă karmică a trăirilor avute ca femeie; şi ne-am dat seama că moartea este un efect karmic al faptului că omul se naşte pentru a trăi o viaţă pe Pământ. Toate acestea sunt lucruri care, dacă ne străduim să le înţelegem, ne pot conduce treptat în profunzimile legăturilor karmice din viaţa umană.

CONFERINŢA a X-a

Voinţă liberă şi karma în viitorul evoluţiei omenirii. Lumină şi iubire

Hamburg,l7 mai 1910

La anumite întrebări mai profunde referitoare la legăturile karmice, care se ridică cu privire la influenţa exercitată de noi, oamenii, asupra karmei şi în special asupra karmei altor oameni, la asemenea întrebări, care se referă la o schimbare de direcţie a karmei, în mic sau în mare, nu se poate da răspuns, ba nici măcar nu se poate crea o reprezentare a felului cum trebuie să se dea un răspuns, fără a se atinge anumite mistere importante ale existenţei noastre cosmice. Asemenea întrebări pot lua naştere, pe baza celor spuse aici, în sufletul fiecăruia dintre cei de faţă, dacă va dezvolta în continuare, pentru sine, un gând sau altul, la care ne-am oprit pe scurt sau care a fost expus din diferite puncte de vedere.

Aşa, de exemplu, se poate pune întrebarea ce se întâmplă dacă în contextul karmic al unui om trăirile şi faptele sale din alte vieţi trecute fac necesară apariţia unei boli pentru a se înlătura un efect karmic şi dacă omului respectiv i se dă ajutor, prin administrarea anumitor medicamente sau pe alte căi, în aşa fel încât el este vindecat cu adevărat? Cu ce avem de-a face într-un asemenea caz şi cum se raportează un asemenea fapt la înţelegerea mai adâncă a legităţii karmei?

Vreau să subliniez de la bun început că pentru a putea proiecta măcar câteva raze de lumină asupra acestei probleme e necesar să ne referim la lucruri care sunt foarte departe de ştiinţa actuală şi de gândirea actuală a oamenilor, lucruri care pot fi discutate numai între teosofi, care s-au pregătit pentru ele prin asimilarea unor adevăruri referitoare la substraturile mai adânci ale existentei şi care şi-au format, de asemenea, convingerea că lucruri de felul celor pe care azi nu le putem atinge decât în mod fugitiv pot fi, totuşi, fundamentate în întregime. Aş vrea să vă adresez, totuşi, cu această ocazie, o rugăminte. Aş dori ca lucrurile pe care sunt nevoit să le spun în legătură cu substraturile mai adânci ale existenţei pământene, pe care mă voi strădui să le exprim în forma cea mai exactă, şi care, dacă ar fi spuse într-un alt context sau chiar în afara oricărui context, ar fi punctul de pornire al multor răstălmăciri, să fie pur şi simplu acceptate. Sunt nevoit, când e vorba de asemenea lucruri, să insist asupra faptului că nimeni n-ar trebui să le considere transmisibile altora, pentru că numai contextul justifică o

asemenea expunere şi pentru că o asemenea expunere este îndreptăţită numai dacă în spatele ei se află conştienţa felului cum trebuie formulate gândurile, când e vorba de a exprima sub formă de cuvinte lucruri de acest fel.

Astăzi ne vom ocupa de două întrebări: Care este esenţa mai adâncă a existentei materiale? Care este esenţa existenţei sufletesti? Va trebui să pătrundem în profunzime în realitatea sufletească şi cea materială, şi aceasta din cauză că în conferintele anterioare am afirmat că sufletul omului poate să pătrundă mai mult sau mai puţin adânc în realităţile materiale. Ba chiar am caracterizat natura bărbatului, spunând că sufletul său pătrunde mai adânc în materie, se imprimă mai adânc în ea, pe când sufletul femeii se retrage şi are o existenţă mai independentă în raport cu realităţile materiale. Am văzut că, în ceea ce priveşte manifestările karmei, multe se bazează pe felul în care are loc întrepătrunderea dintre realităţile sufleteşti şi cele materiale. Şi am văzut, de asemenea, că un proces maladiv, care se iveşte într-o anumită incarnare, se prezintă drept consecinţa karmică a unor greşeli pe care sufletul le-a comis în incarnările sale anterioare, prin faptul că sufletul prelucrează în interiorul său faptele, trăirile şi impulsurile sale şi că apoi, pe calea dintre moarte şi o nouă naştere, apare tendinţa de a face să se imprime ceea ce înainte nu era decât o simplă însuşire, o simplă influenţă a sufletului în corporalitate, în partea materială a fiinţei sale. Prin aceea că entitatea umană se saturează cu o asemenea viaţă sufletească, în care a pătruns influenţa luciferică sau cea ahrimanică, partea materială a fiinţei umane e alterată. În aceasta constă boala. Putem spune, deci că într-un trup bolnav se află o entitate sufletească bolnavă, care a suferit o influenţă necorespunzătoare, o influenţă luciferică sau ahrimanică; în momentul în care am putea să eliminăm din entitatea sufleteacă influenţa luciferică sau ahrimanică ar surveni întrepătrunderea corectă dintre suflet şi trup, adică ar apărea sănătatea. Trebuie să ne întrebăm, aşadar, cum stau lucrurile cu aceste două componente fiinţiale ale existenţei umane pământene, care apar în faţa ochilor noştri, cum stau lucrurile cu materia şi cu sufletul? Ce sunt ele, în esenţa lor mai adâncă?

De obicei, omul actual consideră că răspunsul la întrebările: Ce este materia? Ce este sufletul? ar trebui să fie acelaşi, pretudindeni în lume; şi eu nu cred că unui om i-ar veni uşor să se familiarizeze cu ideea că pentru fiinţele care au trăit pe vechea Lună răspunsul ar fi trebuit să sune cu totul altfel decât pentru fiinţele ce trăiesc pe Pământ. Dar existenţa este într-o continuă evoluţie, încât se schimbă până şi lucruri de felul reprezentărilor pe care o fiinţă le poate avea despre temeiurile mai adânci ale fiinţei sale. Tot aşa se schimbă şi răspunsul ce poate fi dat celor două întrebări. Trebuie, de aceea, să subliniem de la bun început că sunt doar răspunsuri pe care le poate da omul pământean şi care au sens doar pentru acesta.

În primul rând, el va judeca „materia" în funcţie de ceea ce întâlneşte la diversele entităţi şi lucruri din lumea exterioară şi care-i fac o anumită impresie. Omul consideră că există diverse feluri de materie şi nu e necesar să mă extind prea mult asupra acestui subiect, fiindcă ceea ce v-aş putea spune, dacă am avea mai mult timp, se găseşte în toate scrierile pe această temă. De aceea, spun destul, pentru ceea ce ne interesează pe noi acum, dacă atrag atenţia asupra faptului că materia i se prezintă omului sub forme diferite; el vede diverse metale, aur, aramă, plumb ş.a.m.d., ori lucruri care nu fac parte din categoria metalelor. Chimia a ajuns treptat să deducă materia din anumite substanţe fundamentale, pe care le numeşte elemente. Elementele erau privite, încă din secolul al XIX-lea, ca materii ce nu pot fi descompuse. În timp ce o substanţă oarecare, pe care o considerăm materie, de exemplu, apa, poate fi descompusă în hidrogen şi oxigen, hidrogenul şi oxigenul se prezintă sub formă de materie care, în concepţia chimiei secolului al XIX-lea, nu mai poate fi descompusă. S-au separat vreo 70 de asemenea elemente. Cercetările făcute asupra unor elemente, de exemplu radiul, sau legate de teoria electricităţii au zdruncinat concepţia despre element şi s-a ajuns la părerea că cele 70 de elemente constituie doar o limită provizorie a materiei, că divizibilitatea acesteia poate fi dusă mai departe, până la o materie fundamentală unică, şi că aceasta se

specializează numai datorită combinaţiilor interne, devenind o dată aur, altă dată potasiu, calciu ş.a.m.d.

Aceste teorii ştiintifice nu sunt definitive. În cursul secolului al XIX-lea teoriile ştiintifice s-au schimbat din cincizeci în cincizeci de ani şi s-a ajuns la situaţia ca anumiti fizicieni să considere materia ceva ce poate fi luat din electricitate, şi astfel a apărut teoria ionilor. Toate acestea sunt mode în ştiinţă; într-un viitor nu prea îndepărtat vor apărea alte mode ştiinţifice şi oamenii îşi vor imagina că materia e altfel constituită. Sunt fapte reale. Ideile ştiinţiiice sunt schimbătoare, şi chiar trebuie să fie schimbătoare, fiindcă ele depind în întregime de faptele care apar ca deosebit de relevante într-o anumită epocă. Dimpotrivă, învăţătura ştiinţei spiritului, străbătând toate epocile de când există civilizatie pe Pământ şi cât timp va exista civilizaţie pe Pământ, a prezentat o concepţie unitară, mereu aceeaşi, despre esenţa existeniei materiale, despre materie. Aş vrea să vă conduc spre înţelegerea a ceea ce ştiinţa spiritului consideră că este esenţa materiei, a lumii materiale.

Ştiţi, desigur, că o bucată de gheaţă ea e un corp solid, materie solidă. Această materie nu e solidă prin propria ei entitate, ci datorită unor împrejurări exterioare. Ea nu mai e materie solidă de îndată ce ridicăm temperatura în mod corespunzător; în acest caz se transformă în materie lichidă. Felul cum se prezintă şi se manifestă în lumea exterioară nu depinde, aşadar, de ceea ce este în ea însăşi, ci de totalitatea împrejurărilor din mediul înconjurător. Dacă vom ridica şi mai mult temperatura, apa se va transforma în vapori. Deci prin ridicarea temperaturii din mediul înconjurător am făcut să apară ceea ce poate fi desemnat drept „materia sub cele mai diferite forme". În materie, aşa cum ni se prezintă ea, nu trebuie să distingem o natură interioară, care o constituie, ci trebuie să ne fie clar că forma sub care ne apare materia depinde de natura constituţiei globale a Universului şi că putem să separăm Universul în materii izolate.

Numai că metodele ştiinţei actuale nu sunt suficiente pentru a ajunge la concluziile pe care le poate trage ştiinţa spiritului. Ştiinţa actuală, cu mijloacele ei, nu poate face materia să ajungă până la limita extremă. Cu mijloacele ştiinţei exterioare nu este posibil să transformi aurul, argintul, cuprul ete. prin rarefieri succesive. Ştiinţa spiritului poate să facă acest lucru, fiindcă se bazează pe metode de cercetare clarvăzătoare. Datorită acestui fapt, ea e în măsură să observe că în spaţiile intermediare ale materiilor noastre se găseşte ceva care este mereu acelaşi, ceva care reprezintă, de fapt, limita extremă până la care poate fi adusă materia, indiferent despre ce formă de materie este vorba. Există, într-adevăr, o stare de disoluţie a oricărei materii, accesibilă observaţiei clarvăzătoare, în care întreaga materie se prezintă sub aceeaşi formă peste tot; numai că ceea ce apare astfel nu mai e materie, ci ceva situat dincolo de toate materiile specializate care ne înconjoară. Şi fiecare materie se prezintă ca ceva care s-a condensat, care s-a densificat din această materie fundamentală - de fapt, nu mai e materie -, indiferent că este vorba de aur, argint sau de orice altceva. Există o entitate fundamentală a existenţei noastre pământene materiale din care au luat naştere toate realităţile materiale prin densificare. Iar dacă se pune întrebarea ce fel de materie fundamentală a existenţei noastre pământene este aceasta, ştiinia spiritului va răspunde că orice materie de pe Pământ este lumină condensată. Nu există în cuprinsul existenţei materiale nimic care să fie altceva decât lumină densificată într-o formă oarecare. De aici putem trage concluzia că pentru cel ce cunoaşte realitatea nu se pune problema de a se aduce argumente în favoarea unei teorii cum este ipoteza oscilaţiilor, din secolul al XIX-lea, care încerca să prezinte lumina prin mijloace mai grosiere decât lumina. Lumina nu poate fi derivată din nici o altă realitate a existentei noastre materiale. Oriunde întindeţi mâna şi palpaţi o materie, daţi de lumină condensată, comprimată. În esenţa ei, materia este lumină.

Cu aceasta am atras atenţia, de pe pozitiile ştiinţei spiritului, asupra unuia dintre aspectele problemei. Prin urmare, trebuie să considerăm că lumina este cea care stă la baza întregii existenţe materiale. Iar dacă privim trupul material uman vedem că - în măsura în care e

material - el este ţesut din lumină. În măsura în care e o fiinţă materială, omul e ţesut din lumină.

Să vedem acum care este esenţa sufletului. Dacă am cerceta în mod similar, prin mijloace ale ştiinţei spiritului, esenţa fundamentală a sufletului am constata - la fel cum toate lucrurile materiale nu sunt decât lumină comprimată - că toate fenomenele sufleteşti de pe Pământ, oricât de diferite ar fi, se prezintă drept modificări, drept metamorfoze a ceea ce poate fi numit, dacă sesizăm în mod real sensul acestui cuvânt, iubire.

Orice mişcare sufletească, oriunde ar apărea, este iubire metamorfozată într-un fel oarecare. Şi dacă, la om, partea interioară şi fiinţa sa exterioară sunt întipărite una într-alta, corporalitatea sa exterioară e ţesută din lumină, fiinţa sa lăuntric-sufletească e ţesută, într-un mod spiritual, din iubire. Iubirea şi lumina sunt întreţesute, sub o formă sau alta, în toate fenomenele existenţiei noastre pământene. Şi cel care trebuie să înţeleagă lucrurile din punctul de vedere al ştiinţei spiritului se va întreba cum sunt întreţesute iubirea si lumina.

Iubirea şi lumina sunt cele două elemente, cele două componente care împânzesc întreaga existenţă pământeană: iubirea ca existenţă pământenă sufletească, lumina ca existeniă pământeană materială exterioară.

Numai că pentru cele două elemente, lumina şi iubirea, care de fapt, conform cu marele mers al existenţei lumii, trebuie să stea una lângă cealaltă, trebuie să existe un mediator, care să întreţească lumina în iubire. Trebuie să fie o putere care să nu aibă un interes deosebit faţă de iubire, care să intreţească, deci, lumina în elementul iubirii, care să nu aibă decât interesul de a da luminii cea mai mare răspândire, făcând ca ea să radieze în elementul iubire. O asemenea putere nu poate fi o putere pământeană, fiindcă Pământul e tocmai cosmosul iubirii. Pământul are misiunea de a face să pătrundă pretutindeni iubirea. Aşadar, tot ceea ce e strâns unit cu existenia pământeană nu are nici un interes care să nu fie atins de iubire.

Un asemenea interes au şi entităţile luciferice; ele au rămas în urmă pe Lună, cosmosul înţelepciunii. Ele au interesul de a întreţese în iubire lumină. De aceea entităţile luciferice activează peste tot unde fiinţa noastră interioară ţesută din iubire intră în legătură cu lumina, acolo unde ea există sub o formă oarecare; iar lumina ne întâmpină, după cum am spus, în tot ceea ce este existenţă materială. Dacă ajungem, aşadar, într-un contact oarecare cu lumina, apar entităţile luciferice, şi elementul luciferic se întreţese cu iubirea. Datorită acestui fapt, omul a ajuns, de-a lungul incarnărilor, să se cufunde în elementul luciferic: Lucifer s-a întreţesut în elementul iubirii. Asa că în ceea ce e ţesut din iubire se insinuează elementul lui Lucifer, singurul care ne poate aduce acel ceva care face ca iubirea să nu fie o simplă dăruire fără rezerve, ceva care impregnează iubirea cu înţelepciune, în aşa fel încât aceasta să fie o iubire impregnată, din fiinţa cea mai interioară, cu înţelepciune. În caz contrar, fără această înţelepciune, iubirea ar fi o forţă de care omul n-ar putea fi răspunzător.

Iubirea devine forţa propriu-zisă a Eului, în care se întreţese elementul luciferic, element care altfel ar exista numai în lumea materială. De-abia în acest fel devine posibil ca fiinţa noastră interioară, care ar trebui să posede, în existenţa pământeană, iubirea în deplinătatea ei, să fie impregnată şi de toate celelalte etemente pe care le putem atribui activităţii lui Lucifer şi care fac ca materia exterioară să fie impregnată cu influenţe luciferice, în aşa fel încât în iubire nu e întreţesut doar ceea ce e urzit din lumină, fiindcă ia naştere o iubire străbătută de influenţele lui Lucifer. Prin faptul că îşi însuşeşte elementul luciferic, omul întreţese în existenţa materială din propria sa corporalitate o viaţă sufletească ţesută, ce-i drept, din iubire, dat întreţesută cu elementul luciferic. Iubirea impregnată de elementul luciferic, care se infiltrează în realităţile materiale, este cauza bolii ce acţionează dinăuntru în afară. Legat de consecinţele îmbolnăvirii cauzate de elementul luciferic, pe care le-am enumerat, ne este îngăduit să spunem că durerea - am văzut că durerea este o consecinţă a elementului luciferic

- evidenţiază efectul legităţii karmice, în sensul că efectul unei fapte sau ispite provenind de la Lucifer se manifestă din punct de vedere karmic în aşa fel, încât ceea ce trebuie să ducă la învingerea efectului respectiv se face simţit sub formă de durere. Avem oare voie să înlăturăm, pe o cale oarecare, tot ceea ce s-a infiltrat în om din elementul luciferic, cu toate consecinţele sale, care se fac simţite sub formă de durere?

După ce am răspuns la întrebarea referitore la esenţa sufletului, rezultă pentru noi, ca o necesitate, faptul că avem voie să facem acest lucru numai dacă găsim mijlocul de a elimina elementul luciferic din om, în care există, drept cauză generatoare de boală. Dar ce mijloc poate acţiona mai puternic, pentru ca elementul luciferic să fie eliminat? Ce a fost impurificat prin elementul luciferic al Pământului nostru? Iubirea. De aceea, noi putem da un ajutor real, astfel încât karma să se manifeste în mod corespunzător, numai furnizându-i pacientului iubire. Noi trebuie să infuzăm iubire, pentru ca ceea ce se manifestă ca faptă iubitoare să poată fi un ajutor. Acest caracter îl au toate actele terapeutice de vindecare a bolilor psihice. Sub o formă sau alta, ceea ce facem pentru vindecarea bolilor psihice e legat de faptul că furnizăm iubire. Iubirea e balsamul pe care-l insuflăm unui alt om. Totul trebuie să izvorască, în ultimă instanią, din iubire. Şi acest lucru e posibil. Când punem în mişcare procese psihice simple, când ajutăm un om să-şi repună în ordine simţirea sa prea deprimată, toate acestea pot izvorî din iubire, trebuie să-şi aibă izvorul în iubire, pornind de la procesele de vindecare foarte simple şi până la ceea ce e numit, adeseori, într-un mod diletant, „magnetizare".

Ce-i transmite, de fapt, terapeutul, celui care urmează să fie vindecat? El îi transmite - dacă vrem să apelăm la o expresie din fizică - un „schimb de tensiuni". Anumite procese ale corpului eteric al terapeutului ajung într-un raport de polaritate faţă de pacient, datorită faptului că între cei doi se stabileşte o anumită relaţie. Este exact ca în cazul în care dumneavoastră produceţi electricitate pozitivă şi, în mod corespunzător, apare electricitatea negativă. Acest lucru poate fi înţeles, în sensul cel mai exact al cuvântului, ca act de jertfă. Terapeutul face să apară în fiinţa lui un proces care nu are un sens doar pentru el însuşi; rostul lui este acela de a face să apară în celălalt o polaritate. Iar această polaritate, care depinde, bineînţeles, de faptul că între terapeut şi pacient se creează o anumită legătură, a face să apară în pacient acest al doilea proces înseamnă, în sensul cel mai exact al cuvântului, jertfirea unei forţe care nu e altceva decât putere de a iubi metamorfozată, faptă de iubire transformată, sub o formă oarecare. Acesta e factorul cu adevărat activ în cazul unor asemenea vindecări psihice: puterea de a iubi metamorfozată. Şi, de aceea, trebuie să fie clar că, dacă nu punem iubire în încercările noastre de a vindeca nu vom ajunge la ţelul propus. Dar procesele de iubire nu trebuie să se desfăşoare astfel încât omul să devină deplin conştient de ele, în conştienţa sa obişnuită de zi; ele au loc şi în straturile subconştiente. Chiar la nivelul a ceea ce poate fi numit tehnică a proceselor terapeutice, chiar şi în felul cum se fac, de exemplu, pasele şi cum se constituie într-un sistem, chiar şi acestea sunt reflexul unui act de jertfă. Prin urmare, şi acolo unde în cadrul unui proces terapeutic noi nu percepem în mod nemijlocit legătura, şi acolo unde nu vedem ce se întâmplă e săvârşit un act de iubire, chiar dacă el a fost transformat cu totul şi cu totul în tehnică.

Vedem că, dat fiind faptul că sufletul este, în esenţa sa, iubire, putem interveni cu factori terapeutici psihici, care pot fi, după toate aparenţele, procese situate poate chiar spre periferia fiinţei umane şi că prin asemenea factori terapeutici ceea ce este, în esenţa sa, iubire se îmbogăţeşte cu iubirea de care are nevoie. Acesta este ajutorul pe care trebuie să-l acordăm omului pentru a se elibera din tentaculele lui Lucifer. Datorită faptului că esenţa sufletului este iubire, ne este îngăduit să influenţăm direcţia karmei.

Ei bine, ne întrebăm noi - dar în alt sens -, ce a devenit materia ţesută din lumină, în care e îmbrăcat sufletul? Ce s-a întâmplat cu partea materială, ţesută din lumină, a fiinţei umane?

Să studiem corporalitatea unui om, omul exterior, cu corporalitaeta lui materială. Dacă prin

procesul karmic nu s-ar fi imprimat materiei, venind dinspre suflet, o substanţă a iubirii impregnată de Lucifer sau de Ahriman, noi n-am putea resimţi această substanţă ca fiind un factor de impurificare, de alterare pentru materia ţesută din lumină.

Dacă în materie s-ar revărsa doar iubire pură, ea s-ar revărsa în corporalitatea umană în aşa fel, încât aceasta n-ar putea fi alterată; materia ţesută din lumină poate deveni mai impură decât ar trebui să fie conform planului originar din cauză că în ea se poate revărsa o iubire care şi-a însuşit forţe luciferice sau ahrimanice. Prin urmare, organizarea umană va fi necorespunzătoare, pe parcursul incarnărilor, în oameni s-au infiltrat forţe luciferice sau ahrimanice dăunătoare. Dacă organizarea omului ar fi corespunzătoare, ea ar consta din materie umană sănătoasă; dar pentru că a asimilat influenţele lui Ahriman şi Lucifer, ea poate fi corporalitate bolnavă.

Dar cum putem să eliminăm, prin acte exterioare, influenţele care au pătruns în corp printr-o substanţă de iubire necorespunzătoare? Ce se întâmplă cu corporalitatea, atunci când în ea se infiltrează ceva necorespunzător? Pentru ştiinţa spiritului, în acest caz are loc un proces prin care ceea ce e ţesut din lumină e transformat, pe o cale oarecare, în contrarul său. Contrarul luminii este un întuneric de un anumit fel. Ceea ce - oricât de bizar ar suna - se prezintă ca o impurificare a ceea ce e ţesut din lumină este un întuneric întreţesut în lumină, sub o influenţă luciferică sau ahrimanică. Aşa că în partea materială a fiinţei umane vedem întuneric întreţesut în lumină. Dar întunericul a fost întreţesut în materia trupului uman abia când acesta a devenit purtătorul a ceea ce trăieşte, drept Eu, de-a lungul incarnărilor. Înainte Eul nu se afla în corporalitate. Numai o corporalitate umană poate prezenta aceste alterări specifice. Ele nu existau înainte, în ceea ce a ţesut lumina.

Dar azi omul foloseşte, pentru a-şi construi fiinţa materială, ceea ce a eliminat din sine însuşi treptat, în cursul evoluţiei. E vorba de regnurile animal, vegetal şi mineral. Acestea conţin şi diverse materii, adică ceea ce e ţesut din lumină pentru existenţa pământeană. Dar în aceste materii încă nu se află nimic din ceea ce, în cursul desfăşurării karmei, a pătruns din sufletul omului în existenţa materială umană. Avem, deci, în cele trei regnuri naturale din jurul nostru, ceva ce omul n-a putut impurifica niciodată, prin influenţa s-a luciferică sau ahrimanică, în măsura în care el acţionează din substanţa iubirii sale. În toate acestea nu există nimic de la el, aşa că a putut fi răspândit în lume, în puritatea sa, ceea ce la om şi-a pierdut puritatea. Dacă în lumea de afară avem, de exemplu, o materie minerală, o sare sau altceva, aceasta e o materie pe care omul o are sau o poate avea în fiinţa lui; dar în el această substanţă e străbătută de ceea ce poate fi numit iubire impurificată prin influenţele lui Ahriman sau Lucifer. În lumea exterioară ea e pură. Aşa că orice substanţă din lumea exterioară se deosebeşte de ceea ce posedă omul în fiinţa lui, ca substanţă. În lumea exterioară o substanţă e altfel decât în om, pentru că în om ea e impregnată de influenţa luciferică şi de cea ahrimanică. De aceea, pentru oricare dintre alterările pe care omul poate să le aducă substantialităţii sale exterioare în lumea din afară se găseşte ceva care reprezintă substanţialitatea corespunzătoare în stare pură, fără stricăciunea adusă de om. Ceea ce există afară, în lume, în stare nevătămată, este remediul exterior pentru organul vătămat. Dacă-i furnizaţi entităţii umane o asemenea substanţă, aveţi remediul specific pentru vătămarea respectivă.

Am caracterizat, deci, vătămarea, boala, ca întuneric specializat, iar ceea ce încă nu e întunecat, ca lumină pură întreţesută în lumea exterioară şi ati văzut că puteţi elimina întunericul aflat în om, materia întunecată, dacă sunteti în măsură să-i furnizaţi materie pură, ţesută din lumină. Avem astfel în materia pură, ţesută din lumină, un remediu specific împotriva bolii.

Am atras adeseori atenţia asupra faptului că aceasta este o eroare căreia nu trebuie să-i cadă pradă teosofia, că ar fi o dovadă de îngustime sufletească dacă am nega faptul că în asemenea

cazuri nu poate fi găsit, în cazul unei boli sau a unui organ oarecare, un remediu eficient. S-a spus adeseori că organismul posedă forţele cu care se poate ajuta singur; dar, chiar dacă e corectă ideea susţinută de şcoala vieneză a terapiei nihiliste, conform căreia trebuie să declanşăm procesul vindecării prin mobilizarea forţelor opuse, putem veni totuşi în ajutorul procesului de vindecare, apelând la diverse mijloace specifice. Vedem aici un paralelism care poate fi descris pe baza ştiinţei spiritului.

Din cele spuse, de exemplu, în legătură cu difteria, vă puteţi da seama că în cazul acestei boli e vorba de ceva care, în cadrul cauzalităţii karmice, a afectat în mod cu totul deosebit corpul astral. Noi găsim ceva care e înrudit cu acest corp astral, în lumea din jurul omului, în regnul animal. De aceea, în cazul bolilor care sunt foarte aproape de corpul astral, arta medicală caută întotdeauna, în mod inconştient, dintr-un imbold obscur, mijloace de vindecare în regnul animal. În cazul bolilor a căror cauză se află în corpul eteric, ştiinţa vindecării caută remedii în regnul vegetal. Şi s-ar putea ţine o conferinţă interesantă, de exemplu, despre legătura dintre *Digitalis purpurea* şi anumite boli de inimă. (Nota 12) Sunt lucruri care, în măsura în care se bazează pe realitate, nu sunt adevărate doar timp de cinci ani, după care încep să devină neadevărate, cum a spus o dată un medic şi cum este cazul, într-adevăr, când se fac deducţii doar pe baza simptomelor exterioare. Există însă un tezaur de remedii care îşi are izvorul într-o legătură oarecare cu ştiinţa spiritului şi care s-a transmis de la o generaţie la alta, fără ca oamenii să ştie de unde provine. La fel cum astronomii de azi nu ştiu că teoria Kant-Laplace îşi are originea în şcolile oculte din Evul Mediu, oamenii nu ştiu nici de unde provin tezaurele de remedii - iar cauzele bolilor care au legătură cu entitatea corpului fizic cer folosirea remediilor luate din regnul mineral.

Chiar şi prin aceste analogii poate fi atrasă atenţia asupra problemei. Datorită legăturii omului cu lumea înconjurătoare, există posibilitatea ca acesta să fie ajutat din două direcţii: prin faptul că i se furnizează, pe de o parte, iubire modificată, în procesele de vindecare a bolilor psihice, şi, pe de altă parte, lumină metamorfozată în cele mai diferite feluri, în cazul proceselor care au legătură cu vindecările exterioare. Tot ceea ce putem face se realizează fie prin mijloace psihice interioare, prin iubire, fie prin mijloace exterioare, prin lumină densificată într-un mod sau altul. Şi când ştiinţa ajunge atât de departe încât va crede în suprasensibil, ca şi în faptul că materia e lumină densificată într-un fel oarecare, acest principiu va aduce lumină în încercările sistematice de a găsi modalitatea. în care omului i se poate acorda ajutor prin mijloace exterioare. Putem spune că ceea ce a fost adăugat tezaurului de remedii, în cursul unor perioade de timp îndelungate, şcolile oculte ale Egiptului antic şi ale Greciei antice, nu e o simplă absurditate, că în toate aceste lucruri există un sâmbure de adevăr. Teosofia nu există spre a lua partea unei orientări oarecare, spre a spune, de exemplu, că o anume o orientare îi oferă omului otravă. Cuvântul „otravă" acţionează azi cu putere de sugestie şi oamenii nu se gândesc cât de relativ este acest cuvânt. Căci ce este, de fapt, o otravă. Orice substanţă poate fi o otravă. Depinde de procedeul terapeutic şi de cantitatea care se administrează. Apa este o otravă puternică, dacă cineva bea dintr-o dată zece litri. Din punct de vedere chimic, acest efect nu se deosebeşte prea mult de acela al unei alte substanţe administrate omului.

Pe baza celor aflate azi, putem spune că pentru vătămările pe care omul şi le poate produce se găseşte întotdeauna, în tot ceea ce ne înconjoară în natură - cum privim noi procesul evoluţiei lumii -, ceva aducător de sănătate, în aşa fel încât omul poate birui vătămarea. Şi acesta este un sentiment frumos, pe care-l putem avea faţă de lumea exterioară. Noi putem să ne bucurăm de lumea exterioară nu numai pentru că ne dăruieşte flori care înfloresc sau pentru că, în strălucirea luminii, face să radieze spre noi munţii, ci ne putem bucura de ea şi pentru că toate cele din jurul nostru se află într-o atât de strânsă legătură cu ceea ce poate fi desemnat, în omul însuşi, drept bun sau rău. În natură, noi ne putem bucura nu numai de ceea ce ne place la prima vedere; cu cât pătrundem mai adânc în ceea ce s-a densificat până pe treapta de existenţă materială vom afla că această natură, care ne bucură atât de mult, conţine,

totodată, pe vindecătorul a tot răul pe care omul şi-l poate face cu mâna lui; vindecătorul e ascuns în sânul naturii. Trebuie însă să nu ne mulţumim a înţelege ce ne spune vindecătorul, ci să facem cu adevărat ceea ce ne spune el. În majoritatea cazurilor, astăzi noi nu mai avem posibilitatea de a asculta de îndemnurile naturii vindecătoare, fiindcă ignorarea luminii, întunericul care s-a furişat şi în cunoaştere au dat naştere la stări de lucruri care nu-i mai permit omului să asculte de vorbirea pură a naturii. Aşa că trebuie să ne fie clar că, dacă, într-un caz concret, nu se poate da ajutor, dacă, din cauza legăturilor karmice, o suferinţă nu poate fi alinată, nu trebuie să tragem concluzia că nu mai există nici un remediu.

În aceasta vedem o legătură care ne dă posibilitatea de a privi întreaga lume, inclusiv omul, ca pe o fiinţă. În afirmaţia, Materia e lumină, iar problemele sufletului sunt iubire rarefiată avem cele două chei cu care putem dezlega nenumărate enigme ale existenÎei pământene. Dar ele sunt valabile numai pentru existenţa pământeană şi nu pentru alt tărâm al existenţei cosmice. Cu aceasta n-am spus un lucru minor, deoarece, dacă facem o schimbare de direcţie în karma, ne putem uni cu ceea ce sunt elementele componente ale existenţei noastre pământene: pe de o parte, cu lumina devenită materie, de cealaltă parte, cu iubirea devenită viaţă sufletească. Şi găsim remediul fie în lumea înconjurătoare, în lumina densificată, fie în propriul nostru suflet, în actul terapeutic săvârşit din iubire, în actul de jertfă, şi, în acest caz, vindecăm prin forţa sufletească izvorâtă din iubire. Ne unim cu ceea ce pe Pământ are drept de existenţă în sâmburele său cel mai adânc, dacă ne unim, pe de o parte, cu lumina, pe de altă parte, cu iubirea. Toate stările de pe Pământ sunt, într-un fel sau altul, stări de echilibru între lumină şi iubire. Perturbarea echilibrului dintre lumină şi iubire este nesănătoasă. Dacă perturbarea se află în iubire, putem acorda ajutor, dezvoltând noi înşine forţa iubirii, iar dacă perturbarea este în lumină, noi putem da ajutor, procurându-ne din Univers, pe o cale sau alta, acea lumină care poate alunga întunericul din noi.

Aveţi aici elementele de bază ale posibilităţii umane de a ajuta. Ele ne arată că, în existenţa pământeană, totul se bazează pe stări de echilibru între elemente diametral opuse sau care sunt situate unul în faţa altuia. Lumina şi iubirea sunt, de fapt, două elemente situate unul în faţa celuilalt. Dar pe interacţiunea lor se bazează tot ceea ce are loc, în cadrul vieţii noastre pământene, sub formă de procese sufleteşti sau materiale. Nu trebuie să ne mirăm, deci, dacă în toate domeniile vieţii umane evoluţia are loc, de la o epocă la alta, prin faptul că starea de echilibru înclină în mod deosebit într-una din aceste două direcţii, şi că, apoi, se încearcă să se restabilească echilibrul în direcţia cealalată, evoluţia noastră asemănându-se, aşadar, cu mişcările unui val. Într-adevăr, întreaga noastră evoluţie seamănă cu mişcarea unui val: ea coboară şi urcă, şi starea de echilibru perturbată e restablită prin ceea ce reprezintă bătaia de pendul în direcţia cealaltă, depăşind starea de echilibru. Dacă mergeţi pe firul gândului că în viaţa umană are loc o perturbare a echilibrului, într-o directie sau alta, veti observa că în felul acesta puteţi aduce lumină, într-un fel oarecare, până în cele mai intime procese ale culturii şi civilizaţiei. Dacă studiaţi o anumită epocă de cultură, în cadrul căreia în evoluţia umană au apărut unele evenimente negative din cauză că oamenii şi-au îndreptat privirile numai spre interior, nu şi spre realităţile exterioare, cum s-a întâmplat, de exemplu, în Evul Mediu, când perioada de maximă înflorire a misticii a neglijat cu totul aspectele exterioare şi a dus la confuzii nu numai în domeniul cunoaşterii, ci şi în modul de a acţiona al oamenilor, veţi vedea că urmează o perioadă în care mistica nu e suportată, în schimb, oamenii îşi îndreaptă privirile spre lumea exterioară, făcând tot posibilul ca pendulul să bată în direcţia cealaltă. Este vorba de trecerile dintre Evul Mediu şi epoca noastră. Şi veţi putea găsi pretutindeni, sub formele cele mai variate, asemenea perturbări ale echilibrului.

Aş vrea să remarc că în asemenea epoci, cum e şi a noastră, o caracteristică a multor oameni constă în faptul că ei uită cu totul şi pierd din sfera atenţiei lor ceea ce se numeşte conştienţa existenţei unei lumi spirituale. Cu alte cuvinte, în epoca noastră numeroşi oameni scapă cu totul din vedere faptul că există o lume spirituală şi care, aşadar, resping gândurile referitoare la lumea spirituală. Într-o asemenea epocă - şi, în general, în asemenea vremuri - există

întotdeauna, într-un anumit sens, şi reversul.

În timp ce, pe planul fizic, există numeroşi oameni care se împletesc atât de mult printre iţele lumii fizice încât uită cu totul de cea spirituală, altii, care între moarte şi o nouă naştere trăiesc în lumea spirituală, au imboldul diametral opus, provocat printr-o karma ce acţionează din planul fizic asupra planului spiritual: imboldul de a se ocupa de lucruri care, din lumea spirituală, au influenă asupra lumii fizice. Acest fenomen se află la baza influenţelor exercitate asupra lumii fizice de unii oameni care se află în perioada dinaintea unei noi naşteri. Ei acţionează asupra lumii fizice în funcţie de mijloacele existente, prin intermediul unor oameni care sunt accesibili într-un grad mai înalt influenţelor din lumea spirituală. Dacă vrem să facem lumină în aceste domenii, vom fi nevoiţi să respingem multe din revelaţiile lumii spirituale venite de la oameni aflati între moarte şi o nouă naştere. Şi vom putea delimita exact cazurile în care morţii - spre a face pendulul să bată în cealaltă direcţie - se străduiesc din toate puterile să le arate oamenilor, într-un mod palpabil, că există o lume spirituală. Dacă în epoca noastră există mulţi oameni întunecaţi sufleteşte, care au întreţesut în viaţa lor spirituală atâta întuneric, încât nici nu mai vor să audă de lumea spirituală, există, în schimb, decedaţi care, văzând această deficienţă, simt imboldul puternic de a acţiona asupra lumii fizice. Asemenea lucruri se întâmplă mai ales atunci când oamenii aflaţi în planul fizic nu fac nimic în acest sens. Cele mai semnificative sunt lucrurile care ni se oferă fără experimente artificiale, care apar, ca să zicem aşa, drept solii venite din lumea spirituală. De aici legătura dintre oamenii situaţi pe tărâmul materialismului, pe de o parte, şi imboldul care există, pe de altă parte, de a acţiona, dând poveţe şi învăţături din lumea spirituală.

Veţi găsi multe lucruri care pot constitui dovezi în sprijinul celor spuse mai înainte în cartea prietenului nostru *Ludwig Deinhard, Misterul omului*. (Nota 13) Acolo sunt adunate şi sistematizate multe dintre lucrurile de care aveţi nevoie şi care, în cărţile în care sunt prezentate în mod ştiinţific, sunt atât de risipite, încât nu oricine e în stare să le adune la un loc. De aceea este atât de frumos că în cartea amintită găsiţi strânse la un loc tocmai aceste aspecte ale realităţilor ştiinţei spiritului, care, după cum vedeţi, sunt caracteristice în cel mai înalt grad pentru epoca noastră. Găsiţi mai ales consemnat, într-un mod foarte nimerit, un fapt semnificativ: un anumit cerecetător a căutat, prin toate mijloacele, în actuala sa viaţă pământeană, să ajungă pe calea metodei materialiste la dovada că există o lume spirituală - e vorba de răposatul *Frederick Myers* - şi care după moartea sa a simţit imboldul puternic de a le arăta oamenilor de aici lucrurile spre care el năzuise pe Pământ, radiind dinspre lumea spirituală şi cu ajutor din această lume.

Am vrut să ofer, prin cele spuse mai sus, o ilustrare a afirmaţiei că viaţa şi existenţa lumii constă din perturbări permanente ale unor stări de echilibru şi din căutarea echilibrului. În existenia pământeană, elementele cele mai profunde ale acestui echilibru, care e distrus şi se restabileşte iar, sunt lumina şi iubirea. În cadrul karmei umane acţionează, de la o incarnare la alta, cele două elemente, lumina şi iubirea, restabilind stările de echilibru perturbate. De fapt, în karma care şerpuieşte de-a lungul tuturor incarnărilor avem stări de echilibru perturbate, iar în lumină şi iubire avem încercarea continuă de a restabili echilibrul. Aceasta până când, într-un viitor îndepărtat, trecând prin diversele sale incarnări, omul va atinge o ultimă stare de echilibru la care poate ajunge datorită existenţei pământene şi care va face ca omenirea să-şi fi îndeplinit misiunea sa pe Pământ, iar existenţa sa pământeană va trece într-o nouă formă planetară.

Am căutat să lămuresc astăzi o problemă fără discutarea căreia nu e posibilă o fundamentare mai profundă a legăturilor karmice şi a legilor karmice. Nu m-am sfiit, de aceea, să vorbesc despre cauzele misterioare pentru care ştiinţa noastră actuală nu va fi matură multă vreme de aici înainte. Am spus, de asemenea, că materia este lumină întreţesută şi că viaţa sufletească este iubire rarefiată. Toate acestea sunt afirmaţii oculte vechi, dar sunt afirmaţii care vor

rămâne adevărate pentru toate epocile viitoare şi care se vor dovedi fecunde în cursul evoluţiei omenirii, nu numai pentru cunoaştere, ci şi pentru activitatea şi faptele oamenilor.

CONFERINŢA a XI-a

Karma individuală şi karma colectivă. Karma omenirii şi karma entităţilor superioare

Hamburg, 28 mai 1910

Ar mai fi multe de spus în legătură cu diferitele manifestări ale karmei. Dar pentru că azi e ultima zi a ciclului nostru de conferinte şi pentru că timpul afectat unei teme atât de vaste a fost scurt, veţi înţelege de ce dacă unele dintre aspectele care, poate, ar mai fi trebuit discutate, ca şi multe dintre întrebările care vă apasă sufletul, nu pot fi tratate de această dată. Dar mişcarea noastră îşi va urma cursul, şi astfel ceea ce n-a putut fi lămurit acum va fi detaliat şi rezolvat cu altă ocazie.

S-a evidenţiat faptul că omul vieţuieşte legitatea karmei, în fiecare clipă trăită de el, evident ca pe ceva absolut evident, astfel încât în fiecare clipă a vieţii noastre, ne putem întoarce privirile spre evenimentele prin care am trecut, spre ceea ce am făcut, gândit sau simţit în incarnările care au precedat-o pe cea în care facem asemenea consideraţii. Si vom constata că destinul uman interior şi exterior din acea clipă poate fi sesizat prin faptul că noi deţinem un fel de „registru de conturi al vieţii", în care înscriem toate trăirile noastre înţelepte, inteligente, pline de înţelegere, dar şi tot ceea ce a fost irational, rău şi urât în viaţa noastră. Într-un anumit moment al vieţii va rezulta un surplus, şi acesta reprezintă destinul acelui moment.

S-ar putea pune întrebarea care este raportul dintre acţiunile comune ale oamenilor, care trăiesc într-o colectivitate umană, şi karma individuală a fiecărui om. Am atins aceste probleme până acum. Dacă ne îndreptăm privirile spre un moment istoric oarecare, de exemplu, spre războaiele dintre greci şi perşi, nu vom putea spune că acest eveniment, privit, în primul rând, din perspectiva grecilor, ar trebui înscris numai în cartea destinului oamenilor individuali care au luat parte la el, pe plan fizic. Gândiţi-vă la toţi conducătorii oştilor greceşti care au luptat cu perşii, la toţi oamenii care s-au jertfit atunci, gândiţi-vă la ceea ce au făcut aceştia. Aţi putea înscrie doar în cartea de conturi a fiecărui om - dacă analizaţi într-un mod cât de cât raţional un asemenea eveniment - cele întâmplate atunci? Nu veţi putea face nicidecum aşa ceva, pentru că nu vă veţi putea imagina că evenimente care privesc un popor întreg sau o mare parte a lumii civilizate se pot reduce la faptul că fiecare individualitate umană îşi trăieşte propria sa karma. Urmărind evoluţia istorică a omenirii, veţi vedea că în cadrul evoluţiei se poate evidenţia un sens, dar că evenimente care au avut loc nu se pot confunda cu karma individuală a omului individual.

Ne putem întreba ce importanţă au avut pentru evoluţia omenirii războaiele dintre greci şi perşi. În Orient se dezvoltase o cultură care răspândea o lumină deosebită. Dar orice lumină aduce cu sine umbrele sale. Cultura Orientului a putut fi realizată deoarece unele aspecte întunecate, care n-ar fi trebuit să influenţeze evoluţia umană, s-au infiltrat în acea cultură. Un asemenea aspect l-a constituit faptul că Orientul a avut tendinţa de a se extinde, prin mijloace de constrângere exterioare, situate exclusiv pe planul fizic. Dacă n-ar fi apărut acest imbold cultura şi civilizaţia orientală n-ar fi luat naştere. Dar pentru ca omenirea să poată evolua în continuare a fost necesar să se dezvolte cultura greacă, pe baza unor premise cu totul diferite. Cultura greacă n-ar fi putut să apară însă în mod spontan. Ea a împrumutat, într-adevăr, premise importante de la cultura orientală. Legendele care povestesc despre eroii plecaţi din Grecia în Orient ne spun că discipoli ai anumitor şcoli greceşti au fost în Orient şi le-au adus grecilor acele bunuri care nu puteau fi dobândite decât în sânul culturii şi civilizaţiei

orientale, care au putut fi însă cultivate şi transformate prin ceea ce se formase pe baza caracterului poporului grec şi a talentelor acestui popor. Dar din aceste bunuri aduse din Orient trebuia să fie eliminat ceea ce constituia aspectul lor întunecat: tendinţa nestăvilită de a se extinde spre Apus, prin mijloace de constrângere pur exterioare. Lumea romană, care a luat naştere mai târziu decât cea greacă, şi tot ceea ce constituie celelalte premise pentru dezvoltarea omenirii europene n-ar fi putut apărea dacă grecii nu şi-ar fi creat terenul pentru a pune o nouă amprentă culturii orientale, dacă ei nu i-ar fi respins pe perşi,. Prin faptul că i-au respins pe asiatici au putut să fie filtrate lucrurile create în Asia.

Din această perspectivă trebuie privite multe evenimente din evoluţia lumii. *Dacă am ţine un ciclu de conferinţe* care să dureze 3-4 ani *si am dezvolta această idee*, urmărind numai documentele care ne-au fost transmise pe cale istorică, am descoperi un plan după care evoluează omenirea. (Nota 14) Am avea atunci o privire de ansamblu asupra lucrurilor şi am putea spune că un anumit bun cucerit avea unele aspecte întunecate, care trebuiau eliminate; el trebuia să fie transmis unui alt popor şi dezvoltat acolo. Am descoperi astfel că în evoluţia omenirii există un plan şi, discutând acest plan, n-am putea aluneca spre întrebarea: Cum s-a întâmplat ca personalităţi ca Xerxes, Miltiade sau Leonida să aibă o anumită karma individuală? Noi trebuie să privim karma individuală ca pe ceva care trebuie decis în sine, şi care trebuie împletit în planul evoluţiei omenirii. Problema nu poate fi abordată altfel. Dar, dacă aşa stau lucrurile, în această evoluţie neîntreruptă a omenirii, care se desfăşoară după un plan, trebuie să existe o coerenţă, la fel cum evenimentele karmice au o coerenţă a lor în viaţa umană individuală. Cum se raportează un asemenea plan al evoluţiei generale a omenirii la karma individuală a fiecărui om?

Să studiem mai întâi ceea ce am numit soartă, în însăşi evoluţia umană. Dacă ne întoarcem privirile în trecut, vedem ridicându-se o cultură după alta, un popor după altul. Şi mai vedem cum, popor după popor, fiecare creează ceva nou, cum din cultura şi civilizaţia fiecărui popor rămâne ceva nepieritor, dar că popoarele înseşi trebuie să piară, spre a salva pentru epocile următoare ale evoluţiei omenirii aportul cultural specific. Ştiinţa spiritului spune că în această înaintare neîntreruptă a evoluţiei omenirii putem distinge două curente.

Încercaţi să decelaţi, în întreg traseul parcurs de omenire în evoluţia sa, ceea ce putem considera ca fiind un curent continuu, în sânul căruia se dezvoltă val după val, bunul cucerit de valul premergător păstrându-se însă pentru cel următor. Am obţine o imagine a acestui ansamblu dacă ne-am îndrepta privirile spre prima civilizaţie postatlanteană, spre realizările grandioase ale vechii Indii. Dacă vom compara însă aceste realizări cu ecourile slabe păstrate în Vede, care, ce-i dept, sunt încă demne de admiraţie, fiind, totuşi, un ecou slab a ceea ce au realizat vechii Rishi şi a ceea ce relatează ştiinţa spiritului, când vorbeşte despre marele impuls dat de indieni culturii şi civilizaţiei umane, vom fi nevoiţi să spunem că măreţia originară a ceea ce poporul indian a avut de realizat pentru omenire se afla deja în declin, atunci când acest tezaur cultural al omenirii a început să fie aşternut în scris, în vederea păstrării sale, sub forma unor descrieri poetice admirabile. Totuşi, ceea ce au dat cultura şi civilizaţia indiană s-a revărsat în întreaga evoluţie a omenirii. Şi numai pe această bază s-a putut dezvolta mai târziu ceva care avea nevoie de un popor tânăr - nu de un popor îmbătrânit. A fost necesar ca indienii să fie respinşi până în peninsula sudică, pentru ca în Persia să se dezvolte concepţia despre lume a lui Zarathustra. Câtă măreţie avea această concepţie despre lume, în momentul în care a luat naştere şi cât de repede, într-un timp relativ scurt, a decăzut ea! La vechii egipteni şi la caldeeni întâlnim acelaşi proces. Vedem apoi cum înţelepciunea orientală trece în Grecia şi cum grecii resping ceea ce este, în planul fizic, lumea orientală. Şi mai vedem cum în cultura greacă sunt primite cuceririle întregului Orient şi cum în ea se întreţes diferite lucruri care fuseseră realizate până atunci în alte ţinuturi ale Europei. De aici a luat naştere un nou impuls cultural, care, pe căi ocolite, a fost în măsură să-şi asimileze Impulsul hristic şi să-l propage mai departe, spre Apus. Astfel am întâlnit şi mai târziu un curent cultural continuu, în care putem înşira o verigă ulterioară

lângă alta, şi fiecare verigă ne pare o continuare a celei dinainte şi, totodată, ceva nou, care trebuia să fie dat omenirii. Dar din ce trebuia să ia naştere, oare, ceea ce se dezvoltă astfel, de la o epocă la alta?

Gândiţi-vă la tot ce vieţuieşte fiecare popor în parte, în sfera sa culturală! Gândiţi-vă la tot ce a trebuit să se petreacă în sânul fiecărui popor, la sentimentele oamenilor, la dorinţele şi entuziasmul faţă de idealul lor suprem, faţă de bunul care trebuia să fie dat ca impuls cultural! Gândiţi-vă cum trebuie să participe sufletele oamenilor individuali, cu toate dorinţele şi năzuinţele lor, la impulsul cultural specific neamului lor! Pe lângă aceasta, a fost necesar ca de-a lungul nenumăratelor secole din evoluţia omenirii popoarele, care dezvoltau impulsuri culturale succesive, să trăiască într-un fel de iluzie - fiecare popor avea iluzia că tezaurul cultural pe care-l avea de elaborat el însuşi era veşnic şi nepieritor, că nu i-ar putea fi luat niciodată. Munca plină de dăruire a diferitelor popoare la elaborarea culturii şi civilziaţiei a fost posibilă numai pentru că s-a ivit mereu iluzia care le menţinea convingerea că bunul creat de ei, cu tot ce e legat de el, va dăinui în veci. Iluzia aceasta există şi în zilele noastre; şi chiar dacă oamenii nu i se mai dăruiese într-un mod atât de total şi nu se mai vorbeşte de „eternitatea" unei culturi, iluzia există, în sensul că nimeni nu se gândeşte la sfârşitul ei.

Primul domeniu al vieţii spirituale umane în care asemenea iluzii nu vor mai apărea va fi cel al teosofiei. Ar fi o eroare gravă dacă un om bine ancorat în mişcarea noastră spirituală ar crede că formele în care turnăm cunoştinţele noastre, că expunerile sub formă de idei pe care suntem în măsură să le dăm astăzi, că ceea ce noi putem oferi din gândirea, simţirea şi vointa noastră vor exista în veci. Am da dovadă de miopie sufletească dacă am afirma că peste trei milenii vor mai exista oameni care vor vorbi despre adevărurile teosofice exact aşa cum vorbim noi astăzi. Ştim că situaţia actuală ne cere să oferim ceva din produsul evoluţiei neîntrerupte în formele actuale şi că urmaşii noştri vor exprima aceste lucruri în cu totul alte forme de trăire. De ce se întâmplă aşa? Dintr-un motiv asemănător cu acela care a făcut ca, de-a lungul multor secole şi milenii ale evoluţiei omenirii, culturile şi civilizaţiile succesive să prilejuiască oamenilor tot felul de trăiri, astfel încât contribuţia să poată fi plăsmuită din evoluţia întregului popor. Gândiţi-vă la nenumăratele trăiri ale oamenilor din Grecia antică şi la ceea ce a rezultat de aici, drept chintesenţă, pentru întreaga omenire de mai târziu! Veţi spune atunci: Aceasta constituie mai mult decât suma curentelor individuale.

De aceea, noi trebuie să observăm două lucruri: în primul rând, ceva care trebuie să ia naştere şi să piară, pentru ca din acest întreg să poată apărea un al doilea lucru - sub raport cantitativ, partea cea mai mică -, ca ceva veşnic. Vom înţelege în ce fel evoluează omenirea numai dacă ştim că, de când există karma umană individuală, în acest proces acţionează două puteri, Lucifer şi Ahriman, despre care am văzut că sunt mereu în activitate. Considerăm că face parte din planul evoluţiei omenirii ca, în final, când Pământul îşi va fi atins scopul, rezultatele diferitelor civilizaţii, care sunt integrate treptat evoluţiei omenirii în ansamblu, să devină fecunde pentru toate individualitäiile umane izolate, indiferent de destinele pe care le-a avut fiecare. Dar noi ne putem îndrepta privirile spre acest ţel numai dacă privim evoluţia lumii din perspectivă teosofică. Nu vă lăsaţi amăgiţi! A gândi acest ţel în mod corect, cu păstarea individualităţii noastre umane, fără risipirea acesteia într-o unitate panteistă nebuloasă, deci, în aşa fel încât în individualitatea rămasă intactă să se reverse marile cuceriri realizate de omenire în ansamblu, poate să ne apară într-o formă clară şi precis conturată numai prin cultivarea teosofică a sufletului.

Dacă ne întoarcem privirile spre civilizaţiile trecute, putem spune că de când au început să se incarneze individualităţile umane în evoluţia omenirii sunt implicaţi Lucifer şi Ahriman. Lucifer încearcă să participe la această evoluţie, în curentul progresiv al civilizaţiilor, prin faptul că se încuibează în corpurile astrale umane şi că le impregnează cu impulsul luciferic; el acţionează asupra corpurilor astrale umane. Oamenii n-ar putea primi numai de la puterile

care fac să înainteze curentul continuu al civilizaţiei ceea ce le dă Lucifer. Dacă eliminaţi din mersul general al omenirii acest curent rămâne ceea ce fiinţele spirituale care evoluează normal fac să se reverse în omenire, drept comori mereu noi. Când ne înălţăm privirile spre ierarhii, spunem că acele entităţi spirituale care-şi parcurg evoluţia lor normală au dat civilizaţiei pământene ceea ce este un bun nepieritor al omenirii, care, ce-i drept, a fost transformat mai târziu, dar a rămas, totuşi, un bun nepieritor al omenirii. În acest fel dobândim un curent al civilizaţiei care înaintează continuu.

Prin activitatea acestor puteri, care trec, ele însele, printr-o evoluţie normală, omul şi-ar fi dezvoltat din ce în ce mai mult Eul, prin această îmbogăţire progresivă a evoluţiei umane. Din timp în timp, în omenire s-ar revărsa ceva ce-l face pe om să progreseze; omul s-ar umple din ce în ce mai mult cu darurile lumii spiritule, şi la sfârşit, când Pământul îşi va fi atins ţelul, în el ar exista toate darurile care i-au fost trimise din lumile spirituale. Un lucru n-ar fi însă posibil: ca omul să-şi manifeste zelul propriu, sfânt, dăruirea şi ardoarea sufletească faţă de ceea ce s-a creat de la o epocă de cultură la alta.

Din acelaşi străfund sufletesc din care se naşte orice dorinţă şi orice poftă apare şi dorul după marile idealuri, dorinia de a-i face fericiţi pe oameni, de a realiza ceva în domeniul artei, în epocile de cultură succesive din evoluţia omenirii. Din acelaşi substrat din care izvorăşte orice dorinţă şi poftă creşte şi dorul de marile idealuri, dorinţa de a aduce fericire oamenilor după performanţele artistice din diferitele epoci de cultură. Din acelaşi substrat din care apar dorinţe dăunătoare cresc şi strădaniile pentru ajungerea pe cele mai înalte culmi ale creaţiei umane. Idealul suprem pentru care se aprinde de dragoste sufletul uman n-ar putea exista, dacă n-ar fi posibil ca aceeaşi poftă să se afunde, de asemenea, în direcţia cealaltă, în viciu şi rău. Dacă în evoluţia omenirii există o asemenea posibilitate, aceasta e opera spiritelor luciferice. Aşa că noi nu putem să ignorăm faptul că spiritele luciferice au adus pentru oameni libertatea, o dată cu posibilitatea răului, cu posibilitatea de a primi în mod liber darurile care, dacă n-ar acţiona, s-ar revărsa în mod pasiv în sufletul uman.

Am mai văzut că tot ceea ce e adus la suprafaţă de Lucifer îşi găseşte răspuns prin Ahriman. Îl vedem, deci, pe Lucifer, acţionând, cu întreaga lui ceată de spirite, asupra a ceea ce urma să dea, în planul realităţii concrete, pentru întreaga evoluţie umană, impulsul culturii antice greceşti: eroii greci, oamenii de seamă şi artiştii Greciei. Lucifer pătrunde în corpurile astrale, le face să se aprindă de dragoste pentru idealul suprem pe care-l venerează. Ceea ce urmează să se reverse în evoluţie o dată cu civilizatia greacă devine astfel, totodată, entuziamsul sufletului poporului. Tocmai în acesta se află acţiunea lui Lucifer. Şi, din cauză că Lucifer îşi datorează forţa evoluţiei lunare, nu evoluţiei pământene, el îl cheamă în arenă pe Ahriman; şi în timp ce Lucifer îşi desfăşoară activitatea de la o epocă la alta, Ahriman distruge pas cu pas ceea ce Lucifer a realizat pe Pământ. Evoluţia cosmică a oamenilor este o activitate ce se desfăşoară în permanenţă prin participarea lui Ahriman şi Lucifer. Dacă în evoluţia omenirii n-ar acţiona Lucifer, ar lipsi zelul şi entuziasmul faţă de progresul umanităţii. Dacă n-ar exista Ahriman, care nu distruge ceea ce provine de la curentul continuu al evoluţiei, ci de la impulsul luciferic, Lucifer ar încerca să perpetueze în veci unele civilizaţii. Îl vedeţi pe Lucifer provocându-şi propria karma, care este o consecinţă a evoluţiei de pe vechea Lună; el trebuie să-l aibă mereu, înlănţuit de călcâiul său, pe Ahriman. Ahriman este împlinirea karmică a lui Lucifer.

Studiind exemplul entităţilor ahrimanice şi luciferice, privim în intimitatea karmei entităţilor superioare. Şi acolo există karma. Oriunde sunt Euri există karma. Iar Lucifer şi Ahriman adăpostesc, fiecare în fiinţa sa, câte un Eu, de aceea efectele faptelor săvârşite de ei se pot întoarce asupra lor. Asupra multora dintre aceste mistere vom putea atrage atenţia la vară, *în cadrul ciclului despre istoria biblică a Gertezei*; aş vrea să vă atrag totuşi atenţia, de pe acum, asupra unui pasaj care va fi în măsură să demonstreze ce profunzime are fiecare cuvânt din documentele oculte. (Nota 15)

Aţi reflectat vreodată la întrebarea de ce în istoria biblică la sfârşitul fiecăreia dintre zilele Genezei se află propoziţia „Şi elohimii văzură lucrarea şi văzură că era bună", că era „cum nu se poate mai bună"? E o frază extraordinar de importantă. De ce a fost scrisă acolo? Ea trebuie înţeleasă ca o carcterizare a elohimilor, care, pe vechea Lună, au parcurs o evoluţie normală, şi al căror adversar e Lucifer. Este o caracteristică a elohimilor faptul că după fiecare zi a Genezei au văzut că lucrarea lor „era cum nu se poate mai bună". Este dată această indicatie din cauză că treapta respectivă de conştienţă era cucerirea elohimilor. Pe Lună, ei au putut vedea lucrarea în timp ce o făceau; n-au putut avea ulterior o conştienţă despre aceasta. Faptul că au putut privi ulterior, printr-o gândire *a posteriori*, la lucrarea săvârşită este o treaptă deosebită în conştienţa elohimilor. Este ceea ce a devenit posibil numai pe Pământ. Caracterul lor interior reiese din faptul că elementul voinţă se revarsă din fiinţa lor în aşa fel încât, când au privit rezultatul, au constatat că era cum nu se poate mai bun. Aceştia au fost elohimii care-şi încheiaseră lucrarea pe Lună şi, când au privit-o apoi de pe Pământ, au putut spune: Poate să rămână aşa, e cum nu se poate mai bună! Pentru aceasta trebuia să se fi încheiat însă vechea evoluţie lunară.

Dar cum stau lucrurile cu entităţile luciferice, deci cu acele entităţi care nu şi-au încheiat evoluţia lunară? Ele vor fi nevoite să-şi privească lucrarea ulterior, de pe Pământ, atunci când şi-au adus aportul, de ardoare şi entuziasm, în cadrul culturii greceşti. Ele vor vedea apoi că Ahriman le-a sfărâmat lucrarea bucată cu bucată! Şi vor fi nevoite să recunoască că nu şi-au terminat lucrarea: Au văzut lucrarea săvârşită de ei şi au văzut că nu era cum nu se poate mai bună, că fusese necesar ca ea să fie distrusă!

În aceasta constă marea dezamăgire a spiritelor luciferice, în faptul că ele încearcă să-şi termine lucrarea, să facă pendulul să bată în directia cealaltă, dar mereu îşi găsesc lucrarea distrusă de Ahriman. Trebuie să vă reprezentaţi, în cadrul evoluţiei omenirii, o tâlăzuire în sus şi în jos, o aprindere de noi forţe, de entităţi de un rang mai înalt decât noi şi să vă gânditi că aceste entităţi trăiesc mereu noi amăgiri. Toate acestea sunt conţinute în trăirile pe care le au spiritele luciferice în cadrul evoluţiei de pe Pământ. Iar omenirea a trebuit să preia în ea această karma, pentru că numai astfel omul putea să ajungă la libertatea reală. Libertatea poate apărea numai dacă omul dă el însuşi conţinutul cel mai înalt Eului său pământean. Acel Eu pe care omul l-ar avea dacă toate bunurile i-ar fi dăruite la sfârşitul evoluţiei pământene nu poate fi liber, fiindcă a fost predestinat de la bun început ca în oameni să se reverse toate bunurile evoluţiei pământene. Omul a putut deveni liber numai creând alături de acest Eu un altul, capabil de greşeli, care pendulează în direcţia binelui şi în direcţia răului şi care poate năzui spre ceea ce este conţinutul întregii evoluţii pământene. A fost necesar ca Lucifer să-i adauge omului Eul inferior, pentru ca efortul de a urca până la nivelul Eului superior să poată fi fapta cea mai proprie a omului.

Numai aşa este posibilă existenţa voinţei libere în omenire. Voinţa liberă poate fi cucerită treptat, fiindcă omul este situat faţă de ea în aşa fel încât, în viaţă, aceasta îi apare ca ideal. Oare unde este liberă voinţa umană, într-o stare intermediară a evoluţiei? Ea nu e niciodată liberă, pentru că în orice moment poate să cadă pradă elementului luciferic sau celui ahrimanic; nu e liberă pentru că orice om, după de ce a trecut prin poarta mortii, are o impresie absolut precisă - poate timp de decenii - în peroada ascendentă a purificării. Acesta este esenţialul în viaţa din kamaloca: vedem în ce grad suntem imperfecţi noi înşine, din cauza lucrurilor imperfecte pe care le-am făcut în lume, vedem, pas cu pas, în ce fel am devenit imperfecţi. De aici se naşte apoi intenţia de a elimina ceea ce am făcut în mod imperfect. Aceasta este viaţa în kamaloca; o intenţie este adăugată altei intenţii şi se ia hotărârea ca omul să corecteze ceea ce a gândit şi a făcut în aşa fel încât a ajuns să coboare! Omul imprimă vieţii viitoare sentimentele sale din kamaloca, împreună cu intenţia descrisă, şi astfel îşi ia în primire karma pe care trebuie s-o poarte. Putem afirma că ne apropiem de voinţa liberă numai în măsura în care am reuşit să devenim stăpâni peste influenţele lui

Lucifer şi Ahriman. Dar noi nu putem deveni stăpâni peste influeniele luciferice şi ahrimanice decât prin cunoaştere. În primul rând, prin autocunoaştere, prin faptul că devenim capabili într-un grad din ce în ce mai înalt - şi în viaţa dintre naştere şi moarte - să ne cunoaştem slăbiciunile, în toate cele trei domenii ale vieţii sufleteşti, în gândire, simţire şi voinţă. Dacă ne străduim să nu ne lăsăm pradă nici unei iluzii, în Eul nostru creşte forţa de a ne putea dispensa de influenţa luciferică, fiindcă în acest caz dobândim capacitatea de a decide ce dăruire merită din partea noastră acele bunuri ale omenirii care au fost cucerite treptat. În al doilea rând, prin cunoaşterea lumii exterioare, care trebuie să vină în completarea autocunoaşterii, acestea trebuie să conlucreze. Noi trebuie să unim autocunoaşterea şi cunoaşterea lumii exterioare cu fiinţa noastră; atunci vom fi în stare să ne creăm o relaţie clară cu Lucifer.

Acesta este specificul a ceea ce noi ne însuşim drept cunoaştere teosofică: ajungem să ne dăm seama în ce măsură în orice faptă umană sunt implicate înclinaţia şi pasiunea, Lucifer şi Ahriman. Ce altceva am făcut noi, în cadrul acestei serii de conferinţe, decât să ne lămurim asupra felului în care forţele luciferice şi ahrimanice influenţează viaţa noastră în cele mai diverse moduri! În epoca actuală poate să înceapă procesul de edificare a oamenilor în ceea ce priveşte forţele luciferice şi ahrimanice. Şi omul trebuie să fie edificat, dacă vrea să contribuie cu ceva la atingerea ţelului omenirii pe Pământ. Oriunde v-aţi îndrepta privirile, pretutindeni unde există simţire şi gândire omenească puteţi vedea cât de departe sunt încă oamenii de o edificare autentică, adevărată, în privinţa influenţelor exercitate de Lucifer şi Ahriman. Majoritatea covârşitoare a oamenilor nici nu vor să fie edificaţi în această privinţă. Vedeti cum o mare parte a oamenilor cade pradă unui egoism religios, considerând că trebuie să facă totul pentru a ajunge ei înşişi, sufletul lor, la acea stare de tihnă şi fericire supremă pe care şi-o puteau imagina. Este un egoism de care oamenii nu sunt conştienţi; ei nu-şi dau seama că aici se pot infiltra dorinţele cele mai egoiste. Şi nicăieri nu se infiltrează Lucifer mai mult în sentimentele noastre, decât acolo unde oamenii năzuiesc spre Divin, îndemnaţi de pasiunile şi dorinţele lor, fără ca Divinul să fie străluminat pentru ei de lumina cunoaşterii. Nu credeţi că Lucifer acţioneză în multe cazuri tocmai acolo unde oamenii au impresia că năzuiesc spre realitatea supremă? Numai că formele de cultură spre care se năzuieşte în acest fel vor trebui să se numere şi ele printre dezamăgirile lui Lucifer. Iar cei care cred că pot să menţină în viaţă, prin dorinţe deşarte, o formă de cultură spirituală sau alta, cei care predică fără încetare că teosofia este rea deoarece propovăduieşte ceva nou, toţi aceştia ar trebui să reflecteze la faptul că nu depinde de voinţa umană dacă Ahriman se ţine pe urmele lui Lucifer. Formele apărute de-a lungul evoluţiei vor pieri din nou, prin acţiunea lui Lucifer, în care se amestecă mereu Ahriman.

Privim astfel spre o evoluţie anterioară, în care anumite entităţi au făcut pentru noi sacrificiul de a rămâne în urmă. Ştim acum că aceste entităţi trebuie să-şi poarte karma lor de dragul nostru, pentru ca noi să putem trăi în mod normal ceea ce ele ne insuflă. Într-adevăr, Iahve i-a insuflat omului, la începuturi, prin suflarea divină, facultatea de a deveni un Eu; dacă n-ar exista decât suflarea divină, care pulsează în sângele uman, nu şi ceea ce poate să se abată de la darurile suflării lui Iahve, dacă în el n-ar acţiona atât impulsuri luciferice, cât şi impulsuri ahrimanice, atunci, ce-i drept, omul ar putea dobândi darul oferit de Jahve, dar nu şi „cum"-ul acestuia: a-l simţi cu un Eu liber, conştient de sine. Prin urmare, faptul că anumite entităţi au rămas în urmă pe vechea Lună este în consens cu evoluţia cosmică.

Noi trăim azi într-o epocă în care ne este îngăduit să privim, într-adevăr, la multe dezamăgiri suferite de Lucifer în trecut; dar putem privi, de asemenea, spre un viitor în care vom înţelege din ce în ce mai mult ce este curentul continuu al evoluţiei. Iar teosofia ne va ajuta să întelegem acest curent continuu al evoluţiei, pentru ca noi să ne putem raporta în mod conştient la influenţele lui Lucifer şi să ajungem din ce în ce mai mult în situaţia de a recunoaşte impulsurile luciferice din noi înşine şi de a le valorifica într-un mod corect, folositor pentru evoluţia omenirii, în timp ce înainte ele acţionau ca imbolduri obscure, de

care oamenii nu erau conştienţi. La fel stau lucrurile şi cu influenţele ahrimanice.

Am ajuns la un punct în care putem să atragem atenţia asupra faptului că epoca prezentă este o epocă importantă din evoluţia omenirii; este epoca în care, dintr-un anumit punct de vedere, forţele sufleteşti se modifică. Mulţi dintre dumneavoastră au auzit, desigur, când am spus că în viitorul apropiat anumiţi oameni, indivizi izolaţi, vor dezvolta alte forţe sufleteşti decât cele admise astăzi. Ceea ce teosofia spune astăzi pe baza cunoştinţelor dobândite de ştiinţa spiritului, anume că omul posedă, pe lângă corpul fizic, şi un corp eteric, e cunoscut, prin percepţie directă, numai de cei care au trecut printr-o educaţie ocultă metodică. Dar încă înainte să treacă mijlocul secolului XX - o ştim din *Cronica Akasha* - vor exista oameni care vor ajunge, printr-o evoluţie naturală, la o clarvedere eterică; datorită faptului că omenirea a ajuns în acest moment, când asemenea lucruri se vor dezvolta ca nişte daruri naturale, indivizii umani vor percepe corpul eteric, pătrunzând corpul fizic şi depăşindu-l în toate direcţiile. Coborând de la starea în care putea privi în lumea spirituală, omul a ajuns la starea actuală, când nu mai are decât facultatea percepţiei fizice pur exterioare şi o înţelegere intelectuală a lumii exterioare; dar el începe să evolueze treptat spre unele facultăţi noi, dar conştiente. Noile facultăţi se vor alătura celor vechi, şi o facultate deosebită va fi cea pe care o voi prezenta în continuare.

Vor exista oameni - puţini, la început, căci această facultate se va dezvolta la un număr mai mare de oameni de-abia în cursul următoarelor 2-3 milenii, iar primii precursori vor apărea înainte să se încheie prima jumătate a secolului XX - care vor fi tentaţi să se detaşeze de faptă. Şi atunci vor avea în faţa ochilor o imagine degajându-se din fapta respectivă. La început ei n-o vor cunoaşte, nu vor vedea nici o legătură între imagine şi fapta săvârşită de ei înşişi. Dar poate că unii vor afla câte ceva prin ştiinţa spiritului, şi, în acest caz, aceştia îşi vor da seama că imaginea, care le apare ca un fel de imagine de vis conştientă, e reversul faptei lor, imaginea acelei fapte care trebuie săvârşită ca să-şi găsească împlinirea karmică săvârşită în acel moment.

Omenirea se află cu adevărat în faţa unei epoci în care nu va mai înţelege karma doar după descrierile şi învăţăturile ştiinţei spiritului; ea va începe, treptat, să vadă karma prin percepţie spirituală. Dacă până acum karma a fost pentru oameni un imbold obscur, o dorinţă obscură, şi dacă ea se putea manifesta de-abia în viaţa următoare, putea fi transformată în intenţie de-abia în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, oamenii vor ajunge treptat în situaţia de a percepe creaţiile lui Lucifer în mod conştient, de a vedea cum se vor manifesta ele prin efectele lor. În orice caz, vor şti ce e cu această clarvedere eterică numai oamenii care s-au străduit să ajungă la cunoaştere şi autocunoaştere. Tot mai mulţi oameni aflaţi în stare normală vor avea imaginile karmice corespunzătoare faptelor lor. Va fi un fenomen care-i va face pe oameni să progreseze, pentru ca astfel ei să ştie ce mai datorează lumii, ce mai stă înscris în karma lor drept debit. Acesta e lucrul care-l face pe om neliber, faptul că nu ştie ce datorează lumii. Aşa că, discutând despre karma, nu ne este îngăduit să vorbim de la bun început despre existenţa unei voinţe libere. Cuvântul „voinţă liberă" e greşit, fiindcă noi ştim că omul devine liber de-abia prin cunoaşterea sa, care urcă trepte tot mai înalte, şi prin faptul că el însuşi urcă pe trepte din ce în ce mai înalte şi se transpune din ce în ce mai mult în lumea spirituală. El se umple astfel tot mai mult cu conţinutul lumii spirituale şi devine o fiinţă care-şi determină propria voinţă. Nu voinţa poate deveni liberă, ci omul ca atare poate deveni liber, prin faptul că se pătrunde cu ceea ce îi e dat să cunoască pe tărâmul spiritualizat al existenţei cosmice.

Dezamăgirile lui Lucifer şi faptele sale ne fac să spunem că de milenii s-au pus bazele situaţiei în care ne aflăm acum; dacă n-am fi acolo unde suntem, nu am putea să evoluăm spre libertate. După ce ne-am edificat în privinţa lui Lucifer şi Ahriman, putem să intrăm într-o relaţie nouă cu aceste puteri, să culegem roadele a ceea ce s-a făcut deja, putem să luăm asupra noastră, ca să zic aşa, munca lui Lucifer şi Ahriman. În orice caz, faptele provocate de

Lucifer şi care au dus la dezamăgiri trebuie să se transforme în reversul lor când sunt săvârşite de noi înşine. Faptele lui Lucifer aveau menirea de a stârni pofte, de a-l îndrepta pe om spre rău. Am văzut ce forţă trebuie să acţioneze în direcţia contrară celei a lui Lucifer. Dacă trebuie ca noi înşine să acţionăm în sens contrar lui Lucifer, să ne ocupăm în viitor de treburile sale, numai iubirea e aceea care va putea lua locul faptelor lui Lucifer; iubirea va putea face acest lucru. Şi tot aşa vor sta lucrurile cu ceea ce se revarsă spre noi din lumea exterioară prin faptul că înlăturăm întunericul pe care-l întreţesem în materia exterioară. Dacă vom înlătura tot mai mult acest întuneric, dacă-l vom face să se risipească şi dacă vom reuşi să învingem în acest fel cu totul influenţa ahrimanică, vom fi în măsură să cunoaştem lumea aşa cum este ea de fapt, ca lume pământeană. Şi atunci vom putea să ne apropiem treptat de o cunoaştere care azi nu poate fi decât un bun al ştiinţei spiritului. Vom răzbate până la ceea ce este materia cu adevărat, până la natura luminii. Azi ştiinţa se lasă încă în voia celor mai diverse amăgiri, în ceea ce priveşte natura luminii. Unii cred că vedem lumina cu ochii fizici. Este greşit. Noi nu vedem Iumina, ci doar corpuri luminate; vedem culorile de pe suprafaţa corpurilor. Nu vedem lumină, ci vedem prin intermediul luminii. Toate amăgirile de acest fel vor fi înlăturate. Şi astfel se va transforma imaginea noastră despre lume, care, din cauza lui Ahriman, a fost întreţesută cu erori şi se va impregna cu înţelepciune. Ajungând la lumină, omul va dezvolta el însusi reversul sufletesc al luminii. Iar reversul sufletesc al luminii este înţelepciunea.

Astfel în sufletul uman vor pătrunde iubirea şi înţelepciunea. Iubirea şi înţelepciunea vor fi forţa practică, impulsul de viaţă care trebuie să rezulte şi va rezulta din concepţia teosofică despre lume. Înţelepciunea, care e reversul interior al lumii, înţelepciunea care se poate uni cu iubirea, şi iubirea, care se impregnează cu înţelepciune, vor găsi calea justă spre a acţiona, la rândul lor, asupra a ceea ce e scăldat în înţelepciunea lumii exterioare. Dacă trebuie să participăm treptat la cealaltă jumătate a evoluţiei, care ar consta în învingerea lui Lucifer şi Ahriman, este nevoie să ne pătrundem cu înţelepciune şi iubire. Dezvoltând înţelepciunea şi iubirea, dezvoltăm acele elemente care se vor revărsa, la rândul lor, din sufletele noastre, ca daruri pentru puterile luciferice şi ahrimanice care s-au sacrificat în prima jumătate a evoluţiei de pe Pământ, ca să ne dea ceea ce ne este necesar pentru cucerirea libertăţii noastre. Lor va trebui să le dăm înţelepciunea şi iubirea pe care le vom dezvolta în acest fel. Dar trebuie să fim conştienţi de un lucru: pentru că în lume trebuie să existe viaţă, noi trebuie să ne însuşim culturi care sunt mijloacele de expresie ale acestei vieţi. Noi vrem să ne dăruim cu bucurie şi iubire unei culturi teosofice care nu va fi veşnică, să acceptăm cu entuziasm această situaţie şi să creăm cu iubire lucrurile pe care în trecut le-am realizat sub impulsul lui Lucifer. Deoarece ne dăm seama că trebuie să creăm din iubire lucrurile la care în trecut a fost necesar să fim îmbolditi de pofte şi pasiuni, vom dezvolta în fundalul tuturor faptelor noastre un surplus de iubire cu atât mai mare. Dacă am dezvolta doar iubirea nu am reuşi să clădim culturi succesive. Teosofia trebuie să realizeze cu dăruire şi iubire imperativele epocii, cu acelaşi entuziasm cu care oamenii au acţionat cândva sub influenţa lui Lucifer. Nu vom mai nutri iluzia că ceea ce facem va dăinui veşnic. Dar, clădind culturi succesive, cu o iubire crescândă, noi producem iubire excedentară. Aceasta îi face bine lui Lucifer; vor fi compensate astfel şi dezamăgirile sale. Noi suntem cei care putem compensa dezamăgirile suferite de Lucifer, dacă vom restitui ceea ce a fost săvârşit pentru noi.

În aceasta constă cealaltă latură a karmei entităţilor superioare: să dezvoltăm o iubire care să nu rămână în limitele omenirii, o iubire care e chemată să pătrundă în Cosmos. Noi putem face să se reverse iubirea în entităţi situate pe o treaptă de evoluţie mai înaltă decât noi, iar aceste entităţi o vor resimţi ca pe o jertfă sufletească. Jertfa sufletească se va înălţa spre cei care şi-au revărsat odinioară darurile lor spre noi, la fel cum, cândva, fumul jertfelor se înalţa spre spiritele superioare, în vremurile în care oamenii mai posedau încă bunurile spirituale. Atunci oamenii nu puteau trimite spre ei decât jertfele simbolice de pe altare. În viitor, oamenii vor trimite spre zei curenti de iubire, şi din jertfa de iubire se va revărsa iar ceva spre Pământ: spre om se vor revărsa forţe superioare, care, dirijate din spiritual, vor interveni cu

tot mai multă vigoare în lumea noastră fizică. Şi acestea vor fi forţe magice în sensul adevărat al cuvântului.

Astfel înţelegem evoluţia omenirii, în care se manifestă karma omenirii şi karma entităţilor superioare. Şi vedem acum în ce fel se raportează planul evoluţiei la karma individuală a fiecărui om. Să presupunem că în anul 1910 o individualitate supraumană a declanşat un lucru care apoi a fost adus la îndeplinire, pe planul fizic, de către un om; s-a realizat astfel un contact între acea individualitate supraumană şi om. Omul este întreţesut astfel în karma entităţilor superioare. S-a creat o legătură între el şi acea entitate. Şi atunci spre el se revarsă, din lumile superioare, un curent care introduce în viaţa sa un element nou; acesta constituie un nou avanpost, care a fost adăugat karmei sale şi care dă un impuls decisiv într-o direcţie sau alta. În acest fel e fecundată karma umană de către karma generală, ai cărei curenţi străbat lumea.

Să ne îndreptăm privirile, de exemplu, spre Miltiade sau spre orice altă personalitate istorică. Aceşti oameni au avut misiunea de a se situa în planul mare al istoriei poporului său; karma entităţilor superioare cerea ca şi ei să realizeze un anumit lucru - şi ei au fost puşi în locurile-cheie. În contul lor karmic personal s-a revărsat ceea ce trebuia să fie dăruit omanirii întregi. Prin faptul că au îndeplinit aceste sarcini, prin faptul că au legat de ele fapte şi realizări personale, acestea au devenit karma lor indivuduală. Tot astfel trăim şi acţionăm şi noi, cu karma noastră individuală, în macrocosmos, ca o mică lume, ca un microcosmos.

Cu aceasta am ajuns la capătul cursului, chiar dacă nu şi la capătul problematicii. Dar nu se poate altfel. Dacă-mi daţi voie să spun, în două cuvinte, că am ţinut această serie de conferinţe despre acele probleme care pot mişca adânc inima umană, având legătură însă şi cu destinul unor entităţi superioare, că am prezentat acest curs din cel mai adânc străfund al sufletului meu şi că sunt bucuros că a fost posibil să se vorbească despre aceste lucruri în cadrul unei ramuri a Societăţii teosofice, între prieteni teosofi, care au venit din toate părţile, spre a se dărui expunerilor pe această temă, atunci eu rostesc aceste vorbe din cel mai adânc străfund al inimii. Cei care vor avea ocazia să audieze şi alte cursuri, vor vedea că unele dintre întrebările pe care cineva şi le va spune în urma acestui ciclu îşi vor găsi răspunsul atunci. Dar şi cei care nu vor putea să audieze cursurile din această vară vor avea mai târziu ocazia de a discuta asemenea lucruri. Îngăduiţi-mi, deci, să spun încă o dată că aş dori să primiţi lucrurile pe care le-am discutat în aşa fel, încât ele să nu fie simple cunoştinţe abstracte, ci cunoştinţe care pătrund în întreaga noastră gândire, simţire şi voinţă, în întreaga noastră viaţă, astfel încât lumea să vadă în fiecare teosof o imagine a celor mai adânci adevăruri teosofice. Să încercăm să devenim întru totul o asemenea imagine; de-abia atunci vom putea spune că în lume există un curent spiritual teosofic. În cercul nostru restrâns acest curent spiritual teosofic trebuie să însemne, în primul rând, o studiere a cunoaşterii spirituale. Apoi - mai întâi în rândurile membrilor noştri - aceste cunoştinţe trebuie să se transforme într-un anumit mod de a gândi şi simţi, şi ca atare să apară în faţa lumii. Şi atunci lumea va înţelege că nu degeaba au existat la începutul secolului XX teosofi oneşti, oameni care au crezut în mod sincer în forţa puterilor spirituale. Prin faptul că au crezut în teosofie au primit ei înşişi forţa de a lucra pentru puterile spirituale. Cultura va progresa din ce în ce mai repede, dacă veţi transforma dumneavoastră înşivă cele auzite aici în sentimente şi convingeri, în acţiuni şi fapte. Nu încercând să-i convingeţi pe oameni! Cultura actuală e prea puţin dispusă la aşa ceva. Se conving cu adevărat numai aceia care se apropie de teosofie din imboldul cel mai profund al inimii; ceilalţi nu vor crede. Această hrană o avem şi în cercurile noastre spirituale, ca fenomen pe care l-a produs materialismul, şi e necesar ca noi să privim acest rău ca pe ceva faţă de care ştiinţa spiritului trebuie să dovedească forţă spirituală.

Trebuie să-i dăm lumii tot ceea ce putem, prin modul nostru de a gândi şi simţi. Cei care vor transforma teosofia în viaţă interioară a sufletului vor fi un izvor de forţă spirituală. Iar cel care crede în suprasensibil poate să fie convins că adevărurile şi cunoştinţele noastre

teosofice actionează pe cale spirituală, se răspândesc afară, în lume, sub formă invizibilă, dacă fiecare din noi devine cu adevărat un instrument conştient, pătruns de viata teosofică.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

NOTE

Cuvintele „teosofie" şi teosofic" trebuie înţelese în sensul lucrării fundamentale a lui Rudolf Steiner ***Teosofia*** (apărută pentru prima dată în 1904). Rudolf Steiner şi-a desfăşurat activitatea între anii 1902-1913, în calitate de secetar general al secţiei germane a Societăiii teosofice din acea vreme, iar apoi, când, din cauza unor fenomene de decadentă din sânul acestei societăţi, s-a ajuns la excluderea secţiei germane, el a activat în cadrul Societăţii antroposofice, întemeiată de el însuşi, în mod independent. De la bun început, el a prezentat exclusiv *rezultatele propriilor sale cercetări spirituale*. „Nimeni n-a rămas nelămurit asupra faptului că în cadrul Societăţii teosofice eu aveam de gând să prezint exclusiv rezultatele propriilor mele cercetări bazate pe clarvedere." (Din ***Viaţa mea***, *Opere complete*, nr. bibl. 28.) În această editie am refuzat să înlocuim expresia „teosofie" prin aceea de „antroposofie", aşa cum s-a procedat, la indicaţia lui Rudolf Steiner însuşi, în primele două decenii după separarea de Societatea teosofică; e de aşteptat ca cititorul să fie conştient de faptul că „teosofia", aşa cum e prezentată ea aici, este *identică cu antroposofia ereată de Rudolf Steiner.*

(1) Citat din Kepler, Harmonices mundi, cartea a 5-a.

(2) „*Ne putem îndrepta privirile... spre o anumită perioadă din evoluţia noastrd pământeană...*" Expuneri mai amănunţite în legătură cu evoluţia lumii şi a omului sunt cuprinse în ***Ştiinţa ocultă***, Nr. bibl. 13.

(3) „*Un rol similar l-au avut, în perioada vechii existenţe lunare, şi combinaţiile cianului...*" Vezi conferinţa din 11 iunie 1906. Comp. Edouard Schuré, *Esquisse d'une cosmogonie psychologique*, Paris, 1928, p. 21.

(4) Cometa Halley este numită astfel după astronomul englez Edmund Halley, care a descoperit-o, în 1682, şi a cărei revenire, în 1759, a fost calculată de acesta în mod anticipat. Expuneri mai amănunţite ale lui R. Steiner pe această temă sunt cuprinse în ***Evenimentul apariţliei lui Hristos în lumeu eterică***, *Opere complete*, 1965, Nr. bibl. 118.

(5) „*un mare filosof al epocii moderne, Cartesius, a fost înţeles greşit...*" Comp. *Discours de la méthode,* partea a 5-a, *Traité de l'homme*, precum şi *Primae cogitationes circa generationen animalium*.

(6) Joseph Dietl, 180n-1879, medic vienez; Joseph Skoda, 1805-1881, clinician.

(7) „*...evenirnente pe care, în viaţa obişnuită, le numim «întâmplări»*". Expuneri mai amănunţite în Rudolf Steiner, ***Întâmplare, necesitate şi providenţă***, Opere complete, 1975, Nr. bibl. 163.

(8) Meister Eckhart, mistic german, călugăr dominican, a trăit de la aprox. 1260 până la 1328; Johannes Tauler, mistic german, călugăr dominican, aprox.1300-1361.
Teologia germană (*Theologia deutch*), scriere mistică de la sfârşitul secolului al XIV-lea. Numele autorului nu s-a păstrat. A fost tipărită pentru prima dată de Luther, în anul 1518.
„*Nu eu, ci Hristos în mine!*" Galateni, 2, 20, „Eu trăiesc, însă; totuşi, acum nu eu, ci Hristos trăieşte în mine".

(9) ***Din Cronica Akasha*** a apărut pentru prima dată în 1904, sub forma unor articole scrise pentru revista „Lucifer-Gnosis", iar ca volum în *Opere complete*, 1973, Nr. bibl. 11.

(10) „*...să înţeleagă adevărurile referitoare la lumile superioare*". Vezi Rudolf Steiner, ***Cum dobândim cunoaşterea lumilor superioare***, Opere complete, 1975, Nr. bibl. 10.

(11) *„...am atras atenţia... asupra unei individualităţii care a apărut, în mod succesiv, drept mare profet, drept pictor important şi drept poet...".* Comp. R. Steiner, ***Misterul Crăciunului. Novalis, văzătorul şi vestitorul lui Hristos***, Dornach, 1964.

(12) *Digitalis purpurea*: degeţel, degetăriţă (bot.)

(13) Ludwig Deinhard, *Misterul omului în lumina cercetărilor psihologice. O introducere în ocultism*, Berlin, 1910; Frederik Myers, 1843-1901, spiritist, unul dintre întemeietorii „Society for Psychical Research", Londra, 1882.

(14) *„Dacă am ţine un ciclu de conferiţe... şi am dezvolta această idee...".* Aspecte legate de această temă au fost prezentate de R. Steiner în ***Misiunea sufletelor câtorva popoare, în legătură cu mitologia nordic-germanică,*** Opere complete, 1962, Nr. bibl. 121.

(15) *„...în cadrul ciclului despre istoria biblică a genezei".* ***Misterul biblic al Genezei***, *Opere complete*, 1976, Nr. bibl. 122.

DESPRE REINCARNARE ŞI KARMA ÎN CONTEXT EUROPEAN

În peisajul cultural contemporan de la noi, Rudolf Steiner nu mai este un necunoscut. În diferite edituri din România au apărut deja circa 50 de volume din opera lui, extinsă şi incitantă, şi cu toate acestea imaginea despre el continuă să fie ambiguă şi unilaterală, făcând din Rudolf Stciner doar un reprezentant empirist al spiritualităţii indiene vechi şi al reincarnării. Această imagine incompletă nu acoperă multele domenii ale vieţii în care el a fost activ. S-ar cuveni prezentată multitudinea preocupărilor şi realizărilor sale. Însă, la apariţia în româneşte a volumului ***Manifestările karmei***, se cuvine să examinăm mai degrabă acest domeniu.

Ce anume se înţelege prin reincarnare putem afla tot mai frecvent în ultimul timp din relatările despre viaţa de după moarte, fie sub forma cazurilor de moarte clinică (*near-death experiences*), fie din cercetarea psihologică empirică (regresii sub hipnoză, făcute în scop terapeutic). Pe de altă parte, se afirmă, în general, că interpretările reincarnării şi karmei constituie încercări de a importa spiritualitatea indiană străveche, acolo unde nu şi-ar avea de fapt locul. Prin aceasta, reincarnarea şi karma rămân doar în domeniul exoticului.

Vom încerca să demonstrăm că aceste idei aparţin la fel de bine şi civilizaţiei europene, argumentând astfel şi locul lui Rudolf Steiner în acest peisaj cultural.

Să alegem ca prim reper, o relatare din *Saga* (*Legenda*) lui Olaf cel Sfânt al Norvegiei, din cronica Flateyjahrbok. Acolo se povesteşte despre negarea de către regele Olaf al II-lea (începutul secolului al XI-lea d. Hr.) a faptului că el ar fi fost înainte regele Olaf Geirstaderalf, aşa cum vorbeau oamenii: „Niciodată n-a avut spiritul meu două trupuri, şi nici nu va avea nici acum şi nici în ziua Învierii. Iar dacă am spus cândva altfel, pe atunci nu aveam în mine credinţa cea dreaptă" *.

* *Flateyjarbok*, II B, *Olafs Saga*, apud E. Bock, *Wiederholte Erdenleben* (*Vieţi repetate pe Pământ*), Stuttgart 1952.

Atitudinea lui Olaf cel Sfânt este, aşadar, conformă dogmelor creştine, dar faptul că i-a fost pusă întrebarea dovedeşte persistenţa credinţelor despre reincarnare încă cel puţin până în secolul al XI-lea. Cu mult timp în urmă însă, chiar înainte de Conciliul de la Niceea (325 d. Hr.), fusese începută modificarea sau chiar eliminarea acelor pasaje din scrierile Noului Testament care erau nedorite sau neînţelese. Aceasta se făcea de către oficiali ai Bisericii (*correctores*) şi există toate motivele să credem că şi pasajele referitoare la reincarnare au dispărut în acelaşi mod. La Conciliul de la Constantinopol (523), convocat de împăratul Iustinian I, s-au anatemizat, printre altele, preexistenţa sufletului şi reincarnarea (migraţia sufletelor). Se sublinia că eliberarea din trupul material pieritor se poate face doar prin acceptarea lui Hristos şi a Bisericii Sale. Astfel s-au exclus şi învăţăturile lui Origene din Alexandria (195-254), a cărui autoritate extraordinară şi influentă se baza, pe lângă calităţile deosebite ale personalităţii sale, şi pe cunoaşterea şi cercetarea surselor celebrei Biblioteci din Alexandria, unde se aflau păstrate şi scrieri provenind din Persia sau India veche. Lăsând în planul al doilea conjunctura politică şi anumite slăbiciuni umane care au impus această măsură de extirpare, putem găsi un anume înţeles al celor întâmplate: în strădania de a se consolida ca instituţie, Biserica creştină încerca să atragă atenţia credincioşilor asupra lumii acesteia, să impună o anumită conduită şi să sublinieze valoarea supremă a rolului lui Hristos ca Mântuitor.

De altfel, chiar şi în Vechiul Testament se pot găsi sugerări în legă-tură cu legea cauzei şi acţiunii (karma)*.

* *Facerea* (9,6); *Pildele lui Solomon* (2,5), (5,21-22), (8,19-20); Ezechiel (34,23-24), *Psalmii* (90,3-4); apud E. Bock, op. cit.

Se poate urmări firul ideilor legate de reincarnare mergând, printre alţii, la Pitagora, Platon, Apolonius din Tyana. În perioada destrămării legăturilor nemijlocite cu forţele lumilor suprasensibile, legături pe care omenirea le avusese dintotdeauna, şi pe care ea le cultivase cu ajutorul Misteriilor, aceste capete luminate încercaseră să refacă rostul existenţei printr-o abordare şi interpretare filosofică a lumii. Astfel, ei ajunseseră şi pe această cale la ideea preexisteniei şi migraţiei sufletelor. Căutările lor nu se aşezau pe un teren virgin, deoarece, deja aproximativ la anul 2000 î. Hr., în Egipt exista această concepţie, marcând credinţa şi întreaga organizare statală. Asemenea cunoştinţe aveau chiar şi vechii perşi.

Cu mult înainte - 5000 î. Hr. - Vedele, cea mai veche colecţie de scrieri descoperită până acum, prezintă în forme coerente „Ştiinţa" (Veda = cunoaştere, în sanscrită), într-un sistem al întregii cunoaşteri, cuprinzând şi o tratare sistematică a realităţilor sufletului, a morţii şi a metempsihozei (Bhagavad-Gita). Deşi se consideră că vechea Indie ar fi patria acestor concepţii despre migraţia sufletelor (metempsihoză), totuşi este surprin-zător că şi civilizaţiile străvechi africane (Zulu, Basongo, vest-africană, malgaşă) sau din Oceania ori Australia, ca şi din cuprinsul continentelor americane (tlingită, esehimosă, hopi, maya, incaşă) conţin în tezaurul lor de tradiţii şi reincarnarea. Şi popoarele din vechea Europă - nordicii, celţii - cunoşteau şi urmau legea migraţiei sufletelor*. Druizii celţilor se supuneau prin oficiul lor legii renaşterii şi credinţei în nemurire, iar în vechea Irlandă nu rareori apar eroi reincamaţi.

* Caius Julius Caesar, *De Bello Gallico* (*Despre războaiele galice*), VI, 14,5.

Pare, aşadar, a fi mai mult o concepţie general umană, decât una exportată din India. De altfel, C. G. Jung vorbeşte despre acest aspect astfel: „Naşterea din nou este un enunţ care ţine de enunţurile străvechi ale omenirii în general. Aceste mărturii străvechi se sprijină pe ceea ce eu numesc «arhetip». Toate mărturiile ce privesc suprasenzorialul sunt întot-deauna determinate, în cele mai mari profunzimi, de arhetip, astfel încât nu-i de mirare că pot fi găsite enuniuri despre naşterea din nou la diferite popoare" *.

* C. G. Jung, *Psychologie der Wiedergeburt* (*Psihologia naşterii din nou)*, 1939, apud Ronald Zürer, *Reinkarnation* (*Reincarnarea*), Zurich 1989.

Aşadar, aflată în câmpul de forţe al concepţiilor despre lume şi al credinţelor aparţinând vechilor culturi şi popoare, ideea migraţiei sufletului, a re-naşterii sau a reincarnării cunoaşte o exilare din viaţa religioasă a Europei o dată cu aşezarea instituţională a Bisericii creştine, în Evul Mediu. Strâns împletite însă în viaţa sufletească şi în impulsurile spirituale ale multor popoare europene, imaginile provenind din realitatea reincarnării se sublimează, devenind substanţă pentru trăirile misticilor * sau pentru erezii **.

* Meister Eckhart (1260-1327), de pildă, a putut avea acces, pe de o parte, la culturile islamică şi iudaică, ce fuseseră mai bine cunoscute începând cu vremea Cruciadelor (1096-1270), iar pe de altă parte, gândirea indiană nu i-a fost străină, el înrudindu-se în concepţii şi cu Platon ori Plotin.
** Catarii, albigenzii, simoniştii, basilidienii, valentinienii, marcioniţii, gnosticii şi maniheenii au cultivat cu toţii asemenea credinţe (apud R. Zürer, *op. cit.*).

Un caz celebru a fost cel al lui Giordano Bruno (1548-1600). Stimulat de moştenirea lui Pitagora şi de neoplatonicieni, şi mai ales influenţat de scrierile lui Nicolaus Cusanus (1401-1464), acest fost călugăr dominican îşi construieşte o teorie teologic-mistică proprie pentru care însă, acuzat de Inchiziţie pentru erezie în nu mai puţin de 130 de puncte, este condamnat şi ars pe rug. Unul din puncte se referea la transmigraţia sufletelor, pe care el o susţinea, sub forma unei interogaţii cu răspuns evident afirmativ, sprijinindu-se pe concepţiile lui Pitagora *.

* R. Zürer, *op. cit.*

Oricum, perioada civilizaţiei renascentiste redeschide drumul către alte orizonturi decât cele ale dogmei Bisericii creştine şi face să apară un anume tip de cercetător, care vrea să cuprindă totul şi care, pentru aceasta, abordează teritorii interzise sau ascunse. Astfel, fiinţa umană este privită într-un mod mai complex*, iar ideea transmigraţiei sufletelor este exprimată public** şi face obiectul studiului***.

* Paracelsus (1493-1541), de exemplu, deosebeşte corpul trecător din material brut-fizie, de „corpul spiritual" care „îşi constituie" corpul fizic. Întreaga concepţie, precum şi activitatea sa de vindecător, el şi-o va întemeia pe consecinţele care decurg de aici.
** W. Shakespeare (1564-1616) o enuniă în *Henric al V/-lea*, de exemplu.
*** Leonardo da Vinci (1452-1519) revine de multe ori asupra acestor probleme (cf. *Codexurilor* sale, vezi. R. Zürer, *op. cit*).

Putem spune că, începând cu acea perioadă, abordarea gândurilor despre substanţa vieţii, care să ţină cont şi de transmigraţia sufletelor, se va face pe două căi. Una este cea pe care anumite personalităţi*, „spirite alese, animate mai puţin de credinţă cât enunţând presupuneri dobândite prin gândire, cultivă valori precum: existenţa unei realităţi metafizice, a unui domeniu suprasenzorial, o lume spirituală, constituind matca şi temeiul arhetipal al lumii fizice, senzorial perceptibile"**.

* Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716), filosof al monadei (*monas* = unitate, în greaca veche; este un concept introdus de Giordano Bruno, care o defineşte drept o substanţă energetică punctiformă, conştientă şi

individuală, deci unică - nimic altceva decât *un suflet*). Leibniz este autor, printre altele, şi al *Teodiceei* (*Privire asupra bunătăţii lui Dumnezeu, libertăţii omului şi originii răului*). În *Noi studii asupra înţelegerii omului* („Neue Abhandlungen uber den menschlichen Verstand", 1707) el se ocupă concret de ideea reincarnării.

Johann Valentin Andreae (1586-1654), a cultivat idei pansofice, neoplatoniciene şi alchimiste. Lucrarea sa *Nunta chimiă a lui Christian Rosenkreutz* s-a constituit în punctul de pornire al unor frăţii oculte - rosicruciene -, care cultivau aceste cunoştinte.

** R. Zürer, *op. cit*

A doua cale este cea a inspiraţiei poetice. Astfel, cel mai marcant reprezentant al culturii germane din secolul la XVIII-lea care s-a preocupat de reincarnare este Gotthold Ephraim Lessing (1729-1781). În *Educalia genului uman**, finalul cuprinde 100 de paragrafe scurte care enunţă clar şi argumentează raţional convingerea lui despre migraţia sufletelor.

* *Erziehung des Menschengeschlechtes*, 1780

Tot un filosof, idealistul Johann Gottlieb Fichte (1762-1814), enunţă în *Menirea omului** ideea nemuririi şi eternităţii omului.

* „Sunt membru a două ordini; una pur spirituală, în care stăpânesc prin voinţă pură, şi una senzorială, în care acţionez prin fapta mea...Omul nu este produsul lumii senzoriale, iar scopul final al existenţei nu poate fi atins în această lume. Menirea sa depăşeşte timpul, spaţiul şi tot ceea ce este senzorial." *Die Bestimmung des Menschen*, p. a III-a. *Credinţa*.

În Europa, cultura cea mai preocupată de acestă idee a fost cea germană, mai ales în perioada preromantică şi romantică. Astfel, Friedrich Hölderlin (1770-1843), în *Patmos* şi în *Moartea lui Empedocle*, tratează motivele trecerii între lumi, de la viaţă la moarte şi mai departe. Contemporanul său, Johann Gottfried Herder (1744-1803), a fost preocupat vreme îndelungată de ideea reincarnării, scriind *Trei convorbiri despre migraţia sufletelor**, o prezentare oarecum sceptică a fenomenului. Totuşi, familiarizat cu filosofia indiană, va trata reincarnarea în *Gândurile unor hrahmani*** şi în *Palingeneza - revenirea sufletelor****. Vedem, aşadar, cum la sfârşitul secolului al XVIII-lea cultura şi filosofia Indiei vechi pătrund în cultura europeană, prin traduceri - în engleză şi în germană - din vechile texte sacre. Este epoca întemeierii indologiei germane - în jurul unor personalităţi din oraşul universitar Jena. Printre ei, August Wilhelm von Schlegel (1767-1845), filolog şi critic literar, ajuns mai târziu profesor la Bonn, va edita seria de scrieri „Biblioteca indiană", unde va apărea primul text vedic în germană: *Bhagavad-Gita* (1823), iar apoi *Ramayana*.

* *Drei Gespräche über Seelenwanderung*, 1782.
** *Gedanken einigen Brahmanen*
*** *Palingenesie - Das Wiederkommen der Seelen,* 1797.

Fratele său, Friedrich von Schlegel (1772-1829), filosof, poet şi filolog, care studiase la Paris vechile texte indiene, va publica în 1808 *Limba şi înţelepciunea indienilor**. Între 1804 şi 1806 el va ţine la Universitatea din Köln prelegeri de „Filosofia vieţii", în care descrie, printre altele, „cele trei reprezentări despre nemurire": „întâi, că sufletul omenesc s-ar putea descompune în neant, apoi, în al doilea rând, că nemurirea ar exista deja, fără contribuţia lui... A treia părere despre migraţia sufletelor, opinia misticismului, atât de remarcabilă datorită vârstei sale înaintate, se află la mijloc, între ele. Aceasta nu lasă imediat sufletul, ci abia după ce el si-a schimbat anumite forme, să treacă în deplină libertate. În sens general, considerăm aici transmigraţia sufletelor drept continuitatea spiritului în forme şi organe schimbătoare". Vedem deci că romanticii propun o nouă filosofie - *a simţirii şi a interiorizării*** - care va activa cu intensitate fantezia, trimiţând operele - şi vieţile - autorilor pe tărâmurile misticii şi necunoscutului. Astfel, poetul Novalis (Friedrich Freiherr von Hardenberg, 1772-1801), creatorul simbolului întregii concepţii romantice despre lume („Floarea albastră", din romanul său *Heinrich von Ofterdingen*), a exprimat în întreaga sa

operă dorul după „cele înalte", şi a sperat să poată scrie o continuare a *Educaţiei genului uman* a lui Lessing, unde să trateze transmigraţia sufletelor.

* *Sprache und Weisheit der lnder.*
** R. Zürer, *op. cit*

La Heidelberg, printre alţi romantici, Bettina von Arnim (1785-1859) este cea care va reveni insistent asupra acestei teme*. În acelaşi cerc, fraţii Jakob (1785-1863) şi Wilhelm Grimm (1786-1859), fondatori ai germanisticii, prin cuprinzătoarele lor lucrări de filologie şi poetică, aveau să aducă, datorită colecţiei lor de basme, şi câteva exemple de tratare în limbajul basmelor a temei migraţiei sufletelor**. Simbolismul imaginilor din basmele acestea poate fi găsit în mitologiile europene străvechi, dar şi în lumea indică: *Prarabdha-Karma*, de exemplu.

* *Corespondenţa lui Goethe cu un copil* (*Goethes Briefwechsel mit einern Kinde*).
** *Baba Dochia* (*Frau Holle*), *Talerii din stele* (*Sterntaller*), *Cei 12 Apostoli* (*Von den zwölf Aposteln*), în *Basme germane pentru copii şi pentru acasă* (*Deutschen Kinder-und Hausmärchen*,1812-1815), apud R. Zürer, *op. cit* şi E. Bock, *op. cit*.

Ajungând acum la Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), nu mai e de mirare să găsim în opera lui numeroase formulări în care abordează reincarnarea. În 1813, în ziua înmormântării lui Christoph Martin Wieland (1733-1813), Goethe are o discuţie cu teologul şi pedagogul J.D. Falk, care se termină cu celebra afirmaţie: „Cu siguranţă că am fost aici deja de mii de ori şi sper, preabine, să mă mai întorc de mii de ori". De altfel, în corespondenţa ori în discuţiile sale, Goethe se referă de multe ori la această temă*.

* *Cântecul spiritelor peste ape*, *Afinităţi elective*, *Taina reminiscenţei* (*Das Geheimnis der Reminiszenz*, 1776), Scrisori către Charlotte von Stein.

Caracteristică pentru abordarea conceptuală a problemei ce ne preocupă, în secolul al XIX-lea, rămâne opera lui Arthur Schopenhauer (1788-1860). Două trimiteri ne oferă imaginea cea mai pregnantă. În *Lumea ca voinţă şi reprezentare** el scrie: „Găsim teoria metempsihozei, provenită din cele mai străvechi şi mai nobile timpuri ale neamului omenesc, răspândindu-se mereu pe pământ, drept credinţa majorităţii neamului omenesc, de fapt, chiar ca învăţătură a tuturor religiilor, cu excepţia celei iudaice şi a celorlalte două ce provin din ea; totuşi în cel mai subtil mod şi apropiindu-se cel mai mult de adevăr, în buddhism" (II, Cartea a 4-a, cap. 41)**. În *Parerga şi Paralipomena* (1851), el se exprimă astfel: „Dacă m-ar întreba un asiatic ce este Europa, ar trebui să-i răspund: este partea de lume care este complet posedată de nemaiauzita şi ineredibila nebunie că naşterea omului ar fi începutul său absolut şi că el ar proveni din nimic" ***.

* *Die Welt als Wille und Vorstellung*, 1819.
** Totuşi, în doctrinele esoterice provenind din înţelepciunea iudaică şi din creştinism se găsesc destule referiri la nemurirea şi transmigraţia sufletelor.
*** *Parerga und Paralipomena* (1851), cap. 15, apud R. Zürer, op. cit.

Poate că atât de profundele transformări ale vieţii omeneşti, în plina desfăşurare a unui materialism tot mai accentuat, au impus scufundarea, pentru o vreme, a acestor idei şi teme sub tăvălugul unei culturi tot mai agitate şi mai fără direcţie. Prins în luptă cu vremea sa, Friedrich Nietzsche (1844-1900) este, astfel, un simbol chiar al acelor vremi şi, pătruns de pesimism şi disperare, încearcă să impună „supraomul" supus legii „eternei reveniri" *.

* *Aşa grăit-a Zarathustra*.

Richard Wagner (1813-1883), la rândul său, îl prezintă pe Parsifal drept un rătăcitor din viaţă în viaţă, spre mântuire. Muzicianul şi poetul îşi propusese să dedice mitului metempsihozei o operă.

Să mai amintim, în timpuri mai apropiate, numeroasele şi diversele prezentări, interpretări şi nuanţări create de unele personalităţi. În Europa: H. de Balzac, S. Kirkegaard, H. Ibsen, Lev Tolstoi, Paul Gauguin, A. Strindberg, Maurice Maeterlick, W. Somerset Maugham, James Joyce. În America: transcendentaliştii Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Walt Whitman, apoi Edgar Allan Poe, Jack London şi Henry Ford.

Lăsăm secolul XX ca pe o pagină încă deschisă a acestei scurte prezentări. Să-i amintim doar pe Hermann Hesse (1877-1962)* şi pe Carl Gustav Jung (1875-1939)**.

* *Demian, Siddharta, Călătorie la Soare Răsare, Jocul cu mărgele de sticlă.*
** „Diverse aspecte ale naşterii din nou" (Simpozionul Ecanos, Ascona, 1939) şi *Vise. Gânduri. Amintiri.*

O abordare sistematică a multor aspecte ale culturii şi civilizaţiei indiene s-a realizat prin activitatea a ceea ce s-ar putea numi „Şcoala occidentală de indologie", construită începând din secolul al XIX-lea, şi ocupându-se şi de vechile texte ce tratează reincarnarea şi karma. În ceea ce ne priveşte, trebuie să-i amintim pe Mihai Eminescu, marcat de concepţii indiene - prin intermediul gândirii filosofice germane -, pe Mircea Eliade şi pe Sergiu Al-George. Îl mai adăugăm pe Liviu Rebreanu, cu *Adam şi Eva*.

Un filon cultural extrem de răspândit - şi insuficient cercetat încă - ce a marcat şi peisajul civilizaţiei europene, îl constituie cel iudaic, în care, prin *Talmud* şi *Kabbala*, şi-au găsit expresie şi ideile migraţiei sufletelor.

Am ajuns acum, iată, să ne întrebăm care este viziunea lui Rudolf Steiner despre reincarnare şi karma şi care ar fi contribuţia sa la o imagine atât de complexă care s-a creat despre această idee în cultura europeană?

Conform lui Rudolf Steiner, „omul este o creatură spirituală care, de la Dumnezeu, prin har spiritual, stă pe propriile picioare, având câştiguri şi pierderi, reuşite şi datorii, progres şi căderi, păşind din viaţă în viaţă spre a se dezvolta tot mai liber. Omul nu este supus vreunei fatalităţi obscure şi nu este nici obligat, ca un nevolnic, vreunor ţeluri predestinate" *.

* Walter Abendroth, *Rudolf Steiner şi lumea de azi* (*R. Steiner und die heutige Welt*), München 1969.

Antroposofia este un mod de cercetare spirituală, iar reincarnarea şi karma constituie „inima" acestei concepţii. Aceste realităţi sunt prezente aproape în toată opera lui Rudolf Steiner. Pornind de la observaţia că întrebările latente se trezesc în om prin contactul cu antroposofia, ca metodă spirituală, Rudolf Steiner şi-a ţinut ciclul de conferinţe prezentat în volumul de faţă, în 1910, la Hamburg.

Spre a clarifica problema pe care ar pune-o orice teolog creştin în faţa reincarnării, anume problema harului, Steiner o abordează în 1911, la München (***Păcatul originar şi harul*** - *Erbsünde und Gnade*, GA 127), prezentând un punct nou de vedere referitor la căderea în păcat (păcatul originar fiind văzut ca o despărţire necesară de conducerea divin-spirituală, spre a putea dobândi libertatea). Mântuirea rămâne însă a se face prin impulsul hristic.

Tot în 1911, la Stuttgart, R. Steiner ţine un ciclu de prelegeri despre „Istoria ocultă" * şi prezintă urmările incarnărilor unor personaje istorice cunoascute.

* *Okkulte Geschichte*, GA 126, trad. rom. Editura Omniscop, Craiova 1999.

În 1912, la Berlin şi Stuttgart, el mai are o serie de prelegeri (Reincarnare şi karma - Wiederverkörperung und Karma, GA 127), în care prezintă şi felul cum cuceririle vieţii sunt transmise într-o viitoare incarnare.

Între 1923-1924, el va ţine câteva serii de prelegeri, legate direct de problemele reincarnării şi karmei*:

Figuri de Misterii (*Mysterien Gestaltungen*, GA 232), Dornach 1923;

Istoria universală explicată antroposofic (*Die Weltgeschichte in anthroposophischer Beleuchtun*g, GA 233), Dornach, 1923-1924;

Consideraţii esoterice ale relaţiilor karmice (*Esoterische Betrachtungen Karmische Zusammenhänge*, I-VI, GA 235-240), 1924;

Conştienţa iniţiatului (*Das Initiaten Bewuttsein*, GA 243), Torquai,1924;

Antroposofie. O introducere (*Anthroposophie. Eine Einführung,* GA 234), Dornach, 1924.

Imaginile şi gândurile prezentate de el în toate aceste ocazii se completează cu un anume mod de a trata şi medita asemenea conţinuturi. Din întreaga complexitate a abordării acestor probleme se desprind însă, în primul rând, consecinţele morale ale unor asemenea concepţii şi utilitatea lor constructivă pentru viaţă.

* Catalogul operei complete a lui Rudolf Steiner (R. Steiner, *Das Gesamtwerk Katalog*), R. Steiner Verlag, Dornach

Într-o lume zbuciumată şi în alertă continuă, iată că s-au atins limitele cele mai insuportabile ale neputinţei omeneşti. Aparenţa suveranităţii individuale se frânge în faţa marilor catastrofe în care dispar la fel şi cei puternici şi cei mărunţi. Niciodată n-a fost mai mare dorul după certitudine şi niciodată mai anevoioasă calea spre ziua de mâine. În echilibristica pe sârma existenţei, lumea încearcă să se agaţe de orice sprijin. Şi dacă cele mai multe s-au sfărâmat, ce ne împiedică să întindem mâinile după altele? Dacă ne aşteaptă o „schimbare de paradigmă" * sau nu, acest aspect nu îl frământă pe nici unul din cei aflaţi la nevoie. Precum cei mult încercaţi în catastrofe, şi soldaţii din tranşeele primului război mondial treceau brusc într-o stare de certitudine: „...Acum ascult liniştit grenadele vâjâind deasupra mea. Am convingerea fermă că eu, adică sufletul meu, n-a trăit numai o singură dată, ci va continua să trăiască mereu mai departe; cum, nu-mi pot închipui, n-are rost. Aşa încât sunt liniştit şi împăcat" **.

* Th. Kuhn, *Structura revoluţiilor ştiinţifice*, Bucureşti 1985.
** *Corespondenţă de război a unor studenţi ucişi în prirnul război mondial* (*Kriegsbriefe gefallener Studenten*), Witkop ed., apud E. Bock, *op. cit*.

Într-o lume zguduită din temelii, se poate considera drept încă o posibilitate preocuparea faţă de aceste idei care, urmărite consecvent, nu dau cumva existenţei alte dimensiuni, iar atitudinea morală, oare, nu trece cumva în prim-plan? Poate această încercare ar trebui făcută, şi atunci multe aspecte ale vieţii s-ar vedea în altă lumină.

Ca si în cazul altor domenii ale existenţei, abordarea steineriană a reincarnării şi karmei nu presupune credinţă oarbă şi nici urmare dogmatică, ci doar consecvenţa unei gândiri sănătoase şi fără prejudecăţi.

SORIN ŢIGĂREANU